

СЕРІЯ «ПРОМИСЛОВА БЕЗПЕКА»
Заснована в 2012 році

К. Н. Ткачук, Д. В. Зеркалов, К. К. Ткачук,
Л. О. Мітюк, Ю. О. Полукаров

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

Монографія

За редакцією К. Н. Ткачука

Київ
«Основа»
2013

УДК 331.45(075.4)

ББК 65.247я7

Д36

Серія «Промислова безпека»

Головний редактор серії –Ткачук К. Н., заст. гол. редактора – Зеркалов Д. В.

Рецензенти: **О. Я. Пилипчук** – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри «Екологія та безпека життєдіяльності» Державного економіко-технологічного університету транспорту; **І. М. Аксьонов** – доктор економічних наук, професор Національного транспортного університету.

Науковий редактор, к. т. н. доц. О. І. Полукаров

Д36 Державне управління охороною праці: [Електронний ресурс] : Монографія / Ткачук К. Н., Зеркалов Д. В., Ткачук К. К., Мітюк Л. О., Полукаров Ю. О.– К.: «Основа», 2013. – 348 с.

ISBN 978-966-699-670-4

ISBN 978-966-699-713-8

Розглянуті структура і діяльність спеціально уповноважених центральних органів виконавчої влади з нагляду за охороною і гігієною праці, промисловою, пожежною та радіаційною безпекою. Викладені питання взаємодії органів державного управління та нагляду за охороною праці, повноваження місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування у галузі охорони праці.

Для викладачів і студентів вищих навчальних закладів всіх спеціальностей фахівців. Може бути використаний слухачами курсів підвищення кваліфікації, а також державними службовцями і працівниками підприємств.

УДК 331.45(075.4)

ББК 65.247я7

ISBN 978-966-699-670-4 (серія)

ISBN 978-966-699-713-8

© Ткачук К. Н., Зеркалов Д. В.,
Ткачук К. К., Полукаров Ю. О.,
Мітюк Л. О.

З М І С Т

ВСТУП.....	4
Розділ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ	6
1.1. Основні завдання та функції управління охороною праці.....	6
1.2. Національна концепція розвитку в галузі управління охороною праці	12
1.3. Загальна структура управління охороною праці.....	13
1.4. Економічні методи управління охороною праці.....	15
Розділ 2. СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ.....	18
2.1. Першочергові завдання у сфері державного управління охороною праці.....	18
2.2. Центральні та регіональні органи управління охороною праці, їх компетенція та повноваження	19
2.3. Управління охороною праці на регіональному рівні.....	23
2.3.1. Особливості функціонування регіональних систем управління охороною праці.....	23
2.3.2. Завдання та права органів управління охороною праці на регіональному рівні.....	27
2.4.3. Основні заходи з охорони праці регіональних систем управління.....	34
2.5.4. Управління процесом вирішення завдань посадовими особами.....	37
2.6.5. Наглядові, контролюючі та експертні органи в регіональній системі управління охороною праці	41
2.4. Галузеве управління охороною праці.....	67
2.5. Державний нагляд та контроль за станом охорони праці	75
Розділ 3. СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ.....	77
3.1. Історія становлення, організація і структура державного нагляду за охороною праці в Україні.....	77
3.2. Структура державного нагляду за охороною праці.....	84
3.3. Основні принципи державного нагляду за охороною праці.....	101
3.4. Функції, права та відповідальність державного нагляду за охороною праці.....	103
3.5. Напрямки діяльності державного нагляду за охороною праці.....	107
3.6. Планування роботи державного нагляду за охороною праці та навчання посадових осіб.....	158
3.7. Методологія проведення обстежень органами державного нагляду за охороною праці.....	123
3.8. Аналітичне оцінювання діяльності органів державного нагляду у сфері охорони праці.....	134
3.9. Перевірка діяльності органів державного нагляду за охороною праці.....	158
3.10. Науково- технічна підтримка державного нагляду за охороною праці.....	166
<i>Діяльність спеціально уповноваженого державного органу з питань гігієни праці.....</i>	174
3.11. Організація і структура державного органу з питань гігієни праці.....	174
3.12. Напрями діяльності державного органу з питань гігієни праці.....	176
3.13. Проведення перевірок державними органами з питань охорони праці.....	179
3.14. Нормотворча діяльність державного органу з питань гігієни праці.....	182
<i>Діяльність спеціально уповноваженого державного органу з питань пожежної безпеки.....</i>	185

3.15. Організація і структура державного органу з питань пожежної безпеки.....	185
3.16. Напрямки і організація діяльності органів держпожнадзора.....	189
3.17. Обов'язки, права та відповідальність посадових осіб органів держпожнадзора.....	192
3.18. Планування роботи та проведення перевірок держпожнадзором.....	196
3.19. Нормативно-технічна підготовка.....	197
3.20. Масово-роз'яснювальна робота з питань профілактики пожеж.....	204
3.21. Наглядова діяльність державного органу за додержанням вимог ядерної та радіаційної безпеки при використанні ядерної енергії.....	226
Діяльність спеціально уповноваженого державного органу з питань радіаційної безпеки	227
3.22. Форми, принципи і напрямки державного нагляду за додержанням вимог ядерної та радіаційної безпеки.....	227
3.23. Оформлення результатів і впровадження матеріалів державного нагляду.....	229
3.24. Облік та аналіз результатів державного нагляду.....	230
3.25. Взаємодія з міністерством охорони здоров'я України з питань державного регулювання радіаційної безпеки.....	244
3.26. Впровадження матеріалів державного нагляду.....	245
3.27. Облік і аналіз результатів державного нагляду.....	247
3.28. Взаємодія з міністерством охорони здоров'я України з питань державного регулювання радіаційної безпеки.....	249
Взаємодія органів охорони праці з іншими державними наглядовими органами.....	251
3.29. Взаємодія Держгірпромнагляду з Міністерством оборони України.....	251
3.30. Взаємодія Держгірпромнагляду з Міністерством внутрішніх справ України.....	253
3.31. Взаємодія Держгірпромнагляду з Федерацією професійних спілок України.....	256
Додатки.....	259
Словник скорочень.....	260
Словник термінів.....	261
Додаток А.....	265
Додаток Б.....	269
Додаток В.....	276
Додаток Г.....	291
Додаток Д.....	307
Додаток Є.....	309
Додаток Ж.....	315
Додаток З.....	337
Список використаної літератури.....	346

ВСТУП

«Гідна робота – це безпечна робота»
Хуан Сомавія / Juan Somavia
Генеральний директор МОП

Охорона праці — це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів і засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини в процесі трудової діяльності.

У ст. 43 Конституції України сказано: "Кожен має право на належні, безпечні й здорові умови праці". Це ключове положення Конституції безумовно повинно визначити суть державної політики в галузі охорони праці, однією з основних складових якої повинно стати створення високоефективних систем управління охороною праці на виробництві.

Стаття 45 Конституції гарантує право всіх працюючих на щотижневий відпочинок та щорічну оплачувану відпустку, а також встановлення скороченого робочого дня щодо окремих професій і виробництв, скорочену тривалість роботи в нічний час.

Інші статті Конституції встановлюють право громадян на соціальний захист, що включає право забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності (ст. 46); охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування (ст. 49); право знати свої права та обов'язки (ст. 57) й інші загальні права громадян, у тому числі право на охорону праці.

Законодавство України про охорону праці складається з Кодексу законів про працю України, Законів України «Про охорону праці», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про охорону здоров'я», «Про використання ядерної енергії та радіаційний захист», «Про пожежну безпеку», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» та інших.

Рівень безпеки будь-яких робіт у суспільному виробництві значною мірою залежить від рівня правового забезпечення її питань, тобто від якості та повноти викладення відповідних вимог в законах та інших нормативно-правових актах.

Нормативно-технічну базу охорони праці складають нормативно-правові акти з охорони праці (НПАОП^{*}) та нормативні (локальні) акти про охорону праці окремих підприємств. До цієї групи нормативних актів входять правила, ОСТи, норми, положення, статuti, інструкції, керівництва, вказівки, рекомен-

---

* До 08.06.2004 р. – ДНАОП. Нове Положення про Державний реєстр нормативно-правових актів з охорони праці (НПАОП), за видимими економічної діяльності, затверджено наказом Держнаглядохоронпраці України від 08.06.2004 р. №151.

дації, вимоги, технічні умови безпеки, переліки та інші, яким надано чинність норм, обов'язкових для виконання.

Однієї з найважливіших складових системи управління охороною праці є нагляд і контроль у цієї сфері. Тому держава, згідно з Законом України про охорону праці, залишає за собою функцію нагляду за фактичним дотриманням вимог охорони праці, гігієни, пожежної та радіаційної безпеки. Крім цього, вказаний Закон передбачає також права громадського контролю у цієї сфері, які надані профспілковим організаціям та безпосередньо трудовим колективам.

Застосування економічних важелів, суворі вимогливість із боку керівників усіх рівнів та наглядових і контролюючих органів щодо охорони праці, впровадження й ефективне функціонування систем управління охороною праці на всіх рівнях – це запорука запобігання травматизму, профзахворювань, аварій та пожеж на виробництві.

Все це може бути досягнуто лише за умови впровадження в Україні (у відповідності з існуючою законодавчою базою та вимогами МОП) сучасних вискоефективних систем управління охороною праці, що потребує підготовки кваліфікованих кадрів, здатних вирішувати відповідні завдання.

Для досягнення максимальної ефективності систем управління охороною праці необхідно забезпечувати їх вискоефективну роботу як на державному, так і на регіональному, галузевому та виробничому рівнях.

Розділ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

1.1. ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

Будь-яка система управління, в тому числі і СУОП, передбачає відповідні функції та завдання управління для досягнення поставленої мети (в галузі охорони праці – це забезпечення здорових, безпечних і високопродуктивних умов праці). Основні функції та завдання управління в структурі СУОП представлені на рис. 1.1.

До основних функцій управління охороною праці (УОП) належать:

- ✓ прогнозування і планування робіт із охорони праці;
- ✓ організація та координація робіт із охорони праці;
- ✓ стимулювання роботи по вдосконаленню охорони праці;
- ✓ облік показників, аналіз та оцінка стану умов і безпеки праці;
- ✓ контроль за станом охорони праці та функціонуванням УОП.

Основні завдання управління охороною праці можна сформулювати коротко – забезпечення дотримання вимог НПАОП щодо безпеки умов праці та безпеки технологічних процесів і виробничого обладнання, а також впровадження національної концепції розвитку в сфері управління охороною праці.

Розшифровка цих завдань включає:

- ✓ опрацювання заходів щодо впровадження національної концепції розвитку в сфері управління охороною праці на державному, галузевому, регіональному та виробничому рівнях;
- ✓ удосконалення нормативної бази з питань охорони праці, організаційно-методичного керівництва та інформаційного забезпечення;
- ✓ навчання працівників безпечним методам праці та пропаганда питань охорони праці;
- ✓ забезпечення безпечності технологічних процесів, виробничого устаткування, будівель і споруд;
- ✓ професійний добір працівників з окремих професій;
- ✓ нормалізація санітарно-гігієнічних умов праці;
- ✓ забезпечення працівників необхідними засобами індивідуального захисту;
- ✓ забезпечення оптимальних режимів праці та відпочинку;
- ✓ організація лікувально-профілактичного обслуговування;
- ✓ підвищення соціального захисту працюючих (обов'язкове страхування працівників від нещасних випадків, профзахворювань та аварій на виробництві);
- ✓ стимулювання інтеграції управління охороною праці в єдину систему загального управління організацією виробництва;
- ✓ впровадження позитивного світового досвіду у сфері охорони праці.

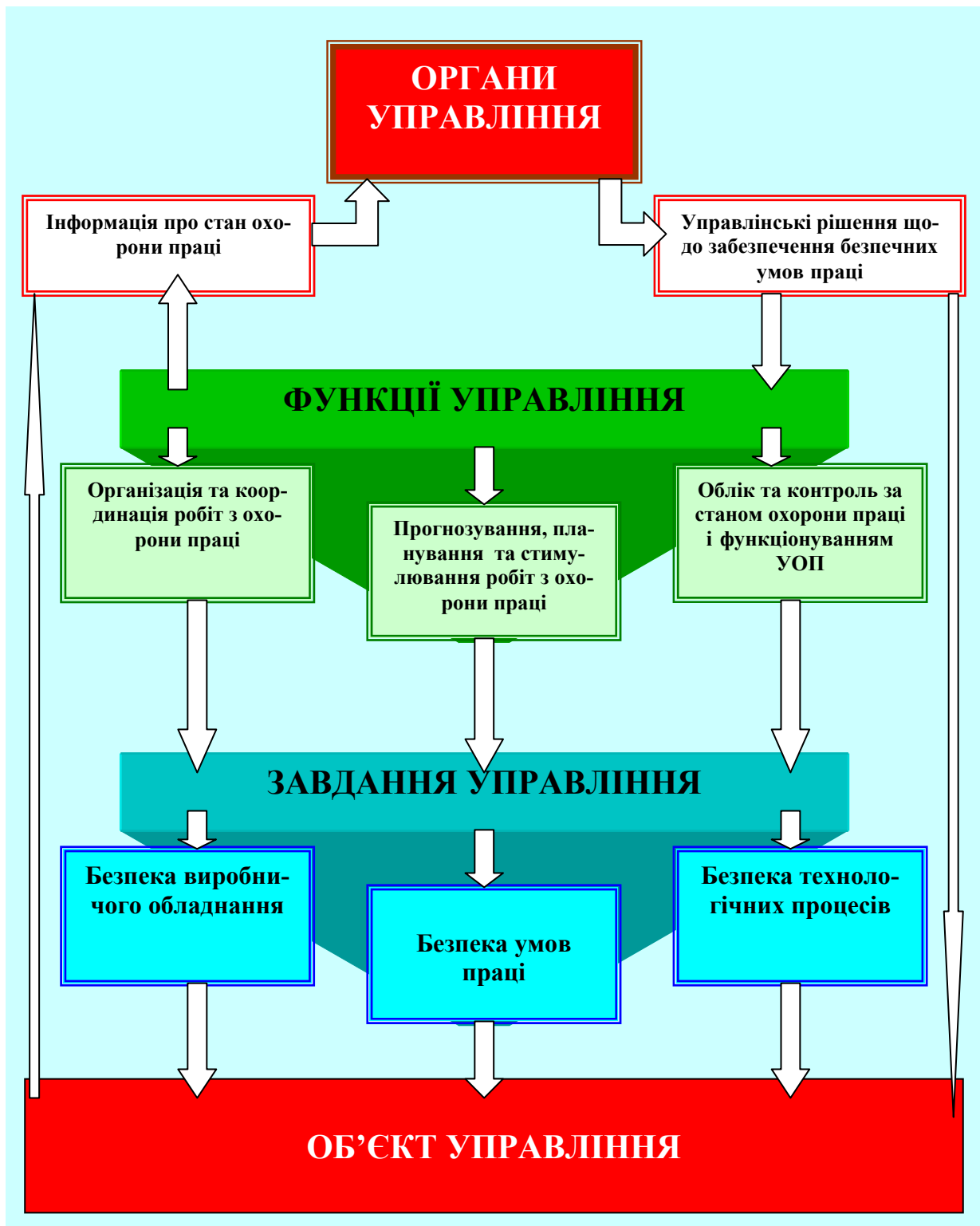

Рис 1.1. Основні функції та завдання управління в структурі СУОП

Функція прогнозування та планування роботи з охорони праці, в основі якої лежить прогностичний аналіз, має вирішальне значення в системі управління охороною праці на виробництві. Планування роботи з охорони праці на виробництві поділяється на перспективне, поточне та оперативне.

Перспективне планування вміщує найбільш важливі, трудомісткі і довгострокові заходи, виконання яких, як правило, вимагає сумісної роботи кількох підрозділів підприємства. Можливість виконання заходів перспективного плану повинна бути підтверджена обґрунтованим розрахунком необхідного матеріально-технічного забезпечення і фінансових витрат із зазначенням джерел фінансування. Основною формою перспективного планування роботи з охорони праці є розроблення комплексного плану щодо покращення стану охорони праці.

Поточне планування здійснюється у межах календарного року через розроблення відповідних заходів у розділі "Охорона праці" колективного договору.

Оперативне планування роботи з охорони праці здійснюється за підсумками контролю стану охорони праці в структурних підрозділах і на підприємстві в цілому. Оперативні заходи щодо усунення виявлених недоліків зазначаються безпосередньо у наказі по підприємству, який видається за підсумками контролю, або у плані заходів, як додатку до наказу.

Процес планування заходів з охорони праці, як і реалізація будь-якої іншої управлінської функції, повинен здійснюватися в три етапи:

1 – оцінка ситуації чи стану об'єкта управління (оцінка стану безпеки праці і виробничого середовища на підприємстві);

2 – пошук шляхів і способів впливу на ситуацію (визначення варіантів заходів, які можуть вплинути на стан охорони праці);

3 – вибір і обґрунтування оптимального способу дій для поліпшення ситуації (визначення раціонального переліку заходів із охорони праці для включення їх у план чи колективний договір).

Застосовуючи РОП, визначають пріоритети виявлених невідповідностей, тобто черговість усунення встановлених порушень у залежності від їх вагомості, можливих негативних наслідків і очікуваної частоти проявів цих наслідків у вигляді травм чи профзахворювань.

Функція УОП щодо організації та координації робіт передбачає формування органів управління охороною праці на всіх рівнях управління і всіх стадіях виробничого процесу, визначення обов'язків, прав, відповідальності та порядку взаємодії осіб, що приймають участь в процесі управління, а також прийняття та реалізацію управлінських рішень.

Глибоко помилковою є думка, яку, на жаль, ще дуже часто можна почути, що робота з охорони праці є прерогативою лише служб охорони праці. Налагодження функціонування СУОП на виробництві необхідно починати перед усім із аналізу функціональних обов'язків всіх посадових осіб підприємства і, якщо необхідно, відповідного їх коригування з метою усунення прогалин та непотрібного дублювання. Неналежне виконання своїх обов'язків, наприклад, службою постачання при закупівлі обладнання може обернутись травмою для будь-якого робітника підприємства.

Облік, аналіз та оцінка показників охорони праці спрямовані (відповідно до одержаної інформації) на розробку та прийняття управлінських рішень керівниками усіх рівнів управління (від майстра дільниці до керівника пі-

дприємства). Суть даної функції полягає у системному обліку показників стану охорони праці, в аналізі отриманих даних та узагальненні причин недотримання вимог НПАОП, а також причин невиконання планів із охорони праці з розробкою заходів, направлених на усунення виявлених недоліків. Аналізуються матеріали про нещасні випадки та професійні захворювання; результати всіх видів контролю за станом охорони праці; дані паспортів санітарно-технічного стану умов праці в цеху (на дільниці); матеріали спеціальних обстежень будівель, споруд, приміщень, обладнання тощо. В результаті обліку, аналізу та оцінки стану охорони праці вносяться доповнення та уточнення до оперативних, поточних та перспективних планів роботи з охорони праці, а також по стимулюванню діяльності окремих структурних підрозділів, служб, працівників за досягнуті показники з охорони праці.

Контроль за станом охорони праці та функціонуванням УОП забезпечує дійове управління охороною праці. Будь-яка система управління може надійно функціонувати лише при наявності повної, своєчасної і достовірної інформації про стан об'єкта управління. Одержати таку інформацію про стан охорони праці, виявити можливі відхилення від норм безпеки, а також перевірити виконання планів та управлінських рішень можна тільки на підставі регулярного та об'єктивного контролю. Тому контроль стану охорони праці є найбільш відповідальною та трудомісткою функцією процесу управління.

До основних форм контролю за станом охорони праці в рамках СУОП підприємства відносяться: оперативний контроль; відомчий контроль, що проводиться службою охорони праці підприємства; адміністративно-громадський багатоступеневий контроль. Крім цих видів контролю, існує відомчий контроль вищих господарських органів, державний нагляд та громадський контроль за охороною праці, які розглядаються окремо.

Оперативний контроль з боку керівників робіт і підрозділів підприємства проводиться згідно із затвердженими посадовими обов'язками. При цьому служба охорони праці контролює виконання вимог безпеки праці у всіх структурних підрозділах та службах підприємства.

Адміністративно-громадський багатоступеневий контроль є однією з найкращих форм контролю за станом охорони праці, але можливість його ефективного функціонування обумовлена наявністю співробітництва та взаєморозуміння між роботодавцем і профспілками підприємства. Цей контроль проводиться на кількох (як правило, трьох) рівнях. На першій ступені контролю начальник виробничої дільниці (майстер) спільно з громадським інспектором профгрупи щоденно перевіряють стан охорони праці на виробничій дільниці. На другій ступені - начальник цеху спільно з громадським інспектором та спеціалістами відповідних служб цеху (механік, електрик, технолог) два-чотири рази в місяць перевіряють стан охорони праці згідно з затвердженим графіком. На третій ступені контролю щомісячно (згідно із затвердженим графіком) комісія підприємства під головуванням керівника (головного інженера) перевіряє стан охорони праці на підприємстві. До складу комісії входять: керівник служби охорони праці, голова комісії з охорони праці профкому, керівник медичної

служби, працівник пожежної охорони та головні спеціалісти підприємства (технолог, механік, енергетик). Результати роботи комісії фіксуються в журналі третьої ступені контролю і розглядаються на нараді. За результатами наради видається наказ по підприємству.

У комбінатах, об'єднаннях тощо може проводитись четверта та п'ята ступені адміністративно-громадського контролю.

Стимулювання діяльності з охорони праці спрямовано на створення зацікавленості працівників в забезпеченні здорових та безпечних умов праці. Стимулювання передбачає як моральні та матеріальні заохочення, так і покарання за невиконання покладених на конкретну особу зобов'язань стосовно безпеки праці або порушення вимог щодо охорони праці. До числа заохочувальних заходів належать премії, винагороди за виконану роботу, винахідництво та раціоналізаторські пропозиції з питань охорони праці тощо.

У системі управління охороною праці дуже важливою складовою є забезпечення органів державного управління охороною праці та служб охорони праці підприємств, установ та організацій кваліфікованими спеціалістами з питань охорони праці різних кваліфікаційно-освітніх рівнів.

Кваліфікація та обізнаність працівників із питань охорони праці є тим самим запобіжником, який дозволяє уникнути ризику отримання виробничої травми чи професійного захворювання на виробництві. Саме тому в процесі реформування державного управління охороною праці одним з найбільш пріоритетних напрямів є підвищення рівня знань працівників з цих питань.

Навчання працівників із питань охорони праці потребує:

- * подальшого удосконалення навчальних програм з питань охорони праці, впровадження нових форм і методів навчання з використанням світового досвіду;

- * відновлення та подальшого удосконалення системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації спеціалістів й інспекторів із охорони праці і працівників системи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці та ФССНВ;

- * розроблення та реалізації комплексу заходів щодо визначення пріоритетних питань у навчальних програмах із урахуванням новітніх досягнень у галузі науки та техніки щодо створення безпечних умов праці в існуючих галузях виробництва.

Інформаційне забезпечення з питань охорони праці повинно здійснюватися органами управління охороною праці на всіх рівнях (державному, галузевому, регіональному та виробничому) із залученням сучасних інформаційних технологій, при цьому воно потребує постійного удосконалення шляхом вивчення та поширення світового та вітчизняного досвіду щодо пропаганди безпечних методів та засобів праці.

Забезпечення безпечності виробничого устаткування, технологічних процесів, будівель та споруд за рахунок зниження ризиків вимагає:

- * удосконалення нормативної бази, що регламентує безпечність виробничого устаткування, технологічних процесів, будівель і споруд, і її приведення у

відповідність до вимог ЄС;

- * удосконалення порядку здійснення експертизи виробничого устаткування, технологічних процесів, будівель і споруд на їх відповідність вимогам безпеки з урахуванням існуючих міжнародних норм;

- * розробки заходів щодо виведення з експлуатації морально застарілого і фізично зношеного виробничого устаткування, аварійних будівель, споруд тощо.

Забезпечення працівників засобами індивідуального захисту потребує:

- * постійного контролю за забезпеченням працівників засобами індивідуального захисту;

- * сприяння поширенню інформації щодо розробки нових видів засобів індивідуального захисту та забезпечення інспекторського складу сучасними зразками цих засобів із метою пропаганди їх використання;

- * перегляду норм забезпечення працівників засобами індивідуального захисту з урахуванням появи нових професій, видів робіт і технологій;

- * можливості використання як вітчизняних засобів індивідуального захисту, так і тих, що мають відповідні міжнародні сертифікати.

Підвищення соціального захисту працюючих вимагає обов'язкового страхування працівників від нещасних випадків, профзахворювань та аварій на виробництві, і це є прерогативою Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві (ФССНВ), який є однією з основних складових частин існуючої системи управління охороною праці в Україні. Беручи участь у реалізації державної політики в галузі охорони праці та соціального захисту людей праці, ФССНВ:

- * застосовує диференціацію страхових тарифів у залежності від класу професійного ризику виробництв, рівня травматизму та стану охорони праці на підприємствах;

- * проводить профілактичні заходи щодо зменшення травматизму та професійних захворювань на виробництві, в тому числі доставку нормативно-правової літератури з питань охорони праці на підприємства, навчання працівників безпечним умовам праці тощо;

- * повністю відшкодовує збитки, які нанесені здоров'ю працівника на виробництві, також виплачує йому або членам його сім'ї одноразову грошову допомогу, компенсує втрачений заробіток за період непрацездатності, виплачує пенсію у разі часткової втрати працездатності, а також пенсію членам сім'ї у разі смерті потерпілого;

- * організує лікування потерпілих, їх перекваліфікацію, працевлаштування осіб із відновленою працездатністю;

- * надає допомогу інвалідам у вирішенні соціально-побутових питань, організує їх участь у громадському житті тощо.

1.2. НАЦІОНАЛЬНА КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ В ГАЛУЗІ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

Суть національної концепції розвитку в галузі управління охороною праці полягає в реалізації основних положень Конституції, Законів України та рекомендацій МОП щодо забезпечення охорони життя та здоров'я працюючих на виробництві в процесі їх трудової діяльності, створення безпечних та нешкідливих умов праці на кожному робочому місці, формування як у роботодавців, так і у працівників свідомого ставлення до безпеки праці та охорони оточуючого середовища, підвищення ефективності використання людських, матеріальних та фінансових ресурсів, покращення соціального захисту працюючих, а також у впровадженні нових високоефективних систем управління охороною праці та вдосконалення вже існуючих з метою комплексного розв'язання проблем в галузі охорони праці, які існують на даний час в Україні.

Впровадження даної концепції у життя дозволить реалізувати конституційне право працюючих на належні, безпечні та здорові умови праці шляхом:

- створення та забезпечення високоефективного функціонування сучасних систем управління охороною праці на державному, регіональному та галузевому рівнях, і на рівні конкретного виробництва;

- впровадження рекомендацій МОП щодо створення нових і вдосконалення існуючих систем управління охороною праці з урахуванням національних особливостей законодавства України в галузі охорони праці;

- застосування сучасних підходів при формуванні нормативно-правової бази в галузі охорони праці з урахуванням існуючої міжнародної практики та національних особливостей;

- наукового забезпечення управління охороною праці, пріоритетної підтримки наукових досліджень, що спрямовані на подальший розвиток охорони праці та впровадження результатів науково-дослідних робіт у цій галузі;

- удосконалення існуючих систем управління щодо мотивації праці посадових осіб органів державного управління та нагляду з охорони праці і роботодавців щодо створення належних і безпечних умов праці;

- оптимізації механізму взаємодії органів державного управління охороною праці, роботодавців, профспілок та Фонду соціального страхування від нещасних випадків (ФССНВ);

- розмежування підприємств за сферами управління охороною праці між регіональними та галузевими органами управління, чіткого розмежування сфер діяльності між місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, територіальними органами Держпромгірнагляду та регіональними відділеннями ФССНВ;

- забезпечення органів державного управління та нагляду з охорони праці, служб охорони праці на підприємствах кваліфікованими спеціалістами з питань охорони праці;

- створення сучасної ефективної системи підготовки та перепідготовки

спеціалістів з охорони праці;

– створення умов щодо підвищення ролі роботодавців у впровадженні нових та вдосконаленні вже існуючих систем управління охороною праці на виробництві;

– запровадження чіткої системи обліку та аналізу стану умов та безпеки праці на виробництві;

– інтенсивне впровадження економічних методів управління, контролю та нагляду з охорони праці;

– створення на виробництві умов, які забезпечували би економічну зацікавленість як роботодавців, так і працівників щодо дотримання вимог з охорони праці та захисту навколишнього середовища;

– подальшої автоматизації та комп'ютеризації роботи систем управління охороною праці.

Національна концепція розвитку в галузі управління охороною праці може бути реалізована лише за умови скоординованих дій органів державного управління, контролю та нагляду з охорони праці, Фонду соціального страхування від нещасних випадків, органів регіонального та місцевого самоврядування, за участю об'єднань роботодавців, профспілок та інших представницьких органів із реалізації основних напрямків соціальної політики в галузі охорони праці, і основною метою цієї концепції є забезпечення безпечних та здорових умов праці на виробництві та високій рівень соціального захисту працюючих.

1.3. ЗАГАЛЬНА СТРУКТУРА УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

Управління охороною праці (УОП) умовно має три основних центри, які саме і здійснюють комплексне управління охороною праці (рис. 1.2), це:

* держава (Кабінет Міністрів України; галузеві Міністерства; державні наглядові органи; органи виконавчої влади та самоврядування);

* роботодавці (власники підприємств чи уповноважені ними особи; керівники структурних підрозділів та служби охорони праці підприємств);

* працівники (трудові колектив підприємств; профспілки; уповноважені трудових колективів; комісії з охорони праці підприємств).

Комплексне управління охороною праці як із боку держави, так і з боку роботодавців і працівників у найбільш оптимальній формі здійснено у ФССНВ (недержавна організація з однаковим представництвом усіх трьох вищезгаданих сторін в органах управління). Саме з цієї причини ФССНВ є однією з найбільш ефективних складових УОП.

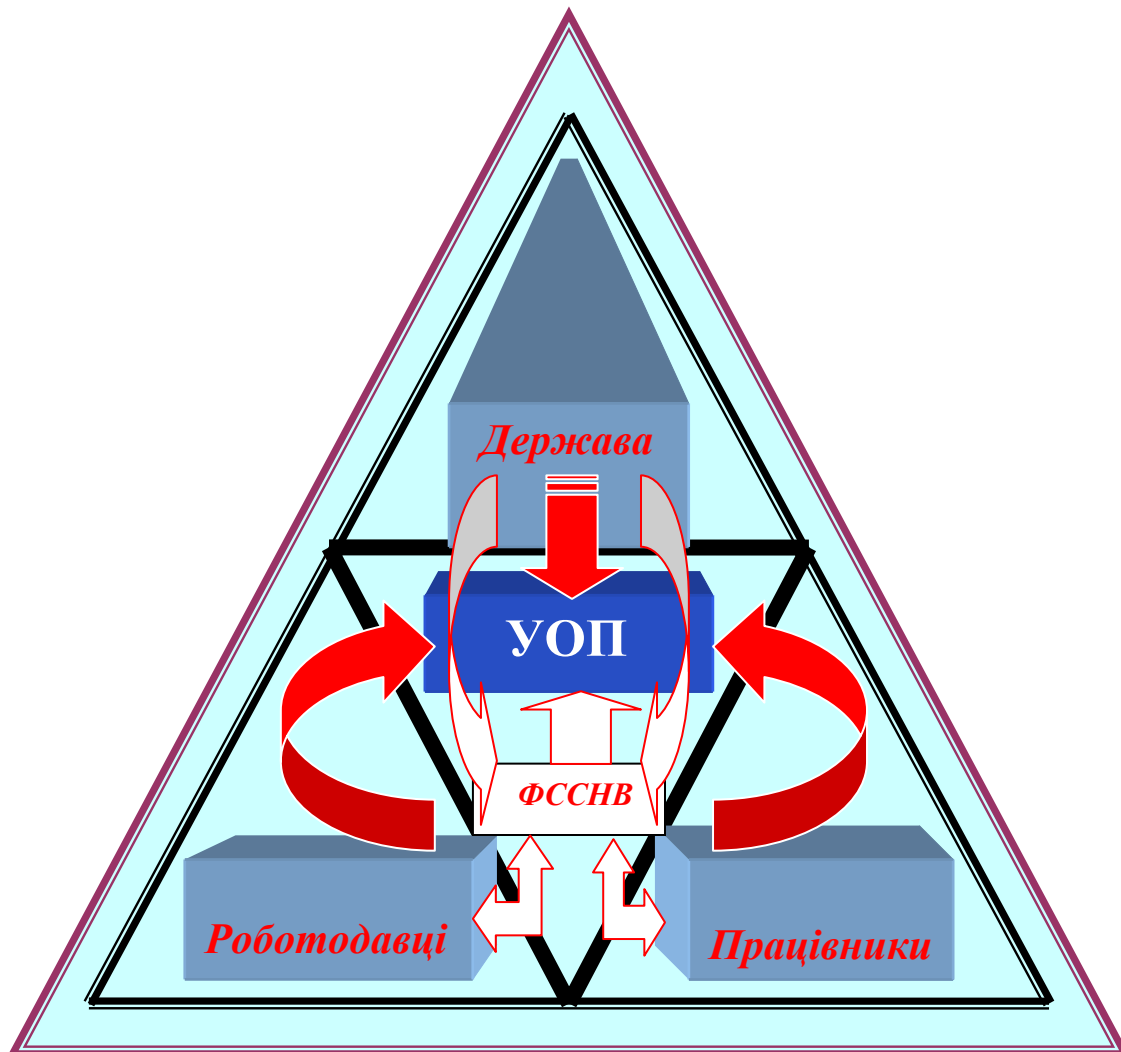

Рис 1.2. Комплексне управління охороною праці

В усіх трьох вищезгаданих центрах (державна, роботодавці та працівники) управління охороною праці може здійснюватися на декількох рівнях, а саме:

- ✓ загальнодержавному (національному) рівні;
- ✓ регіональному рівні;
- ✓ галузевому рівні;
- ✓ виробничому рівні (рівень підприємства).

На загальнодержавному рівні управління охороною праці здійснює:

- ✓ Кабінет Міністрів України;
- ✓ спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з нагляду за охороною праці (до 09.12.2010 р. – Держгірпромнагляд, функції якого Указом Президента України від 09.12.2010 покладено на Державну службу гірничого нагляду та промислової безпеки України та Державну інспекцію техногенної безпеки України);
- ✓ Генеральна Прокуратура;
- ✓ ФССНВ;
- ✓ Спілка промисловців та підприємців України;
- ✓ Центральні всеукраїнські органи об'єднань профспілок тощо.

На регіональному рівні:

- ✓ Рада міністрів Автономної республіки Крим;
- ✓ місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування;
- ✓ територіальні підрозділи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці;
- ✓ регіональні органи об'єднань профспілок;
- ✓ регіональні органи об'єднань роботодавців (промисловців і підприємців) тощо.

На галузевому рівні:

✓ галузеві міністерства: Міністерство охорони здоров'я (МОЗ), Міністерство соціальної політики, Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій (МНС), Міністерство аграрної політики та продовольства України, України Міністерство екології та природних ресурсів України, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, та інші міністерства;

- ✓ Державна архітектурно-будівельна інспекція України;
- ✓ Центральні органи об'єднань профспілок у галузі;
- ✓ Центральні органи об'єднань роботодавців (промисловців і підприємців) у галузі;

✓ Центральні органи виконавчої влади тощо.

✓ На виробничому рівні:

- ✓ роботодавець чи уповноважена ним особа;
- ✓ служба охорони праці підприємства;
- ✓ керівники відповідних структурних підрозділів і служб підприємства тощо.

1.4. ЕКОНОМІЧНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

Для вирішення проблем, які існують в сфері управління охороною праці, на практиці застосовуються відповідні механізми, серед яких провідне місце займають економічні методи управління.

Економічні методи управління охороною праці в широкому розумінні цього поняття – це не лише методи, а і система методів, форм, засобів і заходів впливу на стан безпеки, гігієни праці та виробничого середовища з урахуванням економічних законів та економічних інтересів усіх учасників виробничого процесу і суспільства в цілому для досягнення головної мети охорони праці: створення безпечних умов праці й збереження життя та здоров'я людини в процесі трудової діяльності.

Економічні методи спрямовані на створення умов, які повинні стимулювати діяльність підприємств, установ та організацій щодо досягнення визначених цілей охорони праці з урахуванням потреб та інтересів окремих працівників,

трудо­вих колективів, менеджерів та власників підприємств. На відміну від пра­вових та адміністративних методів управління, які регламентують виконання тих чи інших вимог охоро­ни праці, а значить потребують жорсткого контролю за їх виконанням, економічні методи більш ліберальні, так як базуються не на страху покарання, а на економічних вигодах того, до кого вони застосовуються. Тобто, економічні методи управління охороною праці – це інструмент, за до­могою якого держава, як гарант прав найманих працівників, формує із вико­ристанням НПАОП та спеціально створених інституцій такі умови господарювання для роботодавців (власників), що їм стає вигідніше спрямовувати свої економі­чні ресурси на попередження травматизму, професійної захворюваності та по­ліпшення стану умов і охоро­ни праці ніж на компенсації потерпілим та ліквіда­цію інших наслідків неналежного стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища.

У сфері охоро­ни праці можна виділити декілька принципових аспектів за­стосування економічних методів. Перший із них полягає у тому, що виділяють­ся *економічні методи, які безпосередньо виконують роль економічних стимулів* (внутрішні, що запроваджуються на підприємстві, або зовнішніх, що вводяться централізовано). До цієї групи методів відносяться різного роду системи сти­мулювання охоро­ни праці на підприємстві, централізовані системи стимулю­вання власників підприємств (штрафи, знижки-надбавки до страхових тарифів тощо). Іншими словами, це методи, які базуються на прямій та очевидній еко­номічній вигоді особи чи групи осіб, до яких застосовуються економічні стиму­ли за виконання вимог щодо охоро­ни праці (робиш так, як вимагає система сти­мулювання - отримуєш за це одразу якусь вигоду економічного характеру і, на­впаки, не дотримуєшся вимог цієї системи – це зменшує твої вигоди).

Інша група економічних методів управління охороною праці – це *методи, які базуються не на прямій та очевидній вигоді, а на глибинних особливостях економічних законів та на непрямих стимулах*. Для цієї групи характерним є те, що сам економічний стимул прихований і, проявляється, як правило, через пев­ний ланцюжок причинно-наслідкових зв'язків. Наприклад, для отримання від­повідних ліцензій підприємство має пред'явити дозвіл органів державного на­гляду за охороною праці. На перший погляд, це чисто адміністративний захід, але в основі його лежить економічний стимул: не пройде­ш процедуру отримання дозволу – не будеш мати ліцензії, не будеш мати ліцензії – не зможеш викону­вати ту чи іншу роботу, а, отже, не матимеш бажаного економічного результату (вигоди). Тому адміністративно-правовий метод управління в кінці ланцюжка причинно-наслідкових зв'язків стає по своїй суті економічним. Іншим прикла­дом може бути законодавче віднесення витрат на заходи з охоро­ни праці до ва­лових витрат виробництва. Це також стимул непрямой дії, оскільки певним чи­ном стимулює фінансування потреб охоро­ни праці за рахунок собівартості (зменшує базу оподаткування).

У залежності від того, до кого застосовуються економічні стимули, виділя­ється зовнішнє та внутрішнє стимулювання. Таким чином, *економічні методи*

управління охороною праці за ознакою суб'єкта, яким управляють, поділяються на методи зовнішнього та внутрішнього спрямування.

Економічні методи управління охороною праці зовнішнього спрямування можуть бути реалізовані шляхом:

- * створення сприятливих умов для кредитування заходів і засобів з охорони праці;

- * надання податкових пільг;

- * запровадження таких умов для інвестування, оновлення та модернізації виробничих фондів, які обов'язково би враховували вимоги безпеки праці та виробничого середовища;

- * забезпечення функціонування системи обов'язкового соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань на основі прямого зв'язку між рівнями травматизму, профзахворюваності, стану умов і охорони праці та страховими внесками підприємств;

- * застосування нормативно-правових вимог, які регламентують використання штрафних санкцій за порушення роботодавцем вимог безпеки, гігієни праці та виробничого середовища;

- * забезпечення державного фінансування наглядової, консультаційної, дозвільної та основних напрямків науково-дослідної роботи у сфері охорони праці, а також фінансування окремих заходів з охорони праці на найбільш небезпечних виробництвах.

Економічний вплив *внутрішнього спрямування* розраховується на найманих працівників і здійснюється за допомогою договірного регулювання через колективний договір або безпосередньо роботодавцем через систему преміювання за виробничі результати чи взагалі через систему управління суб'єкта господарювання за його кошти.

Розділ 2. СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

2.1. ПЕРШОЧЕРГОВІ ЗАВДАННЯ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

До першочергових завдань у сфері державного управління охороною праці можна віднести:

- * опрацювання заходів щодо впровадження національної концепції розвитку в сфері управління охороною;
- * подальше удосконалення нормативно-правового та інформаційного забезпечення системи державного управління охороною праці;
- * удосконалення взаємодії між органами державного управління охороною праці та ФССНВ;
- * створення умов для забезпечення ефективної взаємодії всіх соціальних партнерів в сфері управління охороною праці та подальшого розвитку соціального партнерства у цій галузі;
- * підвищення ролі профспілок та сприяння активізації їх діяльності у сфері охорони праці;
- * забезпечення реалізації прав працюючих на відшкодування шкоди постраждалим на виробництві, активне сприяння подальшому розвитку та вдосконаленню існуючої системи соціального страхування від нещасних випадків та професійних захворювань на виробництві;
- * сприяння в організації та покращенні лікувально-профілактичного обслуговування працівників на підприємствах, установах та організаціях, незалежно від форм власності;
- * здійснення постійного контролю за забезпеченням працівників засобами індивідуального захисту, безпечності технологічних процесів, виробничого устаткування, будівель та споруд;
- * пропаганду безпечних умов праці та інших нагальних питань у сфері охорони праці;
- * стимулювання інтеграції управління охороною праці в єдину систему загального управління організацією виробництва;
- * формування у керівників підприємств, установ та організацій як можна більш відповідального ставлення до питань охорони праці;
- * підвищення статусу служб охорони праці, недопущення їх ліквідації або скорочення чисельності працівників цих служб, і все це незалежно від форм власності на об'єктах господарювання;
- * прискорення перегляду нормативно-правової бази в галузі охорони праці з урахуванням вимог МОП та інших міжнародних організацій;
- * створення умов для постійного підвищення професійного рівня працівників служб охорони праці;
- * підготовка висококваліфікованих спеціалістів у сфері управління охороною праці;

- * створення ефективної системи інформаційного забезпечення підприємств, установ та організацій нормативно-правовими актами з питань охорони праці;
- * впровадження на виробництві Національних програм поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища;
- * автоматизацію та комп'ютеризацію систем управління охороною праці;
- * впровадження позитивного світового досвіду у сфері охорони праці.

2.2. ЦЕНТРАЛЬНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ, ЇХ КОМПЕТЕНЦІЯ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ

Однією з функцій сучасної держави є проведення соціальної політики, спрямованої на підвищення безпеки праці. Здійснення цієї функції неможливе без відповідного державного управління охороною праці, яке здійснюється як на загальнодержавному, так і на регіональному та галузевому рівнях. Стаття 31 Закону України "Про охорону праці" визначає, що державне управління охороною праці, в першу чергу, здійснюють:

- ✓ Кабінет Міністрів України;
- ✓ спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з нагляду за охороною праці;
- ✓ міністерства та інші центральні органи виконавчої влади;
- ✓ Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування.

Компетенцією Кабінету Міністрів України в сфері охорони праці є:

- * забезпечення реалізації державної політики в галузі охорони праці;
- * подання на затвердження Верховною Радою України загальнодержавної програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища;
- * спрямування і координація діяльності міністерств, інших центральних органів виконавчої влади щодо створення безпечних і здорових умов праці та нагляду за охороною праці;
- * встановлення єдиної державної статистичної звітності з питань охорони праці.

З метою координації діяльності органів державного управління охороною праці створюється Національна рада з питань безпечної життєдіяльності населення, яку очолює віце-прем'єр-міністр України.

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади:

- ✓ проводять єдину науково-технічну політику в галузі охорони праці;
- ✓ розробляють і реалізують галузеві програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища за участю профспілок;
- ✓ здійснюють методичне керівництво діяльністю підприємств галузі з охорони праці;
- ✓ укладають з відповідними галузевими профспілками угоди з питань поліпшення умов і безпеки праці;

- ✓ беруть участь в опрацюванні та перегляді нормативно-правових актів з охорони праці;
- ✓ організовують навчання і перевірку знань із питань охорони праці;
- ✓ створюють у разі потреби аварійно-рятувальні служби, здійснюють керівництво їх діяльністю, забезпечують виконання інших вимог законодавства, що регулює відносини у сфері рятувальної справи;
- ✓ здійснюють відомчий контроль за станом охорони праці на підприємствах галузі.

Для координації, вдосконалення роботи з охорони праці й контролю за цією роботою в міністерствах та інших центральних органах виконавчої влади створюються структурні підрозділи з охорони праці.

Крім вище перелічених функцій, які покладаються на всі міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, деякі міністерства, зокрема Міністерство соціальної політики України, МОЗ, МНС, виконують спеціальні функції охорони праці.

Міністерство соціальної політики України забезпечує проведення державної експертизи умов праці із залученням служб санітарного епідеміологічного нагляду Міністерства охорони здоров'я, визначає порядок та здійснює контроль за якістю проведення атестації робочих місць щодо їх відповідності нормативно-правовим актам з охорони праці.

Міністерство охорони здоров'я та Державна санітарно-епідеміологічна служба України розробляє гігієнічно обґрунтовані нормативи показників шкідливих факторів на робочих місцях та у межах робочої зони підприємств, опрацьовує санітарні норми щодо нормативів та методик визначення показників шкідливих факторів, проводить контроль виконання вимог гігієни праці та виробничого середовища, розробляє методику атестації робочих місць тощо.

Міністерство надзвичайних ситуацій України здійснює заходи щодо запобігання виникненню надзвичайних ситуацій техногенного характеру і зменшення збитків під час аварій та катастроф, проводить оповіщення населення про загрозу й виникнення надзвичайних ситуацій та інформування його про наявну обстановку, організовує та проводить рятувальні й інші невідкладні роботи.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з нагляду за охороною праці:

* здійснює комплексне управління охороною праці на державному рівні, реалізує державну політику в цій галузі та здійснює контроль за виконанням функцій державного управління охороною праці міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування;

* розробляє за участю міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Фонду соціального страхування від нещасних випадків, всеукраїнських об'єднань роботодавців та профспілок загальнодержавну програму поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і контролює її виконання;

* здійснює нормотворчу діяльність, розробляє та затверджує правила, норми, положення, інструкції та інші нормативно-правові акти з охорони праці або зміни до них;

* координує роботу міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, інших суб'єктів підприємницької діяльності в галузі безпеки, гігієни праці та виробничого середовища;

* одержує безоплатно від міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів статистики, підприємств, інших суб'єктів підприємницької діяльності відомості й інформацію, необхідні для виконання покладених на нього завдань;

* бере участь у міжнародному співробітництві та в організації виконання міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, вивчає, узагальнює і поширює світовий досвід із цих питань, опрацьовує та подає у встановленому порядку пропозиції щодо удосконалення і поступового наближення чинного законодавства про охорону праці до відповідних міжнародних та європейських норм.

Рішення, прийняті спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з нагляду за охороною праці в межах його компетенції, є обов'язковими для виконання всіма міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами, які відповідно до законодавства використовують найману працю.

В умовах переходу до ринкової економіки, коли створюються численні підприємства та інші господарства з недержавними формами власності, що не мають галузевого підпорядкування, незмірно зростає значення регіональних та місцевих органів державної виконавчої влади в організації безпечних і здорових умов праці, усуненні причин виробничого травматизму та професійних захворювань.

Законами "Про місцеві державні адміністрації" та "Про місцеве самоврядування" передбачено, що захист прав, свобод і законних інтересів громадян є одним з головних принципів, на яких ґрунтується місцеве та регіональне самоврядування. Отже, порушення цих прав, пов'язане з невиконанням вимог законодавства про охорону праці, є об'єктом та предметом діяльності місцевих державних адміністрацій та місцевого самоврядування.

Діяльність місцевих державних адміністрацій спрямовується на те, щоб у повсякденному житті набував практичного змісту та підтверджувався найголовніший принцип державної політики – пріоритет життя і здоров'я працівників.

Закон "Про охорону праці" передбачає, що місцеві державні адміністрації у межах відповідних територій (Рада міністрів Автономної Республіки Крим,

обласні та районні держадміністрації, держадміністрації міст Києва та Севастополя):

- ✓ забезпечують виконання законів та реалізацію державної політики в галузі охорони праці;

- ✓ формують за участю представників профспілок та Фонду соціального страхування від нещасних випадків і забезпечують виконання цільових регіональних програм поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, а також заходів з охорони праці у складі програм соціально-економічного і культурного розвитку регіонів;

- ✓ забезпечують соціальний захист найманих працівників, зокрема зайнятих на роботах з шкідливими та небезпечними умовами праці, вживають заходів до проведення атестації робочих місць на відповідність нормативно-правовим актам з охорони праці;

- ✓ вносять пропозиції щодо створення регіональних (комунальних) аварійно-рятувальних служб для обслуговування відповідних територій та об'єктів комунальної власності;

- ✓ здійснюють контроль за додержанням суб'єктами підприємницької діяльності нормативно-правових актів про охорону праці.

Для виконання зазначених функцій у складі Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій створюються структурні підрозділи з охорони праці, що діють згідно з типовим положенням, яке затверджується Кабінетом Міністрів України, а також на громадських засадах – ради з питань безпечної життєдіяльності населення.

Органи місцевого самоврядування у межах своєї компетенції:

- * затверджують цільові регіональні програми поліпшення стану безпеки, умов праці та виробничого середовища, а також заходи з охорони праці у складі програм соціально-економічного і культурного розвитку регіонів;

- * приймають рішення щодо створення комунальних аварійно-рятувальних служб для обслуговування відповідних територій та об'єктів комунальної власності.

Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад забезпечують належне утримання, ефективну й безпечну експлуатацію об'єктів житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, транспорту і зв'язку, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад, додержання вимог щодо охорони праці працівників, зайнятих на цих об'єктах. Для виконання цих функцій сільські, селищні, міські ради створюють у складі свого виконавчого органу відповідний підрозділ або призначають спеціаліста з охорони праці.

Асоціації, корпорації, концерни та інші об'єднання визначають свої повноваження в галузі охорони праці статутами або договорами між підприємствами, які утворили об'єднання. Для виконання делегованих об'єднанням функцій в їх апаратах створюються служби охорони праці.

2.3. УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

2.3.1. Особливості функціонування регіональних систем управління охороною праці

Управління охороною праці на регіональному рівні (УОПРР) забезпечують органи управління адміністративно-територіальних одиниць, які на підставі чинних нормативно-правових актів здійснюють цілеспрямовану, планомірну діяльність у сфері охорони праці з метою забезпечення здоров'я та працездатності працівників підприємств, установ та організацій на підпорядкованій їм території.

Основні принципи функціонування УОПРР :

✓ здійснення державної політики в галузі охорони праці, в першу чергу, це забезпечення пріоритету життя та здоров'я працюючих, повної відповідальності керівників підприємств, установ та організацій за створення безпечних умов праці, запобігання травматизму, профзахворювань, аварій та пожеж, забезпечення гарантій прав працюючих на охорону праці;

✓ координація діяльності всіх суб'єктів управління з метою виконання поставлених завдань і заходів щодо створення здорових та безпечних умов праці;

✓ додержання чіткої виконавчої дисципліни представниками державної влади та керівниками підприємств, установ та організацій, трудової та технологічної дисципліни працівниками підприємств;

✓ забезпечення нерозривного зв'язку між процесами виробничої і управлінської діяльності та застосуванням і впровадженням засобів та заходів щодо підвищення рівня безпеки та покращення умов праці і виробничого середовища;

✓ економічна зацікавленість як власників підприємств, так і працюючих на них, у підвищенні рівня безпеки та поліпшенні умов праці.

Об'єктом управління охороною праці на регіональному рівні є діяльність роботодавців, керівників підприємств, установ та організацій, їх працівників, контролюючих та наглядових органів, органів соціального страхування щодо забезпечення на підприємствах, установах та організаціях вимог нормативно-правових актів з охорони праці, виявлення ризиків і запобігання від нещасних випадків, професійних захворювань, аварій та пожеж.

Управління охороною праці на регіональному рівні здійснюють (ст. 41 "Закону України з охорони праці"):

* Автономна Республіка Крим – Рада міністрів;

* по області – обласна державна адміністрація;

* в районах – районні державні адміністрації;

* в містах, селищах та селах – виконавчі органи (комітети) відповідних рад.

Відповідальними керівниками органів управління охороною праці є:

✓ Автономна Республіка Крим – Голова Ради міністрів;

✓ на рівні області – Голова обласної державної адміністрації;

- ✓ на рівні району – Голова районної державної адміністрації;
- ✓ на рівні міста, селища, села – Голова відповідного виконавчого органу (комітету) ради.

Основна управлінська інформація, яка використовується регіональними органами управління охороною праці на рівні Автономної республіки Крим та області:

- * Укази президента України;
- * Закони Верховної Ради;
- * постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти;
- * рішення Національної ради з питань безпечної життєдіяльності населення при Кабінеті Міністрів України;
- * накази органів, що здійснюють державний нагляд за охороною праці;
- * матеріали статистичної звітності;
- * укладені з профспілками угоди з питань поліпшення умов та безпеки праці;
- * рішення територіальної структури спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці;
- * рішення ради (комітету) з питань безпечної життєдіяльності населення;
- * матеріали перевірок стану охорони праці на підприємствах Автономної республіки Крим чи області, які проводились державними інспекторами, представниками Ради міністрів Автономної республіки Крим чи обласної державної адміністрації, профспілками.

На рівні району:

- ✓ управлінська інформація, передбачена для Автономної республіки Крим чи області;
- ✓ матеріали перевірок стану охорони праці на підприємствах району представниками районної держадміністрації, її управлінь, відділів.

На рівні міста, селища, села:

- * управлінська інформація, передбачена для району;
- * матеріали перевірок стану охорони праці на підприємствах, установах і організаціях міста, селища, села представниками асоціації спеціалістів з охорони праці.

Підготовку управлінських рішень здійснюють:

- ✓ на рівні Автономної республіки Крим – відповідний структурний підрозділ з питань охорони праці при Раді міністрів Автономної республіки Крим, республіканська Рада з питань безпечної життєдіяльності населення;
- ✓ на рівні області – відділ з питань охорони праці районної держадміністрації у вигляді рішень (наказів) Голови обласної держадміністрації, обласна Рада з питань безпечної життєдіяльності населення;
- ✓ на рівні району – служба охорони праці районної держадміністрації у вигляді рішень (наказів) Голови районної держадміністрації, районна Рада з питань безпечної життєдіяльності населення, управління праці і соціального захи-

сту населення;

✓ на рівні міста, селища, села – асоціація спеціалістів з питань охорони праці у вигляді рішень Голови виконавчого органу відповідної ради.

Функціонування регіональних систем управління охороною праці (РСУОП) забезпечується за рахунок створення комплексу наступних підсистем:

- * нормативно-правової;
- * організаційно-управлінської;
- * фінансово-економічної;
- * матеріально-технічної;
- * інформаційної;
- * кадрової;
- * наукової.

У першу чергу, функціонування РСУОП вимагає:

✓ створення (придбання) нормативно-правових актів та методичних матеріалів з охорони праці;

✓ вдосконалення існуючих та розробки нових нормативно-правових актів та методичних матеріалів.

✓ оцінку відповідності діяльності посадових осіб і працівників вимогам нормативно-правових актів з охорони праці;

✓ вжиття відповідних заходів щодо порушників нормативно-правових актів.

Нормативно-правове забезпечення РСУОП здійснюється шляхом створення банку даних нормативно-правових актів з охорони праці, придбання, розробки та вдосконалення необхідної нормативно-методичної літератури, доведення їх до суб'єктів управління, розроблення положень про РСУОП з урахуванням законодавства України.

Нормативно-правові акти і методична документація повинні регламентувати всі завдання та функції РСУОП.

Нормативно-правові акти ставлять перед керівниками і працівниками чітке завдання щодо роботи з питань охорони праці, виконання якої повинно систематично перевірятись, аналізуватись, оцінюватись та відповідно стимулюватись.

Організаційно-управлінське забезпечення РСУОП здійснюється шляхом визначення обов'язків, прав і відповідальності керівного складу посадових осіб, створення ради з безпечної життєдіяльності населення, служб та асоціацій спеціалістів з охорони праці, системи контролюючих і наглядових структур, органів державного соціального страхування від нещасних випадків та профзахворювань на виробництві, створення експертно-технічних та навчальних центрів з охорони праці.

Законом "Про місцеві держадміністрації" (ст. 2, 13, 16) та Законом України "Про охорону праці" (ст. 41) визначені завдання та повноваження місцевих державних адміністрацій у галузі охорони праці. Органи виконавчої влади зобов'язані вживати рішучих заходів аби забезпечити виконання одного з основних принципів державної політики в галузі охорони праці – повної відповідальності роботодавця за створення для працівників здорових та безпечних умов праці. Крім того, згідно ст. 9 Закону "Про підприємництво" власники підприєм-

ства зобов'язані забезпечити належні умови праці тим громадянам, які працюють за наймом.

Місцеві державні адміністрації і Ради депутатів у межах відповідної території:

- * забезпечують реалізацію державної політики в галузі охорони праці;
- * формують за участю профспілок програми заходів з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, що мають міжгалузеве значення;
- * організовують при необхідності регіональні аварійно-рятувальні формування;
- * здійснюють контроль за додержанням нормативно-правових актів з охорони праці;
- * створюють у разі необхідності фонди охорони праці.

Фінансово-економічне забезпечення РСУОП здійснюється за рахунок створення фондів охорони праці на підприємствах, Фонду соціального страхування від нещасних випадків, фінансування заходів з охорони праці з боку державного та місцевого бюджетів та інших джерел.

Матеріально-технічне забезпечення РСУОП здійснюється шляхом придбання та створення засобів колективного та індивідуального захисту, створення підприємствами продукції, яка відповідає вимогам охорони праці, підтримання безпечного стану виробничого обладнання, будівель і споруд, транспортних засобів, технологічних процесів згідно галузевих та міжгалузевих норм, правил і стандартів з охорони праці.

Інформаційне забезпечення РСУОП здійснюється шляхом збирання, оброблення й зберігання інформації, що використовується не тільки для звітності, а і для прийняття та реалізації управлінських рішень у галузі охорони праці, а також для створення регіональних інформаційних комп'ютерних систем соціального моніторингу та поширення передового досвіду в галузі охорони праці, організації виставок, конференцій, семінарів, видавничої діяльності.

Кадрове забезпечення РСУОП включає у себе підбір, підготовку та підвищення кваліфікації керівників, виконавчої влади, виконавчих органів влади, власників підприємств та спеціалістів служб охорони праці, створення навчально-методичних центрів із підготовки та перепідготовки спеціалістів з охорони праці, поглиблене вивчення цієї дисципліни студентами вузів та інших навчальних закладів.

Наукове забезпечення РСУОП полягає в залученні наукових, науково-дослідницьких, науково-виробничих та учбових закладів до проведення наукових досліджень в галузі охорони праці, створенні сучасної техніки та технологій з підвищеним рівнем безпеки, виданні підручників, посібників та необхідних методичних матеріалів з охорони праці.

2.3.2. Завдання та права органів управління охороною праці на регіональному рівні

Органи УОПРР в межах своїх повноважень вирішують наступні завдання з охорони праці.

Рада міністрів Автономної республіки Крим та обласні державні адміністрації:

- ✓ здійснюють на відповідній території реалізацію державної політики в галузі охорони праці;
- ✓ забезпечують виконання рішень Національної ради з питань безпечної життєдіяльності населення, розробляють пропозиції щодо планів її роботи;
- ✓ створюють відповідні ради з питань безпечної життєдіяльності населення;
- ✓ подають пропозиції до Національної програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, інших цільових програм з охорони праці;
- ✓ опрацьовують та забезпечують виконання цільових регіональних програм поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища з урахуванням необхідності в технічних, фінансових, кадрових, інформаційних та наукових ресурсах, засобах колективного та індивідуального захисту;
- ✓ забезпечують виконання заходів з охорони праці в складі програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів, контролюють виконання цих програм;
- ✓ визначають обов'язки з питань охорони праці посадових осіб відповідних державних адміністрацій та керівників підприємств, з якими укладаються контракти;
- ✓ координують діяльність у сфері охорони праці розташованих на підпорядкованій ним території районних державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування;
- ✓ здійснюють щоквартально та один раз на рік підготовку зведених даних про стан травматизму не виробничого характеру і їх подання до спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці;
- ✓ забезпечують у межах своїх повноважень дотримання законодавства про охорону праці, загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання;
- ✓ здійснюють моніторинг у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання;
- ✓ забезпечують соціальний захист працюючих, зайнятих на роботах із шкідливими та небезпечними умовами праці, вживають заходів щодо якісного проведення атестації робочих місць на підприємствах, в установах та організаціях на відповідність умов праці Гігієнічній класифікації;
- ✓ вивчають стан охорони праці на підприємствах, в установах та органі-

заціях усіх форм власності та практику застосування законодавства про обов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку та профзахворювання на виробництві, розробляють відповідні пропозиції;

- ✓ впроваджують різні форми мотивації роботи з охорони праці;
- ✓ здійснюють державний контроль за охороною праці;
- ✓ впроваджують заходи щодо профілактики травматизму невикробничого характеру та здійснюють контроль за їх виконанням;

- ✓ беруть участь у розслідуванні групових нещасних випадків, а також нещасних випадків із смертельними наслідками, професійних захворювань і аварій на виробництві відповідно до вимог законодавства, організують проведення розслідування та аналізу нещасних випадків невикробничого характеру, ведення їх обліку;

- ✓ здійснюють організаційні заходи щодо підвищення кваліфікації та перевірки знань з питань охорони праці посадових осіб і спеціалістів підприємств, які знаходяться у сфері їх управління;

- ✓ взаємодіють з органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями та об'єднаннями громадян з питань охорони праці;

- ✓ інформують населення про стан охорони праці в регіоні;

- ✓ організують та проводять консультації, розглядають скарги та звернення громадян, підприємств, установ та організацій з питань охорони праці, вживають відповідні заходи щодо усунення причин, які викликають ці скарги;

- ✓ скликають у встановленому порядку наради, проводять семінари та конференції з питань охорони праці;

- ✓ при необхідності заснують в установленому законодавством порядку друковані засоби масової інформації для висвітлення питань охорони праці;

- ✓ організують виконання в рамках регіональних програм науково-дослідних робіт у сфері охорони праці, загальнообов'язкового соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання;

- ✓ впроваджують сучасні форми і засади соціального партнерства.

Органи управління обласних державних адміністрацій також забезпечують виконання наступних конкретних завдань.

1. Проходження навчання та перевірки знань з питань охорони праці:

- * заступниками голів обласних держадміністрацій, на яких покладено виконання функцій з питань охорони праці, спеціалістами служби охорони праці та членами комісії з перевірки знань з питань охорони праці адміністрацій у Науково-інформаційному та навчальному центрі охорони праці спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці;

- * керівниками підприємств, що уклали контракти з державною адміністрацією, та керівниками підприємств недержавних форм власності, також фахівцями їх служб охорони праці та членами комісій з перевірки знань з питань охорони праці у визначених обласною державною адміністрацією навчальних закладах;

- * керівниками управлінь та самостійних відділів обласної адміністрації в комісіях держадміністрації;

- * керівниками управлінь та самостійних відділів подвійного підпорядкування в комісіях організацій, яким вони підпорядковані;

- * головами (заступниками голів) районних та міських державних адміністрацій та головами виконкомів міських, селищних та сільських рад та членами комісій з перевірки знань з питань охорони праці в службі охорони праці держадміністрації.

2. Пропаганду питань охорони праці через засоби масової інформації.

3. Надання допомоги підприємствам, що належать до сфери їх управління та підприємствам недержавної форми власності стосовно:

- ✓ впровадження нових, більш безпечних технологічних процесів та обладнання, засобів механізації та автоматизації;

- ✓ визначення аварійного стану будівель та споруд і розробки заходів щодо виводу їх з аварійного стану чи з експлуатації;

- ✓ проведенні атестації робочих місць на їх відповідність Гігієнічній класифікації умов праці та ін.

Районні державні адміністрації:

- * координують діяльність у сфері охорони праці органів місцевого самоврядування міст, селищ, сіл, розташованих на підпорядкованій ним території;

- * опрацьовують та забезпечують виконання цільових регіональних програм щодо поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища з урахуванням необхідності в технічних, фінансових, кадрових, інформаційних та наукових ресурсах, засобах колективного та індивідуального захисту, а також забезпечують виконання заходів з охорони праці в складі програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів і здійснюють контроль за їх виконанням;

- * організують роботу щодо одержання від підприємств, установ та організацій інформації про стан охорони праці;

- * щоквартально і один раз на рік здійснюють підготовку зведених даних про стан травматизму невиробничого характеру та їх подання до Ради міністрів Автономної республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій;

- * інформують населення про стан травматизму невиробничого характеру в регіоні та заходи, які вжиті для запобігання нещасним випадкам;

- * забезпечують у межах своїх повноважень дотримання законодавства з охорони праці, загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання;

- * впроваджують сучасні форми та засади соціального партнерства;

- * сприяють органам місцевого самоврядування у вирішенні питань охорони праці на відповідних територіях;

- * опрацьовують та забезпечують разом з органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян здійснення заходів регіональних програм щодо

поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, здійснюють впровадження регіональної системи запобігання травматизму невикробничого характеру;

- * забезпечують впровадження різних видів мотивації роботи з охорони праці;

- * сприяють впровадженню безпечних виробничих процесів та устаткування;

- * здійснюють державний контроль за охороною праці та захист населення, додержанням законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та профзахворювання, а також за своєчасним проведенням на підприємства, в установах та організаціях навчання і інструктажів з охорони праці, забезпеченням працюючих засобами колективного та індивідуального захисту, лікувально-профілактичним харчуванням, молоком, мийними засобами, наданням працівникам пільг та компенсацій, передбачених законодавством;

- * забезпечують соціальний захист працюючих, зайнятих на роботах з шкідливими та небезпечними умовами праці, вживають заходів щодо якісного проведення атестації робочих місць на відповідність Гігієнічній класифікації умов праці;

- * відповідно до законодавства беруть участь у розслідуванні групових нещасних випадків на виробництві та нещасних випадків із смертельними наслідками, професійних захворювань та аварій на виробництві;

- * організують розслідування, облік та аналіз нещасних випадків невикробничого характеру;

- * сприяють підвищенню кваліфікації працівників з питань охорони праці та надають методичну допомогу;

- * організують та проводять консультації, здійснюють розгляд скарг та звернень громадян, підприємств, установ та організацій з питань охорони праці, вживають відповідні заходи щодо усунення причин, які викликали скарги;

- * інформують населення з питань охорони праці через засоби масової інформації.

Органи УОПРР в межах своїх повноважень мають право:

- ✓ перевіряти стан безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на будь-яких виробничих об'єктах, видавати керівникам та іншим посадовим особам підприємств, що перевіряються, обов'язкові для виконання розпорядження щодо усунення виявлених недоліків;

- ✓ вимагати від посадових осіб усунення від роботи працівників, які не пройшли медичного огляду, навчання, інструктажу, перевірки знань з охорони праці, або не мають допуску до відповідних робіт, чи порушують вимоги нормативно-правових актів з охорони праці;

- ✓ у разі систематичного порушення законодавства у сфері охорони праці розривати контракти з керівниками підприємств, установ та організацій, що належать до сфери їх управління, подавати пропозиції щодо розірвання контрактів з керівниками підприємств, установ та організацій, що належать до сфери

управління міністерств та інших центральних органів виконавчої влади;

✓ подавати органам державного нагляду за охороною праці пропозиції щодо притягнення до відповідальності працівників підприємств, установ та організацій, які не дотримуються вимог нормативно-правових актів з охорони праці;

✓ одержувати в установленому порядку від органів місцевого самоврядування інформацію, документи та інші матеріали, необхідні для виконання завдань з охорони праці;

✓ здійснювати контроль за своєчасним проведенням атестації робочих місць працівників, зайнятих на підземних роботах та на роботах з шкідливими і небезпечними умовами праці;

✓ за погодженням з керівниками залучати спеціалістів підприємств, установ і організацій, та об'єднань громадян до розгляду питань з охорони праці;

✓ подавати пропозиції до центральних державних органів управління пропозиції з питань охорони праці.

2.3.3. Основні заходи з охорони праці регіональних систем управління

Заходи РСУОП з охорони праці визначаються наказом Держгірпромнагляду (Держнаглядохоронпраці) від 02.06.99 №102, який встановив перелік заходів на державному, регіональному, галузевому рівнях та на підприємствах усіх форм власності й видів діяльності, які спрямовані на розв'язання найважливіших загальнодержавних, галузевих та регіональних проблем в галузі охорони праці, в першу чергу, це: приведення умов і безпеки праці до існуючих нормативних вимог; попередження нещасних випадків та професійних захворювань на виробництві; забезпечення відповідного контролю за цільовим використанням коштів тощо.

Основні заходи РСУОП, які можуть здійснюватися на державному рівні:

* розробка проектів державних законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці, концепцій та програм щодо поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища;

* розробка і впровадження безпечних та нешкідливих для здоров'я працюючих новітніх технологій, організація виробництва сучасних засобів колективного та індивідуального захисту, приладів контролю шкідливих чинників виробничого середовища, спеціальних технічних та робототехнічних засобів проведення аварійних робіт;

* розробка і впровадження автоматизованих інформаційних систем охорони праці, систем аналізу технічного стану виробництва, експертних систем аналізу та прогнозування небезпечних та аварійних ситуацій, автоматизованих систем контролю концентрації шкідливих та небезпечних речовин у виробничому середовищі;

* розробка сучасних методик оцінки стану охорони праці та принципів економічних методів управління охороною праці;

* розробка сучасних науково обґрунтованих критеріїв оцінки ризику за-подіяння шкоди здоров'ю працюючих та оцінки втрати їх професійної працездатності у наслідок отримання виробничих травм чи професійних захворювань, розробка методик розрахунку страхових тарифів та страхових платежів при державному соціальному страхуванні від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання;

* розроблення заходів щодо гарантованого безпечного поводження з вибуховими речовинами, а також створення речовин підвищеної вибухобезпеки;

* розроблення показників ергономічної оцінки рівня охорони праці та порядку їх урахування в процесі проектування й експлуатації технологічних процесів і устаткування, проведення їх експертиз;

* матеріально-технічне оснащення експертно-технічних, сертифікаційних центрів та випробувальних лабораторій, організація державної системи сертифікації виробництва засобів колективного та індивідуального захисту на відповідність вимог щодо охорони праці;

* сприяння покращенню матеріально-технічної бази та рівня кваліфікації керівних та інспекторських кадрів в органах державного нагляду за станом охорони праці, а також рівня навчання з питань охорони праці у вищих навчальних закладах;

* створення та видання нових підручників, необхідної навчально-методичної літератури з питань охорони праці, розробка та використання в навчальних процесах тренажерів з метою підвищення рівня навчання з питань охорони праці;

* створення навчальних та інформаційних радіо та телевізійних передач, відео та кінофільмів з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності населення;

* сприяння покращенню матеріально-технічної бази видавничо-поліграфічних комплексів, розробка та організація випуску знаків безпеки, плакатів, пам'яток, інформаційних листків з охорони праці, каталогів засобів індивідуального захисту працюючих тощо;

* забезпечення нормативними документами з питань охорони праці спеціалістів в діючих органах державного нагляду у сфері охорони праці;

* організація та проведення конференцій, семінарів, виставок та інших заходів з питань охорони праці, промислової безпеки та безпеки життєдіяльності;

* забезпечення міждержавних зв'язків з питань охорони праці, вивчення досвіду інших країн в галузі охорони праці та участь у діяльності відповідних міжнародних організацій, проведенні міжнародних семінарів, нарад, виставок з цих питань тощо;

* заохочення трудових колективів і окремих осіб, які плідно працюють над розв'язанням існуючих проблем в галузі охорони праці;

Основні заходи РСУОП, які здійснюються на регіональному рівні:

✓ розробка та впровадження систем управління охороною праці на регіональному рівні;

✓ сприяння становленню і розвитку спеціалізованих підприємств та виробництв, науково-технічних центрів, творчих колективів, експертних груп, діяльність яких спрямована на розв'язання існуючих проблем в галузі охорони праці;

✓ здійснення заходів метрологічного, кадрового та організаційного забезпечення щодо атестації робочих місць на підприємствах регіону, які не мають галузевого підпорядкування, а також створення госпрозрахункових промислово-санітарних лабораторій (у тому числі пересувних) для надання допомоги підприємствам у проведенні атестації робочих місць на їх відповідність вимогам Гігієнічної класифікації умов праці;

✓ створення та обладнання регіональних навчально-методичних центрів з охорони праці для навчання працівників з питань охорони праці, промислової безпеки та безпеки життєдіяльності;

✓ розробка й реалізація навчальних та інформаційних програм щодо підвищення знань працівників з питань охорони праці, промислової безпеки та безпеки життєдіяльності;

✓ створення навчальних та інформаційних радіо і телевізійних програм щодо підвищення рівня знань населення з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності;

✓ проведення нарад, конференцій, семінарів тощо з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності, створення постійно діючих виставок засобів індивідуального захисту, які виробляються на вітчизняних підприємствах;

✓ організація знаків безпеки, плакатів, пам'яток, інформаційних листків з охорони праці, каталогів засобів індивідуального захисту працюючих та забезпечення ними підприємств регіону;

✓ вивчення досвіду та досягнень інших країн в галузі охорони праці, участь у діяльності міжнародних організацій з охорони праці, проведенні міжнародних конференцій, семінарів, нарад, виставок тощо з цих питань;

✓ видання та перевидання нормативних актів з охорони праці і забезпечення ними служб охорони праці в регіоні;

✓ проведення експертизи технічного стану будівель і споруд, експертизи та діагностики потенційно небезпечних об'єктів та устаткування на підприємствах регіону, що не мають галузевого підпорядкування;

✓ фінансування заходів, передбачених регіональними програмами запобігання нещасних випадків невиробничого характеру, дорожньо-транспортного, побутового та дитячого травматизму;

✓ заохочення трудових колективів і окремих осіб, які плідно працюють над розв'язанням існуючих проблем в галузі охорони праці тощо.

У відповідності з існуючою організаційною структурою УОПРР, в посадові інструкції керівників органів регіональних держадміністрацій, голів органів виконавчої влади, виконавчих органів рад, їх заступників, всіх керівників структурних підрозділів, управлінь, відділів включаються їх обов'язки, права і відповідальність щодо управління охороною праці в підлеглих територіальних одиницях, структурних підрозділах, управліннях і відділах.

Для кожної посадової особи органу УОПРР визначаються завдання з питань охорони праці і функції управління (планування – організація – мотивація – контроль), за допомогою яких виконуються встановлені завдання, що передбачені Законом України "Про охорону праці" та іншими нормативно-правовими актами.

2.3.4. Управління процесом вирішення завдань посадовими особами

Управління процесом вирішення завдань роботи з охорони праці посадовими особами здійснюється шляхом послідовного виконання наступних основних функцій управління охороною праці:

- ✓ *прогнозування і планування робіт з охорони праці;*
- ✓ *організація функціонування РСУОП;*
- ✓ *мотивація, оперативне керівництво та координація роботи з охорони праці;*
- ✓ *нагляд і контроль, облік та аналіз функціонування РСУОП.*

Прогнозування і планування робіт з охорони праці

Органи управління охороною праці обласних держадміністрацій та інших місцевих органів виконавчої влади забезпечують:

* прогнозування можливих ризиків, динаміки травматизму та профзахворювань в регіоні;

* проведення прогнозних оцінок потреби в нормативно-правових, організаційно-управлінських, матеріально-технічних, фінансових, кадрових, інформаційних та наукових ресурсах для підвищення рівня охорони праці на підприємствах регіону;

* визначення потреб регіону в сучасних засобах колективного та індивідуального захисту;

* визначення заходів щодо підвищення безпеки засобів виробництва на підприємствах регіону та забезпечення їх відповідності державним нормативним актам;

* планують заходи щодо надання допомоги підприємствам у проведенні сертифікації устаткування та технологічних процесів, атестації робочих місць на їх відповідність Гігієнічній класифікації умов праці, а також у забезпеченні підприємств засобами колективного та індивідуального захисту тощо.

Обласні державні адміністрації:

✓ здійснюють розробку регіональних програм поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, а також угод, що укладаються з профспілками;

✓ погоджують плани робіт з охорони праці районних держадміністрацій та плани навчання з питань охорони праці, яке здійснюють районні навчально-методичні центри;

✓ затверджують плани робіт, що виконуються спеціалістами служб охорони праці.

У першу чергу, обласні державні адміністрації розробляють на наступні три роки свої, обласні програми щодо заходів поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища.

Метою цих програм є здійснення заходів, які б сприяли вирішенню питань організаційного, нормативно-правового, матеріально-технічного, фінансово-економічного, наукового та кадрового забезпечення робіт у галузі охорони праці, запобіганню нещасним випадкам, професійним захворюванням, аваріям та пожежам.

Кожна з обласних програм повинна включати у себе наступні розділи:

1. Організаційні заходи.
2. Забезпечення працюючих засобами колективного і індивідуального захисту та засобами контролю.
3. Навчання і поширення досвіду з питань охорони праці.
4. Інформаційне забезпечення охорони праці.
5. Пріоритетні напрямки наукових досліджень та розробок в галузі безпеки, гігієни праці та виробничого середовища.
6. Нормативно-правове забезпечення охорони праці.
7. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці.
8. Фінансування обласної програми.

Обласна програма повинна також включати у себе пропозиції Ради об'єднання профспілок області, територіального управління спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці, райдержадміністрації, органів самоврядування, підприємств, установ та організацій області і затверджується розпорядженням голови обласної державної адміністрації.

Після затвердження обласної програми в місячний термін за участю профспілкових організацій повинні бути розроблені та затверджені відповідні районні, міські та інші регіональні програми заходів поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на наступні роки, копії яких надаються відділу з питань охорони праці облдержадміністрації.

Обласне фінансове управління повинно врахувати в обласному бюджеті видатки на фінансування заходів, визначених обласною програмою.

Районні державні адміністрації:

- * здійснюють розробку і затвердження планів та програм з питань поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища у районі;
- * погоджують плани робіт з питань охорони праці виконкомів міських, селищних та сільських рад;
- * затверджують інші плани робіт з питань охорони праці.
- * *Виконкоми міських, селищних та сільських рад:*
- * розробляють та затверджують відповідні плани і програми щодо заходів з питань поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища;
- * затверджують інші плани робіт з охорони праці.

Також районні державні адміністрації та міськвиконкоми за результатами попереднього року виконання обласної програми щодо заходів поліпшення

стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, аналізують стан охорони праці на підприємствах, розглядають ці питання на нарадах з безпеки життєдіяльності населення, притягують до відповідальності керівників і посадових осіб, які не вжили заходів для забезпечення виконання відповідних програм щодо створення безпечних умов праці на виробництві, запобігання травматизму, профзахворювань, аварій та пожеж.

У районних і міських бюджетах повинно бути передбачено виділення коштів для фінансування заходів регіональних програм з охорони праці.

У цілому фінансування заходів, передбачених регіональними програмами поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, здійснюється за рахунок коштів територіальних фондів державного соціального страхування від нещасних випадків, а також бюджетів області, районів, міст.

Регіональні програми і плани робіт із охорони праці повинні мати чітку цільову спрямованість на зменшення рівня травматизму, профзахворювань, аварій та пожеж.

Довгострокові програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці виробничого середовища, які розробляються обласними і районними державними адміністраціями, міськвиконкомом, повинні передбачати забезпечення підприємств нормативними актами з охорони праці та методичною документацією щодо здійснення та впровадження у виробництво науково-дослідних, проектно-конструкторських робіт, впровадження у виробництво більш ефективних засобів колективного та індивідуального захисту, приладів та систем контролю, впровадження автоматизованих систем попередження аварій, пожеж, нещасних випадків на виробництві, створення спеціальних технічних засобів для механізації важких, небезпечних та шкідливих робіт, а також щодо організації випуску знаків безпеки, попереджувальних плакатів, надання допомоги підприємствам, установам та організаціям у забезпеченні працюючих спецодягом, спецзуттям та іншими засобами індивідуального захисту тощо, відповідно до "Переліку заходів, спрямованих на доведення умов і безпеки праці до нормативних вимог або підвищення існуючого рівня охорони праці на виробництві". Такі програми повинні обов'язково узгоджуватись з територіальними управліннями спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці.

Організація функціонування РСУОП

Обласні державні адміністрації

С т в о р ю ю т ь :

- * ради з питань безпечної життєдіяльності населення;
- * відділи з питань охорони праці;
- * обласні Фонди соціального страхування від нещасних випадків;
- * обласні навчально-методичні центри з питань охорони праці.

В и з н а ч а ю т ь :

- ✓ обов'язки посадових осіб обласних державних адміністрацій та керівників підприємств, з якими укладаються контракти, щодо питань охорони праці;
- ✓ порядок взаємодії своїх структурних підрозділів.

Районні державні адміністрації

Створюють:

- * раду (комісію) з питань безпечної життєдіяльності населення;
- * службу охорони праці;
- * районне відділення Фонду соціального страхування від нещасних випадків;
- * районні навчально-методичні центри з питань охорони праці.

Визначають:

- ✓ посадові обов'язки з питань охорони праці державних службовців та керівників підприємств, з якими укладені контракти;
- ✓ порядок взаємодії своїх структурних підрозділів.

Виконавчі комітети міських рад (для міст обласного підпорядкування).

Створюють:

- * служби охорони праці;
- * міські відділення Фонду соціального страхування від нещасних випадків.

Визначають обов'язки з питань охорони праці посадових осіб виконкому та керівників підприємств, з якими укладені контракти.

Виконавчі комітети міських, селищних та сільських Рад залучають до співпраці спеціалістів асоціації з питань охорони праці, затверджують повноваження позаштатних спеціалістів з охорони праці та координують роботи, які здійснюють районні держадміністрації.

Мотивація, оперативне керівництво і координація роботи з охорони праці.

Обласні та районні держадміністрації, виконавчі комітети міських, селищних та сільських Рад з метою своєчасної реалізації регіональних програм поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, угод с профспілками, перспективних, річних і оперативних планів, заходів щодо виконання вимог нормативно-правових актів з охорони праці здійснюють відповідну мотивацію (стимулювання) трудових колективів, підлеглих посадових осіб та конкретних виконавців шляхом застосування *організаційно-розпорядчих, соціально-психологічних та економічних методів управління.*

Організаційно-розпорядчі методи (накази, розпорядження, вказівки, зауваження) спрямовуються на застосування таких важливих мотивів трудової діяльності, як почуття обов'язку і відповідальності. Кожна посадова особа на всіх рівнях управління повинна постійно впливати на підлеглих з метою якісного виконання ними вимог охорони праці, при цьому вона також повинна забезпечувати оперативне керівництво та координацію цієї діяльності. Таким чином, кожній посадовій особі необхідно:

- ✓ складати оперативні (місячні, квартальні) плани заходів та конкретні доручення щодо виконання оперативних, річних та перспективних планів роботи з охорони праці;
- ✓ організовувати виконання планів і конкретних доручень, приписів служби охорони праці та інспекторів;
- ✓ організовувати поточний контроль і координацію ходу робіт з питань охорони праці;

- ✓ здійснювати поточний аналіз цієї діяльності;
- ✓ негайно втручатися в хід робіт при виявленні порушень вимог інструкцій, норм та правил охорони праці, порушень термінів виконання робіт;
- ✓ проводити оперативні наради, видавати накази, розпорядження, вказівки з питань охорони праці;
- ✓ проводити інструктажі та роз'яснювальну роботу, в тому числі роз'яснення підлеглим посадовим особам і працівникам їх обов'язки, права та відповідальність з питань охорони праці;
- ✓ залучати до управління охороною праці трудовий колектив.

Оперативні заходи та конкретні доручення фіксуються у відповідних журналах оперативного адміністративно-громадського контролю за станом охорони праці з перевіркою результатів виконання на місці.

Соціально-психологічні методи управління спрямовуються на створення у підлеглих працівників мотивації на необхідність виконання вимог охорони праці, безпечної поведінки у виробничому середовищі та виконання безпечних прийомів праці шляхом:

- * повсякденного виховання у працівників самосвідомості безпеки праці і поведінки;
- * виховання у підлеглих звички перед початком будь-якої роботи проводити самоконтроль достатності знань щодо безпечних методів та прийомів праці, послідовності трудових операцій згідно з технологічними інструкціями;
- * проведення інструктажів, навчання і пропаганди охорони праці із застосуванням активних методів навчання;
- * доведення особистим прикладом поважного ставлення до питань охорони праці і виконання відповідних правил, норм, інструкцій;
- * створення відповідного психологічного клімату в трудових колективах, непримиренного, вимогливого ставлення до будь-яких порушень правил, норм і інструкцій з охорони праці.

Економічні методи управління щодо мотивації роботи з охорони праці засновані на:

- ✓ відшкодуванні шкоди потерпілим або їх сім'ям;
- ✓ штрафних санкціях;
- ✓ диференціації страхових тарифів в залежності від рівня ризику робіт згідно із Законом України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності".

Штрафні санкції накладаються (Постанова Кабінету Міністрів України від 17.09.93 р. №754 та ін.) за порушення законодавства та інших нормативних документів в розмірі від 0,5 % до 3 % місячного фонду заробітної плати підприємства. Крім того, у разі нещасного випадку, згідно з діючим Положенням, на посадові особи відповідними структурами спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці також накладаються штрафи, як і у випадку невиконання умов колективного договору згідно з Законом про адміністративні правопорушення.

Нагляд і контроль, облік та аналіз функціонування РСУОП

Обласні та районні державні адміністрації:

* здійснюють державний нагляд та відомчий контроль за станом охорони праці, в першу чергу, на підприємствах, які належать до сфери їх управління та на підприємствах недержавних форм власності, відділ з питань охорони праці облдержадміністрації спільно з інспекторами спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці та іншими інспекціями щодо стану охорони праці в районах, містах області та на підприємствах складають графіки перевірок;

* голови обласних держадміністрацій (заступники голів) один раз на рік заслуховують звіти голів (заступників голів) районних держадміністрацій про стан охорони праці в районах;

* керівники галузевих відділів та управлінь обласних держадміністрацій один раз на шість місяців заслуховують звіти про роботу керівників відділів та управлінь районних держадміністрацій;

* керівники відділів з питань охорони праці обласних держадміністрацій щоквартально проводять наради з керівниками служб охорони праці районних держадміністрацій та міських виконкомів рад обласного підпорядкування і один раз у півріччя з керівниками галузевих відділів та управлінь обласних держадміністрацій;

* голови районних держадміністрацій один раз у шість місяців проводять наради з головами виконкомів міських, селищних та сільських рад з питань охорони праці;

* керівники галузевих відділів та управлінь районних держадміністрацій один раз у шість місяців організовують відомчі перевірки стану умов та безпеки праці на підприємствах регіонів і на підставі отриманих матеріалів проводять наради за участю власників підприємств та служб охорони праці;

* керівники служб охорони праці районних держадміністрацій щомісяця проводять наради з керівниками асоціацій з охорони праці, створених при міських, селищних та сільських виконкомах рад, та щоквартально проводять наради з питань охорони праці з керівниками галузевих відділів та управлінь районних держадміністрацій;

* не рідше одного разу в квартал заслуховують звіти керівників підприємств про дієвість СУОП і, в першу чергу, тих, на підприємствах яких допущено зростання травматизму, професійних захворювань аварій та пожеж.

* *Виконавчі комітети міських, селищних та сільських рад:*

* здійснюють відомчий контроль за станом охорони праці на підприємствах свого регіону із залученням спеціалістів з охорони праці;

* не рідше одного разу в квартал заслуховують звіти про дієвість СУОП керівників тих підприємств, на яких за цей період мали місце смертельні нещасні випадки, аварії та пожежі.

Профспілкові органи та організації здійснюють громадський контроль на підприємствах, де працюють члени їх профспілок.

Голови обласної, районної, міської, селищної та сільської виконавчої влади і органів самоврядування постійно тримають на контролі питання охорони праці та безпеки життєдіяльності населення.

Голови відповідних адміністративно-територіальних одиниць щорічно звітують у комісії з безпечної життєдіяльності населення про стан охорони праці в області, районі, місті, селищі та селі, і у разі збільшення виробничого травматизму в області, районі, місті, селищі та селі ставиться питання про можливість перебування цих керівників на своїх посадах.

Уповноваженні трудових колективів з охорони праці, профспілкові органи і робітники підприємств повинні не тільки активно впливати на виконання заходів, правил і норм з боку власників та керівників підприємств, а і одночасно контролювати та попереджувати порушення норм, правил та інструкцій з охорони праці з боку працівників.

Облік умов та безпеки праці в областях здійснюється:

✓ обласними управліннями статистики за встановленими формами 1-ПВ, 23-ТН, 1-ППО, 1-ДТП та ін.;

✓ обласними санітарно-епідеміологічними службами Міністерства охорони здоров'я на підставі карток за формою №389-9-86;

Зведені звіти за встановленою формою надаються відділам охорони праці відповідних обласних державних адміністрацій. У свою чергу, відділи охорони здоров'я обласних державних адміністрацій подають зведений звіт за формою 1-УБ у спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з нагляду за охороною праці.

Облік умов та безпеки праці в районах здійснюється:

* районними відділами статистики за встановленими формами;

* районними санітарно-епідеміологічними службами на підставі карток за формою № 389-9-86.

Зведені звіти за встановленою формою подаються до служб охорони праці відповідних районних державних адміністрацій. В свою чергу, відділи охорони здоров'я районних державних адміністрацій подають зведений звіт за формою 1-УБ відділам охорони праці відповідних обласних державних адміністрацій.

Аналіз та оцінка стану умов та безпеки праці забезпечують відділи та служби охорони праці обласних та районних державних адміністрацій, виконкомів міських, селищних та сільських рад.

Основою для аналізу та оцінки показників стану умов та безпеки праці є "Єдина державна система показників умов і безпеки праці", дані про травматизм на виробництві та професійні захворювання, пожежі, аварії тощо.

Основними показниками ефективного функціонування РСУОП на всіх рівнях є:

✓ рівень виробничого травматизму;

✓ рівень профзахворювань;

✓ рівень захворювань, пов'язаних з умовами праці;

✓ загальна кількість працюючих у незадовільних умовах праці;

✓ загальна кількість обладнання, що не відповідає вимогам нормативних

актів про охорону праці;

- ✓ загальна кількість технологічних процесів, що не відповідають вимогам нормативних актів про охорону праці;
- ✓ загальна кількість аварійних будівель та споруд;
- ✓ забезпеченість працюючих засобами індивідуального захисту;
- ✓ забезпеченість працюючих санітарно-побутовими приміщеннями;
- ✓ загальні витрати на поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища;
- ✓ витрати на повне відшкодування збитків потерпілим від нещасних випадків та профзахворювань, або витрати на соціальне страхування від нещасних випадків та профзахворювань;
- ✓ витрати на розслідування та ліквідацію наслідків аварій та нещасних випадків і профзахворювань.

Результати аналізу та оцінки стану умов і безпеки праці використовуються керівництвом адміністративно-територіальної одиниці для планування на наступний рік заходів щодо поліпшення стану у сфері охорони праці на відповідній території.

2.3.5. Наглядові, контролюючі та експертні органи в регіональній системі управління охороною праці

У сфері управління охороною праці на регіональному рівні територіальні структури спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці ефективно взаємодіють із місцевими органами виконавчої влади:

- * надають допомогу відділам та службам охорони праці облдержадміністрацій й районних держадміністрацій в розробці регіональних систем управління охороною праці й програм поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, а також в забезпеченні підприємств нормативними актами з охорони праці;

- * забезпечують координацію роботи відділів та служб охорони праці обласних та районних держадміністрацій щодо проведення обстежень підприємств, забезпечення працюючих засобами індивідуального захисту, проведення навчання з питань охорони праці;

- * затверджують перелік посадових осіб, які зобов'язані проходити попередню і періодичну перевірку знань з охорони праці;

- * організують навчання керівного складу підприємств, установ та організацій у навчально-методичних центрах;

- * забезпечують проведення експертиз нових технологічних процесів та виробничого обладнання, проектної документації на будівництво, реконструкцію і технічне переоснащення виробничих об'єктів, а також засобів виробництва на їх відповідність нормативним актам з охорони праці;

- * надають допомогу в проведенні експертиз щодо стану будівель та споруд;

* сприяють щодо впровадження у виробництво сучасних розробок засобів колективного та індивідуального захисту, в тому числі технічних засобів для визначення концентрацій шкідливих та небезпечних речовин у виробничому середовищі;

* забезпечують розвиток *виробництва* засобів індивідуального захисту працюючих;

* надають допомогу в організації на підприємствах, установах та організаціях кімнат психологічного розвантаження та реабілітації тощо.

Територіальні органи управління спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці, мають у своєму складі наглядові державні інспекції охорони праці (ДІОП), що здійснюють державний нагляд за охороною праці у певній галузі або у декількох галузях промисловості, агропромислового комплексу чи у невиробничій сфері, на об'єктах та виробництвах підвищеної небезпеки тощо. Основними завданнями територіальних структур спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці в сфері УОПРР є:

✓ здійснення державного нагляду за додержанням у процесі трудової діяльності вимог законодавчих та нормативних актів щодо безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, а також здійснення нагляду за проведенням робіт з геологічного вивчення надр, їх охороною та використанням, переробленням сировини;

✓ участь в опрацюванні нових державних, міжгалузевих і галузевих нормативних актів з охорони праці, внесення пропозицій з перегляду, скасування або припинення чинності тих або інших нормативних актів відповідно до своїх повноважень;

✓ видача дозволів на введення в експлуатацію нових і реконструйованих підприємств, об'єктів і засобів виробництва;

✓ сприяння впровадженню у виробництво нових науково-дослідних розробок, винаходів і технологій, які спрямовані на поліпшення умов праці та раціональне використання сировини та надр.

Територіальні структурні підрозділи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці відповідно до покладених на них завдань у сфері УОПРР виконують наступні функції:

1. Приймають участь у розробці регіональних і галузевих програм поліпшення безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і контролює їх виконання. Також вносять пропозиції щодо покращення національних програм з питань охорони праці.

2. Координують роботу місцевих органів виконавчої влади та об'єднань підприємств у галузі охорони праці.

3. Здійснюють контроль за правильним та ефективним використанням коштів фондів охорони праці підприємств.

4. Приймають в межах своєї компетенції рішення про встановлення виключного порядку застосування відповідного нормативу з охорони праці з визначенням терміну до 1 року та умов тимчасового припинення чинності норма-

тивного акту, а також контролюють виконання власних рішень і рішень, які прийняті спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з нагляду за охороною праці.

5. Організують і здійснюють державний нагляд за:

- * додержанням у процесі трудової діяльності вимог законодавства з охорони праці;
- * відповідністю вимогам нормативних актів з охорони праці діючих технологій, технологічних процесів, машин, механізмів, устаткування, приладів та транспортних засобів незалежно від місця їх виготовлення;
- * безпекою і технічним станом будов, споруд, обладнання та інших засобів виробництва;
- * своєчасним забезпеченням працівників технічними засобами безпеки, спецодягом та іншими засобами індивідуального та колективного захисту й утримання їх відповідно до чинних нормативних актів;
- * виготовленням, монтажем, ремонтом, реконструкцією, налагодженням і експлуатацією засобів виробництва згідно з вимогами нормативних актів з охорони праці;
- * відповідністю вимогам правил і норм з охорони праці об'єктів виробничого, соціально-культурного та побутового призначення, а також тих, що будуються і реконструюються;
- * наявністю планів ліквідації можливих аварій і їх відповідністю існуючому стану виробництва;
- * готовністю воєнізованих та інших професійних аварійно-рятувальних формувань, аварійно-диспетчерських служб до локалізації й ліквідації аварій, а також проведенням ними профілактичної роботи щодо їх запобігання;
- * виготовленням, транспортуванням, зберіганням та обліком вибухових матеріалів і виробів на їх основі;
- * додержанням порядку зберігання, транспортування та використання отруйних, вогнебезпечних та шкідливих речовин;
- * проведенням комплексу маркшейдерських і геологічних робіт;
- * роботою служб внутрішньовідомчого контролю за станом охорони праці, служб охорони праці та інших структурних підрозділів підприємств щодо створення безпечних та нешкідливих умов праці;
- * навчальним процесом з питань охорони праці у вищих навчальних закладах і курсах підвищення кваліфікації тощо.

6. Реєструють об'єкти газового комплексу, котельні установки і посудини, що працюють під тиском, трубопроводи для пари і гарячої води, підйомні споруди, склади вибухових матеріалів та інші об'єкти, що потребують реєстрації відповідно до чинних нормативних актів.

7. Беруть участь у прийнятті в експлуатацію виробничих об'єктів.

8. Проводять:

- ✓ перевірку готовності і виконання проектів ведення робіт геологічного вивчення надр, розроблення родовищ корисних копалин і будівництва підзем-

них споруд, заходів щодо запобігання і усунення шкідливого впливу гірничих робіт на будівлі та споруди;

✓ технічний огляд і випробування об'єктів котлонагляду, газового комплексу, підйомних споруд та інших об'єктів на їх відповідність встановленим вимогам, а також контролюють своєчасність проведення такого огляду і випробувань підприємствами;

✓ розслідування обставин і причин аварій, випадків виробничого травматизму, розкрадання і втрат промислових вибухових матеріалів.

9. Видають в установленому порядку:

* дозволи на початок роботи нових підприємств, а також на введення в експлуатацію нових і реконструйованих об'єктів виробничого, соціально-культурного та побутового призначення;

* дозволи на виготовлення, впровадження і передачу на виробництво зразків нових машин, механізмів, устаткування та інших засобів виробництва, на впровадження нових технологій, виготовлення, монтаж, ремонт, реконструкцію, налагодження та експлуатацію парових і водогрійних котлів та посудин, що працюють під тиском, трубопроводів для пари та гарячої води, підйомних споруд, устаткування і технологічних об'єктів газового комплексу;

* висновки на запит органів, які розглядають трудові спори, у разі відмови власника скласти акт про нещасний випадок чи незгоди потерпілого або іншої зацікавленої особи із змістом акта;

* гірничі відводи на всі види користування надрами, крім видобування корисних копалин місцевого значення;

* свідоцтва на право придбання промислових вибухових матеріалів підприємствами і організаціями, а також дозволи на проведення підривних робіт і виготовлення найпростіших вибухових речовин на місцях робіт тощо.

10. Здійснюють облік та аналіз аварій і нещасних випадків на виробництві та розробляють на цій основі пропозиції щодо профілактики аварійності та виробничого травматизму.

11. Разом з місцевими органами санітарно-епідеміологічної служби щорічно аналізують професійні захворювання на підприємствах, в установах і організаціях та вносять пропозиції щодо їх запобігання.

12. Здійснюють контроль за:

✓ функціонуванням СУОП на підприємствах, в промислових об'єднаннях, установах та організаціях

✓ реалізацією науково-технічних програм з питань охорони праці;

✓ правильністю укладання трудових та виконання колективних договорів щодо питань охорони праці;

✓ проведенням медичних оглядів працівників.

13. Ведуть інформаційно-роз'яснювальну роботу, в тому числі, через пресу, телебачення, радіо про стан аварійності і травматизму в господарській діяльності.

14. Розглядають пропозиції і запити громадян із питань, що входять до компетенції органів державного нагляду за охороною праці.

Галузеві ДЮП територіальних підрозділів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці, окрім зазначених функцій:

* здійснюють державний нагляд за своєчасним забезпеченням працівників, які зайняті на роботах з важкими, шкідливими та небезпечними умовами праці, лікувально-профілактичним харчуванням, молоком або рівноцінними харчовими продуктами, газованою солоною водою та наданням інших пільг і компенсацій, а також здійснює нагляд за правильністю оплати підприємствами штрафів за нещасні випадки і професійні захворювання, які сталися на виробництві з їхньої вини;

* беруть участь у роботі комісій щодо атестації робочих місць на їх відповідність вимогам Гігієнічної класифікації умов праці, зборах трудових колективів, засіданнях комісій з питань охорони праці підприємств, установ та організацій тощо.

Територіальні структурні підрозділи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці, їх посадові особи (державні інспектори) мають право:

✓ залучати за погодженням з підприємствами, місцевими органами державної виконавчої влади їх спеціалістів для проведення перевірок підконтрольних організацій, підприємств та об'єктів;

✓ накладати в установленому порядку штрафи на підприємства (лише начальники управлінь та начальники інспекцій) за порушення нормативних актів з охорони праці, невиконання розпоряджень (приписів) посадових осіб органів державного нагляду за охороною праці;

✓ перевіряти знання з охорони праці у посадових осіб до початку виконання ними своїх обов'язків і періодично під час їх роботи;

✓ перевіряти додержання встановленого порядку допуску працівників до роботи, їх інструктажу, навчання безпечним методам праці, усувати від виконання небезпечних і спеціальних робіт працівників, які не мають на це право;

✓ заслуховувати посадових осіб організацій, підприємств, промислових об'єднань і місцевих органів виконавчої влади з питань охорони праці;

✓ призупиняти дію дозволів або їх вилучати, якщо не забезпечується додержання умов праці, за яких вони були видані;

✓ призначати, в межах вимог чинних нормативних актів з охорони праці, проведення підприємствами контрольних випробувань устаткування та матеріалів, контрольних аналізів параметрів виробничого середовища, технічного огляду устаткування, експертизи проектно-технічної документації;

✓ одержувати безкоштовно від підприємств, місцевих органів державної виконавчої влади інформацію, яка необхідна для виконання покладених на них завдань.

Експертно-технічні центри, які входять до складу територіальних структур спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці, відповідно до покладених на них завдань у сфері УОПРР здійснюють:

1. Проведення експертизи проектної документації на виготовлення машин, устаткування та інших засобів виробництва, будівництво виробничих об'єктів по галузях.
2. Проведення експертизи матеріалів на списання запасів корисних копалин.
3. Проведення експертизи проектів на ліквідацію гірничо-добувних, нафтових та газових свердловин.
4. Проведення експертизи проектів на виконання вибухових робіт.
5. Технічне обстеження, діагностику та експертизу технічного стану:
  - * об'єктів, пов'язаних з виробництвом, використанням, споживанням, транспортуванням та зберіганням вибухопожежонебезпечних та шкідливих речовин та матеріалів;
  - * нафто-газо-переробних виробництв.
6. Проведення експертизи, обстеження і паспортизації стану будівель, споруд, машин та механізмів.
7. Проведення експертизи технологічних процесів, машин, устаткування, транспортних засобів, придбаних за кордоном на відповідність НПАОП (ДНА-ОП).
8. Оцінку технічного стану вантажопідіймальних машин та механізмів.
9. Оцінку технічного стану обладнання шахтно-підіймальних установок.
10. Оцінку технічного стану бурових вишок.
11. Технічну діагностику металу посудин, що працюють під тиском.
12. Технічну діагностику металу парових та водогрійних котлів.
13. Технічну діагностику металу трубопроводів пари і гарячої води.
14. Проведення електровимірювальних та електровипробувальних робіт.
15. Обстеження діагностичних центрів та вимірювальних лабораторій.
16. Видачу висновків про можливість роботи новоутворених підприємств.
17. Реєстрацію, проведення технічних оглядів, випробування, технічні обстеження під час експлуатації парових та водогрійних котлів, посудин, що працюють під тиском, трубопроводів пари і гарячої води, підіймальних машин та механізмів, електроустаткування.
18. Реєстрацію і паспортизацію об'єктів котлонагляду, посудин, що працюють під тиском, у нафтогазовидобувній та хімічній промисловості.
19. Проведення державних техоглядів і реєстрацію великотоннажних автомобілів та інших технічних засобів.
20. Проведення відповідних замірів при проведенні атестації робочих місць.
21. Організацію та проведення навчання і перевірку знань працівників з питань охорони праці.
22. Відповідні проектні роботи.
23. Пусконаладжувальні роботи з пуску та вводу в експлуатацію котелень, засобів автоматики.
24. Виробництво та реалізацію індивідуальних засобів захисту.
25. Товарознавчу і технічну оцінку транспортних засобів, будівель, спо-

руд, обладнання і механізмів.

26. Проведення експертизи нормативно-технічної документації вимірювальних лабораторій на відповідність нормативним актам з охорони праці та проведення обстежень лабораторій на предмет видачі дозволу на проведення робіт.

27. Атестацію газо- та електрозварювальників.

28. Проведення професійного навчання, в тому числі стропальників, операторів котлів, операторів заправних станцій і ліфтерів.

Постановою Кабінету Міністрів України від 23.08.94 р. №4-31 "Про порядок проведення державної експертизи (перевірки) проектної документації на будівництво та реконструкцію виробничих об'єктів і виготовлення засобів виробництва на відповідність їх до нормативних актів про охорону праці" Державна архітектурно-будівельна інспекція України не повинна давати дозволи на початок будівництва без наявності позитивного висновку експертно-технічного центру спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці.

Відповідні дозволи на початок роботи видають також органи Державного пожежного нагляду, санітарної епідеміологічної служби та екологічної безпеки.

Територіальне управління спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці видає власнику підприємства дозвіл на початок роботи тільки при відповідності підприємства вимогам чинних нормативних актів з охорони праці і після відповідного навчання власника і керівного складу підприємства (ст. 24 і 20 Закону "Про охорону праці").

Територіальні структурні підрозділи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці при виконанні покладених на них функцій у сфері УОПРР повинні ефективно взаємодіяти не тільки з місцевими органами державної виконавчої влади, а і, в першу чергу, з іншими територіальними наглядовими, контролюючими та експертними органами, в тому числі із:

- ✓ асоціаціями спеціалістів з охорони праці
- ✓ санітарно-епідеміологічними службами;
- ✓ державної експертизою умов праці;
- ✓ державною інспекцією праці;
- ✓ інспекцією державного технічного нагляду;
- ✓ інспекцією державного архітектурно-будівельного контролю;
- ✓ державною пожежною охороною;
- ✓ аварійно-рятувальними формуваннями МНС та регіональними підсистемами реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру;
- ✓ органами управління екологічною безпекою;
- ✓ центрами стандартизації, метрології і сертифікації;
- ✓ статистичними регіональними службами тощо.

Асоціації спеціалістів з охорони праці будь-якої територіальної одиниці (області, району області, міста, району міста, селища, села) створюються за рахунок об'єднання спеціалістів з охорони праці підприємств, установ та ор-

ганізацій та позаштатних спеціалістів, які призначаються при обласних та районних держадміністраціях, міських, селищних та сільських виконкомах рад.

Метою Асоціації спеціалістів з охорони праці є надання допомоги обласним та районним держадміністраціям, міським, селищним та сільським виконкомам рад у здійсненні контролю за станом охорони праці і надання методичної допомоги підприємствам, установам та організаціям, що розташовані на даній території, а також обмін досвідом з питань управління охороною праці.

Позаштатні спеціалісти з охорони праці працюють згідно з планом робіт, затвердженим головою виконкому районної або обласної держадміністрації та погодженого із службою охорони праці цієї держадміністрації. На них поширюються права служби охорони праці відповідної держадміністрації, крім права призупиняти роботу на підприємствах, в установах та організаціях. Заохочення позаштатних спеціалістів із охорони праці здійснюється за рахунок регіональних фондів охорони праці.

"Положення про позаштатного державного інспектора з нагляду за охороною праці" затверджене наказом Держнаглядохоронпраці від 19.06.98 р. №127.

Санітарно-епідеміологічні служби МОЗ України відповідно до покладених на них завдань у сфері УОПРР здійснюють:

1. Державний санітарно-епідеміологічний нагляд у регіонах за:

- * дотриманням юридичними та фізичними особами санітарного законодавства;
- * реалізацією державної політики щодо забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення;
- * організацією і проведенням санітарних та протиепідемічних заходів;
- * додержанням гігієнічних регламентів;
- * усуненням причин і умов виникнення та поширення інфекційних, масових неінфекційних, професійних захворювань, отруєнь та радіаційного ураження людей;

2. Розробку та контроль виконання регіональних програм профілактики захворювань, охорони здоров'я населення, запобігання занесенню та розповсюдженню інфекційних хвороб;

3. Проведення вибіркового дослідження факторів виробничого та навколишнього середовища, що впливають на стан здоров'я людей в місцях їх роботи та проживання, на відповідність санітарним вимогам, зокрема:

- ✓ хімічних і біологічних показників повітря та ґрунту;
- ✓ інтенсивності небезпечних фізичних факторів;
- ✓ гігієнічних характеристик продовольчої сировини та харчових продуктів тощо.

4. Аналіз санітарної та епідеміологічної ситуації в регіонах, показників здоров'я населення та його окремих професійних груп, встановлення факторів виробничого середовища та довкілля, що впливають на здоров'я людей.

5. Державний облік інфекційних і професійних захворювань та отруєнь.

6. Інформаційне забезпечення підприємств і громадян про стан здоров'я

населення, санітарну та епідеміологічну ситуацію в регіонах, зміни в санітарному законодавстві.

7. Розслідування причин і умов виникнення професійних та групових інфекційних захворювань, отруень, радіаційних аварій.

8. Винесення рішень про необхідність і періодичність проведення державної санітарно-гігієнічної експертизи та її здійснення.

9. Погодження:

- * відведення земельних ділянок під забудову та інші землекористування, розташування промислових та інших об'єктів господарювання в регіонах;

- * місць водозаборів і скидання стічних вод;

- * регіональних і місцевих програм соціально-економічного розвитку територій;

- * проектної та нормативно-технічної документації на будівництво, реконструкцію, введення в експлуатацію об'єктів виробничого, соціально-культурного та іншого призначення, на розробку, виготовлення і використання нових машин, механізмів, устаткування, інших засобів виробництва, нових технологій;

- * видів діяльності, пов'язаних з потенційною небезпекою для здоров'я людей.

10. Участь у роботі робочих та приймальних комісій при прийнятті в експлуатацію закінчених об'єктів будівництва виробничого та іншого призначення.

11. Надання дозволу на розробку і виробництво нових видів продуктів харчування, впровадження нових технологічних процесів їх виробництва та обробки, а також матеріалів, що мають контакт із продовольчою сировиною чи продуктами харчування під час виготовлення, зберігання, транспортування та реалізації.

12. Участь в організації медичних оглядів працівників певних категорій та здійснення нагляду з цих питань.

13. Визначення необхідності профілактичних щеплень та інших заходів профілактики у разі загрози виникнення епідемій, масових отруень та радіаційних уражень.

14. Проведення атестації санітарно-промислових лабораторій підприємств.

15. Гігієнічну підготовку працівників підприємств і населення регіону.

16. Підготовку статистичної звітності з питань санітарного та епідеміологічного благополуччя населення регіону.

Посадові особи державних санітарно-епідеміологічних служб регіонів у сфері забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення мають право:

- ✓ обмежувати, тимчасово забороняти або припиняти будівництво, реконструкцію та розширення об'єктів за проектами, що не мають позитивного висновку за результатами державної санітарно-гігієнічної експертизи, а також у разі відступу від затверджених проектів;

- ✓ обмежувати, тимчасово забороняти або припиняти діяльність підприємств, об'єктів будь-якого призначення, використання окремих технологічних

процесів та технологічних операцій, користування плаваючими засобами, рухомих складами і літаками у разі їх невідповідності вимогам санітарних норм;

✓ безкоштовно відбирати зразки сировини, продукції, матеріалів для проведення державної санітарно-гігієнічної експертизи;

✓ вилучати з реалізації та конфіскувати небезпечні для здоров'я продукти харчування, хімічні та радіоактивні речовини, біологічні матеріали тощо;

✓ забороняти виробництво, використання та реалізацію будь-якої продукції, хімічних речовин, технологічного устаткування, будівельних матеріалів, біологічних засобів, товарів споживання, джерел іонізуючих випромінювань у разі відсутності їх гігієнічної регламентації та державної реєстрації, а також у випадках, коли вони визнанні шкідливими для здоров'я людей.

Державна експертиза умов праці (ДЕУП) входить до складу управлінської праці та зайнятості населення облдержадміністрацій регіонів і згідно з покладеними на неї завданнями у сфері УОПРР здійснює:

* забезпечення реалізації державної політики щодо соціального захисту працюючих, зайнятих на роботах з несприятливими умовами праці;

* здійснення державного контролю за правильністю застосування списків виробництв, робіт, професій, посад і показників, за якими встановлюються пільгові пенсії та надаються додаткові відпустки, за наданням працівникам підприємств відповідно до законодавства пільг та компенсацій за роботу в несприятливих умовах праці, а також за якістю проведення атестації робочих місць за умовами праці та віднесення їх до категорій із шкідливими і важкими умовами праці;

* участь у розгляданні суперечок між власниками (адміністраціями) підприємств та працівниками про надання пільгових пенсій і додаткових відпусток;

* підготовку висновків про обґрунтованість пропозицій підприємств щодо змін у списках виробництв, робіт, професій, посад і показників, які дають право на пільгове пенсійне забезпечення та додаткові відпустки;

* участь у розробці нормативних актів з охорони праці;

* розгляд і видача за погодженням із профспілковими органами висновків про встановлення та зміну для підприємств диференційованих тарифів соціального страхування залежно від небезпечності, шкідливості та важкості робіт;

* визначення порядку та здійснення контролю за якістю проведення атестації робочих місць щодо їх відповідності Гігієнічній класифікації умов праці.

Згідно з існуючим законодавством ДЕУП має право:

✓ проводити експертизу умов праці на підприємствах і видавати розпорядження про усунення виявлених порушень;

✓ замовляти органам санітарно-епідеміологічної служби України проведення на підприємствах санітарно-гігієнічних досліджень та підготовку відповідних висновків;

✓ спільно з іншими органами державного нагляду і контролю забороняти експлуатацію виробничих об'єктів та роботу на окремих робочих місцях при порушенні санітарних норм і правил;

✓ перевіряти на підприємствах документацію про встановлення працівни-

кам пільгових пенсій і додаткових відпусток на їх відповідність чинному законодавству;

✓ при виявленні порушень чинного законодавства щодо отримання працівниками пільг та компенсацій за несприятливі умови праці, давати адміністрації підприємств розпорядження про усунення цих порушень;

✓ вносити до органу, який призначив пільгову пенсію, пропозиції про стягнення з підприємств грошових сум, виплачених у зв'язку з необґрунтованим віднесенням умов праці того, чи іншого працівника до списків виробництв, робіт, професій, посад і показників, що дають право на пільгове пенсійне забезпечення;

✓ вносити адміністраціям підприємств подання про припинення дії прийнятих на підприємствах рішень з питань пільгового пенсійного забезпечення і надання додаткових відпусток у разі, якщо вони не відповідають чинному законодавству.

Працівники служби ДЕУП зобов'язані:

* забезпечувати якісне проведення експертизи умов праці;
* надавати методичну допомогу підприємствам в оцінюванні умов праці;
* через профспілкові комітети підприємств доводити до відома трудових колективів результати експертизи умов праці на робочих місцях;

* інформувати керівників підприємств, а при необхідності і вищі органи управління цих підприємств, про виявленні порушення щодо порядку встановлення пільгових пенсій і надання додаткових відпусток для вжиття заходів щодо їх усунення, а також вносити пропозиції про притягнення винних осіб до відповідальності;

* аналізувати практику застосування списків виробництв, робіт, професій, посад і показників, за якими встановлюються пільгові пенсії та надаються додаткові відпустки, та вносити пропозиції щодо їх удосконалення.

Забезпечення ефективної роботи ДЕУП вимагає її чіткої взаємодії як з органами державного санітарного нагляду та соціального захисту населення, так і з іншими органами державного нагляду, а також із ФССНВ, профспілками, обласною та районними держадміністраціями.

Державна інспекція праці (ДІП) регіону (області) є складовою частиною Державної інспекції України з питань праці і проводить свою діяльність під керівництвом головної ДІП.

Як головна так і регіональні ДІП здійснюють нагляд та контроль за додержанням на підприємствах законодавства про охорону праці з наступних питань:

✓ трудові договори і ведення трудових книжок;
✓ робочий час і час відпочинку;
✓ оплата праці, гарантії і компенсації;
✓ укладання та виконання регіональних угод, колективних договорів;
✓ трудові відносини у разі банкрутства та приватизації підприємств;
✓ відшкодування збитків, заподіяних працівникові каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, пов'язаним з виконанням ним трудових обов'язків;

✓ праця жінок, молоді, інвалідів та інших категорій громадян, які потребують соціального захисту;

✓ трудова дисципліна і матеріальна відповідальність працівників.

Свою діяльність ДПП здійснює у взаємодії з органами державного управління охороною праці, державною податковою адміністрацією регіону, правоохоронними органами, місцевими органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування, профспілковими організаціями та об'єднаннями, представниками сторін, які підписали регіональні угоди та колективні договори.

ДПП здійснює контроль виконання законодавства про працю шляхом проведення планових перевірок підприємств, а також перевірок за дорученням Головного державного інспектора праці, голови облдержадміністрації або за пропозицією правоохоронних органів, державної податкової адміністрації, органів місцевого самоврядування, профспілкових та інших об'єднань громадян.

Відповідно до покладених на неї завдань у сфері УОПРР ДПП:

* контролює додержання законодавства про працю на підприємствах та слідкує за усуненням виявлених порушень;

* вносить на розгляд власника (керівника) підприємства або уповноваженого ним органу, органів державної виконавчої влади пропозиції, спрямовані на усунення і попередження порушень законодавства про працю, а у необхідних випадках доводить їх до відома органів прокуратури;

* у випадках, передбачених законодавством, складає протоколи про адміністративні правопорушення вимог законодавства про працю;

* сприяє організації правового навчання власників (керівників) підприємств або уповноважених ними органів та проведенню роз'яснювальної роботи щодо законодавства про працю;

* веде прийом громадян, розглядає листи, заяви, скарги громадян та підприємств з питань додержання законодавства про охорону праці, при цьому посадові особи ДПП не повинні виступати як посередники чи арбітри під час розглядання індивідуальних трудових спорів;

Посадовим особам ДПП надається право:

✓ безперешкодно відвідувати підприємства з метою контролю за дотриманням законодавства про працю;

✓ знайомитися з документацією та одержувати від місцевих органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування і підприємств копії наказів, протоколів, дані обліку і звітності, інформацію з питань додержання вимог законодавства про працю, а також інші документи і відомості, що необхідні для виконання ДПП своїх завдань;

✓ у разі виявлення порушень законодавства про працю давати власнику (керівнику) підприємства або уповноваженому ним органу приписи про їх усунення;

✓ ставити перед власником (керівником) підприємства або уповноваженим ним органом питання про накладання стягнення на посадових осіб, винних у порушенні законодавства про працю.

Посадові особи ДПП, крім виконання своїх основних службових обов'язків, також зобов'язанні:

* надавати допомогу підприємствам у вирішенні питань, пов'язаних із застосуванням законодавства про працю та організацією правового навчання працівників;

* проводити роботу з роз'яснення та пропаганди законодавства про працю та аналізувати правильність його застосування і давати відповідні рекомендації тощо.

Посадові особи ДПП не мають права повідомляти підприємствам відомості щодо осіб, які звернулися до них із заявою чи скаргою, якщо цього вимагає заявник.

Інспекція державного технічного нагляду (Держтехнагляду) при облдержадміністрації створюється головою облдержадміністрації і підпорядковується безпосередньо йому та Міністерству аграрної політики та продовольства України. До складу інспекції Держтехнагляду на правах її структурних підрозділів входять також і районні інспекції.

Інспекція Держтехнагляду відповідно до покладених на неї завдань у сфері УОПРР:

✓ здійснює державну реєстрацію і веде облік сільськогосподарських машин – тракторів, самохідних шасі, самохідних дорожньо-будівельних і меліоративних машин, тракторних причепів, що є на підприємствах та у власності громадян, а також видає на них номерні знаки та реєстраційні документи;

✓ проводить державні технічні огляди сільськогосподарських машин та перевірки їх технічного стану;

✓ перевіряє дотримання технічних умов та іншої нормативно-технічної документації під час ремонту сільськогосподарських машин;

✓ проводить технічну експертизу сільськогосподарських машин, що стали непридатними внаслідок аварії чи стихійного лиха, та видачу висновків;

✓ приймає іспити на одержання посвідчення тракториста-машиніста або допуску до керування машинами інших категорій та видає відповідні посвідчення;

✓ контролює правила транспортування та зберігання нафтопродуктів підприємствами і організаціями агропромислового комплексу;

✓ здійснює контроль за якістю паливно-мастильних матеріалів та забороняє їх реалізацію на підприємствах і в організаціях агропромислового комплексу в разі невідповідності технічних параметрів паливно-мастильних матеріалів вимогам стандартів тощо.

Розпорядження інспекції Держтехнагляду з питань, що належать до її компетенції, обов'язкові для виконання, і це стосується як підприємств, так і організацій та окремих громадян.

Інженер-інспектор інспекції Держтехнагляду має право:

* безперешкодно відвідувати підприємства та організації для проведення перевірок, що належать до компетенції інспекції;

* вимагати в разі необхідності зупинення роботи тракторів та самохідних

машин для перевірки їх технічного стану, наявності у трактористів-машиністів відповідних посвідчень і реєстраційних документів;

- * направляти на позачерговий медичний огляд трактористів-машиністів у разі виникнення сумнівів щодо стану їхнього здоров'я;

- * забороняти експлуатацію сільськогосподарських машин, технічний стан яких не відповідає вимогам стандартів, технічних умов та іншої документації з їх експлуатації;

- * робити попередження трактористам-машиністам у вигляді компостерного просічення в талоні попереджень, позбавляти їх права управляти сільськогосподарськими машинами за грубе порушення правил технічної експлуатації;

- * передавати правоохоронним органам матеріали про порушення, що мають ознаки злочину;

- * перевіряти відповідність матеріальної бази, методичного забезпечення та якості підготовки трактористів-машиністів вимогам навчальних програм у навчально-виховних закладах, що здійснюють підготовку трактористів-машиністів, реєструвати класи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації.

Інспекція Держтехнагляду є юридичною особою з необхідними атрибутами, а посадові особи, що здійснюють нагляд за дотриманням правил технічної експлуатації, ремонту і випробування сільськогосподарських машин мають відповідні пломбір, форму та посвідчення встановленого зразка.

Державна архітектурно-будівельна інспекція входить до складу управління по будівництву, містобудуванню та архітектури регіону (області) і здійснює на території регіону державний архітектурно-будівельний контроль.

Ця інспекція поряд з основними своїми функціями здійснює одночасно і організаційно-методичне керівництво, інформаційне забезпечення та контроль діяльності регіональних підрозділів.

Державна архітектурно-будівельна інспекція відповідно до покладених на неї завдань у сфері УОПРР виконують наступні основні функції:

- ✓ видача забудовникам дозволу на виконання будівельних робіт;
- ✓ реєстрація об'єктів, на яких виконуються будівельні роботи, та суб'єктів, які здійснюють безпосередньо керівництво будівельними роботами, технічний і авторський нагляд;

- ✓ розглядання справ про порушення у сфері містобудування;

- ✓ аналіз та узагальнення матеріалів архітектурно-будівельного контролю та підготовка пропозицій про вдосконалення державних стандартів, норм і правил у галузі виробництва;

- ✓ облік справ про порушення у сфері містобудування.

Державна архітектурно-будівельна інспекція з питань, що входять до їх компетенції, має, зокрема, право:

- * в необхідних випадках вимагати від замовників, підрядників, виробників будівельних матеріалів, виробів і конструкцій вибіркового розкриття окремих конструктивних елементів будинків і споруд, проведення зйомок і замірів, додаткових лабораторних та інших випробувань будівельних матеріалів,

виробів і конструкцій;

* вносити подання відповідним органам про анулювання або призупинення дії ліцензій на право здійснення спеціальних видів робіт у проектуванні та будівництві суб'єктами, які допускають грубі порушення законодавства у сфері містобудування;

* складати протоколи та накладати штрафи за правопорушення у сфері містобудування.

Державна архітектурно-будівельна інспекція у своїй діяльності повинна ефективно взаємодіяти з іншими органами, що здійснюють контроль та нагляд за охороною праці, дотриманням природоохоронних, санітарно-гігієнічних та протипожежних вимог у сфері містобудування.

Державний департамент пожежної безпеки (Держпожбезпеки) – є урядовим органом державного нагляду у сфері пожежної безпеки, що діє у складі МНС і є відповідальним перед Кабінетом Міністрів України, підзвітним та підконтрольним МНС.

Державна пожежна охорона (ДПО). Загальне управління системою державної пожежної охорони (ДПО), до складу якої входять територіальні органи державного пожежного нагляду, підрозділи, допоміжні служби, науково-дослідні установи, пожежно-технічні навчальні заклади, підприємства, Державний центр сертифікації, здійснює департамент пожежної безпеки (Постанова Кабінету Міністрів України від 11.04.02 № 500).

Основними завданнями ДПО у сфері УОПРР є:

- ✓ організація, розроблення і впровадження заходів та нормативне регулювання в галузі пожежної безпеки;
- ✓ здійснення державного пожежного нагляду;
- ✓ запобігання пожежам та нещасним випадкам на них;
- ✓ гасіння пожеж, рятування людей та надання допомоги у ліквідації наслідків аварій, катастроф і стихійного лиха.

ДПО регіону (області) відповідно до покладених на неї завдань у сфері УОПРР виконує наступні основні функції:

1. Організовує реалізацію державної політики в галузі пожежної безпеки.
2. Бере участь у:
  - * розробці державних і регіональних програм в галузі пожежної безпеки;
  - * вирішенні питань організації пожежної охорони в населених пунктах і на об'єктах та розроблення заходів щодо їх пожежної безпеки;
  - * приймальних випробуваннях та прийнятті в експлуатацію нових зразків пожежної техніки, систем і засобів протипожежного захисту.

Здійснює:

- ✓ державний пожежний нагляд за виконанням усіма суб'єктами господарювання і громадянами законодавства з питань пожежної безпеки;
- ✓ контроль за діяльністю підрозділів відомчої, сільської та добровільної пожежної охорони;
- ✓ перевірку якості пожежної техніки, протипожежного устаткування, технічних засобів запобігання пожежам, а також перевірку відповідності вимо-

гам пожежної безпеки продукції, що виробляється на підприємствах регіону.

3. Здійснює пожежно-технічне обслуговування підприємств, установ та організацій регіону, надання у встановленому порядку додаткових платних послуг протипожежного призначення.

4. Організовує і здійснює гасіння пожеж, рятування людей, надає допомогу у ліквідації наслідків аварій, катастроф і стихійного лиха.

5. Веде інформаційно-роз'яснювальну роботу щодо стану пожежної безпеки регіону та пропаганду заходів і досвіду її забезпечення.

6. Погоджує плани комплексного розвитку регіону і територій.

7. Проводить на договірній основі заняття із спеціалістами підприємств, установ та організацій регіону з питань пожежної безпеки.

8. Веде облік пожеж та їх наслідків на підконтрольних об'єктах.

9. Видає довідки для отримання ліцензій на окремі види діяльності в галузі пожежної безпеки.

10. Узагальнює практику застосування законодавства з питань пожежної безпеки, вносить до відповідних органів пропозиції щодо його вдосконалення та розробляє регіональні нормативні документи у цій галузі.

11. Також виконує функції, які пов'язані з матеріально-технічним та кадровим забезпеченням підрозділів ДПО згідно з Положенням про Державну пожежну охорону.

Служба пожежної безпеки. Згідно із Законом України "Про пожежну безпеку" (статті 4, 5) служба пожежної безпеки (СПБ) створюється в апаратах міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, а також в апаратах асоціацій, корпорацій, концернів та інших виробничих об'єднань незалежно від форм власності та видів їх діяльності (Типове Положення про службу пожежної безпеки затверджено наказом МНС України від 29.09.2003 № 369, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 10.12.2003 р. за № 1121/8442).

СПБ створюється в апараті центральних органів виконавчої влади з метою координації і вдосконалення роботи, пов'язаної із забезпеченням пожежної безпеки та контролем за її проведенням, а в об'єднанні – для виконання делегованих йому функцій з питань пожежної безпеки. Повноваження об'єднань у галузі пожежної безпеки визначаються їх статутами або договорами між підприємствами, що утворили об'єднання.

СПБ у центральних органах виконавчої влади, об'єднанні підпорядковується безпосередньо керівнику або, за рішенням керівника, його першому заступникові, входить до структури апарату як одна з основних служб.

Контроль за діяльністю СПБ здійснюють керівники відповідних центральних органів виконавчої влади, об'єднань, а також органи Державної пожежної охорони (ДПО).

Основними завданнями СПБ у сфері УОПРР є:

* удосконалення та координація пожежно-профілактичної роботи, організація розробки комплексних заходів щодо поліпшення пожежної безпеки;

* координація проведення науково-технічної політики з питань пожежної безпеки;

* здійснення методичного керівництва і контролю за діяльністю підвідомчих об'єктів у галузі пожежної безпеки та підрозділів відомчої пожежної охорони;

* облік пожеж та їх наслідків на підвідомчих об'єктах.

Структура та чисельний склад СПБ в апараті міністерства визначаються його керівником з урахуванням покладених на службу завдань і напрямків роботи та за погодженням з центральним органом державного пожежного нагляду.

При визначенні чисельності СПБ слід ураховувати середньооблікову чисельність працюючих на підвідомчих об'єктах, наявність та кількість підрозділів відомчої та добровільної пожежної охорони, вибухопожежонебезпечних і пожежонебезпечних приміщень, будівель, а також інші специфічні особливості галузі.

Чисельність та структура СПБ об'єднань визначаються їх статутами (договорами між підприємствами, що утворили об'єднання) відповідно до делегованих функцій та з урахуванням специфіки підприємств, що належать до об'єднань.

У місцевих органах виконавчої влади фахівці СПБ можуть належати до складу служби охорони праці.

В сфері державного пожежного нагляду та контролю Державний департамент пожежної безпеки та його органи забезпечують:

✓ контроль за виконанням вимог державних стандартів, норм і правил у галузі пожежної безпеки;

✓ здійснення контролю за дотриманням вимог пожежної безпеки під час проектування, будівництва, реконструкції, технічного переоснащення та експлуатації будівель, споруд та інших об'єктів, а також виготовлення пожежонебезпечних приладів, обладнання, продукції, речовин та матеріалів;

✓ виявлення причин і умов, що сприяють виникненню та поширенню пожежі, створенню у разі пожежі загрози життю і здоров'ю людей, знищенню та пошкодженню майна, перешкоджають своєчасній ліквідації пожежі і врятуванню людей, а також контроль за їх своєчасним усуненням;

✓ розробку заходів з профілактики пожеж.

Державні інспектори з пожежного нагляду стосовно питань, які відносяться до їх компетенції, мають право:

1. Залучати за погодженням з органами державної виконавчої влади, місцевого самоврядування і підприємствами їх спеціалістів для участі у проведенні пожежно-технічних обстежень і перевірок підконтрольних об'єктів, а також для участі у проведенні незалежної експертизи.

2. Одержувати безкоштовно від органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємств, посадових осіб і громадян відомості і документи, які характеризують стан пожежної безпеки на підконтрольних їм об'єктах, дані про пожежі, технічну документацію та іншу необхідну інформацію.

3. Вимагати проведення органами державної виконавчої влади та підприємствами контрольних випробувань на пожежну безпеку засобів виробництва,

аналізу пожежної безпеки робочих місць та виробничого середовища, експертизи стану пожежної безпеки будівель, споруд та інших підконтрольних об'єктів і продукції.

4. Застосовувати штрафні санкції до підприємств, установ та організацій у разі порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, невиконання розпоряджень (приписів) посадових осіб держпожнадзора.

5. У разі порушень правил пожежної безпеки, які створюють загрозу виникнення пожежі або перешкоджають її гасінню, евакуації людей, а також у випадках випуску пожежонебезпечної продукції, систем і засобів протипожежного захисту з відхиленнями від стандартів, технічних умов або їх відсутності припиняти чи забороняти:

- * роботу підприємств, окремих виробництв, експлуатацію будівель та споруд, випуск і реалізацію пожежонебезпечної продукції, систем та засобів протипожежного захисту;

- * роботу виробничих дільниць і агрегатів, експлуатацію окремих приміщень, опалювальних приладів, дільниць електромережі;

- * проведення пожежонебезпечних робіт, дію виданих дозволів на право проведення таких робіт.

Ввідповідно до покладених на них завдань у сфері УОПРР, Державний департамент пожежної безпеки МНС та його органи:

- ✓ беруть участь у прийнятті в експлуатацію будівель, споруд і інших об'єктів та у відведенні територій під будівництво;

- ✓ проводять експертизу проектної та іншої документації на відповідність нормативним актам про пожежну безпеку;

- ✓ дають дозвіл у встановленому порядку на введення в експлуатацію нових і реконструйованих об'єктів виробничого та іншого призначення, на впровадження нових технологій, на передачу у виробництво нових зразків пожежонебезпечних приладів, обладнання та іншої продукції, на оренду будь-яких приміщень, а також на початок роботи новостворених підприємств;

- ✓ проводять згідно з чинним законодавством перевірки і дізнання за повідомленнями та заявами про злочини, які пов'язані з пожежами та порушеннями правил пожежної безпеки, а також технічні розслідування обставин і причин пожеж, загибелі та травмування людей, знищення та пошкодження майна;

- ✓ перевіряють наявність документів, що дають право на виконання пожежонебезпечних робіт;

- ✓ здійснюють у закладах освіти підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів, а на підприємствах контроль за підготовкою працівників, учнів та студентів з питань пожежної безпеки тощо.

Для ефективної роботи Державного департаменту пожежної безпеки та його органів у сфері УОПРР необхідна їх взаємодія з іншими органами державного нагляду та контролю, місцевими органами державної виконавчої влади та місцевого самоврядування, добровільними протипожежними об'єднаннями і формуваннями громадян.

Контроль за виконанням правил пожежної безпеки на підземних об'єктах,

у шахтах, розрізах і кар'єрах, рудниках, копальнях, при будівництві тунелів і гідротехнічних споруд, у разі проведення вибухових робіт, при облаштуванні та експлуатації газового господарства, рухомого складу залізничного, повітряного і автомобільного транспорту, нафто-, газо- і продуктопроводів здійснюється також і територіальними управліннями спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці.

Аварійно-рятувальні формування Міністерства надзвичайних ситуацій (МНС) входять до загальнодержавної системи реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру і відповідно до покладених на них завдань у сфері УОПРР виконують наступні функції:

- * рятування людей у разі виникнення аварій, надання першої медичної допомоги потерпілим на місці події аварії та під час евакуації до лікувальних закладів;

- * ліквідація аварій та їх наслідків в умовах високих температур, задимленості, загазовування атмосфери, загрози вибухів, обвалів, затоплень, радіаційного зараження та в інших небезпечних умовах;

- * проведення інженерної оцінки підготовленості об'єктів, що ними обслуговуються, до ліквідації можливих аварій та виконання робіт щодо посилення їх проти аварійного захисту;

- * участь у розробках та узгодженнях планів ліквідації аварій на підприємствах і контроль за їх відповідністю фактичному стану об'єктів;

- * участь у роботі комісій по введенню в експлуатацію нових та реконструйованих підприємств, діляниць та будь-яких інших об'єктів з підвищеною безпекою;

- * виконання рятувальних та аварійних робіт відповідно до планів взаємодії і взаємодопомоги в надзвичайних ситуаціях;

- * підтримання на необхідному рівні своїх кваліфікаційних навиків, стану матеріально-технічного оснащення та відповідного фізичного стану особового складу;

Аварійно-рятувальні формування Міністерства надзвичайних ситуацій, в першу чергу, займаються питаннями профілактики і ліквідації наслідків аварій, вибухів, зсувів, повені, знешкодження вибухових пристроїв, боєприпасів тощо.

Аварійно-рятувальні формування за окремими угодами також можуть здійснювати роботи, які не суперечать їх основним завданням, зокрема:

- ✓ роботи неаварійного характеру, спрямовані на посилення протиаварійного захисту об'єктів та їх підготовленості до ліквідації аварій, рятування та евакуації людей;

- ✓ газові, теплові та інші заміри в шахтах та інших підземних спорудах, відбір проб та аналіз складу і запилення повітря виробок та приміщень;

- ✓ навчання та тренування членів допоміжних аварійно-рятувальних служб підприємств та працівників цих підприємств щодо особистої їх поведінки та дій в умовах аварії тощо.

Аварійно-рятувальні формування мають право:

- * в будь-який час обстежувати підконтрольні об'єкти з метою профілактики аварій;

* подавати керівникам підприємств або їх власникам обов'язкові для виконання пропозиції щодо усунення виявлених порушень та поліпшення протиаварійного захисту цих підприємств і розташованих на їх територіях об'єктів;

* відмінити окремі погоджені позиції плану ліквідації аварій або весь план в цілому при їх невідповідності фактичному стану виробничих об'єктів;

* припинити виконання робіт, експлуатацію машин та механізмів при загрозі аварії та виникненні небезпеки життю людей;

* вносити пропозиції власникам або керівникам підприємств щодо вжиття заходів до працівників, які систематично порушують правила безпеки;

* одержувати безкоштовно від підприємств інформацію, яка необхідна для виконання покладених на них завдань;

* використовувати існуючу транспортну інфраструктуру для доставки в надзвичайних ситуаціях особового складу та оснащення на аварійні об'єкти, а також засоби зв'язку для переговорів, пов'язаних з ліквідацією аварій.

Регіональні підсистеми реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру функціонують у складі обласних, районних та об'єктових комісій з техногенно-екологічної безпеки (ТЕБ) і надзвичайних ситуацій (НС) та управлінь з питань надзвичайних ситуацій (НС) та цивільного захисту населення (ЦЗН) при обласних державних адміністраціях.

Завданнями регіональної підсистеми реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру є:

✓ участь у розробленні загальнодержавних нормативно-правових актів, а також норм, правил та стандартів з питань запобігання надзвичайних ситуацій та забезпечення захисту населення і територій від їх наслідків;

✓ розроблення регіональних нормативно-правових актів, необхідних для її функціонування ;

✓ забезпечення необхідної готовності місцевих органів виконавчої влади, виконавчих органів рад, підпорядкованих їм сил і засобів до дій, спрямованих на запобігання і реагування на надзвичайні ситуації;

✓ розроблення та забезпечення в межах своєї компетенції відповідних заходів щодо запобігання виникненню надзвичайних ситуацій;

✓ навчання населення поведінці та діям в умовах надзвичайних ситуацій;

✓ аналіз ризиків виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, їх мінімізація та розробка можливих варіантів реагування у разі перевищення ними допустимих значень;

✓ впровадження цільових і науково-технічних програм, спрямованих на запобігання надзвичайних ситуацій, забезпечення надійної роботи підприємств, установ і організацій, а також на зменшення можливих матеріальних втрат у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

✓ збирання та аналітичне опрацювання інформації про надзвичайні ситуації, видання інформаційних матеріалів з питань захисту населення і територій від наслідків надзвичайних ситуацій;

✓ прогнозування та оцінка соціально-економічних наслідків надзвичайних

ситуацій і визначення на основі прогнозу потреби в силах, засобах, матеріальних та фінансових ресурсах;

✓ створення, раціональне збереження і використання резерву матеріальних та фінансових ресурсів, необхідних для реагування на надзвичайні ситуації;

✓ організація та проведення у межах повноважень регіональних та місцевих органів виконавчої влади державної експертизи щодо забезпечення необхідного рівня нагляду за дотриманням вимог з питань захисту населення і територій у надзвичайних ситуаціях;

✓ оповіщення населення про загрозу та виникнення надзвичайних ситуацій, своєчасне та достовірне його інформування про фактичну обстановку і вжиті заходи;

✓ захист населення у разі виникнення надзвичайної ситуації;

✓ проведення робіт щодо ліквідації надзвичайних ситуацій та організація життєзабезпечення постраждалого населення;

✓ підготовка обґрунтованих звернень до Кабінету Міністрів України щодо переведення конкретних надзвичайних ситуацій до загальнодержавного рівня та надання необхідної допомоги регіону;

✓ мінімізація можливих наслідків надзвичайних ситуацій у разі їх виникнення;

✓ здійснення заходів щодо соціального захисту постраждалого населення, проведення гуманітарних акцій;

✓ реалізація визначених законодавством прав у сфері захисту населення від наслідків надзвичайних ситуацій.

Регіональна підсистема реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру складається з постійно діючих місцевих ланок і має три рівні: обласний, місцевий та об'єктовий.

Регіональна підсистема реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру має координуючі і постійні органи управління щодо розв'язання завдань у сфері запобігання надзвичайних ситуацій, захисту населення і територій від їх наслідків, необхідні сили і засоби, резерви матеріальних і фінансових ресурсів, системи зв'язку та інформаційного забезпечення.

Координуючими органами регіональної підсистеми реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру є:

* на обласному рівні – обласна комісія з питань ТЕБ та НС;

* на місцевому рівні – комісії районних державних адміністрацій і виконавчих комітетів міських рад з питань ТЕБ та НС;

* на об'єктовому рівні – комісії з питань ТЕБ та НС об'єктів.

Обласна, місцеві та об'єктові комісії залежно від рівня надзвичайної ситуації забезпечують безпосереднє керівництво реагуванням на надзвичайну ситуацію або на загрозу її виникнення.

Постійними органами управління з питань ТЕБ, НС та ЦЗН є:

✓ на обласному рівні – обласна державна адміністрація й управління з питань ТЕБ, НС та ЦЗН, а також обласні структури функціональних підсистем єдиної державної системи реагування на надзвичайні ситуації техногенного та

природного характеру;

✓ *на місцевому рівні* – районні державні адміністрації і виконавчі комітети місцевих рад, управління та відділи з питань НС та ЦЗН;

✓ *на об'єктовому рівні* – структурні підрозділи підприємств, установ та організацій або спеціально призначені особи з питань НС.

До системи управління регіональними підсистемами реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру входять оснащені належними засобами зв'язку, оповіщення, збору, аналізу та передачі інформації:

* центри управління в надзвичайних ситуаціях, оперативно-чергові служби управлінь та відділів з питань ТЕБ, НС та ЦЗН обласного та місцевого рівнів;

* чергові служби місцевих органів виконавчої влади;

* диспетчерські служби державних підприємств, установ та організацій.

Органи управління екологічною безпекою

Державні регіональні управління екологічною безпекою є підрозділами Міністерства охорони навколишнього середовища та ядерної безпеки України (Мінекобезпеки).

Основними завданнями державних регіональних управлінь екологічною безпекою в сфері УОПРР є:

✓ реалізація державної політики в галузі охорони навколишнього середовища;

✓ державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства підприємствами, установами, організаціями, окремими громадянами, іноземними юридичними і фізичними особами на території регіону;

✓ інформування населення через засоби масової інформації про екологічний стан навколишнього природного середовища на території регіону, а також про стан екологічної безпеки об'єктів господарської та іншої діяльності;

✓ організація проведення державної екологічної експертизи.

Регіональні управління екологічною безпекою відповідно до покладених на них завдань в сфері УОПРР та в межах наданих повноважень:

* здійснюють комплексне управління в галузі охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання і відтворення природних ресурсів та екологічної безпеки;

* координують діяльність місцевих органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування, територіальних органів міністерств та відомств, підприємств, установ та організацій у зазначених галузях;

* здійснюють державний контроль за додержанням правил зберігання, транспортування, застосування, поховання, знешкодження токсичних, радіоактивних та інших особливо небезпечних речовин і матеріалів, пестицидів та агрохімікатів, відходів виробництва тощо;

* здійснюють екологічний контроль у пунктах пропуску через державний кордон України;

* організовують та проводять екологічну державну експертизу згідно із Законом України "Про екологічну безпеку";

* здійснюють перевірки та обстеження підприємств, установ, організацій,

військових та оборонних об'єктів, а також об'єктів органів МВС, Служби безпеки щодо виконання вимог, норм і нормативів екологічної безпеки;

- * беруть участь у роботі державних комісій по прийняттю в експлуатацію об'єктів виробничого та житлово-комунального призначення;

- * подають проекти лімітів використання природних ресурсів місцевого значення, лімітів на викиди та скиди забруднень у навколишнє природне середовище, розміщення у навколишньому природному середовищі відходів, а також вносять пропозиції щодо їх затвердження до відповідних обласних державних адміністрацій регіонів;

- * затверджують нормативи гранично допустимих викидів і скидів забруднень у навколишнє природне середовище;

- * видають дозволи на викиди та скиди забруднень у навколишнє природне середовище і на розміщення (складування, поховання) у ньому відходів, а також на спеціальне використання природних ресурсів;

- * організують регіональні моніторинги навколишнього природного середовища, забезпечують діяльність державної екологічної інформаційної системи, здійснюють спостереження та інструментально-лабораторний контроль за показниками рівня забруднення навколишнього природного середовища;

- * організують здійснення системи заходів щодо розширення мережі територій та об'єктів природно-заповідного фонду, вживають необхідні заходи щодо охорони тварин і рослин, які занесені до Червоної книги України, та місць їх проживання (зростання);

- * беруть участь у розробці і реалізації екологічних програм та програм забезпечення екологічної та радіаційної безпеки, у контролі за їх виконанням, а також участь у попередженні та ліквідації надзвичайних екологічних ситуацій, у формуванні позабюджетних фондів охорони навколишнього природного середовища;

- * щорічно, спільно із відповідними органами державної виконавчої влади, готують і подають до Мінекобезпеки України та до обласних рад доповідь про стан навколишнього природного середовища регіонів;

- * сприяють екологічній освіті та екологічному вихованню громадян, а також діяльності екологічних об'єднань громадян, рухів тощо;

- * вживають відповідні заходи щодо добору і розстановки кадрів, підготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів із екологічної безпеки;

- * забезпечують ефективне використання бюджетних асигнувань за цільовим призначенням, складають і подають в установленому порядку відповідну звітність тощо.

Регіональні управління екологічною безпекою в межах своєї компетенції мають право:

- ✓ одержувати у встановленому порядку від органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій інформацію, документи та інші матеріали, необхідні для виконання покладених на них завдань, а від місцевих органів статистики – безкоштовно необхідні статис-

тичні дані;

- ✓ залучати спеціалізовані установи та організації, висококваліфікованих спеціалістів та наукових працівників для проведення державної екологічної експертизи та розгляду інших питань;

- ✓ вносити постанови про обмеження чи тимчасову заборону або зупинення діяльності підприємств та об'єктів, якщо їх робота здійснюється з порушеннями природоохоронного законодавства, вимог дозволів і ліцензій на використання природних ресурсів, перевищенням лімітів викидів і скидів забруднень;

- ✓ зупиняти рух, оглядати, тимчасово затримувати транспортні засоби, в тому числі пересувні, плавучі тощо, для перевірки додержання ними вимог і норм екологічної безпеки, давати обов'язкові для виконання вказівки про усунення виявлених порушень;

- ✓ давати керівникам підприємств обов'язкові для виконання приписи щодо усунення виявлених порушень законодавства про охорону навколишнього природного середовища, використання ядерної енергії та радіаційного захисту, поводження з радіаційними матеріалами у процесі здійснення господарської чи іншої діяльності, якщо це негативно впливає на екологію;

- ✓ подавати пропозиції до відповідних органів управління про притягнення до дисциплінарної відповідальності службових осіб, винних у порушенні норм та вимог екологічної безпеки, в тому числі радіаційної безпеки, охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів;

- ✓ застосовувати економічні санкції до підприємств. Подавати позови до суду, арбітражного суду про відшкодування збитків і втрат, заподіяних юридичними і фізичними особами внаслідок порушення природоохоронного законодавства;

- ✓ розглядати справи про адміністративну відповідальність за порушення у сфері охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів;

- ✓ передавати правоохоронним органам матеріали про факти порушень з ознаками екологічних злочинів, за які передбачено кримінальну відповідальність;

- ✓ вилучати у осіб, які порушили екологічне законодавство, зняття для добування тварин, у тому числі рибних запасів, і рослин, а також транспортні засоби, обладнання та предмети, що були зняттям незаконного промислу у встановленому законодавством порядку тощо;

Регіональні управління екологічною безпекою в процесі виконання покладених на них завдань повинні ефективно взаємодіяти з відповідними підрозділами обласних та районних державних адміністрацій із питань використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища, забезпечення екологічної та радіаційної безпеки, а також вносити обґрунтовані пропозиції щодо напрямів використання позабюджетних фондів охорони навколишнього природного середовища і сумісно з органами місцевого самоврядування, підприємствами та об'єднаннями громадян забезпечувати відповідний контроль за дотриманням законодавства з екологічної безпеки.

Центри стандартизації, метрології і сертифікації у відповідності до покладених на них завдань у сфері УОПРР виконують крім функцій державного нагляду також і наступні функції:

- * метрологічна атестація засобів вимірювальної техніки, їх повірка та калібрування;
- * атестація вимірювальних та аналітичних лабораторій, існуючих та нових методик у цій сфері;
- * видача ліцензій на право виконання робіт у галузі метрології;
- * проведення державних випробувань засобів вимірювальної техніки;
- * методичне керівництво процесом розробки і сама розробка нормативних документів на продукцію або послуги, реєстрація технічних умов і змін до них;
- * участь у акредитації випробувальних та вимірювальних лабораторій та центрів;
- * сертифікація продукції на відповідність нормативним документам та технічний нагляд за виготовленням сертифікованої продукції;
- * визнання іноземних сертифікатів та інших документів, що відповідають вимогам діючих вітчизняних нормативних актів, чинними на території України тощо.

При вирішенні питань стандартизації, метрології та сертифікації інспектори державного нагляду, крім загальних прав, мають також право:

- ✓ відбирати зразки продукції у виробника та торговельних організацій для перевірки їх відповідності діючим стандартам, нормам і правилам щодо вимог безпеки та якості;
- ✓ забороняти застосування конструкторської, технологічної та проектної документації і передачу її замовникові у випадках, коли вона не відповідає вимогам діючих стандартів, норм і правил щодо безпеки та якості продукції, а також інформувати про це відповідні органи державного нагляду;
- ✓ забороняти випуск і реалізацію продукції у випадках, якщо вона не пройшла сертифікації у встановлені строки, а також коли виробництво цієї продукції проводилося без спеціального дозволу чи ліцензії, якщо наявність останніх передбачена законодавством;
- ✓ звертатися до органів, уповноважених видавати ліцензії на здійснення окремих видів підприємницької діяльності, з пропозицією про скасування раніше виданих ліцензій у випадках, коли підприємцями порушуються вимоги діючих стандартів, норм і правил при виробництві та реалізації продукції тощо.

Для ефективної роботи інспекторів державного нагляду з питань стандартизації, метрології та сертифікації вони повинні активно співпрацювати з місцевими органами державної виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями.

Статистичні регіональні служби у відповідності до покладених на них завдань у сфері УОПРР здійснюють облік даних, які характеризують рівень травматизму та умови праці на підприємствах установах та організаціях регіонів.

Обласним управлінням статистики підпорядковані районні та міські органи статистики, які здійснюють відповідний статистичний облік в межах районів та міст.

Статистичний облік травматизму та умов праці в області здійснюється за формами №1-ПВ, №1-ППО, №1-ДТП, №7-ТНВ, №23-ТН.

В обласних управліннях статистики статистичним обліком даних, що пов'язані з охороною праці, займаються відділи соціальної статистики та статистики праці.

Відділи соціальної статистики ведуть облік травматизму на виробництві та його матеріальних наслідків за формою №7-ТНВ. Звіти за цією формою заповнюють усі об'єднання, підприємства, установи, організації, господарства тощо, які знаходяться на самостійному балансі, незалежно від їх відомчої підпорядкованості, форми власності та видів діяльності. Щорічно їх подають до районних або міських (за місцем знаходження) відділів соціальної статистики, які, в свою чергу, перевіряють та уточнюють отримані дані і потім передають їх до обласних відділів соціальної статистики.

Обласні відділи соціальної статистики аналізують рівень травматизму не тільки в цілому по області, а і стосовно окремих міністерств, основних галузей промисловості, районів, міст, а також за формами власності. За попередніми результатами цього аналізу складається експрес-доповідь "Травматизм на виробництві", яка передається кожним із обласних відділів соціальної статистики до Держкомстату України і до Міжгалузевої ради профспілок, а також до відповідного територіального управління спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці, Управління економіки та Управління з питань соціально-культурної сфери і до прес-центру облдержадміністрації. Після перевірки та уточнення статистичних даних, результати аналізу у формі записки "Умови праці та травматизм на виробництві у господарській діяльності області" надсилаються додатково обласним відділом соціальної статистики у ті ж самі, вищезазначені організації.

Обласні відділи статистики праці ведуть облік умов праці за формою №1-ПВ. Щорічні звіти про стан умов праці, пільги та компенсації за роботу в несприятливих умовах надсилаються за цією формою усіма об'єднаннями, підприємствами, установами, організаціями та господарствами, які знаходяться на самостійному балансі, незалежно від їх відомчої підпорядкованості і форми власності. В обласних відділах статистики праці ці дані перевіряються, уточнюються і на їх основі розробляються звіти про стан умов праці як у кожній області, так і по найважливішим галузям виробництва, які надсилаються до Держкомстату України. Крім того, ці дані включаються також і до вищезгаданої економічної записки "Умови праці та травматизм на виробництві у господарській діяльності області".

2.4. ГАЛУЗЕВЕ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

Управління охороною праці на галузевому рівні (УОПГР) здійснюють міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, а також об'єднання підприємств, створені за галузевим принципом відповідно до чинного законодавства.

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади в межах своїх повноважень, визначених нормативно-правовими актами, з метою реалізації основних завдань і функцій управління охороною праці стосовно підприємств, установ та організацій, що знаходяться у сфері їх управління:

1. Забезпечують виконання рішень Національної ради з питань безпечної життєдіяльності населення, подають пропозиції до планів її роботи.

2. Опрацьовують та вносять пропозиції до Національної програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, а також до Зведеного плану розробки (перегляду) державних міжгалузевих та галузевих нормативних актів з охорони праці.

3. Удосконалюють галузеві системи управління охороною праці та галузеві програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища.

4. Сприяють впровадженню у виробництво останніх досягнень науки та техніки в галузі створення новітніх безпечних технологій та обладнання, забезпеченню працюючих сучасними ефективними засобами колективного та індивідуального захисту.

5. Приймають участь у проведенні експертиз проектів щодо повноти вирішення питань з охорони праці, а також у вирішенні питань щодо видачі дозволів на пуск та ліцензій на випуск продукції.

6. Організують забезпечення підприємств, установ та організацій нормативно-правовими актами з охорони праці, підвищення кваліфікації та перевірку знань їх посадових осіб та спеціалістів з питань охорони праці, розробку примірних інструкцій з охорони праці, а також вивчення та поширення передового досвіду організації роботи з охорони праці.

7. Забезпечують проведення галузевих та міжгалузевих нарад, семінарів та конкурсів з питань охорони праці.

8. Проводять оперативні наради з обставин і причин групових нещасних випадків.

9. Беруть участь у спеціальних розслідуваннях нещасних випадків згідно з чинним законодавством.

10. Здійснюють аналіз нещасних випадків, професійних захворювань і аварій, а також шкоди від цих подій.

11. Опрацьовують і подають пропозиції про внесення змін до списків виробництв, робіт, професій, посад і показників, що дають право на пільги і компенсації згідно з чинним законодавством.

12. Забезпечують інформаційну підтримку галузевих підприємств з питань охорони праці, у тому числі про причини аварій та нещасних випадків, здійс-

нують підготовку пропозицій щодо їх запобігання.

13. Надають методичну допомогу підпорядкованим підприємствам у проведенні атестації робочих місць на відповідність нормативно-правовим актам з охорони праці, організації професійного добору для окремих професій, у обстеженні будівель, споруд, інженерних мереж та розробці необхідних заходів щодо виводу їх з аварійного стану чи експлуатації, у проведенні перевірок виробничого обладнання та технологічних процесів на їх відповідність до вимог нормативних актів з охорони праці, у забезпеченні інформаційними матеріалами з питань охорони праці, у проведенні галузевих нарад, семінарів, конкурсів з питань охорони праці тощо.

14. Заслуховують керівників підприємств, на яких допущено погіршення стану безпеки та умов праці або має місце зростання кількості нещасних випадків, профзахворювань та аварій.

15. Здійснюють на підпорядкованих підприємствах відомчий контроль за:

✓ функціонуванням систем управління охороною праці та роботою служб охорони праці;

✓ страхуванням працівників підпорядкованих підприємств, установ та організацій від нещасних випадків на виробництві та профзахворювання;

✓ станом охорони праці, реалізацією галузевих угод у частині комплексних заходів з питань охорони праці;

✓ виконанням наказів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади з питань охорони праці, а також заходів щодо усунення причин нещасних випадків та аварій, які були зазначені у відповідних актах розслідування;

✓ своєчасним проведенням навчання та інструктажів працюючих на виробництві, атестації та переатестації з питань безпеки праці посадових осіб, зайнятих на роботах з підвищеною небезпекою;

✓ забезпеченням працюючих на виробництві засобами колективного та індивідуального захисту, лікувально-профілактичним харчуванням тощо.

У разі систематичного порушення законодавства у сфері охорони праці, Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, а також об'єднання підприємств, створені за галузевим принципом, в межах своїх повноважень мають право розривати контракти з керівниками підприємств, установ та організацій, що належать до сфери їх управління.

Система управління охороною праці в галузі (СУОПГ) – це сукупність органів управління даної галузі, які на підставі чинних нормативно-правових актів здійснюють цілеспрямовану планомірну діяльність щодо виконання завдань з охорони праці в галузі. СУОПГ – є однією з основних складових частин системи управління галуззю.

Нормативною основою СУОПГ є Конституція України, Закон "Про охорону праці", Кодекс законів про працю України, Закону України "Про обов'язкове державне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які причинили втрату працездатності", Закон України "Про пожежну безпеку", Закон України "Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення", постанови та акти Верховної Ради України,

Національна програма покращення безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, інші законодавчі та нормативні документи з охорони праці.

Метою функціонування СУОПГ є проведення державної галузевої політики в сфері охорони праці – забезпечення здорових, безпечних і високопродуктивних умов праці в галузі та повної відповідальності керівництва галузі та всіх її структурних підрозділів за створення безпечних умов праці.

Управління охороною праці в галузі, в кожному з структурних підрозділів і в функціональних службах, здійснюється шляхом виконання відповідних завдань з охорони праці, які встановлені чинними законодавчими та нормативними актами.

Завдання управління охороною праці в галузі – це відповідні заходи з охорони праці в галузі, які повинні здійснювати в обумовлені терміни галузеві Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, об'єднання підприємств, а також їх структурні підрозділи і функціональні служби.

До основних першочергових завдань управління охороною праці в галузі належать:

- * проектування підприємств, розробка нового обладнання, сучасних технологій для галузі з урахуванням вимог чинних нормативних актів з охорони праці;

- * виготовлення нового обладнання, машин та механізмів для потреб галузі у відповідності до вимог діючих нормативних актів з охорони праці і одержання на них сертифікатів безпеки;

- * постачання, виготовлення і забезпечення підвідомчих підприємств засобами колективного і індивідуального захисту;

- * створення галузевих підприємств з виготовлення необхідних засобів індивідуального та колективного захисту;

- * розробка та впровадження на підвідомчих підприємствах, в установах та організаціях сучасних методів безпечної організації праці;

- * проведення наукових досліджень з питань охорони праці відповідно до вимог галузі;

- * створення та функціонування санітарних, в тому числі і мобільних, галузевих лабораторій для атестації робочих місць;

- * підвищення кваліфікації і перевірка знань з охорони праці посадових осіб керівного складу усіх структурних підрозділів та функціональних служб Міністерства, центральних органів виконавчої влади, об'єднань підприємств, регіональних управлінь і організацій галузі та забезпечення підвідомчих суб'єктів господарювання та управлінських структур правилами, нормами, стандартами та іншими нормативними актами з питань охорони праці;

- * пропаганда охорони праці, видання галузевої навчальної літератури, літератури з передового досвіду, плакатів, інструкцій, наочних посібників та інших методичних матеріалів з питань охорони праці;

- * розробка рекомендацій, типових положень та іншої нормативної і методологічної літератури з охорони праці;

* проведення організаційної роботи з підвищення рівня охорони праці на підвідомчих підприємствах установах та організаціях;

* впровадження у виробництво останніх досягнень науки і техніки, сучасних прогресивних технологій, вітчизняного та світового досвіду з охорони праці;

* підготовка статистичних звітів та відповідної інформації щодо стану охорони праці в галузі;

* проведення обліку та аналізу нещасних випадків, професійних захворювань, аварій та пожеж, а також заподіяної ними шкоди;

* розслідування та облік групових нещасних випадків та отруєнь на виробництві і нещасних випадків із смертельними наслідками, а також аварій на виробництві I та II груп на підвідомчих підприємствах;

* страхування працівників галузі від нещасних випадків на виробництві і профзахворювання у ФССНВ;

* формування і використання коштів фонду охорони праці в галузі тощо.

Заходи з охорони праці, які можуть здійснюватися за рахунок галузевих коштів, затверджені наказом Держнаглядохоронпраці від 02.06.99 р. №102. У першу чергу, це:

✓ розробка та реалізація відповідних заходів щодо усунення типових для підприємств галузі шкідливих та небезпечних факторів виробничого середовища;

✓ організація виробництва нових сучасних засобів індивідуального та колективного захисту працюючих на підприємствах галузі;

✓ проведення науково-дослідницьких та проектно-конструкторських робіт у сфері охорони праці на галузевому рівні;

✓ впровадження на галузевому рівні автоматизованих інформаційних систем в сфері охорони праці (типових автоматизованих експертних систем аналізу та прогнозування небезпечних та аварійних ситуацій на виробництві);

✓ проектування та впровадження спеціальних технічних засобів для механізації важких, небезпечних та шкідливих робіт;

✓ створення промислово-санітарних лабораторій, у тому числі і пересувних, для надання допомоги галузевим підприємствам в проведенні атестації робочих місць на їх відповідність до чинних нормативних актів з охорони праці;

✓ проведення експертизи технічного стану будівель та споруд, діагностики та експертизи потенційно небезпечних об'єктів та обладнання на підприємствах галузі;

✓ створення та матеріально-технічне оснащення сертифікаційних лабораторій для відповідної сертифікації засобів виробництва та засобів індивідуального та колективного захисту працюючих;

✓ заохочення трудових колективів і окремих працівників, які плідно працюють над розв'язанням проблем з охорони праці в галузі;

✓ проведення навчання працівників галузі з питань охорони праці;

✓ розробка та впровадження навчальних та інформаційних програм щодо підвищення рівня знань працівників галузевих підприємств та населення з пи-

тань охорони праці та безпеки життєдіяльності;

✓ створення матеріальної бази галузевих навчальних центрів з охорони праці, розробка та виготовлення тренажерів для навчання працівників, зайнятих на роботах з високим рівнем техногенного ризику, а також моделей та макетів виробничого обладнання;

✓ проведення конференцій, нарад, семінарів, конкурсів з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності, створення та матеріально-технічне забезпечення постійно діючих виставок засобів індивідуального захисту працюючих вітчизняного виробництва;

✓ організація випуску знаків безпеки, плакатів, пам'яток, інформаційних листків з охорони праці, каталогів засобів індивідуального захисту працюючих;

✓ розробка і видання нових та перевидання чинних нормативних актів з охорони праці, а також забезпечення ними служб охорони праці підвідомчих підприємств, установ та організацій тощо.

Процес виконання кожного завдання роботи з охорони праці в галузі полягає в послідовному здійсненні керівником (відповідальними особами) основних функцій (стадій, етапів) управлінського циклу.

Основні функції (стадії, етапи) управління охороною праці в галузі це: планування та прогнозування роботи з охорони праці – організація та координація роботи з охорони праці – мотивація та стимулювання роботи з охорони праці – облік показників, аналіз та оцінка стану умов і безпеки праці – контроль за станом охорони праці в галузі та функціонуванням СУОПГ.

Планування та прогнозування роботи з охорони праці в галузі передбачає обов'язкове попереднє прогнозування можливих небезпек і необхідних заходів з охорони праці як в цілому в галузі, так і в кожному її структурному підрозділі і встановлення з урахуванням проведеного прогнозування цільових завдань керівникам галузі та всіх її структурних підрозділів щодо визначення потреб галузі в ресурсах усіх видів, змісту і об'єму робіт в сфері охорони праці з розподілом їх щодо часу виконання.

Таким чином, плануванню заходів з охорони праці (перспективне, щорічне) в галузі, виробничих об'єднаннях, управліннях та організаціях галузі повинна передувати відповідна передпланова робота, а саме, прогнозування можливих небезпечних і шкідливих виробничих факторів та необхідних профілактичних заходів. Також передпланова робота передбачає складання цільових програм щодо запобігання травматизму, профзахворювань і поліпшення виробничого середовища.

Прогнозування можливих небезпечних і шкідливих виробничих факторів та необхідних заходів з охорони праці в галузі, виробничих об'єднаннях, управліннях та організаціях галузі здійснюється їх керівниками разом із спеціалістами з охорони праці шляхом:

* вивчення та аналізу причин виробничого травматизму і профзахворювань, стану умов праці на підставі статистичних даних, звітів, результатів паспортизації санітарно-гігієнічного стану виробництв та наявності засобів колективного та індивідуального захисту, атестації робочих місць за умовами праці,

за результатами комплексних перевірок, відомчого контролю, збору пропозицій від робітників, інженерно-технічних працівників, уповноважених трудових колективів з охорони праці, профспілок тощо;

- * оцінки безпеки існуючих технологій та виробничого обладнання, можливої їх модернізації та заміни на нові, більш безпечні технології та види обладнання;

- * визначення змін щодо можливого зростання чи появи нових небезпечних та шкідливих виробничих факторів, зумовлених зростанням виробничих потужностей та інтенсифікації праці;

- * аналізу проектно-конструкторських та технологічних розробок;

- * визначення потреб у засобах і заходах щодо охорони праці з метою запобігання виробничого травматизму, профзахворювань і доведення стану умов праці до вимог чинних нормативних актів.

За результатами прогнозування керівництвом галузі і її структурних підрозділів складаються цільові програми щодо необхідності застосування та впровадження відповідних заходів та засобів у сфері охорони праці з метою поліпшення умов праці.

Планування робіт з охорони праці в галузі включає у себе:

- ✓ розробка довгострокових програм щодо поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища;

- ✓ перспективне (стратегічне) планування, а саме розробка перспективних комплексних планів щодо поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища;

- ✓ розробка комплексних заходів з охорони праці на поточний рік;

- ✓ розробка оперативних (квартальних, місячних) планів робіт з охорони праці керівниками структурних підрозділів;

- ✓ перспективне та щорічне планування науково-дослідних робіт з охорони праці.

У планах повинні бути передбачені заходи з охорони праці, що стосуються питань безпеки: знарядь праці (машин, механізмів, пристосувань, інструментів, обладнання тощо); предметів праці (сировини, матеріалів, напівфабрикатів, виробів тощо); технологій (впровадження прогресивних технологій, комплексної механізації та автоматизації виробничих процесів тощо); будівель та споруд (перевірка технічного стану будівель та споруд, їх реконструкція, ремонт тощо). Також в них повинні бути розглянуті питання щодо організації і покращення умов праці (наукова організація праці, виробнича естетика, ергономіка тощо) та питання оптимізації роботи систем управління охороною праці на виробництві.

Головну організаційно-методичну роботу при складанні планів роботи з охорони праці здійснюють служби охорони праці.

Перспективне (стратегічне) планування включає у себе розробку комплексних планів на 3-5 років та інших організаційно-технічних планів з питань охорони праці, що формуються на підставі проведення попереднього прогнозування та розробки цільових програм.

Комплексні заходи з охорони праці на поточний рік за колективною угодою складаються згідно "Спільних рекомендацій державних органів і профспілкових організацій". Крім заходів передбачених на поточний рік, в них включаються також заходи, що передбачені перспективними планами і планами робіт служб охорони праці господарських органів та графік перевірок підпорядкованих організацій та підприємств.

Оперативне планування передбачає, в першу чергу, заходи з охорони праці стосовно виконання приписів, актів перевірок і вказівок органів нагляду та управління охороною праці в галузі.

Заходи планів з охорони праці включаються у відповідні розділи техпромфінпланів, виробничих планів та планів соціального і економічного розвитку господарських органів і промислових підприємств.

Перспективне та щорічне планування науково-дослідних робіт з охорони праці здійснює Науково-технічне управління на підставі пропозицій промислових об'єднань, управлінь, підприємств та організацій галузі.

Організація та координація роботи з охорони праці в галузі здійснюється шляхом розподілу обов'язків щодо управління охороною праці між галузевим Міністерством, іншими центральними органами виконавчої влади, об'єднаннями підприємств, їх структурними підрозділами і функціональними службами, а також шляхом розподілу між ними координуючих функцій та розробки посадових інструкцій про обов'язки, права і відповідальність керівних працівників галузі і її структурних підрозділів щодо охорони праці.

Мотивація та стимулювання роботи з охорони праці в галузі. Мотивація роботи з охорони праці – вид управлінської діяльності, який забезпечує процес спонукання керівника і працівників на діяльність, що спрямована на досягнення основної мети охорони праці, це забезпечення здорових, безпечних і високопродуктивних умов праці, і базується ця діяльність на двох категоріях:

- * потреби відчуття безпеки під час праці та потреби уникнення травм, захворювань, пожеж і аварій;

- * отримання винагороди за проведення необхідних заходів з охорони праці та уникнення кримінальної, адміністративної і матеріальної відповідальності за негативні наслідки у разі травмування чи профзахворювання людей, виникнення аварій, пожеж тощо.

Функція мотивації здійснюється шляхом систематичного використання керівництвом галузі та її структурних підрозділів методів управління, що дозволяють, при застосуванні відповідної сукупності засобів і прийомів впливу на колектив працівників і окремих виконавців, досягти основну мету охорони праці – забезпечення здорових, безпечних і високопродуктивних умов праці.

Функція мотивації охоплює питання оперативного керівництва, координації і регулювання, тобто питання прийняття та реалізації рішень, направлених на усунення відхилень від планів і нормативних актів та створення у галузі та її

структурних підрозділах таких умов, які стимулюють виконання завдань охорони праці за рахунок економічної зацікавленості виконавців.

Функція мотивації здійснюється шляхом застосування керівництвом галузі та її структурних підрозділів наступних методів управління:

- ✓ адміністративно-правових;
- ✓ соціально-психологічних;
- ✓ економічних.

Адміністративно-правові методи – це, в першу чергу, чітке виконання вимог посадових інструкцій та норм і правил із охорони праці, виконання вимог чинного законодавства і нормативних актів із охорони праці (Закон України "Про охорону праці", Кодекс Законів України про працю, стандарти, норми, правила, інструкції тощо).

Соціально-психологічні методи – це проведення інструктажів, стажування, навчання та пропаганди з питань охорони праці, а також особистий приклад керівництва галузі та її структурних підрозділів в додержанні існуючих вимог охорони праці тощо.

Економічні методи – це використання об'єктивних економічних законів та врахування економічних інтересів працівників галузі.

Згідно діючих нормативних актів до економічної мотивації роботи з охорони праці в галузі також відносяться:

* штрафні санкції щодо суб'єктів господарювання, керівництва та працівників галузі та її структурних підрозділів;

* диференційовані страхові тарифи при державному соціальному страхуванні від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання (в залежності від класу професійного ризику виробництва для кожної галузі).

Нагляд та контроль за станом охорони праці в галузі та функціонуванням СУОПГ, облік показників, аналіз та оцінка стану умов і безпеки праці в галузі – ці функції управління дозволяють, в першу чергу, встановити фактичний стан щодо виконання завдань з охорони праці в галузі та її структурних підрозділах в порівнянні з діючими планами і чинними нормативними актами, визначити наслідки цих відхилень, виконати накопичення планових і фактичних даних, а також здійснити складання статистичних звітів встановлених форм та прийняти рішення щодо необхідності включення в плани робіт на наступні роки відповідних додаткових заходів з охорони праці.

Нагляд і контроль за станом охорони праці в галузі, виробничих об'єднаннях, управліннях та інших її структурних підрозділах здійснюється державними, відомчими, адміністративними та громадськими органами. Це сприяє виконанню посадовими особами планів робіт, законодавства та нормативно-правових актів з охорони праці і дозволяє визначити ступінь виконання цими посадовими особами своїх функціональних обов'язків у сфері охорони праці. Результати державного нагляду та відомчого контролю є підставою для складання плану комплексних заходів щодо поліпшення умов праці, а також для відповідальності чи заохочення керівних та інженерно-технічних працівників відповідних структурних підрозділів галузі.

Стан охорони праці в галузі, виробничих об'єднаннях, управліннях та інших її структурних підрозділах оцінюється за наступними основними показниками:

- ✓ частота і важкість нещасних випадків, професійних захворювань, їх загальна кількість;
- ✓ виконання доведених (прийнятих) завдань щодо поліпшення безпеки та умов праці, виробничої санітарії, гігієни праці та санітарно-оздоровчих заходів;
- ✓ виконання заходів, передбачених угодою з охорони праці і планом організаційно-технічних заходів щодо поліпшення стану охорони праці;
- ✓ впровадження стандартів безпеки праці і системи управління охороною праці (СУОП).

Також можуть використовуватися й інші показники: кількість пожеж та аварій на виробництві, їх наслідки; дорожньо-транспортні аварії; виконання приписів органів державного нагляду й рішень керівних органів галузі тощо.

2.5. Державний нагляд та контроль за станом охорони праці

З метою забезпечення виконання вимог законів і нормативно-правових актів із охорони праці, виявлення відхилень від них із метою вживання відповідних заходів до їх усунення, в Україні створена система державного нагляду та контролю з цих питань.

Державний нагляд – діяльність відповідних уповноважених органів і посадових осіб (державних інспекторів, державних санітарних лікарів та ін.), спрямована на забезпечення виконання органами виконавчої влади, суб'єктами господарювання та працівниками вимог законів та інших нормативно-правових актів із охорони праці.

Державний нагляд за дотриманням законів та інших нормативно-правових актів із охорони праці відповідно до Закону "Про охорону праці" здійснюють:

- * спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з нагляду за охороною праці / Державна служба гірничого нагляду та промислової безпеки України /;
- * спеціально уповноважений державний орган із питань гігієни праці /Державна санітарно-епідеміологічна служба України/;
- * спеціально уповноважений державний орган із питань радіаційної безпеки /Державна інспекція ядерного регулювання України/;
- * спеціально уповноважений державний орган із питань пожежної безпеки /Державний департамент пожежної безпеки (Держпожбезпеки) – урядовий орган державного нагляду у сфері пожежної безпеки, що діє у складі МНС/.

Органи державного нагляду за охороною праці не залежать від будь-яких господарських органів, суб'єктів підприємництва, об'єднань громадян, полі-

тичних формувань, місцевих державних адміністрацій й органів місцевого самоврядування, їм не підзвітні і не підконтрольні.

Діяльність органів державного нагляду за охороною праці регулюється законами України "Про охорону праці", "Про використання ядерної енергії і радіаційну безпеку", "Про пожежну безпеку", "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", іншими нормативно-правовими актами та положеннями про ці органи, що затверджуються Президентом України або Кабінетом Міністрів України.

Вищий нагляд за додержанням і правильним застосуванням законів про охорону праці здійснюється Генеральним прокурором України та підпорядкованими йому прокурорами.

Міністерства та центральні органи державної виконавчої влади здійснюють внутрішньовідомчий контроль за станом охорони праці на підприємствах, які знаходяться у їх підпорядкуванні, або відповідно до їх повноважень здійснюють управління та контроль із питань, що пов'язані з тими чи іншими аспектами охорони праці.

Розділ 3. СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

ДІЯЛЬНІСТЬ СПЕЦІАЛЬНО УПОВНОВАЖЕНОГО ЦЕНТРАЛЬНОГО ОРГАНУ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ З НАГЛЯДУ ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

3.1. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ І СТРУКТУРА ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

Історія людства і розвиток технічного прогресу тісно пов'язані між собою. Створення і удосконалення засобів виробництва на всіх етапах його розвитку здійснюють суттєвий вплив на долю людей. Часто цей вплив має, на жаль, негативний характер, який в процесі виробничої діяльності може проявлятися у формі такого явища, як нещасні випадки.

Статистика стверджує, що смертність від нещасних випадків в наш час займає місце поряд із серцево-судинними та онкологічними захворюваннями. Але якщо від вказаних захворювань помирають, головним чином, люди похилого віку, то від нещасних випадків страждають переважно люди молодого та середнього віку. Смерть внаслідок нещасних випадків на виробництві є найбільш поширеним явищем серед чоловіків віком 19-50 років.

З метою охорони праці і попередження виробничого травматизму в більшості країн світу створюються спеціальні служби по контролю за безпечним веденням робіт.

Історію розвитку служби нагляду за охороною праці достатньо чітко висвітлено в нормативних актах, які своєю метою мають не тільки встановлення вимог щодо забезпечення безпечних і здорових умов праці, але також вводять, відмінюють або об'єднують відповідні наглядові органи, що відповідно обумовлюється суспільними та господарськими потребами держави.

Виникнення чисельних аварій та нещасних випадків, які почали супроводжувати бурхливий розвиток окремих галузей та видів засобів виробництва, викликали необхідність створення професіональних відомчих, а також державних служб нагляду. Почали створюватись і виділялись у окремі види нагляду такі його різновиди як: котлонагляд, гірничий нагляд, нагляд за вантажопідіймними машинами та механізмами, нагляд в металургійній, хімічній, нафтохімічній, нафтопереробній промисловостях, атомний нагляд.

Котлонагляд

Найстаріший спеціальний нагляд – це нагляд за безпечною експлуатацією посудин, що працюють під тиском. Вибухи парових котлів ще у XIX ст. викликали необхідність встановлення нагляду за їх виготовленням, утримуванням та правильною експлуатацією. В Російській імперії контроль за безпечним використанням парових котлів встановлено в 1843 році в особі губернських інженерів. З 1894 року цей вид нагляду здійснювала Фабрична інспекція Міністерства торгівлі та промисловості. В цей час було розроблено перші правила з виготовлення та використання парових котлів, які, з метою попередження вибухів, передбачали зовнішній (один раз на два роки) та внутрішній (один раз на шість

років) огляд котлів. З 1902 року нагляд за паровими котлами має державний статус.

Гірничий нагляд

Історія гірничого нагляду має два століття і починається у XVIII ст. Проте предметом цього нагляду протягом двох сторіч були не безпека гірничих робіт та умови праці гірників, а додержання права власності на надра та пов'язаних з цим правом узаконень, сплата гірничого податку, обов'язкове постачання золота та срібла до казни, а пізніше – порядок розробки надр у гірничій промисловості.

Оскільки гірнича справа пов'язана з великою небезпекою і вимагає від держави особливої уваги до захисту життя та здоров'я гірників, у XIX ст. виникла необхідність підпорядкувати гірничі промисли нагляду спеціальної гірничої адміністрації. Доки в гірничій промисловості використовувалась праця прикріплених до гірничих промислів селян, державні акції щодо забезпечення безпечних умов праці гірників носили епізодичний характер. Потреба в організації спеціального нагляду за забезпеченням безпеки праці в гірничій промисловості в Росії було усвідомлено тільки після реформи 1861 року. Відповідні заходи з нагляду за безпекою праці здійснювали органи місцевого гірничого управління, що отримали назву “гірничі інспекції”. Це перший в Росії спеціальний гірничий нагляд за безпекою праці.

Законом від 13 травня 1880 року усі власники надр зобов'язувалися повідомляти гірниче управління про початок гірничих робіт та їх припинення, про нещасні випадки, а також про особу, відповідальну за веденням гірничих робіт. На них покладалась організація робіт таким чином, щоб вони не викликали небезпеки для життя та здоров'я гірника.

Законом від 9 березня 1892 року було утворено особливу гірничозаводську інспекцію в складі окружних інспекторів та їх помічників. Таким чином, безпека ведення гірничих робіт стала предметом спеціального нагляду.

Радянський період становлення нагляду. Створення Державного комітету по нагляду за безпечним веденням робіт у промисловості та гірничому нагляду

Рада Народних Комісарів прийняла 17 травня 1918 року Декрет про створення інспекції праці з підпорядкуванням її Наркомату праці. На інспекцію праці полагало: нагляд, контроль за введенням в дію декретів, постанов, актів радянської влади в сфері захисту інтересів трудящих мас, а також прийняття необхідних заходів щодо безпеки, захисту життя та здоров'я працюючих. Тим же декретом на Наркомат праці було покладено прийняття невідкладних заходів щодо організації технічного нагляду за паровими котлами.

30 січня 1922 року Декретом Раднаркому в складі Головного управління гірничої промисловості було створено Центральне управління гірничого нагляду (ЦУГН), задачі якого полягали в забезпеченні найшвидшої відбудови зруйнованої громадянською війною гірничодобувної промисловості. Вони включали нагляд за виконанням гірничими підприємствами законів в області гірничої

справи, нагляд за виконанням правил безпеки ведення гірничих робіт, технічний нагляд, у тому числі за паровими котлами на гірничих підприємствах.

В 1927 році в складі Наркомпраці СРСР та наркоматів радянських республік, у тому числі УРСР, було організовано державну гірничотехнічну інспекцію, а на місцях – окружні, губернські, районні та дільничні гірничотехнічні інспекції, які виконували також функції котлонагляду. У компетенції ЦУГН залишився лише контроль за охороною надр.

В 1933 році гірничотехнічну інспекцію підпорядковано відповідним галузевим профспілкам, а котлонагляд передано обласним радам профспілок. Таким чином, починаючи з 1933 року і до введення в дію в Україні Закону про охорону праці (01.01.1994 р.) функції державного нагляду за охороною праці було покладено на недержавну структуру – профспілки. Тобто протяго зазначеного часу державного нагляду за охороною праці практично не існувало.

В 1936 році гірничотехнічну інспекцію підпорядкували Наркомату важкої промисловості. Для нагляду на не підпорядкованих Наркомважпрому підприємствах було організовано гірничотехнічні інспекції за галузями гірничої промисловості при Раднаркомках союзних республік.

В 1947 році було сформоване Головне управління гірничого нагляду при Раді Міністрів СРСР, яке контролювало охорону надр на родовищах союзного значення, а з грудня 1949 року - виконання умов безпеки при веденні гірничих робіт. Всього було сформовано 18 управлінь округів та 50 управлінь гірничих районів, у тому числі й ті, що розміщувались на території України.

З 50-х років починається новий етап у розвитку державного технічного нагляду. З метою подальшого посилення державного нагляду за дотриманням правил безпеки у промисловості Рада Міністрів СРСР постановою від 24 квітня 1958 року № 448 прийняла рішення передати нагляд за безпечним веденням робіт у промисловості в підпорядкування Рад Міністрів союзних республік та визнала за необхідне створити в РРФСР, Українській РСР, Білоруській РСР, Узбецькій РСР, Казахській РСР, Грузинській РСР та Азербайджанській РСР відповідні державні Комітети, а в інших республіках – відповідні державні інспекції.

В Україні Державний Комітет з нагляду за безпечним веденням робіт у промисловості та гірничому нагляду (Держгіртехнагляд УРСР) було створено за постановою Уряду Української РСР від 30 травня 1958 року № 675, як орган Ради Міністрів УРСР. Постановою Ради Міністрів УРСР від 10 грудня 1958 року № 1743 затверджено “Положення про Державний Комітет Ради Міністрів Української РСР з нагляду за безпечним веденням робіт у промисловості та гірничому нагляду (Держгіртехнагляд УРСР)”.

В подальші роки, з метою поліпшення стану безпеки, під контроль Держгіртехнагляду УРСР було передано додатково найбільш потенційно небезпечні виробництва металургійної, хімічної, нафтохімічної, нафтопереробної промисловості, підприємства атомної енергетики, діючі та ті що будуються дослідні ядерні реактори та установки. Постановою Ради Міністрів УРСР від 7 лютого 1977 року № 61 на Держгіртехнагляд УРСР покладено також контроль за без-

печним використанням газу у побуті.

Першим Головою Державного Комітету Ради Міністрів УРСР з нагляду за безпечним веденням робіт у промисловості та гірничому нагляду Постановою Ради Міністрів УРСР від 2 червня 1958 року № 678 було призначено Шпанька Тимофія Панкратовича, який мав багато урядових нагород, а за сумлінну працю йому було присвоєно найвище звання - Героя соціалістичної праці.

Створення Державного комітету України з нагляду за охороною праці

Подальше становлення державного нагляду відбувалося у зв'язку з прийняттям Верховною Радою України в 1992 році Закону України "Про охорону праці". Постановою Кабінету Міністрів України від 4 травня 1993 року №328 було затверджено положення "Про Державний комітет України з нагляду за охороною праці" (Держнаглядохоронпраці). Головою його було призначено Дюбу Анатолія Федоровича, котрий закінчив в 1968 році Донецький політехнічний інститут і мав вищу гірничу освіту.

Контроль за ядерною та радіаційною безпекою, пожежний нагляд, охорона здоров'я працюючих було покладено на інші центральні органи виконавчої влади.

З моменту утворення Держнаглядохоронпраці проведено значну роботу по формуванню та забезпеченню реалізації державної політики у сфері промислової безпеки та охорони праці. Впроваджено цілий ряд заходів щодо формування державної політики та визначення механізму її реалізації у сфері промислової безпеки та охорони праці. Постійно удосконалювався порядок здійснення державного нагляду за додержанням законодавства з охорони праці в частині промислової безпеки, безпечного ведення робіт юридичними та фізичними особами, які відповідно до законодавства використовують найману працю. Кропітка робота проведена з опрацювання і затвердження правил, норм, інших нормативно-правових актів з промислової безпеки та охорони праці. Значну роботу проведено з удосконалення порядку проведення розслідування аварій та нещасних випадків, аналізу причин їх виникнення, розробки пропозицій щодо запобігання таким аваріям і випадкам.

Створення та реорганізація державного комітету України з нагляду з а охороною праці

З метою посилення державного управління охороною праці та державного нагляду за додержанням законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці, а також за виконанням роботодавцями своїх обов'язків було утворено Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду. Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2006 року N 1640 було затверджено положення „Про Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду”.

Основними завданнями Держгірпромнагляду було визначено:

✓ формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері промислової безпеки та охорони праці, здійснення державного гірничого нагляду, безпечного поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення,

охорони надр;

✓ здійснення комплексного управління у сфері промислової безпеки та охорони праці, а також контролю за виконанням функцій державного управління охороною праці міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими держадміністраціями та органами місцевого самоврядування;

✓ організація та здійснення державного нагляду за додержанням законів та інших нормативно-правових актів з питань:

✓ охорони праці в частині промислової безпеки, безпечного ведення робіт юридичними та фізичними особами, які відповідно до законодавства використовують найману працю;

✓ геологічного вивчення надр, їх використання та охорони, а також використання і переробки мінеральної сировини;

✓ промислової безпеки у сфері поводження з вибуховими матеріалами, безпечного проведення робіт з утилізації звичайних видів боєприпасів, ракетного палива та вибухових матеріалів військового призначення.

Організація державного нагляду за охороною праці

Відповідно до Закону України “Про охорону праці” спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з нагляду за охороною праці є Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляд).

Саме на нього покладено організацію державного нагляду за охороною праці в Україні. Виконуючи обов'язки по організації державного нагляду за охороною праці Держгірпромнагляд:

* забезпечує реалізацію державної політики з промислової безпеки та охорони праці, страхування ризиків виробничої безпеки, належного поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення, охорони надр;

* здійснює комплексне управління охороною праці та контроль за виконанням функцій державного управління охороною праці міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими держадміністраціями та органами місцевого самоврядування;

* бере участь у здійсненні державного управління з геологічного вивчення, використання та охорони надр;

* здійснює державний нагляд за додержанням законів та інших нормативно-правових актів з промислової безпеки та охорони праці, а також державний гірничий нагляд.

У своїй діяльності Держгірпромнагляд керується Конституцією України і законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, Положенням про Державний департамент промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду і здійснює нагляд в межах своєї компетенції.

Держгірпромнагляд очолює Голова, який призначається на посаду і звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України. Голова Держгірпромнагляду має заступників, які призначаються на

посаду і звільняються з посади Кабінетом Міністрів України в установленому законодавством порядку.

Голова Держгірпромнагляду:

✓ здійснює керівництво Держгірпромнаглядом і несе персональну відповідальність перед Кабінетом Міністрів України за виконання покладених на Комітет завдань;

✓ розподіляє обов'язки між заступниками Голови;

✓ призначає на посаду та звільняє з посади працівників центрального апарату Держгірпромнагляду, керівників територіальних органів та керівників підприємств, установ та організацій, що належать до сфери його управління.

Для погодженого вирішення питань, що належать до компетенції Держгірпромнагляду, обговорення найважливіших напрямів його діяльності в Держгірпромнагляді утворюється колегія. Персональний склад колегії затверджує Голова Держгірпромнагляду. До складу колегії входить Голова Держгірпромнагляду (голова колегії), його заступники, керівники структурних підрозділів, інші керівні працівники Держгірпромнагляду, а також за згодою представники відповідних комітетів Верховної Ради України, органів державної влади, громадських організацій, науковці та інші особи. Рішення колегії проводяться в життя наказами Держгірпромнагляду.

Для розгляду пропозицій щодо основних напрямів діяльності Держгірпромнагляду, обговорення найважливіших проблем та інших питань у Держгірпромнагляді утворюються науково-технічна рада та міжвідомчі ради.

Держгірпромнагляд в межах своїх повноважень та відповідно до актів законодавства видає накази, організовує і контролює їх виконання, у разі потреби видає разом з іншими органами виконавчої влади спільні акти.

Рішення, прийняті Держгірпромнаглядом в межах його компетенції, є обов'язковими для виконання всіма міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими держадміністраціями, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами, які відповідно до законодавства використовують найману працю.

Держгірпромнагляд під час виконання покладених на нього завдань взаємодіє з центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності, а також з відповідними органами іноземних держав. Держгірпромнагляд не залежить від будь-яких господарських органів, суб'єктів підприємництва, об'єднань громадян, політичних формувань, місцевих державних адміністрацій і органів місцевого самоврядування, їм не підзвітні і не підконтрольні.

Держгірпромнагляд має право:

* безперешкодно відвідувати підприємства, об'єкти виробництва фізичних осіб та проводити перевірку додержання законодавства з питань, що належать до його компетенції;

* одержувати від роботодавців і посадових осіб письмові чи усні пояснен-

ня, висновки експертних обстежень, аудитів, матеріали та інформацію з відповідних питань, звіти про рівень і стан профілактичної роботи, причини порушень законодавства та здійснення заходів щодо їх усунення;

* видавати в установленому порядку роботодавцям, керівникам та іншим посадовим особам юридичних та фізичних осіб, які відповідно до законодавства використовують найману працю, міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевим держадміністраціям та органам місцевого самоврядування обов'язкові для виконання приписи (розпорядження) про усунення порушень і недоліків у сфері промислової безпеки, охорони праці, геологічного вивчення, використання, охорони надр та безпечної експлуатації об'єктів підвищеної небезпеки;

* забороняти, зупиняти, припиняти, обмежувати експлуатацію підприємств, окремих виробництв, цехів, дільниць, робочих місць, будівель, споруд, приміщень, випуск та експлуатацію машин, механізмів, устаткування, транспортних та інших засобів виробництва, виконання певних робіт, у тому числі пов'язаних з користуванням надрами, застосуванням нових небезпечних речовин, реалізацію продукції, а також скасовувати або припиняти дію виданих дозволів і ліцензій до усунення порушень, які створюють загрозу життю працівників;

* притягати до адміністративної відповідальності посадових осіб і працівників за порушення законодавства про охорону праці в частині безпечного ведення робіт і законодавства про надра;

* скликати в установленому порядку наради з питань, що належать до його компетенції;

* утворювати за погодженням з іншими центральними і місцевими органами виконавчої влади комісії, експертні та робочі групи;

* організувати і провадити видавничу діяльність з метою висвітлення питань реалізації державної політики у сфері промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду;

* заслуховувати звіти посадових осіб центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій з питань промислової безпеки, охорони праці, державного гірничого нагляду, геологічного вивчення, використання та охорони надр, безпеки поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення.

Державний нагляд за охороною праці здійснюється шляхом проведення перевірок підприємств (об'єктів), організацій, установ структурними підрозділами Держгірпромнагляду.

Перевірки можна проводити в плановому чи позаплановому порядку на окремо визначених або групі підприємств (об'єктів), установ, організацій, в адміністративних районах, містах тощо. Необхідність проведення планових перевірок встановлює структурний підрозділ з урахуванням специфічних особливостей, стану промислової безпеки та безпеки праці виробництв.

Позапланові перевірки проводяться за наказом територіального управління або Комітету у разі:

✓ росту виробничого травматизму;

- ✓ допущення аварії або групового чи смертельного нещасного випадку;
- ✓ невиконання роботодавцем вимог раніше виданого припису;
- ✓ надходження скарги;
- ✓ ненадходження інформації щодо усунення недоліків, вказаних у приписі; запровадження в системі Держгірпромнагляду особливого режиму нагляду.

Перед початком перевірки посадова особа Держгірпромнагляду повинна ознайомитись з технічною та технологічною документацією підприємства (об'єкта), матеріалами перевірок з питань безпеки праці, проведених спеціалістами та керівниками структурних підрозділів, у тому числі службами охорони праці і технічного нагляду підприємства (об'єкта). Крім того, посадова особа повинна ознайомитися зі станом виконання заходів щодо створення безпечних умов праці, що були розроблені та затверджені за результатами попередніх перевірок підприємства (об'єкта) та з урахуванням висновків комісії з розслідування нещасних випадків і аварій. Усі види перевірок проводяться у присутності роботодавця або уповноваженої ним особи.

У разі створення перешкод проведенню перевірки посадова особа Держгірпромнагляду звертається до правоохоронного органу.

Результати кожної перевірки оформлюються актом перевірки, а у разі виявлення під час перевірок підприємств (об'єктів) порушень з питань охорони праці, охорони надр посадова особа Держгірпромнагляду складає припис.

3.2. СТРУКТУРА ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

Держгірпромнагляд здійснює свої повноваження безпосередньо та через утворенні в установленому порядку структурні підрозділи: управління і відділи центрального апарату Комітету, територіальні управління та державні інспекції, на які покладено функції державного нагляду за охороною праці в Україні. Структуру побудови органів Держгірпромнагляду подано на рисунку 3.1.

Центральний апарат Комітету:

Для організації здійснення покладених на Комітет повноважень в його центральному апараті утворюються підрозділи з організації державного нагляду в певних галузях економічної діяльності. На цей час існують наступні структури центрального апарату з функціями:

* *управління організації державного нагляду та обліку травматизму* – організаційно-методичне забезпечення державного нагляду, аналіз і облік аварій та виробничого травматизму;

* *управління нормативно-правового та юридичного забезпечення* – організація: правового забезпечення Комітету, нормотворчої діяльності; методичного забезпечення навчання з охорони праці; методичного керівництва нагляду за діяльністю Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, засідань колегій та апаратних нарад Комітету; координація зв'язків з Верховною Радою України;

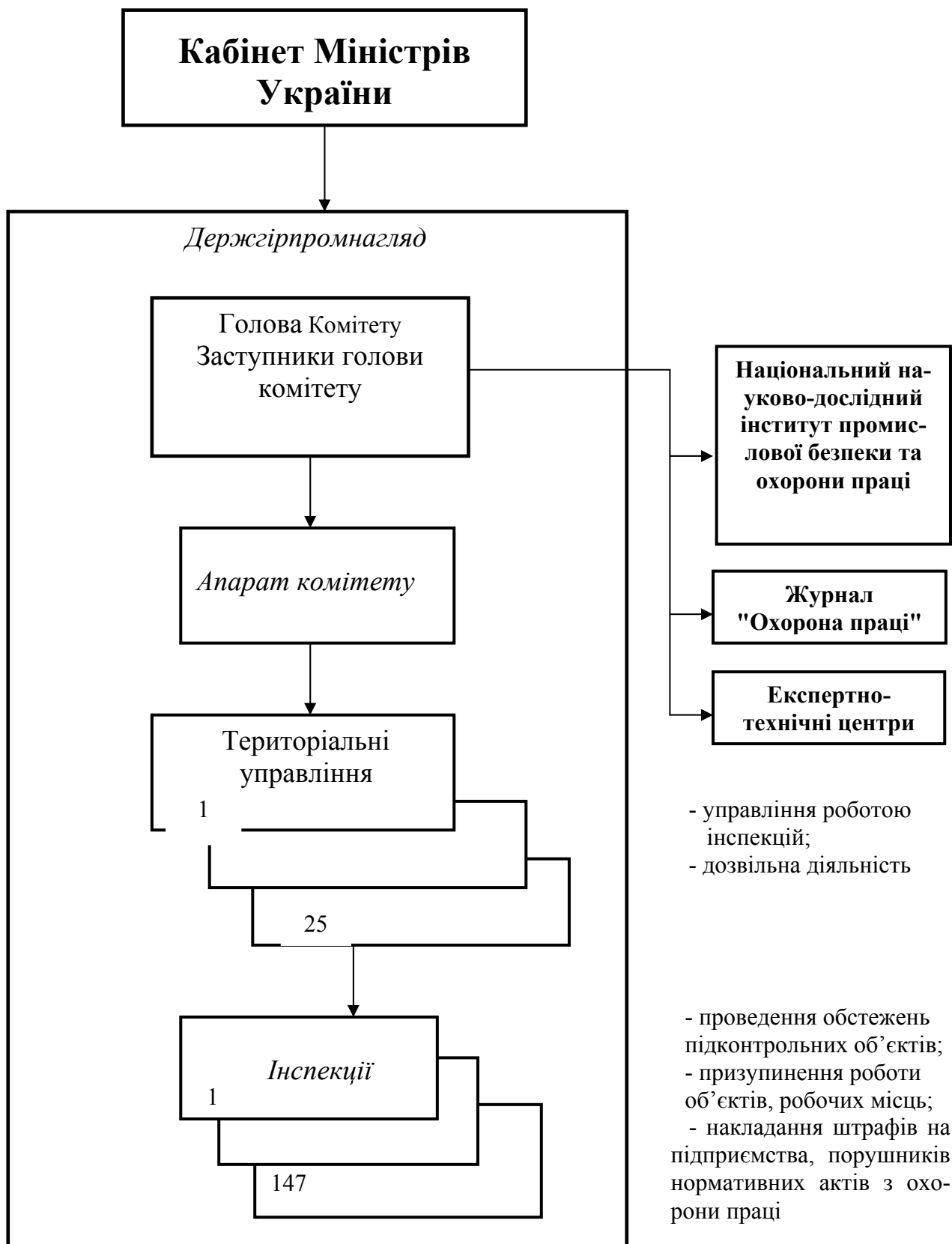

Рис. 3.1. Схема структури Держгірпромнагляду

* *управління науково-технічного забезпечення державного нагляду* – науково-технічне забезпечення державного нагляду, координація робіт з експертизи проектів, стандартизації, сертифікації та дозвільної діяльності, організація та координація діяльності експертно-технічних центрів;

* *управління організації державного нагляду у вугільній промисловості* – організація державного нагляду за додержанням вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду на підприємствах вугільної та торф'яної промисловості;

* *управління організації державного нагляду за охороною надр, геолого-маркшейдерськими роботами та переробкою корисних копалин* – організація державного нагляду за: додержанням вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду на виробництвах, що здійснюють буріння та капітальний ремонт нафтових та газових свердловин;

* *охороною надр під час геологічного їх вивчення і розробки, за використанням надр для цілей не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, за переробкою мінеральної сировини та за виконанням маркшейдерських і геологічних робіт;*

* *відділ організації державного нагляду в гірничодобувній промисловості та за вибуховими роботами* – організація державного нагляду за додержанням вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду на підприємствах гірничорудної, нерудної промисловості, на об'єктах метробудівництва та спеціальних підземних спорудах, а також у сфері поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення;

* *управління організації державного нагляду в металургії, машинобудуванні, енергетиці, будівництві та котлонагляду* – організація державний нагляд за:

– додержанням вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів з промислової безпеки, охорони праці на підприємствах, в установах, організаціях металургійного комплексу, енергетичного комплексу, будівельного комплексу (житлового, громадського, промислового будівництва, будівництва інженерних мереж, мостів, промислового виробництва будівельних матеріалів);

– житлово-комунального господарства (підприємствах та об'єктах теплокомуненерго, ремонтно-будівельних підприємствах, міського освітлення, ліфтового господарства та інших організаціях з монтажу, обслуговування та ремонту ліфтів);

– об'єктах котлонагляду (парових та водогрійних котлів, посудин, що працюють під тиском, трубопроводів пари та гарячої води), підйомних споруд (вантажопідйомних машин, фунікулерів, ліфтів, підвісних канатних доріг, ескалаторів, будівельних підйомників);

* *управління організації державного нагляду за промисловою безпекою на виробництвах і об'єктах підвищеної небезпеки* – організація державного нагляду за додержанням вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів з промислової безпеки, охорони праці:

– на промислових підприємствах; магістральних трубопровідних системах; нафтогазовидобувних виробництвах; системах газопостачання природним та зрідженим газом; хімічних, нафтогазопереробних та нафтохімічних виробництвах і з забезпечення нафтопродуктами; виробництвах медичної, мікробіологічної, целюлозно-паперової, оліє-жирової, ефіро-масличної промисловості; підприємствах з виробництва штучних шкір, з промислового виготовлення вибухових матеріалів, з виробництва та утилізації звичайних видів боєприпасів, ракетного палива та вибухових матеріалів військового призначення; підприємствах які забезпечують транспортування, зберігання та застосування хлору та аміаку у сферах господарської діяльності; підприємствах всіх видів транспорту; підприємствах поштового та електрозв'язку; підприємствах міського електротранспорту, метрополітенах, підприємствах спецкомунтрансу, комунального машинобудування, підприємствах комунального господарства;

* відділ організації державного нагляду у агропромисловому комплексі та соціально-культурній сфері – організація державного нагляду за додержанням вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів з промислової безпеки, охорони праці у сільському, рибному, водному, лісовому господарствах, на підприємствах харчової промисловості та переробки сільськогосподарської продукції, споживчої кооперації, державних резервів, легкої, текстильної, деревообробної та поліграфічної промисловості, на підприємствах, в організаціях та установах освіти, науки, культури, мистецтва, спорту, лікувально-оздоровчих, соціальної допомоги, відпочинку та розваг, туризму, інформаційного та фінансово-кредитного забезпечення, торгівлі та громадського харчування, побутового обслуговування населення, в службах озеленення, ритуального обслуговування населення (цвинтарі, крематорії, виготовлення ритуальної продукції), в сільських комунальних службах, екстериторіальної діяльності, у державних установах, громадських організаціях, в охоронних підприємствах, у військових формуваннях.

Колегія Держгірпромнагляду

Колегія Держгірпромнагляду є дорадчим органом і основними завданнями її є:

- ✓ формування та забезпечення Комітетом реалізації державної політики з промислової безпеки та охорони праці, здійснення гірничого нагляду, страхування ризиків виробничої безпеки, а також з використання та охорони надр;
- ✓ визначення пріоритетних напрямків діяльності Комітету у межах його компетенції;
- ✓ розроблення механізмів реалізації загальнодержавних програм поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, інших завдань і функцій Комітету, а також механізмів забезпечення контролю за реалізацією державної політики у сферах його діяльності;
- ✓ розроблення пропозицій щодо вдосконалення діяльності Комітету, його територіальних управлінь, підприємств та організацій, що належать до сфери його управління;
- ✓ аналіз стану роботи центрального апарату Комітету з питань забезпечення прав і свобод людини і громадянина.

Колегія має право:

* заслуховувати звіти посадових осіб органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій з питань дотримання законодавства про охорону праці;

* запрошувати для участі в засіданні колегії представників центральних і місцевих органів виконавчої влади, а також органів місцевого самоврядування та громадських організацій;

* проводити спільні засідання з колегіями центральних органів виконавчої влади та приймати спільні рішення;

* залучати вчених і провідних фахівців сфери діяльності Комітету до підготовки та розгляду питань, що належать до його компетенції;

* одержувати в установленому порядку необхідну для її діяльності інформацію і матеріали.

Організаційною формою роботи колегії є засідання. Засідання проводяться щомісячно, як правило, в останній четвер місяця, позапланові – у міру потреби. Голова колегії може визначити іншу періодичність проведення засідань колегії.

У разі потреби можуть проводитись розширені та виїзні засідання колегії, а також спільні засідання з колегіями органів виконавчої влади.

Робота колегії проводиться відповідно до затвердженого її головою плану засідань, в якому зазначаються: питання, що необхідно розглянути; відповідальні за підготовку та своєчасне подання матеріалів; структурні підрозділи центрального апарату Комітету, що готують матеріали; дата подання матеріалів і дата їх розгляду; прізвища, ініціали та посади доповідачів.

План роботи колегії складається на півріччя і включається окремим розділом до плану роботи Комітету.

Матеріали з питань, що виносяться на розгляд колегії згідно з планом проведення її засідань, подаються структурними підрозділами Комітету секретарю колегії не пізніше ніж за 10 днів до засідання. У такі ж терміни подаються матеріали з додаткових (позапланових) питань, які включаються до порядку денного засідання колегії за рішенням Голови Комітету.

Члени колегії можуть не пізніше як за два дні до засідання колегії подавати голові колегії свої зауваження і пропозиції щодо запропонованих до розгляду питань.

Секретар колегії контролює своєчасність подання матеріалів, перевіряє правильність їх оформлення.

Підготовка проекту порядку денного засідання колегії згідно із затвердженим планом засідань та з урахуванням внесених пропозицій здійснюється секретарем колегії, який не пізніше ніж за десять днів до засідання подає його голові колегії для погодження.

Рішення колегії з кожного розглянутого питання приймається відкритим голосуванням членів колегії і вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало більше половини присутніх на засідання членів колегії.

Рішення колегії оформляються протоколами, які підписується головоючим на засіданні і візується працівником, який веде протокол.

Рішення колегії проводяться в життя наказами Комітету.

Науково-технічна рада Держгірпромнагляду

Науково-технічна рада є дорадчим органом Держгірпромнагляду з питань використання досягнень науки і техніки для безпечного ведення робіт в суспільному виробництві і охорони надр. До складу ради входять бюро та галузеві секції. Керуючим і координуючим органом ради є бюро науково-технічної ради.

Персональний склад бюро, галузевих секцій ради і Положення про раду затверджуються Головою Держгірпромнагляду. Головами секцій ради та їх заступниками можуть бути начальники управлінь та відділів, їх заступники, головні та провідні спеціалісти Комітету. Обов'язки секретарів секцій ради покладаються на працівників галузевих управлінь та відділів.

Основним завданням ради є:

✓ сприяння впровадженню в суспільне виробництво науково-технічних досягнень, які підвищують рівень охорони праці;

✓ розглядання шляхів реалізації Національної програми щодо поліпшення стану безпеки, гігієни праці і виробничого середовища;

✓ опрацювання єдиної політики державного нагляду за охороною праці.

З цією метою рада:

* розглядає і дає рекомендації та пропозиції з найбільш актуальних питань покращання стану техніки безпеки, повноти видобування запасів корисних копалин при експлуатації родовищ;

* оцінює досягнення в розвитку вітчизняної і зарубіжної науки і техніки в області забезпечення безпечних умов праці, рекомендує основні напрямки наукових досліджень в цій області;

* заслуховує з питань, які входять в її компетенцію, доповіді і повідомлення представників міністерств, відомств, асоціацій, корпорацій та інших об'єднань, керівників підприємств і організацій, науково-дослідних, проектно-конструкторських та інших організацій;

* розглядає питання перспективного розвитку технічних засобів для забезпечення безпечних умов праці, приймає відповідні рішення і рекомендації;

* сприяє впровадженню закінчених науково-дослідних та проектно-конструкторських робіт з охорони праці;

* розглядає методичні вказівки з організації нагляду за безпечним веденням робіт, пропозиції по їх вдосконаленню, аналізує причини виробничого травматизму і аварійності, дає рекомендації по вдосконаленню державного нагляду за безпечним веденням робіт у суспільному виробництві, при використанні надр і геолого-маркшейдерському забезпеченню гірничодобувних підприємств;

* бере участь в підготовці міністерствами, відомствами та іншими організаціями пропозицій до Національної програми щодо поліпшення стану безпеки, гігієни праці і виробничого середовища, а також проведення актуальних наукових досліджень, що відносяться до компетенції Держнагляддохоронпраці України;

* розглядає подані на узгодження перспективні плани науково-дослідних робіт галузевих інститутів, спеціалізованих з техніки безпеки і геолого-маркшейдерських робіт, сприяє прискоренню впровадження нової техніки.

Рада в своєму складі має такі секції:

- ✓ вугільної промисловості;
- ✓ гірничорудної, нерудної промисловості та підричних робіт;
- ✓ металургійної промисловості;
- ✓ охорони надр, геолого-маркшейдерських робіт і переробки мінеральної сировини;
- ✓ енергетики, будівництва, експлуатації підйомних споруд та об'єктів котлонагляду;
- ✓ машинобудування, металообробки та оборонного комплексу;
- ✓ транспорту і зв'язку;
- ✓ хімічної і нафтогазопереробної промисловості;
- ✓ газової промисловості та житлово-комунального і побутового господарства;
- ✓ АПК, лісової, легкої, текстильної та переробної промисловості;
- ✓ галузей невиробничої сфери;
- ✓ засобів захисту працюючих та виробничої санітарії;
- ✓ систем управління, планування, навчання трудящих та пропаганди охорони праці.

Для вирішення поставлених завдань і виконання покладених обов'язків раді надається право:

* залучати у встановленому порядку до участі в підготовці питань, які підлягають розгляду радою, працівників центрального апарату і органів Держнагляддохоронпраці на місцях, а також представників міністерств, відомств, науково-дослідних, проектно-конструкторських та учбових інститутів, заводів-виготовлювачів устаткування і окремих спеціалістів по узгодженню з їх керівниками;

* отримувати від управлінь та відділів Комітету, теруправлінь та інших установ Держнагляддохоронпраці матеріали, пропозиції та проекти рішень з питань, що підлягають розгляду на засіданні ради, а також відомості щодо виконання рішень ради;

* скликати наради з питань, які входять до компетенції ради, а також утворювати тимчасові комісії і призначати експертів для підготовки висновків з питань, що розглядаються;

* ставити перед колегією Комітету питання про прийняття постанов за рішеннями ради, обов'язкових для виконання відповідними міністерствами, відомствами і організаціями;

* направляти матеріали, які розглядаються на засіданнях ради та її секцій, для публікації в журналі "Охорона праці" та інших засобах масової інформації.

Організація роботи

Діяльність науково-технічної ради здійснюється у відповідності з річним планом роботи, який розглядається на засіданні бюро і затверджується Головою Держнагляддохоронпраці України.

В план роботи ради включаються питання, які розглядаються на засіданнях бюро і галузевих секцій.

Рішення бюро і галузевих секцій приймаються відкритим голосуванням і визнаються прийнятими, якщо за них проголосувало більше половини присутніх на засіданні.

Засідання бюро науково-технічної ради та її секцій оформлюються протоколами. Рішення засідання секцій ради затверджуються заступником Голови Держнаглядохоронпраці з відповідних галузей промисловості.

Прийняті на засіданнях бюро і галузевих секцій рішення та рекомендації направляються для виконання зацікавленим міністерствам, інститутам та іншим організаціям.

Керівники галузевих секцій ради: забезпечують підготовку матеріалів до розгляду на засіданнях секцій ради, проводять ці засідання, здійснюють контроль за реалізацією прийнятих рішень.

Територіальні управління

Територіальні управління Держгірпромнагляду є структурними підрозділами, які діють у складі Держгірпромнагляду та йому підпорядковуються [45].

Територіальні управління, округи, міжрегіональні державні інспекції, державні інспекції формуються на постійній основі з урахуванням адміністративно-територіального устрою держави, регіонально-галузевої структури виробництва, обсягу та складності завдань, покладених на ці органи.

Всього в Україні створено 25 територіальних управлінь:

- територіальне управління по Автономній Республіці Крим;
- територіальне управління по Вінницькій області;
- територіальне управління по Волинській області;
- територіальне управління по Дніпропетровській області;
- територіальне управління по Донецькій області;
- територіальне управління по Житомирській області;
- територіальне управління по Закарпатській області;
- територіальне управління по Запорізькій області;
- територіальне управління по Івано-Франківській області;
- територіальне управління по Київській області;
- територіальне управління по Кіровоградській області;
- територіальне управління по Луганській області;
- територіальне управління по Львівській області;
- територіальне управління по Миколаївській області;
- територіальне управління по Одеській області;
- територіальне управління по Полтавській області;
- територіальне управління по Рівненській області;
- територіальне управління по Сумській області;
- територіальне управління по Тернопільській області;
- територіальне управління по Харківській області;
- територіальне управління по Херсонській області;
- територіальне управління по Хмельницькій області;
- територіальне управління по Черкаській області;
- територіальне управління по Чернівецькій області;

- територіальне управління по Чернігівській області.

Основними завданнями територіального управління Держпромгірнагляду є:

✓ участь у забезпеченні реалізації державної політики у сфері охорони праці, промислової безпеки, здійснення державного гірничого нагляду, страхування ризиків виробничої безпеки, належного поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення, охорони надр в регіоні;

✓ здійснення державного нагляду за додержанням законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці в частині безпечного ведення робіт, промислової безпеки, поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення, а також державного гірничого нагляду.

Територіальне управління Держпромгірнагляду відповідно до покладених на нього завдань приймає участь у:

* підготовці пропозицій щодо формування державної політики у сфері охорони праці в частині безпечного ведення робіт, промислової безпеки, державного гірничого нагляду, поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення, діяльності об'єктів підвищеної небезпеки, у сфері геологічного вивчення, використання та охорони надр, а також щодо механізму її реалізації;

* здійсненні комплексного управління охороною праці та контролю за виконанням функцій державного управління охороною праці місцевими держадміністраціями та органами місцевого самоврядування, бере участь у здійсненні державного управління у сфері геологічного вивчення, використання та охорони надр в регіоні;

* координації роботи місцевих держадміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, інших суб'єктів господарювання у сфері безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, промислової безпеки, поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення та об'єктами підвищеної небезпеки;

* у межах своїх повноважень у розробленні проектів регіональних програм економічного розвитку в частині геологічного вивчення, використання та охорони надр, видобування корисних копалин, а також у формуванні державного фонду надр, введенні в експлуатацію новозбудованих видобувних та збагачувальних підприємств, а також підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин;

* у підготовці пропозицій щодо державного замовлення на проведення науково-дослідних робіт з питань охорони праці в частині безпечного ведення робіт, промислової безпеки, поводження з об'єктами підвищеної небезпеки, здійснення державного гірничого нагляду, поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення, використання та охорони надр;

* розробленні проектів законодавчих та інших нормативно-правових актів з охорони праці та промислової безпеки, геологічного вивчення, використання та охорони надр; бере участь у підготовці пропозицій щодо формування державної політики у сфері охорони праці в частині безпечного ведення робіт, промислової безпеки, державного гірничого нагляду, поводження з вибуховими

матеріалами промислового призначення, діяльності об'єктів підвищеної небезпеки, у сфері геологічного вивчення, використання та охорони надр, а також щодо механізму її реалізації;

* здійсненні комплексного управління охороною праці та контролю за виконанням функцій державного управління охороною праці місцевими держадміністраціями та органами місцевого самоврядування, бере участь у здійсненні державного управління у сфері геологічного вивчення, використання та охорони надр в регіоні;

* координації роботи місцевих держадміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, інших суб'єктів господарювання у сфері безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, промислової безпеки, поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення та об'єктами підвищеної небезпеки;

* у межах своїх повноважень у розробленні проектів регіональних програм економічного розвитку в частині геологічного вивчення, використання та охорони надр, видобування корисних копалин, а також у формуванні державного фонду надр, введенні в експлуатацію новозбудованих видобувних та збагачувальних підприємств, а також підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин;

* підготовці пропозицій щодо державного замовлення на проведення науково-дослідних робіт з питань охорони праці в частині безпечного ведення робіт, промислової безпеки, поводження з об'єктами підвищеної небезпеки, здійснення державного гірничого нагляду, поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення, використання та охорони надр;

* розробленні проектів законодавчих та інших нормативно-правових актів з охорони праці та промислової безпеки, геологічного вивчення, використання та охорони надр.

Територіальне управління Держгірпромнагляду здійснює державний нагляд за додержанням законодавства з охорони праці в частині безпечного ведення робіт, промислової безпеки, у тому числі з питань:

✓ будівництва, реконструкції та експлуатації об'єктів підвищеної небезпеки, потенційно небезпечних об'єктів і виробництв;

✓ застосування технологій, технологічних процесів, машин, механізмів, устаткування, транспортних та інших засобів виробництва, а також забезпечення працівників спецодягом та іншими засобами колективного та індивідуального захисту;

✓ виготовлення, монтажу, ремонту, реконструкції, налагодження і безпечної експлуатації машин, механізмів, устаткування, транспортних та інших засобів виробництва;

✓ виготовлення, транспортування, зберігання та використання вибухових матеріалів промислового призначення;

✓ безпечного проведення робіт у сфері поводження з вибуховими матеріалами, а також з утилізації зброї, звичайних видів боєприпасів, ракетної техніки і палива, вибухових матеріалів військового призначення;

✓ безпечного ведення гірничих робіт на підприємствах вугільної, гірничорудної та нерудної промисловостей, під час будівництва та експлуатації, ліквідації або консервації гірничих підприємств, на об'єктах метро будівництва та підземних спорудах, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин.

Територіальне управління Держгірпромнагляду:

• проводить в установленому порядку розслідування аварій, групових нещасних випадків, нещасних випадків з тяжкими та смертельними наслідками на виробництві; веде облік аварій і оперативний облік потерпілих внаслідок нещасних випадків, які підлягають спеціальному розслідуванню, аналізує їх причини, готує пропозиції щодо запобігання таким випадкам;

• видає дозволи на:

• початок роботи та види робіт підприємства, діяльність якого пов'язана з виконанням робіт та експлуатацією об'єктів, машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки;

• проведення навчання посадових осіб та працівників з питань охорони праці;

• видає свідоцтва на придбання і зберігання вибухових матеріалів промислового призначення;

• проводить експертизу проектів будівництва (реконструкції, технічного переоснащення) підприємств і виробничих об'єктів, засобів виробництва, засобів колективного та індивідуального захисту працівників на їх відповідність нормативно-правовим актам з охорони праці та промислової безпеки.

Територіальне управління Держгірпромнагляду відповідно до своїх повноважень має право:

✓ безперешкодно відвідувати підконтрольні підприємства (об'єкти) та проводити перевірку додержання законодавства з питань, що належать до його компетенції;

✓ одержувати від роботодавця і посадових осіб письмові чи усні пояснення, висновки експертних обстежень, аудитів, матеріали та інформацію з відповідних питань, звіти про рівень і стан профілактичної роботи, причини порушень законодавства та здійснення заходів щодо їх усунення;

✓ видавати роботодавцям, керівникам та іншим посадовим особам юридичних та фізичних осіб, які відповідно до законодавства використовують найману працю, місцевим держадміністраціям та органам місцевого самоврядування обов'язкові для виконання приписи (розпорядження) про усунення порушень і недоліків у сфері охорони праці та промислової безпеки, геологічного вивчення, використання та охорони надр, безпечної експлуатації об'єктів підвищеної небезпеки;

✓ забороняти, зупиняти, припиняти, обмежувати експлуатацію підприємств, окремих виробництв, цехів, дільниць, робочих місць, будівель, споруд, приміщень, випуск та експлуатацію машин, механізмів, устаткування, транспортних та інших засобів виробництва, виконання певних робіт, у тому числі пов'язаних з користуванням надрами, застосування нових небезпечних речовин, реалізацію продукції, а також скасовувати або припиняти дію виданих

ними дозволів і ліцензій до усунення порушень, які створюють загрозу життю працівників;

- ✓ притягати до адміністративної відповідальності працівників за порушення законодавства про охорону праці в частині безпечного ведення робіт;

- ✓ притягати до сплати штрафу юридичних та фізичних осіб, які відповідно до законодавства використовують найману працю, за порушення законодавства про охорону праці в частині безпечного ведення робіт та невиконання розпоряджень посадових осіб Держгірпромнагляду;

- ✓ надсилати роботодавцям подання про невідповідність окремих посадових осіб займаній посаді, передавати матеріали органам прокуратури для притягнення цих осіб до відповідальності;

- ✓ одержувати безкоштовно в установленому порядку від органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій інформацію, необхідну для виконання покладених на нього завдань;

- ✓ залучати спеціалістів органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками) для розгляду питань, що належать до його компетенції;

- ✓ заслуховувати інформацію керівників місцевих органів виконавчої влади, посадових осіб органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій з питань, що належать до його компетенції;

- ✓ видати у межах своїх повноважень накази організаційно-розпорядчого характеру.

У територіальному управлінні Держгірпромнагляду утворюється Рада у складі начальника територіального управління Держгірпромнагляду, його заступників та керівників структурних підрозділів. До складу Ради можуть входити інші особи. Персональний склад Ради та положення про Раду затверджується начальником територіального управління Держгірпромнагляду.

Територіальне управління Держгірпромнагляду здійснює свої повноваження безпосередньо та через державні інспекції (структурні підрозділи), утворені в межах граничної чисельності працівників територіального управління.

Державна інспекція охорони праці територіального управління Держгірпромнагляду

Державна інспекція охорони праці (надалі – держінспекція) є структурним підрозділом територіального управління Держгірпромнагляду [46], що здійснює функції державного органу щодо організації управління охороною праці і здійснення нагляду за додержанням законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці на підприємствах, в установах і організаціях незалежно від форм власності, а також за виробничою діяльністю підприємців у галузі на території регіону і не залежить від будь-яких господарських органів, об'єднань громадян, політичних формувань, місцевих органів державної виконавчої влади.

Держінспекція утворюється, реорганізується і ліквідується Держгірпромнаглядом за поданням теруправління.

У своїй діяльності держінспекція керується законодавчими та іншими нормативними актами про охорону праці, наказами і рішеннями Держгірпромнагляду та територіального управління, Положенням про Держгірпромнагляд, Порядком організації державного нагляду в системі Держгірпромнагляду.

Держінспекція відповідно до покладених на неї функцій:

Організовує і здійснює державний нагляд за:

- функціонуванням системи управління охороною праці на підприємствах;
- додержанням на підконтрольних підприємствах вимог законодавчих, державних, міжгалузевих, галузевих нормативних актів про охорону праці;
- відповідністю вимогам нормативних актів про охорону праці діючих технологій, технологічних процесів, машин, механізмів, устаткування, транспортних та інших засобів виробництва, а також придбаних за кордоном;
- безпекою і технічним станом будівель, споруд, устаткування, інших засобів виробництва;
- своєчасним забезпеченням працівників спецодягом та іншими засобами індивідуального та колективного захисту і утриманням їх відповідно до чинних нормативних актів;
- виготовленням, монтажем, ремонтом, реконструкцією, налагодженням і експлуатацією машин, механізмів, устаткування, транспортних та інших засобів виробництва згідно з вимогами нормативних актів про охорону праці;
- додержанням вимог законодавства про охорону праці при укладенні трудового договору (угоди);
- санітарно-побутовим забезпеченням працюючих на підприємствах, проведенням обов'язкових медичних оглядів окремих категорій працівників;
- охороною праці жінок, неповнолітніх та інвалідів;
- відповідністю вимогам нормативних актів про охорону праці об'єктів виробничого, соціально-культурного та побутового призначення, а також тих, що будуються чи реконструюються;
- виготовленням, транспортуванням, зберіганням, використанням, випробуванням та обліком вибухових матеріалів і виробів на їх основі;
- проведенням комплексу маркшейдерських і геологічних робіт;
- роботою служб внутрішньовідомчого контролю за станом охорони праці, служб охорони праці та інших структурних підрозділів підприємств щодо створення безпечних і нешкідливих умов праці;
- готовністю воєнізованих та інших професійних аварійно-рятувальних формувань, аварійно-диспетчерських служб до локалізації й ліквідації аварій;
- правильним і ефективним використанням коштів фонду охорони праці підприємств, а також надходженням їх до регіонального та галузевого фондів охорони праці;
- додержанням порядку зберігання, транспортування і використання отруйних, вогнебезпечних та шкідливих речовин;
- правильністю сплати підприємствами штрафів за нещасні випадки і професійні захворювання, які сталися на виробництві з їхньої вини.

Проводить вибіркову перевірку наявності і виконання проектів ведення робіт по геологічному вивченню надр, розробки родовищ корисних копалин і будівництва підземних споруд, заходів щодо запобігання і усунення шкідливого впливу гірничих робіт на будинки та споруди.

Реєструє об'єкти газового комплексу, котельні установки і посудини, що працюють під тиском, трубопроводи для пари і гарячої води, підйомні споруди, склади вибухових матеріалів та інші об'єкти, що потребують реєстрації відповідно до чинних нормативних актів.

Бере участь у:

✓ роботі приймальних комісій щодо прийняття в експлуатацію нових і реконструйованих об'єктів виробничого та соціально-культурного і побутового призначення;

✓ роботі комісій щодо атестації робочих місць відповідно до встановленого порядку;

✓ опрацюванні програм та комплексних заходів для досягнення встановлених нормативів з охорони праці або підвищення існуючого рівня охорони праці та контролює їх виконання;

✓ зборах трудових колективів, засіданнях комісій з питань охорони праці підприємств.

Погоджує заходи щодо захисту здоров'я та життя працівників і населення у разі надходження на підприємство нових небезпечних речовин або перевищення допустимих об'ємів їх зберігання.

Здійснює облік та аналіз аварій, нещасних випадків та порушень законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці, надає власникам пропозиції щодо профілактики аварійності і виробничого травматизму.

Веде інформаційно-роз'яснювальну роботу через пресу, телебачення, радіо та інші засоби масової інформації щодо вимог Закону "Про охорону праці", про стан аварійності й травматизму на підконтрольних підприємствах.

Інформує трудові колективи про результати обстеження, стан охорони праці.

Держінспекція має право:

- безперешкодно в будь-який час проводити перевірку підконтрольних підприємств щодо дотримання законодавства та інших нормативних актів про охорону праці та надр, отримувати від власника необхідні пояснення, матеріали та інформацію;

- залучати за погодженням з відповідними об'єднаннями, підприємствами, місцевими органами державної виконавчої влади їхніх спеціалістів для проведення перевірок підконтрольних підприємств і об'єктів;

- надсилати (подавати) керівникам підприємств обов'язкові для виконання розпорядження (приписи) про усунення порушень і недоліків у галузі охорони праці та користування надрами;

- зупиняти експлуатацію з накладанням пломби підприємств, об'єктів, окремих виробництв, цехів і дільниць, робочих місць та устаткування до усу-

нення порушень вимог щодо охорони праці та використання надр, що створюють загрозу життю або здоров'ю працюючих;

- накладати на підприємства штрафи за результатами комплексних перевірок та в разі невиконання розпоряджень (приписів) про усунення порушень і недоліків в галузі охорони праці.

- притягати до адміністративної відповідальності працівників, винних у порушенні законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці;

- надсилати (надавати) власникам, керівникам підприємств подання про невідповідність окремих посадових осіб займаній посаді для вжиття заходів і передавати в необхідних випадках матеріали органам прокуратури для притягнення їх до кримінальної відповідальності;

- перевіряти додержання встановленого порядку допуску працівників до роботи, їх інструктажу, навчання безпечним методам праці, перевірки знань з питань охорони праці. Відстороняти від виконання небезпечних і спеціальних робіт осіб, які не мають на це права;

- перевіряти знання з питань охорони праці у посадових осіб до початку виконання ними своїх обов'язків і періодично згідно з чинними нормативними актами;

- вилучати дозволи на право проведення підричних робіт, свідоцтва на право придбання промислових вибухових матеріалів і виготовлення найпростіших вибухових речовин в разі порушень вимог нормативних актів про охорону праці;

- проводити розслідування обставин і причин аварій, випадків виробничого травматизму, випадків розкрадання, розкидання і втрат промислових вибухових матеріалів, приймати за результатами розслідування обов'язкові для виконання рішення з питань, віднесених до компетенції органів Держгірпромнагляду;

- проводити вибірккову перевірку знання правил, норм і технологічних регламентів посадовими особами і спеціалістами, а також нормативних актів про охорону праці, правила поведження з машинами, механізмами, устаткуванням та іншими засобами виробництва, користування засобами колективного та індивідуального захисту – працівниками;

- одержувати безкоштовно від місцевих органів державної виконавчої влади, підприємств інформацію, необхідну для виконання покладених на держінспекцію завдань.

Рішення держінспекції з питань охорони праці, видані в межах її повноважень, є обов'язковими для виконання всіма місцевими органами державної виконавчої влади, а також підприємствами.

Начальнику держінспекції для здійснення своїх функцій надаються відповідні права згідно з Законом України "Про охорону праці" і Положенням про Держгірпромнагляд, що визначені Переліком прав посадових осіб (державних інспекторів) Держгірпромнагляду, а також:

- ✓ в межах компетенції видавати письмові розпорядження і давати вказівки, які обов'язкові для виконання працівниками інспекції;

✓ організовувати перевірки знань інспекторським складом нормативних актів про охорону праці, контроль за додержанням яких входить до їх службових обов'язків;

✓ розглядати і вирішувати спірні питання, які виникають між власником та державним інспектором під час перевірки підприємств, а також відмінити (переглядати) в разі необхідності рішення та висновки державного інспектора;

✓ вносити керівництву теруправління пропозиції щодо призначення на посади та звільнення з посад інспекторів, заохочення, преміювання або притягнення їх до відповідальності згідно з чинним законодавством.

Державний інспектор державної інспекції охорони праці територіального управління Держгірпромнагляду

Державний інспектор (надалі – держінспектор) в системі Держгірпромнагляду є посадовою особою, яка працює у державній інспекції територіального управління Держгірпромнагляду. Посада держінспектора належить до посади державного службовця, на яку поширюється дія Закону України “Про державну службу” стосовно державних службовців місцевих органів державної виконавчої влади.

На посаду держінспектора на конкурсній основі призначається особа з вищою освітою і стажем практичної роботи на інженерно-технічних (керівних) посадах у галузях суспільного виробництва чи невиробничої сфери не менше трьох років. Призначення на посаду держінспектора та звільнення з неї провадиться наказом начальника територіального управління. Допуск держінспектора до самостійної роботи проводиться після відповідного навчання і стажування на робочому місці, а також атестації комісією територіального управління.

Головним завданням держінспектора є здійснення на підконтрольних підприємствах державного нагляду за додержанням вимог Закону України “Про охорону праці”, інших законодавчих і нормативних актів з безпеки, гігієни праці, виробничого середовища, а також за організацією комплексного управління охороною праці.

Для виконання вказаного завдання держінспектор зобов'язаний здійснювати державний нагляд за:

- дотриманням законодавчих міжгалузевих, галузевих та інших нормативних актів про охорону праці;
- відповідністю до вимог правил і норм з охорони праці діючих і тих об'єктів, що будуються (реконструюються), виробничого, соціально-культурного і побутового призначення, а також технологічних процесів, машин, механізмів, устаткування, транспортних засобів і приладів;
- безпекою і технічним станом будов, споруд, устаткування та інших засобів виробництва;
- проведенням авторського нагляду збоку проектної організації на початок роботи нового підприємства (об'єкта);
- виготовленням, транспортуванням, зберіганням, використанням та обліком вибухових матеріалів і виробів на їх основі;

- додержанням порядку зберігання, транспортування, використання і обліку отруйних, вогнебезпечних та шкідливих речовин;
- проведенням комплексу маркшейдерських і геологічних робіт;
- готовністю воєнізованих та інших професійних аварійно-рятувальних формувань, аварійно-диспетчерських служб до локалізації й ліквідації аварій;
- виробленням, монтажем, налагодженням, експлуатацією і ремонтом машин, механізмів, устаткування, транспортних засобів та інших засобів виробництва згідно з вимогами нормативних актів про охорону праці;
- наявністю сертифікатів на машини, механізми, устаткування і та ін., що застосовуються на підприємстві;
- відповідністю машин, механізмів та іншого устаткування, що придбані за кордоном, до вимог вітчизняних нормативних актів про охорону праці;
- опрацюванням системи управління охороною праці відповідно до вимог законодавчих та інших нормативних актів, її впровадженням і роботою;
- забезпеченням працівників нормативними актами про охорону праці;
- врученням працівникам посадових інструкцій, опрацьованих відповідно до вимог законодавчих та інших нормативних актів, а також за виконанням цих інструкцій;
- складанням переліку робіт з підвищеною небезпекою та його дією, а також відповідністю працівників на таких роботах до установлених вимог;
- своєчасним забезпеченням працівників спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального захисту і утриманням їх відповідно до нормативних актів, а також забезпеченістю робітників інструментом за професіями і видами робіт;
- роботою служб охорони праці та інших структурних підрозділів підприємств щодо створення безпечних і нешкідливих умов праці;
- правильним і ефективним використанням коштів фонду охорони праці підприємств, а також перерахуванням їх до регіонального та галузевого фондів охорони праці;
- проведенням інструктажу, навчання і атестації працівників з питань охорони праці, а також за організацією підвищення їхньої кваліфікації з цих питань;
- атестацією робочих місць на відповідність їх до норм і правил охорони праці;
- правильністю сплати підприємством штрафів за нещасні випадки і професійні захворювання, які сталися на виробництві з його вини;
- роботою системи інформування працівників власником (керівником) підприємства про стан охорони праці, нещасні випадки, профзахворювання та аварії, а також заходи, що вживаються з метою підвищення безпеки виробництва;

Крім переліченого, держінспектор також зобов'язаний:

- здійснювати спеціальне розслідування нещасних випадків, профзахворювань та аварій на виробництві, контролювати проведення обліку та аналізу цих

подій, а також розробляти пропозиції щодо профілактики аварійності, профзахворювань й виробничого травматизму;

- провадити інформаційно-роз'яснювальну роботу на підконтрольних підприємствах щодо вимог Закону України «Про охорону праці», про стан аварійності, профзахворюваності й травматизму, а також про опрацювання заходів Щодо запобігання цим подіям;

- розглядати пропозиції і запити громадян з питань, що входять до кола його обов'язків;

- брати участь в опрацюванні заходів щодо поліпшення умов і безпеки праці на підконтрольних підприємствах, а також у роботі комісій щодо атестації робочих місць;

- видавати висновки на запити органів, які розглядають трудові спори, у разі відмови власника скласти акт про нещасний випадок чи незгоди із змістом такого акта потерпілого або іншої зацікавленої особи.

Держінспектор несе відповідальність згідно з чинним законодавством за невиконання службових обов'язків та невикористання наданих прав.

3.3. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

Відповідно до Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” державний нагляд (контроль) – це діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, органів місцевого самоврядування, інших органів (далі - органи державного нагляду (контролю)) в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема належної якості продукції, робіт та послуг, прийняттого рівня небезпеки для населення, навколишнього природного середовища.

При здійсненні державного нагляду за охороною праці слід керуватись такими основополагаючими принципами:

- ✓ пріоритетність безпеки у питаннях життя і здоров'я людини, функціонування і розвитку суспільства, середовища проживання і життєдіяльності перед будь-якими іншими інтересами і цілями у сфері господарської діяльності;

- ✓ підконтрольність і підзвітність органу державного нагляду відповідним органам державної влади;

- ✓ рівність прав і законних інтересів усіх суб'єктів господарювання;

- ✓ гарантування прав суб'єкту господарювання;

- ✓ об'єктивність та неупередженість здійснення державного нагляду;

- ✓ наявність підстав, визначених законом, для здійснення державного нагляду;

- ✓ відкритість, прозорість, плановість й системність державного нагляду;
- ✓ невтручання органу державного нагляду у статутну діяльність суб'єкта господарювання, якщо вона здійснюється в межах закону;
- ✓ відповідальність органу державного нагляду та його посадових осіб за шкоду, заподіяну суб'єкту господарювання внаслідок порушення вимог законодавства;
- ✓ дотримання умов міжнародних договорів України;
- ✓ незалежність органів державного нагляду від політичних партій та будь-яких інших об'єднань громадян.

Загальні вимоги до здійснення державного нагляду за охороною праці

При здійсненні державного нагляду за охороною праці слід враховувати, що виключно законами встановлюються:

- * органи, уповноважені здійснювати державний нагляд за охороною праці;
- * види господарської діяльності, які є предметом державного нагляду;
- * повноваження органів державного нагляду щодо зупинення виробництва (виготовлення) або виконання робіт;
- * вичерпний перелік підстав для зупинення господарської діяльності;
- * спосіб здійснення державного нагляду;
- * санкції за порушення вимог законодавства і перелік порушень, які є підставою для видачі органом державного нагляду припису, розпорядження або іншого розпорядчого документа.

Державний нагляд за охороною праці здійснюється за місцем провадження господарської діяльності суб'єкта господарювання або його відокремлених підрозділів. Державний нагляд може здійснюватися комплексно кількома органами державного нагляду (контролю), якщо їхні повноваження на здійснення чи участь у комплексних заходах передбачено законом. Такі заходи слід проводити за спільним рішенням керівників відповідних органів державного нагляду (контролю).

Планові та позапланові заходи слід здійснювати в робочий час суб'єкта господарювання, встановлений правилами внутрішнього трудового розпорядку.

Зупиняти виробництва (виготовлення продукції) або виконання робіт допускається за вмотивованим письмовим рішенням керівника органу державного нагляду за охороною праці чи його заступника.

Посадовій особі органу державного нагляду за охороною праці забороняється здійснювати державний нагляд щодо суб'єктів господарювання, з якими (або із службовими особами яких) посадова особа перебуває в родинних стосунках.

Плановий чи позаплановий захід повинен здійснюватися у присутності керівника або його заступника, або уповноваженої особи суб'єкта господарювання.

Перед початком здійснення державного нагляду посадова особа органу державного нагляду за охороною праці вносить запис до відповідного журналу суб'єкта господарювання (за його наявності).

Посадові особи органу державного нагляду за охороною праці з метою з'ясування обставин, які мають значення для повноти проведення заходу, здійснюють у межах повноважень, передбачених законом, огляд територій або приміщень, які використовуються для провадження господарської діяльності, а також будь-яких документів чи предметів.

Процес здійснення планового або позапланового заходу чи кожної окремої дії органи державного нагляду за охороною праці та суб'єкти господарювання мають право фіксувати засобами аудіо- та відеотехніки, не перешкоджаючи здійсненню такого заходу.

У разі, якщо норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого відповідно до закону, припускає неоднозначне тлумачення прав і обов'язків суб'єкта господарювання або органу державного нагляду за охороною праці та його посадових осіб, рішення слід приймати на користь суб'єкта господарювання.

Під час здійснення державного нагляду посадові особи органу державного нагляду за охороною праці зобов'язані зберігати комерційну таємницю суб'єкта господарювання.

Інформацію, доступ до якої обмежено законом, одержану посадовою особою органу державного нагляду за охороною праці під час здійснення державного нагляду, можна використовувати виключно в порядку, встановленому законом.

Органи державного нагляду за охороною праці мають забезпечувати спеціальний режим захисту та доступу до інформації, що є комерційною таємницею, згідно з вимогами закону.

Невиконання приписів, розпоряджень та інших розпорядчих документів, виданих органом державного нагляду за охороною праці за результатами заходу тягне за собою застосування штрафних санкцій до суб'єкта господарювання згідно із законом.

3.4. ФУНКЦІЇ, ПРАВА ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ОРГАНУ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

Функції органу державного нагляду за охороною праці

Планові заходи здійснюються відповідно до річних або квартальних планів, які затверджуються органом державного нагляду (додаток В). Орган державного нагляду визначає у віднесеній до його відання сфері критерії, за якими визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду.

Періодичність проведення планових заходів затверджуються Кабінетом Міністрів України за поданням органу державного нагляду. Переліки питань для здійснення планових заходів визначаються органом державного нагляду і затверджуються його наказом.

У межах переліку питань кожен орган державного нагляду залежно від цілей заходу має визначити ті питання, щодо яких буде здійснюватися державний нагляд. Уніфіковані форми актів, в яких передбачається перелік таких питань, затверджуються органом державного нагляду і публікуються в мережі Інтернет.

Орган державного нагляду оприлюднює критерії та періодичність проведення планових заходів із здійснення державного нагляду шляхом розміщення інформації в мережі Інтернет.

Щорічно до 1 квітня орган державного нагляду готує звіт про виконання річного плану (квартальних планів) державного нагляду суб'єктів господарювання за попередній рік і оприлюднює його в мережі Інтернет.

Органи державного нагляду здійснюють планові заходи з державного нагляду за умови письмового повідомлення суб'єкта господарювання про проведення планового заходу не пізніше як за десять днів до дня здійснення цього заходу.

Повідомлення повинно містити:

- ✓ дату початку та дату закінчення здійснення планового заходу;
- ✓ найменування юридичної особи або прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи - підприємця, щодо діяльності яких здійснюється захід;
- ✓ найменування органу державного нагляду.

Повідомлення надсилається рекомендованим листом чи телефонограмою за рахунок коштів органу державного нагляду або вручається особисто керівнику чи уповноваженій особі суб'єкта господарювання під розписку.

Суб'єкт господарювання має право не допускати посадову особу органу державного нагляду до здійснення планового заходу в разі неодержання повідомлення про здійснення планового заходу.

Строк здійснення планового заходу не може перевищувати п'ятнадцяти робочих днів, а для суб'єктів малого підприємництва – п'яти робочих днів, якщо інше не передбачено законом.

Позапланові заходи зі здійснення державного нагляду

Підставами для здійснення позапланових заходів є:

- * подання суб'єктом господарювання письмової заяви до відповідного органу державного нагляду про здійснення заходу державного нагляду за його бажанням;
- * виявлення та підтвердження недостовірності даних, заявлених у документах обов'язкової звітності, поданих суб'єктом господарювання;
- * перевірка виконання суб'єктом господарювання приписів, розпоряджень або інших розпорядчих документів щодо усунення порушень вимог законодавства, виданих за результатами проведення планових заходів органом державного нагляду;
- * звернення фізичних та юридичних осіб про порушення суб'єктом господарювання вимог законодавства. Позаплановий захід у цьому разі здійснюється тільки за наявності згоди центрального органу виконавчої влади на його проведення;

* неподання у встановлений термін суб'єктом господарювання документів обов'язкової звітності без поважних причин, а також письмових пояснень про причини, які перешкоджали поданню таких документів.

Під час проведення позапланового заходу з'ясовуються лише ті питання, необхідність перевірки яких стала підставою для здійснення цього заходу, з обов'язковим зазначенням цих питань у посвідченні (направленні) на проведення державного нагляду.

Проведення позапланових заходів з інших підстав, крім передбачених цією статтею, забороняється.

Суб'єкт господарювання повинен ознайомитися з підставою проведення позапланового заходу з наданням йому копії відповідного документа.

Строк здійснення позапланового заходу не може перевищувати десяти робочих днів, а щодо суб'єктів малого підприємництва – двох робочих днів, якщо інше не передбачено законом.

Права, обов'язки та відповідальність посадових осіб органу державного нагляду за охороною праці

Посадові особи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці мають право:

✓ безперешкодно відвідувати підконтрольні підприємства (об'єкти) та здійснювати перевірку додержання законодавства з питань, віднесених до їх компетенції;

✓ одержувати від роботодавця і посадових осіб письмові чи усні пояснення, висновки експертних обстежень, аудитів, матеріали та інформацію з відповідних питань, звіти про рівень і стан профілактичної роботи, причини порушень законодавства та вжиті заходи щодо їх усунення;

✓ видавати роботодавцям, керівникам та іншим посадовим особам юридичних та фізичних осіб, міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевим державним адміністраціям та органам місцевого самоврядування обов'язкові для виконання приписи (розпорядження) про усунення порушень і недоліків в галузі охорони праці, охорони надр, безпечної експлуатації об'єктів підвищеної небезпеки;

✓ забороняти, зупиняти, припиняти, обмежувати експлуатацію підприємств, окремих виробництв, цехів, дільниць, робочих місць, будівель, споруд, приміщень, випуск та експлуатацію машин, механізмів, устаткування, транспортних та інших засобів праці, виконання певних робіт, застосування нових небезпечних речовин, реалізацію продукції, а також скасовувати або припиняти дію виданих ними дозволів і ліцензій до усунення порушень, які створюють загрозу життю працюючих;

✓ притягати до адміністративної відповідальності працівників, винних у порушенні законодавства про охорону праці;

✓ надсилати роботодавцям подання про невідповідність окремих посадових осіб займаній посаді, передавати матеріали органам прокуратури для притягнення цих осіб до відповідальності згідно із законом.

Рішення посадових осіб спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці за необхідності обґрунтовуються результатами роботи та висновками експертно-технічних центрів, дослідних, випробувальних лабораторій та інших підрозділів (груп) технічної підтримки, що функціонують у складі органів державного нагляду за охороною праці відповідно до завдань інспекційної служби або створюються і діють згідно із законодавством як незалежні експертні організації.

Працівники правоохоронних органів надають допомогу посадовим особам органів державного нагляду у виконанні ними службових обов'язків та вживають заходів щодо припинення незаконних дій осіб, які перешкоджають виконувати ці обов'язки, вдаються до погроз, шантажу, нанесення тілесних ушкоджень посадовим особам органів державного нагляду або членам їх сімей, завдають шкоди їх майну.

Органи державного нагляду та їх посадові особи під час здійснення заходів державного нагляду зобов'язані:

- * повно, об'єктивно та неупереджено здійснювати державний нагляд у межах повноважень, передбачених законом;

- * дотримуватися ділової етики у взаємовідносинах із суб'єктами господарювання;

- * не втручатися і не перешкоджати здійсненню господарської діяльності під час здійснення заходів державного нагляду, якщо це не загрожує життю та здоров'ю людей, не спричиняє небезпеки виникнення техногенних ситуацій і пожеж;

- * забезпечувати нерозголошення комерційної таємниці суб'єкта господарювання, що стає доступною посадовим особам у ході здійснення державного нагляду;

- * ознайомити керівника суб'єкта господарювання або його заступника, або уповноважену ним особу з результатами державного нагляду в строки, передбачені законом;

- * надавати суб'єкту господарювання консультаційну допомогу щодо здійснення державного нагляду.

Посадові особи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці є державними службовцями, і на них поширюється дія Закону України "Про державну службу". Вони несуть відповідальність згідно із законом за:

- ✓ виконання покладених на них обов'язків;
- ✓ невиконання вимог законодавства, а також завдання неправомірними діями збитків суб'єкту господарювання.

Суб'єкт господарювання має право звернутися до відповідного центрального органу виконавчої влади або до суду щодо оскарження рішень органів державного нагляду. У разі надходження такого звернення суб'єкта господарювання відповідний центральний орган виконавчої влади зобов'язаний його розглянути.

3.5. НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНУ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

Характеристика основних напрямів діяльності органу державного нагляду за охороною праці

Відповідно до покладених на нього завдань орган державного нагляду за охороною праці здійснює діяльність за наступними напрямками:

✓ готує пропозиції щодо формування державної політики та визначення механізму її реалізації у сфері промислової безпеки та охорони праці;

✓ координує роботу міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих держадміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, інших суб'єктів господарювання у сфері безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, промислової безпеки;

✓ узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до компетенції Держгірпромнагляду, розробляє пропозиції щодо його вдосконалення, організовує у межах своїх повноважень виконання актів законодавства;

✓ проводить розслідування та веде облік аварій і нещасних випадків, які підлягають спеціальному розслідуванню, аналізує їх причини, готує пропозиції щодо запобігання таким аваріям і випадкам;

✓ видає дозволи на виконання робіт підвищеної небезпеки та експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки;

✓ організовує роботу із сертифікації засобів індивідуального захисту працівників, підготовки, атестації та сертифікації фахівців з неруйнівного контролю та системи управління охороною праці;

✓ опрацьовує і затверджує правила, норми, інші нормативно-правові акти з промислової безпеки, охорони праці, перелік вибухових матеріалів, допущених до постійного виробництва та застосування;

✓ веде державний реєстр нормативно-правових актів з питань охорони праці, державний реєстр об'єктів підвищеної небезпеки;

✓ бере участь у прийнятті в експлуатацію виробничих об'єктів та об'єктів соціально-культурного призначення;

✓ визначає порядок проведення навчання і перевірки знань посадових осіб з питань промислової безпеки та охорони праці, здійснює контроль за організацією навчання і перевірки знань зазначених осіб;

✓ погоджує: проекти стандартів, технічних регламентів і технічних умов, нормативно-правові акти, у тому числі з питань вивчення, використання та охорони надр, переробки мінеральної сировини, та інші документи на засоби виробництва і технологічні процеси; навчальні плани і програми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів з охорони праці;

✓ формує державне замовлення на проведення науково-дослідних робіт з питань охорони праці в частині промислової безпеки, безпечного ведення робіт;

✓ бере участь у підготовці міжнародних договорів України, готує пропозиції щодо їх укладення та денонсації; забезпечує виконання зобов'язань Украї-

ни за міжнародними договорами у сфері промислової безпеки, охорони праці та охорони надр, здійснює міжнародне співробітництво у зазначеній сфері;

✓ здійснює державний нагляд за додержанням законодавства з охорони праці в частині промислової безпеки, безпечного ведення робіт.

Розглянемо особливості деяких напрямків діяльності державного нагляду за охороною праці.

Діяльність щодо формування державної політики та визначення механізму її реалізації у сфері промислової безпеки та охорони праці

Однією із функцій сучасної держави є проведення соціальної політики, спрямованої на підвищення безпеки праці. Стаття 31 Закону України “Про охорону праці” визначає, що державне управління охороною праці здійснюють:

- Кабінет Міністрів України;
- спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з нагляду за охороною праці;
- Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з нагляду за охороною праці (Держгірпромнагляд):

- здійснює комплексне управління охороною праці на державному рівні, реалізує державну політику в цій галузі та здійснює контроль за виконанням функцій державного управління охороною праці міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державні адміністраціями та органами місцевого самоврядування;

- розробляє за участю міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, всеукраїнських об'єднань роботодавців і професійних спілок проект загальнодержавної програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і контролює її виконання;

- бере участь у міжнародному співробітництві та в організації виконання міжнародних договорів з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, узагальнює та поширює світовий досвід з цих питань.

Рішення, прийняті спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з нагляду за охороною праці в межах його компетенції, є обов'язковими для виконання всіма міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, радою міністрів автономної республіки Крим, місцевими державні адміністраціями та органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами, які відповідно до законодавства використовують найману працю.

Контроль за дотриманням порядку організації навчання і перевірки знань посадових осіб з питань промислової безпеки та охорони праці

Навчання, системне та систематичне підвищення рівня знань посадових осіб з питань промислової безпеки та охорони праці – один з основних принципів державної політики в галузі охорони праці і забезпечення ефективної про-

філактичної роботи щодо запобігання нещасним випадкам і професійним захворюванням.

Основним нормативним документом, що визначає порядок та види навчання і перевірки знань з охорони праці, є Типове положення про навчання з питань охорони праці, затверджене Держгірпромнаглядом. Воно спрямоване на реалізацію в Україні системи безперервного навчання з питань охорони праці. Вимоги його є обов'язковими для виконання усіма центральними і місцевими органами виконавчої влади, асоціаціями, концернами, корпораціями, іншими об'єднаннями підприємств, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності та видів діяльності.

Відповідальність за організацію і здійснення навчання та перевірки знань працівників з питань охорони праці покладається на керівника підприємства, а контроль – на службу охорони праці.

Перевірка знань працівників з питань охорони праці проводиться за тими нормативними актами про охорону праці, додержання яких входить до їх службових обов'язків.

Контроль за дотриманням вимог Типового положення здійснюють органи державного нагляду за охороною праці.

Діяльність з розслідування нещасних випадків на виробництві

Розслідування нещасних випадків проводиться у разі раптового погіршення стану здоров'я працівника або особи, яка забезпечує себе роботою самостійно, одержання ними поранення, травми, у тому числі внаслідок тілесних ушкоджень, заподіяних іншою особою, гострого професійного захворювання і гострого професійного та інших отруєнь, одержання теплового удару, опіку, обмороження, у разі утоплення, ураження електричним струмом, блискавкою та іонізуючим випромінюванням, одержання інших ушкоджень внаслідок аварії, пожежі, стихійного лиха (землетруси, зсуви, повені, урагани тощо), контакту з представниками тваринного і рослинного світу, що призвели до втрати працівником працездатності на один робочий день чи більше або до необхідності переведення його на іншу (легшу) роботу не менш як на один робочий день, у разі зникнення працівника під час виконання ним трудових обов'язків, а також у разі смерті працівника на підприємстві (далі – нещасні випадки).

Порядок розслідування нещасних випадків на виробництві встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Органи державного нагляду за охороною праці розслідують:

- ✓ нещасні випадки із смертельними наслідками;
- ✓ групові нещасні випадки, які сталися одночасно з двома і більше працівниками, незалежно від ступеня тяжкості ушкодження їх здоров'я;
- ✓ випадки смерті працівників на підприємстві;
- ✓ випадки зникнення працівників під час виконання трудових (посадових) обов'язків;
- ✓ нещасні випадки з тяжкими наслідками, у тому числі з можливою інвалідністю потерпілого.

Розслідування нещасного випадку проводиться комісією, що утворюється

наказом керівника органу державного нагляду за охороною праці за місцезнаходженням підприємства або за місцем настання нещасного випадку.

Комісія зобов'язана:

- * обстежити місце, де стався нещасний випадок, одержати письмові чи усні пояснення від роботодавця і його представників, посадових осіб, працівників підприємства, потерпілого, якщо це можливо, опитати інших осіб – свідків нещасного випадку та осіб, причетних до нього;

- * визначити відповідність умов праці та її безпеки вимогам законодавства про охорону праці;

- * з'ясувати обставини і причини нещасного випадку;

- * визначити, чи пов'язаний цей випадок з виробництвом;

- * установити осіб, які допустили порушення вимог законодавства про охорону праці;

- * розробити заходи щодо запобігання подібним нещасним випадкам;

- * зустрітися з потерпілими або членами їх сімей чи особами, які представляють їх інтереси, з метою розгляду питань щодо розв'язання соціальних проблем, які виникли внаслідок нещасного випадку, внесення пропозицій щодо їх розв'язання відповідним органам, а також дати потерпілим (членам їх сімей, особам, які представляють інтереси потерпілих) роз'яснення щодо їх прав у зв'язку з настанням нещасного випадку. За результатами розслідування комісія складає акт за формою Н-5.

Керівник органу державного нагляду за охороною праці, який призначив комісію, повинен розглянути і затвердити примірники актів за формою Н-5 протягом доби після надходження матеріалів розслідування.

На вимогу потерпілого або особи, яка представляє його інтереси, голова комісії зобов'язаний ознайомити їх з документами, що містяться в матеріалах розслідування.

У разі надходження скарги або незгоди з висновками комісії щодо обставин та причин нещасного випадку керівник Держгірпромнагляду або його територіального органу з метою забезпечення об'єктивності розслідування має право призначити повторне (додаткове) розслідування такого випадку комісією в іншому складі і за результатами її роботи скасувати висновки попередньої комісії, вжити заходів до активізації роботи щодо запобігання виникненню подібних випадків, притягнення до відповідальності посадових осіб підприємства та органів Держгірпромнагляду, які порушили вимоги законодавства про охорону праці.

У разі виявлення під час проведення розслідування ознак злочину керівники Держгірпромнагляду та його територіальних органів зобов'язані передавати в установленому порядку матеріали органам прокуратури для притягнення винних осіб до відповідальності.

У разі незгоди роботодавця, потерпілого або члена його сім'ї чи особи, яка представляє його інтереси, із змістом затвердженого акта за формою Н-5, рішення комісії може бути оскаржено у судовому порядку.

Держгірпромнагляд та його органи ведуть оперативний облік нещасних випадків, які підлягають розслідуванню.

Збирання статистичних даних та розроблення форм державної статистичної звітності про осіб, які постраждали від нещасних випадків на підприємствах, здійснюють органи державної статистики.

Посадові особи, які проводили розслідування нещасних випадків, несуть відповідальність згідно із законодавством за своєчасне і об'єктивне їх розслідування та обґрунтованість прийнятих рішень.

Видача дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки

Суб'єкт господарської діяльності, який має намір розпочати виконання роботи підвищеної небезпеки або експлуатацію об'єктів, машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки (далі – об'єкти) чи проводити навчання працівників з питань охорони праці інших суб'єктів господарської діяльності,

Професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації працівників, які залучаються до виконання робіт підвищеної небезпеки (далі – навчання з питань охорони праці), повинен одержати відповідний дозвіл органу державного нагляду за охороною праці.

Для надання дозволу орган державного нагляду за охороною праці розглядає заяву суб'єкта господарської діяльності, до якої додаються:

* на початок виконання роботи підвищеної небезпеки – висновок експертизи щодо спроможності суб'єкта господарської діяльності забезпечити додержання вимог законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці та промислової безпеки під час виконання заявленої роботи;

* на експлуатацію об'єкта – висновок експертизи щодо відповідності об'єкта вимогам нормативно-правових актів з охорони праці та промислової безпеки і спроможності суб'єкта господарської діяльності забезпечити додержання вимог законодавства під час його експлуатації, а також експлуатаційну документацію (копії інструкції з експлуатації, паспорта, настанови тощо);

* на проведення навчання з питань охорони праці – висновок експертизи Головного навчально-методичного центру або експертно-технічного центру Держгірпромнагляду щодо спроможності суб'єкта господарської діяльності проводити навчання з питань охорони праці.

Відповідальність за повноту, достовірність та об'єктивність висновку експертизи несе згідно із законодавством експертна організація, яка проводила експертизу.

Орган державного нагляду за охороною праці протягом 30 робочих днів після реєстрації заяви видає суб'єкту господарської діяльності відповідний дозвіл або повідомляє письмово про відмову з належним обґрунтуванням.

Рішення про відмову у видачі дозволу приймається органом державного нагляду за охороною праці у разі:

✓ ненадання суб'єктом господарської діяльності необхідних документів та (або) неправильного їх оформлення;

✓ надання недостовірних даних або висновку експертизи, який затверджено чи складено більше ніж за рік до дати реєстрації заяви;

✓ встановлення за висновком експертизи невідповідності об'єкта експертизи вимогам законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці та промислової безпеки.

Копії дозволів та документи, на підставі яких вони були видані, зберігаються в органі державного нагляду за охороною праці протягом строку дії дозволу.

Органи державного нагляду за охороною праці ведуть облік виданих дозволів в порядку, установленому Держгірпромнаглядом.

Дія дозволів, виданих органами державного нагляду за охороною праці, поширюється на всю територію України.

Органи державного нагляду за охороною праці здійснюють державний нагляд за додержанням умов дозволу шляхом проведення перевірок в установленому законодавством порядку.

У разі виявлення порушення умов дозволу посадова особа, яка проводила перевірку, видає суб'єкту господарської діяльності припис, у якому викладається суть порушення з посиланням на статтю (пункт) відповідного нормативно-правового акта та встановлюється строк його усунення.

Орган державного нагляду за охороною праці може анулювати дозвіл у разі:

- * подання суб'єктом господарської діяльності заяви про анулювання дозволу;
- * прийняття рішення про скасування державної реєстрації суб'єкта господарської діяльності;
- * виявлення недостовірних відомостей у документах, поданих суб'єктом господарської діяльності для одержання дозволу;
- * видачі посадовими особами органу державного нагляду за охороною праці припису про повторне порушення умов дозволу;
- * аварії, вибуху, пожежі, нещасного випадку тощо, якщо в акті розслідування цієї події зазначено, що однією з її причин є недодержання умов дозволу;
- * створення перешкод під час проведення посадовими особами органу державного нагляду за охороною праці перевірок додержання умов дозволу.

Участь в державних комісіях з прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів

Діяльність в державних комісіях з прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів полягає у підтвердженні готовності до експлуатації об'єктів нового будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту будівель і споруд як житлово-громадського, так і виробничого призначення, інженерних мереж та споруд, транспортних магістралей, окремих черг пускових комплексів, їх інженерно-технічного оснащення відповідно до затвердженої в установленому порядку проектної документації, нормативних вимог, вихідних даних на проектування.

Строк прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкта державною приймальною комісією встановлюється органом виконавчої влади чи органом місцевого самоврядування, що утворив комісію, і не повинен перевищувати 30 днів.

Члени комісії зобов'язані за викликом голови брати участь у її роботі, а також здійснювати свої повноваження як представники відповідних органів.

На закінченому будівництвом об'єкті повинні бути виконані всі передбачені проектною документацією та державними нормами роботи, змонтоване і випробуване обладнання.

На об'єкті виробничого призначення, де встановлено технологічне обладнання, повинні бути проведені пусконаладжувальні роботи згідно з технологічним регламентом, передбаченим проектом, створено безпечні умови для праці виробничого персоналу та перебування людей відповідно до вимог нормативно-правових актів з охорони праці та промислової безпеки, пожежної безпеки, екологічних та санітарних норм.

Прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкта, на якому зміни до складу пускових комплексів внесені з порушенням встановленого порядку, заборонено.

За результатами роботи державної приймальної комісії складається акт про прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкта.

Члени державної приймальної комісії, що відмовилися підписати акт, зобов'язані у письмовій формі подати голові комісії та органу, який вони представляють, обґрунтування своєї відмови. Керівник зазначеного органу зобов'язаний взяти безпосередню участь у врегулюванні спірних питань та може підписати акт замість члена комісії, який відмовився від підпису.

Голова та члени державної приймальної комісії несуть персональну відповідальність за виконання покладених на них функцій.

Організація здійснення ідентифікації та декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки

Постановою Кабінету Міністрів України на державний нагляд за охороною праці покладено координацію роботи центральних органів виконавчої влади, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки.

Вимоги щодо здійснення ідентифікації та обліку об'єктів підвищеної небезпеки поширюється на всіх суб'єктів господарської діяльності, у власності або користуванні яких є об'єкти, де можуть використовуватися або виготовляються, переробляються, зберігаються чи транспортуються небезпечні речовини, а також на всіх суб'єктів господарської діяльності, які мають намір розпочати будівництво потенційно небезпечних об'єктів.

Суб'єкт господарської діяльності, у власності або користуванні якого є хоча б один потенційно небезпечний об'єкт чи який має намір розпочати будівництво такого об'єкта, організовує проведення його ідентифікації.

Потенційно небезпечний об'єкт вважається об'єктом підвищеної небезпеки відповідного класу у разі, коли значення сумарної маси небезпечної або декількох небезпечних речовин, що використовуються або виготовляються, переробляються, зберігаються чи транспортуються на об'єкті, перевищує встановлений норматив порогової маси.

Суб'єкт господарської діяльності складає повідомлення за формою ОПН-1 про результати ідентифікації об'єктів підвищеної небезпеки і надсилає його у

двотижневий термін відповідному органу державного нагляду за охороною праці.

Державний реєстр об'єктів підвищеної небезпеки веде держгірпромнагляд. Державна статистична звітність щодо об'єктів підвищеної небезпеки затверджується держкомстатом за поданням держгірпромнагляду.

Протягом 10 робочих днів після реєстрації держгірпромнагляд видає суб'єкту господарської діяльності свідоцтво про державну реєстрацію об'єкта (об'єктів) підвищеної небезпеки.

Держгірпромнагляд публікує до 1 березня поточного року в загальнодержавних друкованих засобах масової інформації перелік об'єктів підвищеної небезпеки, включених до державного реєстру об'єктів підвищеної небезпеки станом на 31 грудня попереднього року.

Виключення об'єкта підвищеної небезпеки з державного реєстру об'єктів підвищеної небезпеки здійснюється за рішенням держгірпромнагляду на підставі звернення та усіх необхідних документів, які подаються суб'єктом господарської діяльності до органів держгірпромнагляду, у разі:

- ✓ проведення змін, що призвели до зменшення на об'єкті підвищеної небезпеки сумарної маси небезпечних речовин порівняно з найменшим нормативом порогової маси відповідно до нормативів порогових мас;

- ✓ ліквідації або виведення з експлуатації (списання з балансу) об'єкта підвищеної небезпеки.

Участь у створенні нормативно-правової бази з охорони праці та ведення її реєстру

Вимоги охорони праці до виробничого середовища, обладнання, устаткування, порядку ведення робіт, засобів захисту працюючих, порядку навчання працюючих тощо регламентуються відповідними нормативно-правовими актами, які розробляються у відповідності з законодавством про охорону праці і становлять нормативно-правову базу охорони праці.

Нормативно-правовий акт – це офіційний документ компетентного органу державної влади, яким встановлюються загальнообов'язкові правила (норми).

Законодавством України “про охорону праці” визначено, що нормативно-правові акти з охорони праці – це правила, норми, регламенти, положення, стандарти, інструкції та інші документи, обов'язкові для виконання.

Опрацювання та прийняття нових, перегляд і скасування чинних нормативно-правових актів з охорони праці здійснює держгірпромнагляд за участю професійних спілок та фонду соціального страхування від нещасних випадків та за погодженням з іншими органами державного нагляду за охороною праці. Санітарні правила та норми затверджуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі охорони здоров'я.

Нормативно-правові акти з охорони праці переглядаються в міру а проведення досягнень науки і техніки, що сприяють поліпшенню безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, але не рідше одного разу на десять років.

Стандарти, технічні умови та інші документи на засоби праці і технологічні процеси повинні включати вимоги щодо охорони праці і погоджуватися з органами державного нагляду за охороною праці.

У разі неможливості повного усунення небезпечних і шкідливих для здоров'я умов праці роботодавець зобов'язаний повідомити про це орган державного нагляду за охороною праці. Він може звернутися до зазначеного органу з клопотанням про встановлення необхідного строку для виконання заходів щодо приведення умов праці на конкретному виробництві чи робочому місці до нормативних вимог.

Орган державного нагляду за охороною праці розглядає клопотання роботодавця, проводить у разі потреби експертизу запланованих заходів, визначає їх достатність і за наявності підстав може, як виняток, прийняти рішення про встановлення іншого строку застосування вимог нормативних актів з охорони праці.

Державний реєстр міжгалузевих і галузевих нормативно-правових актів з питань охорони праці (реєстр ДНАОП) веде Держгірпромнагляд. Цей реєстр містить повний перелік правил, норм, стандартів, економічних нормативів та інших документів з питань охорони праці, чинних в Україні.

У реєстрі ДНАОП кожному нормативному акту присвоєно відповідний код – для можливості машинного обліку і зручності користування ними.

3.6. ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ ОРГАНУ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ ТА НАВЧАННЯ ПОСАДОВИХ ОСІБ

Планування роботи органу державного нагляду за охороною праці

Вимогами чинних “Методичних рекомендацій щодо організації планування, обліку та контролю роботи органів Держгірпромнагляду” передбачено, що з метою забезпечення взаємодії Держгірпромнагляду з іншими органами державного нагляду за охороною праці, між державними інспекціями і державними інспекторами різних видів нагляду та вирішення питань систематизації наглядової діяльності, проведення перевірок та інших робіт здійснюється за відповідними планами та графіками.

Планові заходи органів Держгірпромнагляду здійснюються відповідно до річних, піврічних або кварталних планів, які затверджуються органом державного нагляду до 1 грудня року, що передує плановому, або до 25 числа останнього місяця кварталу, що передує плановому.

За рішенням колегії Держгірпромнагляду і Ради територіального управління в разі потреби до них вносяться зміни та доповнення залежно від обставин, що виникають.

Управління і самостійні відділи центрального апарату Держгірпромнагляду, відділи територіальних управлінь, державні та міжрегіональні державні

інспекції працюють за кварталними планами.

Робота державного інспектора планується щоквартально.

Планування роботи Держгірпромнагляду

План роботи Держгірпромнагляду формується згідно з вимогами законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, а також пропозицій управлінь і самостійних відділів Комітету та територіальних управлінь, інших органів державного нагляду.

Управління і відділи Комітету та територіальні управління за півтора місяця до початку чергового півріччя подають Управлінню організації державного нагляду та обліку травматизму Комітету пропозиції щодо внесення питань до плану роботи Держгірпромнагляду.

З урахуванням цих пропозицій Управління організації державного нагляду та обліку травматизму Комітету опрацьовує проект плану і за місяць до початку півріччя виносить його на розгляд колегії, а через 15 днів затверджений Головою Держгірпромнагляду план роботи направляє територіальним управлінням та управлінням і відділам Комітету.

План роботи органів Держгірпромнагляду оформлюється за встановленою формою.

До плану роботи Держгірпромнагляду додається: план роботи колегії, графік комплексних та цільових перевірок, які проводяться під керівництвом посадових осіб Комітету.

Планування роботи управлінь і відділів Комітету

Плани роботи управлінь і відділів Комітету складаються на квартал згідно з піврічним планом Держгірпромнагляду за напрямками, основними з яких є:

- ✓ заходи щодо удосконалення наглядової роботи та роботи по управлінню охороною праці;
- ✓ контроль за виконанням Національної, галузевих і регіональних програм щодо заходів, спрямованих на поліпшення безпеки, гігієни праці та виробничого середовища;
- ✓ перевірка роботи місцевих органів і державних інспекторів галузевого нагляду, надання їм практичної й методичної допомоги;
- ✓ організація навчання інспекторського складу;
- ✓ заслуховування звітів керівників галузей, об'єднань і підприємств із питань створення безпечних та нешкідливих умов праці на виробництві й виконання заходів щодо удосконалення управління охороною праці;
- ✓ участь у навчанні і перевірці знань працівників міністерств, відомств, концернів, корпорацій та інших об'єднань підприємств, що створені за галузевим принципом, місцевих органів державної виконавчої влади;
- ✓ підготовка до затвердження нових державних міжгалузевих та галузевих нормативних актів про охорону праці, а також контроль за своєчасним переглядом і скасуванням таких документів;
- ✓ опрацювання нормативних документів щодо удосконалення наглядової роботи;

✓ координація роботи служб охорони праці міністерств, державних комітетів та інших центральних галузевих органів господарського управління та місцевих органів державної виконавчої влади;

✓ проведення цільових й комплексних перевірок об'єднань і підприємств підконтрольних галузей щодо дотримання законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці.

Плани роботи управлінь і самостійних відділів затверджуються їх начальниками.

Планування роботи територіального управління

План роботи територіального управління складається з урахуванням питань, запланованих Комітетом і його галузевими управліннями (відділами), виходячи з фактичного стану промислової безпеки і охорони праці на підконтрольних об'єктах регіону. В ньому передбачаються заходи щодо реалізації державної політики з охорони праці, здійснення та підвищення ефективності державного нагляду за дотриманням вимог законів та нормативно-правових актів про охорону праці (в першу чергу на об'єктах із підвищеною небезпекою), впровадження нових форм і методів роботи, реалізації Національної, галузевих і регіональних програм покращання стану безпеки, гігієни праці і виробничого середовища на підконтрольних об'єктах, проведення комплексних і цільових перевірок об'єктів, а також інформаційно-роз'яснювальної роботи з питань охорони праці.

В плані висвітлюються питання навчання, підвищення кваліфікації і атестації інспекторського складу, проведення семінарів, вивчення і впровадження передового досвіду роботи, взаємодія з органами місцевої виконавчої влади і місцевого самоврядування, регіональними органами з питань безпечної життєдіяльності населення, з іншими органами державного нагляду.

До плану додається: план роботи Ради територіального управління, план проведення комплексних і цільових перевірок підприємств і об'єктів, який погоджується з іншими органами державного нагляду.

План роботи перед затвердженням начальником територіального управління розглядається на засіданні Ради територіального управління.

Для розгляду, обговорення і прийняття рішень з найбільш актуальних питань, що стосуються наглядової діяльності та управління охороною праці на регіональному рівні, опрацьовуються піврічні плани роботи Ради територіального управління, які затверджуються начальником територіального управління.

Засідання Ради територіального управління проводяться, як правило, один раз на місяць. У разі потреби організуються виїзні, а також спільні засідання з органами місцевої державної виконавчої влади.

Плани роботи відділів територіального управління, а також плани головних державних інспекторів, що не входять до складу відділів (інспекцій), складаються щоквартально відповідно до піврічного плану територіального управління і затверджуються їх начальниками.

Ці плани складаються за такими основними напрямками:

* підготовка питань до розгляду на засіданні Ради територіального управління;

* перевірка роботи державних інспекцій і окремих державних інспекторів, надання їм практичної допомоги щодо здійснення державного нагляду за охороною праці;

* участь у проведенні комплексних і цільових перевірок стану робіт з охорони праці на об'єктах, а також узагальнення результатів цих перевірок;

* вивчення і перевірка роботи підрозділів /служб/, керівників і посадових осіб підприємств щодо виконання ними вимог Закону "Про охорону праці", а також додержання положень про ці підрозділи /служби/, а їх працівниками - посадових інструкцій;

* контроль за впровадженням заходів щодо поліпшення безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, що передбачені на підприємствах колективними договорами та спеціальними програмами з цих питань;

* контроль за своєчасним і якісним проведенням спеціальних розслідувань нещасних випадків та аварій, що проводяться державними інспекторами, а також контроль за виконанням заходів, що запропоновані комісіями з розслідування та якістю матеріалів розслідувань;

* вивчення, узагальнення та поширення позитивного досвіду наглядової роботи державних інспекцій та державних інспекторів;

* аналіз стану безпеки і умов праці на підконтрольних державним інспекторам об'єктах та перевірка якості їх приписів;

* організація контролю за виконанням наказів, постанов колегії та інших рішень Держгірпромнагляду і територіального управління;

* проведення семінарів та інших видів технічного навчання посадових осіб територіального управління;

* опрацювання методичних вказівок щодо організації інспекторських перевірок та інших питань наглядової роботи.

Планування роботи державної інспекції

У державних інспекціях, згідно з планом роботи територіального управління та з урахуванням пропозицій державних інспекторів, опрацьовуються квартальні плани роботи, які затверджуються начальником інспекції. До цих планів додаються плани комплексних і цільових перевірок підконтрольних підприємств (об'єктів).

У плани роботи державної інспекції включаються питання залежно від рівня організації системи управління охороною праці на підконтрольних підприємствах (об'єктах), стану виробничого травматизму і аварійності та їх аналізу по причинах і подіях.

У планах передбачається:

✓ виконання заходів, запланованих територіальним управлінням і Держгірпромнагляду, що стосуються державної інспекції;

✓ проведення комплексних і цільових перевірок підприємств (об'єктів);

✓ установлення контролю за виконанням передбачених колективними договорами і спеціальними програмами заходів щодо поліпшення стану безпеки й умов праці, запобігання нещасним випадкам та аваріям на підконтрольних підприємствах (об'єктах);

✓ організацію нагляду за дотриманням на підприємствах установлених органами Держгірпромнагляду умов щодо виключного порядку застосування нормативних актів про охорону праці;

✓ надання державними інспекторами допомоги службам охорони праці на підприємствах;

✓ поширення позитивного досвіду організації нагляду державними інспекторами і роботи трудових колективів підприємств з питань охорони праці;

✓ здійснення контролю за виконанням рішень Держгірпромнагляду, територіального управління та державної інспекції, пропозицій, що запропоновані в актах і приписах за результатами комплексних і цільових перевірок підприємств, а також виконання заходів, що розроблені комісіями з розслідування нещасних випадків та аварій;

✓ підготовка матеріалів для розгляду на засіданні Ради ТУ питань виконання пропозицій, запропонованих в актах і приписах, виданих за результатами перевірок підконтрольних підприємств (об'єктів);

✓ проведення аналізу стану безпеки й умов праці, причин травматизму та аварійності на підконтрольних підприємствах за методиками, що впроваджені галузевими управліннями (відділами) Комітету;

✓ перевірки роботи державних інспекторів та їх звіти;

✓ проведення технічного й правового навчання державних інспекторів організація показових перевірок об'єктів.

Планування роботи державного інспектора

Державні інспектори працюють за кварталним планом робіт, складеним на підставі плану роботи державної інспекції. План затверджується начальником державної інспекції. Невід'ємною частиною плану роботи державного інспектора є щомісячний графік обстеження підприємств і об'єктів.

План роботи державного інспектора складається з урахуванням робіт, що передбачені планом державної інспекції, аналізу причин виробничого травматизму й аварійності, а також результатів виконання заходів, що були спрямовані на поліпшення організації управління охороною праці на підконтрольних об'єктах. Особлива увага при цьому приділяється перевірці виконання раніше виданих роботодавцям підприємств приписів щодо усунення недоліків у проведенні робіт із питань охорони праці.

У цьому плані, залежно від конкретних умов, передбачається:

* здійснення контролю за виконанням передбачених колективним договором комплексних заходів щодо досягнення встановлених нормативів безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, підвищення існуючого рівня охорони праці, запобігання випадкам виробничого травматизму і аваріям, проведенням медичних оглядів працівників;

* проведення аналізу причин травматизму та аварійності, а також стану охорони праці на підконтрольних об'єктах. Погодження заходів, опрацьованих підприємством, щодо попередження причин порушення вимог нормативних актів про охорону праці;

* надання методичної допомоги уповноваженим трудових колективів і комісіям з охорони праці підконтрольних підприємств, їх навчання;

* інформування трудових колективів, органів місцевої державної виконавчої влади про стан справ з охороною праці на підконтрольних підприємствах (об'єктах);

* поширення позитивного досвіду організації робіт з охорони праці;

* проведення нагляду перед прийняттям підприємств та об'єктів в експлуатацію;

* здійснення контролю на підконтрольних підприємствах (об'єктах) за розслідуванням нещасних випадків та аварій, перевірка правильності оформлення матеріалів розслідувань, а також виконання заходів, що запропоновані комісією з розслідувань.

* заходи щодо виконання рішень Держгірпромнагляду, територіального управління та інспекції, які стосуються підконтрольних підприємств (об'єктів);

* перевірки функціонування системи управління охороною праці на підприємствах, в тому числі виконання працівниками посадових обов'язків (інструкцій) стосовно питань охорони праці;

* перевірки наявності висновків експертизи щодо відповідності нормативним актам про охорону праці проектів об'єктів, що будуються й реконструюються, а також на нові технологічні процеси (роботи), устаткування й матеріали;

* здійснення нагляду на підконтрольних підприємствах (об'єктах) за станом інженерних мереж;

* участь державних інспекторів у перевірці оздоровчих дитячих таборів та баз відпочинку;

* проведення перевірок наявності та обігу вибухових матеріалів;

* проведення перевірок щодо ідентифікації та декларування об'єктів підвищеної небезпеки;

* перевірки наявності дозволів органів Держгірпромнагляду на виконання робіт підвищеної небезпеки, експлуатацію об'єктів підвищеної небезпеки, а при їх наявності, виконання дозвільних умов;

* інші питання згідно з Положенням про Держгірпромнагляд.

Державному інспектору дозволяється протягом поточного місяця, у разі обгрунтованої необхідності, корегувати графіки перевірок, з обов'язковим затвердженням начальником інспекції.

Навчання та підвищення кваліфікації посадових осіб Державного нагляду за охороною праці

Перед початком роботи посадових осіб Держгірпромнагляду та через кожні три роки роботи вони проходять навчання та підвищення кваліфікації у Головному навчально-методичному центрі Держгірпромнагляду.

Державний інспектор після закінчення навчання в Головному навчально-методичному центрі Держгірпромнагляду проходить у державній інспекції стажування протягом одного місяця під керівництвом досвідченого державного інспектора.

В територіальних управліннях щоквартально організуються цільові семінари по організації державного нагляду в різних галузях економіки:

- з порядку розслідування нещасних випадків;
- ведення справ про притягнення винних у порушенні нормативних актів з охорони праці до адміністративної відповідальності;
- призупинки робіт, експлуатації устаткування, об'єктів тощо;
- проведення аналізу виробничого травматизму;
- формування графіків перевірки;
- планування роботи;
- складання звітів та ведення інших справ.

В державних інспекціях один раз у місяць проводяться заняття по вивченню нормативно-технічної та законодавчої бази за узгодженням з відділами організації державного нагляду територіальних управлінь.

Начальник (заступник начальника) державної інспекції кожного тижня проводить нараду інспекторів з аналізом виконаної роботи, корегуванням плану роботи, розглядом накопичених питань та пропозицій

Інститут інспекторів – наставників в системі державного нагляду за охороною праці

З метою формування та реалізації системного підходу до добору, професійної підготовки і становлення кадрів інспекторського складу, підвищення ефективності державного нагляду за охороною праці на підприємствах, в установах, організаціях України в системі Держгірпромнагляду започатковано інститут інспекторів – наставників.

Перед інститутом інспекторів-наставників поставлено завдання:

* передачі нещодавно прийнятим і менш досвідченим інспекторам досвіду, навичок, традицій та державного підходу до виконання покладених на них завдань і обов'язків, пов'язаних із здійсненням державного нагляду за охороною праці на підприємствах, установах, організаціях України;

* добору в органи державного нагляду високопрофесійних інженерно-технічних працівників з виробництва, здатних принципово та відповідально виконувати покладені на них службові обов'язки;

* залучення новоприйнятих інспекторів (досвідчених виробничих кадрів) до розробки законодавчої та іншої нормативно-правової документації щодо організації та здійснення державного нагляду за охороною праці.

Інспекторів-наставників призначають з числа досвідчених, кваліфікованих працівників зі стажем роботи в органах державного нагляду за охороною праці за професією не менше 5 років, котрі зарекомендували себе фахівцями своєї справи, здатними принципово і відповідально виконувати свої службові обов'язки. Призначають інспекторів-наставників наказом по територіальному управлінню за поданням керівників інспекцій або структурних підрозділів апарату

теруправлінь (далі – ТУ) та після затвердження радою ТУ.

У кожній інспекції призначається 1-2 інспектори-наставники. Кожен інспектор-наставник, як правило, може бути наставником одного новоприйнятого інспектора і закріплюється за ним на період його практичного навчання та допуску до самостійної роботи. Робота інспекторів-наставників проводиться за розробленими територіальними управліннями планами, що враховують особливості та витрати часу на роботу з новоприйнятими інспекторами.

Загальне керівництво роботою інспекторів-наставників в ТУ здійснюють заступники начальника ТУ. Методичне керівництво роботою інспекторів-наставників, забезпечення їх необхідними методичними та інформаційними матеріалами здійснюють відповідні ТУ.

Для передачі новоприйнятим інспекторам особистого досвіду у наглядовій роботі, виховування у них державного підходу до питань забезпечення безпечних і нешкідливих умов праці в галузях суспільного виробництва інспектори-наставники здійснюють:

- ✓ допомогу у плануванні та проведенні ним наглядової роботи, в оформленні звітної та облікової документації;

- ✓ допомогу у здійсненні обліку аварійності і травматизму, проведенні аналізу умов та безпеки праці, виробничого травматизму, виявлених порушень вимог нормативно-правових актів з охорони праці, опрацюванні заходів та прийнятті відповідних рішень;

- ✓ навчання шляхом проведення спільних обстежень підприємств та об'єктів;

- ✓ допомогу у оформленні інспекторських приписів за наслідками обстежень;

- ✓ допомогу у оформленні матеріалів щодо адміністративної відповідальності посадових осіб і працівників за порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів з охорони праці;

- ✓ допомогу у вивченні актів законодавства та інших нормативно-правових актів з охорони праці, методичних рекомендацій щодо здійснення державного нагляду за охороною праці в галузях суспільного виробництва; у встановленні контролю за формуванням та виконанням "Комплексних заходів щодо досягнення встановлених нормативів безпеки, гігієни праці та виробничого середовища" на підконтрольних підприємствах, установах, організаціях;

Працівники, призначені інспекторами-наставниками, мають право:

- * на окремий час для виконання завдань інспектора-наставника;

- * на забезпечення необхідними нормативними документами, якими повинні керуватись у своїй роботі з новоприйнятими інспекторами;

- * під час роботи з новоприйнятими інспекторами регулювати їх роботу з урахуванням умов практичного навчання;

- * бути присутнім під час перевірки роботи та звітів новоприйнятих інспекторів, розгляду їхніх справ тощо;

- * на моральне і матеріальне стимулювання своєї роботи шляхом встановлення (збільшення розміру) персональної надбавки до посадового окладу за належне виконання обов'язків наставника.

Інспектори-наставники зобов'язані:

сумлінно виконувати обов'язки наставника;
підвищувати свій професійний рівень і бути взірцем для новоприйнятих інспекторів та всього колективу ТУ;

звітувати про роботу з новоприйнятими інспекторами керівництву інспекції, де вони працюють.

Інспектори-наставники несуть відповідальність за:

неякісне проведення практичного навчання новоприйнятих інспекторів;
зміст і результати підготовки до самостійної роботи новоприйнятих інспекторів;

достовірність поданих керівництву висновків та пропозицій щодо професійної придатності новоприйнятого інспектора, заохочення за сумлінну працю, за характеристики на новоприйнятих інспекторів для їх атестації тощо.

3.7. МЕТОДОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ ОБСТЕЖЕНЬ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

Проведення обстежень підприємств органами державного нагляду за охороною праці

Відповідно до Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” заходи державного нагляду – це планові та позапланові заходи, які здійснюються шляхом проведення перевірок, ревізій, оглядів, обстежень та інших дій (додаток В).

Отже, державний нагляд за охороною праці здійснюється шляхом проведення перевірок підприємств (об'єктів), організацій.

Перевірки поділяються на планові та позапланові. Планові перевірки встановлюються структурним підрозділом з урахуванням специфічних особливостей, стану охорони праці та промислової безпеки на конкретних підприємствах, об'єктах. Періодичність проведення планових перевірок встановлюється в залежності від характеру економічної діяльності цих суб'єктів, їх кількості та навантаження на посадову особу структурного підрозділу.

Позапланові перевірки проводяться у разі: росту виробничого травматизму; допущення аварії або групового чи смертельного нещасного випадку; надходження скарги; невиконання роботодавцем вимог раніше виданого припису; ненадходження інформації щодо усунення недоліків, вказаних у приписі. Позапланові перевірки проводяться за наказом органу державного нагляду за охороною праці.

Планові та позапланові перевірки, в залежності від їх мети та завдань, поділяються на: оперативні, цільові, комплексні.

Оперативна перевірка – це перевірка стану охорони праці; організації

робіт з безпеки праці; контролю достовірності наданої роботодавцем інформації про усунення порушень нормативних актів з питань охорони праці, зазначених у раніше виданих приписах, щодо прийняття рішення про поновлення експлуатації тимчасово зупиненого об'єкта; здійснення нагляду за об'єктами, що будуються, та участі в роботі комісій з прийняття їх в експлуатацію тощо.

Цільова перевірка – це перевірка з метою поглибленого вивчення конкретних питань з охорони праці відповідних виробничих підрозділів і служб.

Комплексна перевірка – це всебічна і детальна перевірка безпеки праці, функціонування системи управління охороною праці, технічного стану обладнання, що експлуатується, безпечного ведення робіт на підприємствах (об'єктах), в установах, організаціях, в адміністративному районі, місті тощо. Тривалість комплексної перевірки встановлюється, як правило, до 10 робочих днів.

Результат комплексної перевірки підприємств, об'єктів, адміністративного району, міста тощо розглядається на засіданні відповідної Ради з питань безпечної життєдіяльності населення або Ради територіального управління за участю членів комісії, представників організацій, які брали участь в перевірці, керівників і посадових осіб підприємств, організацій, установ із заслуховуванням роботодавців окремих підприємств, де встановлено незадовільний стан охорони праці та низький рівень профілактичної роботи.

Результати комплексної перевірки окремого підприємства (об'єкта), у разі необхідності, розглядаються на Раді територіального управління з заслуховуванням звіту роботодавця з цих питань.

Для здійснення планового або позапланового заходу орган державного нагляду видає наказ, який має містити найменування суб'єкта господарювання, щодо якого буде здійснюватися захід, та предмет перевірки.

На підставі наказу оформляється посвідчення (направлення) на проведення заходу, яке підписується керівником або заступником керівника органу державного нагляду, із зазначенням прізвища, ім'я та по батькові і засвідчується печаткою.

У посвідченні (направленні) на проведення заходу зазначаються:

- ✓ найменування органу державного нагляду, що здійснює захід;
- ✓ найменування суб'єкта господарювання та/або його відокремленого підрозділу або прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи – підприємця, щодо діяльності яких здійснюється захід;
- ✓ місцезнаходження суб'єкта господарювання та/або його відокремленого підрозділу, щодо діяльності яких здійснюється захід;
- ✓ номер і дата наказу, на виконання якого здійснюється захід;
- ✓ перелік посадових осіб, які беруть участь у здійсненні заходу, із зазначенням їх посади, прізвища, ім'я та по батькові;
- ✓ дата початку та дата закінчення заходу;
- ✓ тип заходу (плановий або позаплановий);
- ✓ вид заходу (перевірка, ревізія, обстеження, огляд, інспектування тощо);
- ✓ підстави для здійснення заходу;
- ✓ предмет здійснення заходу;

✓ інформація про здійснення попереднього заходу (тип заходу і строк його здійснення).

Перед початком здійснення заходу посадові особи органу державного нагляду за охороною праці зобов'язані пред'явити керівнику суб'єкта господарювання або уповноваженій ним особі посвідчення (направлення) та службове посвідчення, що засвідчує посадову особу органу державного нагляду, і надати суб'єкту господарювання копію посвідчення (направлення).

Посадова особа органу державного нагляду за охороною праці без посвідчення (направлення) на здійснення заходу та службового посвідчення не має права здійснювати державний нагляд суб'єкта господарювання.

Усі види перевірок проводяться у присутності роботодавця або уповноваженої ним особи.

Під час проведення перевірки посадова особа органу державного нагляду за охороною праці повинна дотримуватись правил етикету, забезпечити збереження службової та комерційної таємниці суб'єкта підприємницької діяльності, що перевіряється. Інформація, доступ до якої обмежений, використовується у порядку, встановленому законодавством.

Перед початком перевірки посадова особа державного нагляду за охороною праці повинна ознайомитись з технічною та технологічною документацією підприємства (об'єкта), матеріалами перевірок з питань безпеки праці, проведених спеціалістами та керівниками структурних підрозділів, у тому числі службами охорони праці і технічного нагляду підприємства (об'єкта). Крім того, посадова особа повинна ознайомитися зі станом виконання заходів щодо створення безпечних умов праці, що були розроблені та затверджені за результатами попередніх перевірок підприємства (об'єкта) та з урахуванням висновків комісій з розслідування нещасних випадків і аварій.

За результатами здійснення планового або позапланового заходу посадова особа органу державного нагляду, у разі виявлення порушень вимог законодавства, складає акт, який повинен містити такі відомості:

- дату складення акта;
- тип заходу (плановий або позаплановий);
- вид заходу (перевірка, ревізія, обстеження, огляд тощо);
- предмет державного нагляду;
- найменування органу державного нагляду, а також посаду, прізвище, ім'я та по батькові посадової особи, яка здійснила захід;
- найменування юридичної особи або прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи – підприємця, щодо діяльності яких здійснювався захід.

Посадова особа органу державного нагляду за охороною праці зазначає в акті стан виконання вимог законодавства суб'єктом господарювання, а в разі невиконання – детальний опис виявленого порушення з посиланням на відповідну вимогу законодавства.

В останній день перевірки два примірники акта підписуються посадовими особами органу державного нагляду, які здійснювали захід, та суб'єктом господарювання або уповноваженою ним особою, якщо інше не передбачено законом.

Якщо суб'єкт господарювання не погоджується з актом, він підписує акт із зауваженнями.

Зауваження суб'єкта господарювання щодо здійснення державного нагляду є невід'ємною частиною акта органу державного нагляду.

У разі відмови суб'єкта господарювання підписати акт посадова особа органу державного нагляду вносить до такого акта відповідний запис.

Один примірник акта вручається суб'єкту господарювання або уповноваженій ним особі, а другий – зберігається в органі державного нагляду за охороною праці.

На підставі акта, який складено за результатами здійснення планового заходу, в ході якого виявлено порушення вимог законодавства, протягом п'яти робочих днів з дня завершення заходу складається припис, розпорядження або інший розпорядчий документ про усунення порушень, виявлених під час здійснення заходу.

Припис – обов'язкова для виконання у визначені строки письмова вимога посадової особи органу державного нагляду суб'єкту господарювання щодо усунення порушень вимог законодавства. Припис не передбачає застосування санкцій щодо суб'єкта господарювання. Припис видається та підписується посадовою особою органу державного нагляду, яка здійснювала перевірку.

Розпорядження або інший розпорядчий документ органу державного нагляду – обов'язкове для виконання письмове рішення органу державного нагляду щодо усунення виявлених порушень у визначені строки. Розпорядження видається та підписується керівником органу державного нагляду або його заступником.

Розпорядження може передбачати застосування до суб'єкта господарювання санкцій, передбачених законом.

Розпорядчий документ органу державного нагляду щодо усунення порушень, виявлених під час здійснення заходу, повинен містити такі відомості:

- ✓ дату складення;
- ✓ тип заходу (плановий чи позаплановий);
- ✓ вид заходу (перевірка, ревізія, обстеження, огляд тощо);
- ✓ термін усунення порушень;
- ✓ найменування органу державного нагляду, а також посаду, прізвище, ім'я та по батькові посадової особи, яка здійснила захід;
- ✓ найменування та місцезнаходження суб'єкта господарювання, а також прізвище, ім'я та по батькові його керівника чи уповноваженої ним особи або прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи-підприємця, щодо діяльності яких здійснювався захід;
- ✓ прізвище, ім'я та по батькові інших осіб, які взяли участь у здійсненні заходу.

Розпорядчий документ органу державного нагляду щодо усунення порушень складається у двох примірниках: один примірник не пізніше п'яти робочих днів з дня складення акта надається суб'єкту господарювання чи уповноваженій ним особі для виконання, а другий примірник з підписом суб'єкта госпо-

дарювання або уповноваженої ним особи щодо погоджених термінів усунення порушень вимог законодавства залишається в органі державного нагляду.

У разі відмови суб'єкта господарювання або уповноваженої ним особи від отримання розпорядчого документа щодо усунення порушень вимог законодавства він направляється рекомендованим листом, а на копії розпорядчого документа, який залишається в органі державного нагляду, проставляються відповідний вихідний номер і дата направлення.

У разі виявлення посадовими особами органу державного нагляду порушень вимог нормативно-правових актів з охорони праці, які створюють загрозу життю або здоров'ю працівників, вони вправі надсилати роботодавцю подання щодо невідповідності посадових осіб, які допустили ці порушення, займаній посаді або передавати матеріали органам прокуратури для притягнення цих осіб до відповідальності згідно із законом.

Розпорядчі документи щодо усунення порушень вимог законодавства можуть бути оскаржені до відповідного центрального органу виконавчої влади або суду в установленому законом порядку.

За необхідності, результати перевірок висвітлюються в засобах масової інформації та друкуються в інформаційних листках.

За результатами перевірки роботодавець розробляє заходи щодо усунення виявлених порушень законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці. Посадова особа органу державного нагляду за охороною праці може брати участь у розробці цих заходів.

Застосування санкцій, наданих органам державного нагляду за охороною праці

В розділі 2 говорилося, що посадовим особам системи Держгірпромнагляду, згідно з Законом України "Про охорону праці" і Положенням про Держгірпромнагляд, для здійснення своїх функцій надаються відповідні права, які вони повинні своєчасно і повністю використовувати у наглядовій роботі. Зокрема, посадовим особам спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці надано право застосовувати відповідні санкції (додаток Б), а саме:

- забороняти, зупиняти, припиняти, обмежувати експлуатацію підприємств, окремих виробництв, цехів, дільниць, робочих місць, будівель, споруд, приміщень, випуск та експлуатацію машин, механізмів, устаткування, транспортних та інших засобів праці, виконання певних робіт, застосування нових небезпечних речовин, реалізацію продукції, а також скасовувати або припиняти дію виданих ними дозволів і ліцензій до усунення порушень, які створюють загрозу життю працюючих;
- притягати до адміністративної відповідальності працівників, винних у порушенні законодавства про охорону праці;
- надсилати роботодавцям подання про невідповідність окремих посадових осіб займаній посаді, передавати матеріали органам прокуратури для притягнення цих осіб до відповідальності згідно із законом.

Зупинка експлуатації об'єктів при наявності порушень нормативних актів про охорону праці

У разі прийняття посадовими особами Держгірпромнагляду відповідно до Закону "Про охорону праці" і Положення про Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду рішення про зупинку експлуатації об'єктів, які створюють загрозу життю або здоров'ю працюючих, повинно застосовуватися пломбування виробничих об'єктів.

Пломби накладаються:

✓ у разі зупинки експлуатації підприємств, окремих виробництв, цехів, дільниць, робочих місць і технологічних процесів, які створюють загрозу життю або здоров'ю працюючих – на основні машини і агрегати, без включення в роботу яких неможлива в цілому експлуатація об'єкта, робота якого забороняється;

✓ у разі зупинки роботи машин, механізмів, устаткування, які експлуатуються з порушенням вимог нормативних актів про охорону праці – безпосередньо на це обладнання.

Залежно від конкретної ситуації пломби можуть накладатися й на інші конструктивні елементи будівель і споруд (двері, люки, лази), пускову апаратуру, органи управління устаткуванням тощо.

Для пломбування використовуються стандартні свинцеві або поліетиленові пломби з камерою або з двома паралельними отворами та металевий дріт.

За своєю конструкцією пломба повинна не допускати її зняття без руйнування цілісності, чим запобігається самовільне відновлення зупинених робіт.

Пломби затискуються пломбінатором таким чином, щоб з обох її сторін залишився чіткий і ясний відбиток, а дротину неможливо було витягти з пломби. Після затискування пломба повинна бути пильно оглянута і в разі виявлення дефектів (неясність ознак, зріз ознак тощо) замінена іншою.

Пломби, що накладаються, після затискування пломбінаторами повинні мати наступні ознаки: з одного боку – літери ДІОП (Державна інспекція охорони праці); з другого боку – коди державної інспекції охорони праці, що визначаються в установленому Держгірпромнагляду порядку, та інспектора, що визначаються начальником інспекції.

У приписі в пункті, де вказуються відомості про заборону експлуатації підприємства, окремих виробництв, цехів, дільниць, робочих місць і устаткування, вказується їх назва, дата, час та місце накладання пломби, а також посада і прізвище особи, під відповідальність якої здана на збереження пломба.

Накладання пломби повинно здійснюватися таким чином, щоб забезпечувалась безпека особи, яка її накладає, а машини, механізми і устаткування, що підлягають пломбуванню, не створювали аварійних ситуацій з причини їх зупинки.

Зняття пломби без дозволу посадових осіб органів Держгірпромнагляду вважається порушенням вимог законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці і тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством.

Територіальне управління видає пломбінатори державним інспекціям охорони праці з врахуванням чисельності державних інспекторів.

Начальник державної інспекції охорони праці видає пломбіватори державним інспекторам під розписку. В разі звільнення інспектора з роботи пломбіватор повертається в державну інспекцію.

Посадові особи (державні інспектори) територіальних управлінь і державних інспекцій охорони праці повинні утримувати пломбіватори в місцях, які забезпечують їх надійне зберігання.

Поновлення експлуатації окремих виробництв, цехів, діляниць, робочих місць, будівель, споруд, приміщень, випуску та експлуатації машин, механізмів, устаткування, транспортних та інших засобів праці, виконання певних робіт, застосування нових небезпечних речовин здійснюється після усунення порушень, відмічених у приписі, та отримання від посадової особи Держгірпромнагляду рішення про поновлення експлуатації цього об'єкта.

Рішення про поновлення експлуатації об'єкта приймається посадовою особою Держгірпромнагляду (або іншою посадовою особою, яка її заміщує) після перевірки достовірності усунення порушень.

При повторному порушенні вимог нормативно-правових актів з охорони праці під час виконання робіт підвищеної небезпеки або експлуатації об'єкта, машини, механізму, устаткування підвищеної небезпеки роботодавцю видається припис, здійснюється зупинка в установленому порядку та порушується питання щодо анулювання дозволу відповідно до Порядку видачі дозволів Державним комітетом України з нагляду за охороною праці та його територіальними органами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15.10.2003 № 1631.

У випадку самовільного поновлення експлуатації зупиненого об'єкта проводиться повторна зупинка цього об'єкта посадовою особою Держгірпромнагляду і вживаються заходи згідно із законом щодо притягнення до відповідальності посадових осіб, дії або бездіяльність яких привели до цього порушення. Рішення на відновлення експлуатації зупиненого об'єкта у таких випадках видається керівником територіального управління або за його дорученням начальником державної інспекції.

Подання щодо невідповідності посадових осіб

У разі виявлення посадовими особами Держгірпромнагляду порушень вимог нормативно-правових актів з охорони праці, які створюють загрозу життю або здоров'ю працівників, вони вправі надсилати роботодавцю подання щодо невідповідності посадових осіб, які допустили ці порушення, займаній посаді або передавати матеріали органам прокуратури для притягнення цих осіб до відповідальності згідно із законом.

Притягнення до адміністративної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці

Притягнення до адміністративної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці здійснюється у відповідності з кодексом України про адміністративні правопорушення.

Адміністративне стягнення є мірою відповідальності і застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі

додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами.

Штраф є грошовим стягненням, що накладається на громадян і посадових осіб за адміністративні правопорушення у випадках і розмірі, встановлених цим Кодексом та іншими законами України.

Порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці – тягне за собою накладення штрафу на працівників від двох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності – від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів з безпечного ведення робіт у галузях промисловості та на об'єктах, підконтрольних органам спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці, – тягне за собою накладення штрафу на працівників від двох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, громадян – власників підприємств чи уповноважених ними осіб – від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів про зберігання, використання та облік вибухових матеріалів у галузях промисловості та на об'єктах, підконтрольних органам спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці, – тягне за собою накладення штрафу на працівників від двох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, громадян – власників підприємств чи уповноважених ними осіб – від десяти до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення посадовими особами підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності правил і норм ядерної та радіаційної безпеки – тягне за собою накладення штрафу від десяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, – тягнуть за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Невиконання законних вимог посадових осіб органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці щодо усунення порушень законодавства про охорону праці або створення перешкод для діяльності цих органів – тягне за собою накладення штрафу на працівників від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від восьми до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Справи про адміністративні правопорушення про охорону праці розглядаються органами державних інспекцій та іншими органами (посадовими особами), уповноваженими на те цим Кодексом.

Посадові особи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення, можуть накладати адміністративні стягнення, передбачені цим Кодексом, у межах наданих їм повноважень і лише під час виконання службових обов'язків. Перелік посадових осіб, які розглядають справи про адміністративні правопорушення, встановлюється законами України.

Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці розглядають справи: про порушення законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці, щодо безпечного ведення робіт, зберігання, використання та обліку вибухових матеріалів у галузях промисловості та на об'єктах, підконтрольних органам спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці, а також невиконання законних вимог органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці.

Від імені органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право:

- за порушення законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці, щодо безпечного ведення робіт у галузях промисловості та на об'єктах, підконтрольних органам спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці, а також невиконання законних вимог органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці:

державні інспектори – штраф до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

головні державні інспектори, начальники інспекцій спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці та їх заступники – штраф до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

начальники управлінь і відділів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці та їх заступники – штраф до дев'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

керівник спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці та його заступники – штраф до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

- ✓ за порушення нормативних актів про зберігання, використання та облік вибухових матеріалів у галузях промисловості та на об'єктах, підконтрольних органам спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці, а також невиконання законних вимог органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці:

державні інспектори – штраф до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

головні державні інспектори, начальники інспекцій спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці та їх заступники – штраф до одинадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

начальники управлінь і відділів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці та їх заступники – штраф до дванадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

керівник спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці та його заступники – штраф до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Розгляд справи про адміністративне правопорушення здійснюється на засадах рівності перед законом і органом (посадовою особою), який розглядає справу, всіх громадян незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мови та інших обставин.

Справа про адміністративне правопорушення розглядається відкрито, крім випадків, коли це суперечить інтересам охорони державної таємниці.

З метою підвищення виховної і запобіжної ролі провадження в справах про адміністративні правопорушення такі справи можуть розглядатися безпосередньо в трудових колективах, за місцем навчання або проживання порушника.

Про вчинення адміністративного правопорушення складається протокол уповноваженою на те посадовою особою. Протокол про адміністративне правопорушення, у разі його оформлення, складається у двох екземплярах, один з яких під розписку вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності.

У протоколі про адміністративне правопорушення зазначаються: дата і місце його складення, посада, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності; місце, час вчинення і суть адміністративного правопорушення; нормативний акт, який передбачає відповідальність за дане правопорушення; прізвища, адреси свідків і потерпілих, якщо вони є; пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності; інші відомості, необхідні для вирішення справи.

Протокол підписується особою, яка його склала, і особою, яка притягається до адміністративної відповідальності; при наявності свідків і потерпілих протокол може бути підписано також і цими особами. У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від підписання протоколу, в ньому робиться запис про це. Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право подати пояснення і зауваження щодо змісту протоколу, які додаються до протоколу, а також викласти мотиви свого відмовлення від його підписання. При складенні протоколу особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюються його права і обов'язки, про що робиться відмітка у протоколі. Протокол надсилається органу (посадовій особі), уповноваженому розглядати справу про адміністративне правопорушення.

Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право: знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання; при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження; оскаржити постанову по справі. Справа про адміністративне правопорушення розглядається в присутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. Під час відсутності цієї особи справу може бути розглянуто лише у випадках, коли є дані про своєчасне її сповіщення про місце і час розгляду справи і якщо від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи.

Розглянувши справу про адміністративне правопорушення, орган (посадова особа) виносить постанову по справі. Постанова повинна містити: найменування органу (посадової особи), який виніс постанову, дату розгляду справи; відомості про особу, щодо якої розглядається справа; опис обставин, установлених при розгляді справи; зазначення нормативного акта, який передбачає відповідальність за дане адміністративне правопорушення; прийняте по справі рішення.

Постанова по справі про адміністративне правопорушення підписується посадовою особою, яка розглянула справу. У випадках, передбачених законодавством України, про захід стягнення робиться відповідний запис на протоколі про адміністративне правопорушення або постанова оформляється іншим установленим способом.

Штраф має бути сплачений порушником не пізніше як через п'ятнадцять днів з дня вручення йому постанови про накладення штрафу, а в разі оскарження або опротестування такої постанови – не пізніше як через п'ятнадцять днів з дня повідомлення про залишення скарги або протесту без задоволення. Штраф, накладений за вчинення адміністративного правопорушення, вноситься порушником в установу банку України.

3.8. АНАЛІТИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ В СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Сутність і порядок оцінювання наглядової діяльності

Будь-який вид діяльності людини має свої цілі, завдання, методи виконання та отримані результати. Наглядова діяльність за безпечним веденням робіт та охороною праці в процесі виробництва є особливим видом діяльності, направленим на покращення стану виробничого травматизму, виявлення травмонезбезпечних робочих місць, джерел травмування, розроблення і виконання необхідних організаційно-технічних заходів щодо усунення та попередження травмування працюючих.

Виникає практична необхідність дати оцінку ефективності такої діяльності в досягненні поставлених задач, порівняти ефективність діяльності окремих структурних підрозділів системи державного нагляду за безпекою праці. Вирішення цієї задачі, особливо у сенсі адекватності і об'єктивності результатів, що отримуються, з самого початку викликало певні складнощі.

Проблема вдосконалення системи оцінювання наглядової діяльності загострилась у 2004-2005 роках. Відповідно до існуючої на той час практики, формування звітних документів різними органами відбувалось за формами, що відрізнялись одна від одної, враховуючи особливості здійснення державного нагляду в різних регіонах та галузях. Формування узагальнених звітів на верхніх рівнях ієрархічної структури Держгірпромнагляду (в теруправліннях та в центральному апараті) вимагало від фахівців надзвичайних зусиль, пов'язаних з попередньою обробкою даних, після якої можна було б сформувати узагальнені звіти та провести необхідні розрахунки. Разом з тим, відмова від галузевого принципу управління та перехід до використання класифікатору видів економічної діяльності (КВЕД) також спонукало до вдосконалення існуючої системи оцінювання наглядової діяльності перш за все територіальних органів. Основні проблеми, які на той час викристалізувались і потребували негайного вирішення зводилися до наступного:

- ✓ розробити уніфіковані форми звітності територіальних органів про наглядову діяльність та порядок їх заповнення;
- ✓ запровадити систему кодів КВЕД, згрупованих відповідно до умов сфери охорони праці;
- ✓ створити інформаційну систему для автоматизації збору та обробки даних про наглядову діяльність.

Результатом робіт у цих напрямках стало створення і затвердження Методики аналітичного оцінювання наглядової діяльності (далі – Методика), (наказ Держгірпромнагляду від 20.02.2006 р. № 28), яка є обов'язковою для застосування у всіх підрозділах Держгірпромнагляду, що здійснюють наглядову діяльність. Методика визначає порядок збору, обробки та передачі даних про наглядову діяльність у сфері охорони праці, а також використання цих даних для аналітичного оцінювання діяльності територіальних органів. Методика є основою для формування звітних документів про наглядову діяльність, а також для оцінки результатів наглядової діяльності.

Таким чином, аналітичне оцінювання наглядової діяльності теруправлінь здійснюється шляхом аналізу відповідних звітів із використанням сучасних інформаційних технологій. Отже, необхідною умовою застосування методики стала наявність в усіх теруправліннях, в управлінні організації державного нагляду та обліку травматизму Комітету необхідних для цього засобів інформатизації, а саме: засобів комп'ютерної техніки, конфігурація яких дозволяє вирішувати завдання автоматизованого збору даних про наглядову діяльність та формування звітів за встановленими формами, а також засобів комунікації, які дозволяють передавати (отримувати) дані через мережу Інтернет.

Вимоги до фахівців, які здійснюють формування звітів про наглядову діяльність з використанням інформаційних технологій, такі: практичні навички роботи з комп'ютером та загальносистемним програмним забезпеченням Windows 9X / 2000 / XP, пакетів MS Word та Excel, які входять до складу MS Office; вміння самостійно встановлювати та опановувати роботу з прикладним програмним забезпеченням з наглядової діяльності (мова інтерфейсу користувача – державна), а також працювати з комплектом експлуатаційної документації. Фактично, ці вимоги визначають мінімальний рівень підготовки майбутніх фахівців з питань інформатики і комп'ютерної техніки.

Формування звітності про наглядову діяльність органів державного нагляду за охороною праці

Загальні принципи і підхід до організації і ведення звітності

Єдиний порядок і підхід щодо ведення звітності про результати діяльності органів державного нагляду за охороною праці на підприємствах, установах, організаціях різних видів економічної діяльності, об'єктах енергетики, котлонагляду та підйомних споруд, об'єктах підвищеної небезпеки встановлено наказом Держгірпромнагляду від 20.02.2006 р. № 28 «Про затвердження методики аналітичного оцінювання наглядової діяльності територіальних управлінь Держгірпромнагляду».

Практична реалізація формування звітів здійснюється за допомогою визначеного переліку показників наглядової діяльності, що наведено у таблиці 3.1. Відповідно до діючої методики встановлюються різні за змістом і призначенням форми звітності про наглядову діяльність, які відрізняються різними наборами показників та періодичністю звітування (див. табл. 3.1).

Для забезпечення уніфікації підходів до формування звітів та оцінювання наглядової діяльності на різних рівнях ієрархічної структури Держгірпромнагляду використовуються наступні класифікатори:

- ✓ класифікатор теруправлінь, що використовується при формуванні звітів про наглядову діяльність у структурних підрозділах Держгірпромнагляду (табл. 3.2);
- ✓ класифікатор кодів згрупованих видів економічної діяльності, що використовується при формуванні звітів про наглядову діяльність у структурних підрозділах Комітету (табл. 3.3).

Формування БД звітності про наглядову діяльність теруправлінь і про травматизм здійснюється з використанням електронних форм звітних документів.

БД формуються за п'ятьма напрямками нагляду: загальний; котлонагляд; енергетика; охорона надр; об'єкти підвищеної небезпеки.

Звітність про результати діяльності органів державного нагляду за охороною праці здійснюється окремо за кожний тиждень, місяць та за рік в цілому. Загальною особливістю ведення форм звітності є те, що всі показники наглядової діяльності заносяться двома рядками: у першому рядку наводяться результати діяльності за звітний період поточного року, а у другому рядку – результати діяльності за той же період минулого року.

Таблиця 3.1

Показники наглядової діяльності, що використовуються в формах звітності

Показники та коди наглядової діяльності		Форма звітності		
		Річна	Місячна	Тижнева
Кількість підконтрольних підприємств (адм. од.), усього	1	x		
у тому числі за формами власності: державних	2			
Колективних	3			
Приватних	4			
Середньоспискова чисельність працівників, зайнятих на підконтрольних підприємствах, усього	5	x		
у тому числі за формами власності: державних	6			
Колективних	7			
Приватних	8			
Чисельність працівників по статі і віку на підконтрольних підприємствах: чоловіків	9			
Жінок	10			
Підлітків	11			
Дітей	12			
Чисельність службових осіб, які здійснюють державний нагляд: за штатом	13	x	x	
Фактично	14	x	x	
Загальна чисельність державних інспекторів: за штатом	15	x	x	
фактично	16	x	x	
з них жінок, фактично	17	x		
Проведено перевірок: комплексних	18	x	x	
цільових	19	x	x	
оперативних	20	x	x	x
у т.ч. в нічний час	21			
Кількість підприємств (об'єктів), на яких проводились перевірки, усього	22	x	x	
у т.ч. за формами власності - державних	23			
колективних	24			
приватних	25			
Чисельність працівників, зайнятих на перевірених підприємствах (об'єктах)	26			
Кількість відпрацьованих інспекторами людино-днів, усього	27	x	x	
з них: витрачено на перевірки	28	x	x	
витрачено на розслідування нещасних випадків	29	x	x	
витрачено на викладацьку роботу, годин	30	x		
Виявлено порушень нормативних актів про охорону праці, усього	31	x	x	
Усунено порушень нормативних актів про охорону праці	32			
Кількість призупинених робіт і об'єктів, усього	33	x	x	x
Кількість штрафів, накладених на підприємства за порушення нормативних актів про охорону праці	34			

Показники та коди наглядової діяльності		Форма звітності		
		Річна	Місячна	Тижнева
Сума накладених штрафів, тис. грн.	35			
Сума стягнених штрафів, тис. грн.	36			
Кількість штрафів, накладених на працівників, усього	37	x	x	x
з них на керівників підприємств	38	x	x	x
Сума накладених штрафів на працівників, тис. грн.	39	x	x	x
Стягнуто штрафів з працівників, усього	40	x	x	
Сума стягнених штрафів з працівників, тис. грн.	41	x	x	x
Направлено матеріалів до слідчих органів за порушення законодавства про охорону праці (без урахування нещасних випадків), осіб	42	x	x	
Відмовлено в порушенні кримінальної справи, осіб	43	x	x	
Заслухано керівників підконтрольних підприємств, усього	44	x	x	
у тому числі на засіданні ради теруправління	45	x		
Кількість виявлених приховувань нещасних випадків	46			
Сума штрафів за приховані нещасні випадки, тис. грн.	47			
Перевірено роботу: інспекцій	48	x		
інспекторів	49	x		
Кількість видів робіт підвищеної небезпеки, встановлених на підставі даних про загальний травматизму і перевірок	50			
Кількість не стягнутих штрафів матеріали за якими передано у виконавчу службу	51	x	x	
Кількість піднаглядових підприємств	52	x	x	
Кількість піднаглядових об'єктів*	53	x	x	
Кількість перевірених підприємств	54	x	x	
Кількість перевірених об'єктів	55	x	x	

* Під піднаглядовими об'єктами маються на увазі відособлені виробничі структурні підрозділи суб'єктів господарювання (виробничі цехи, ділянки проммайданчики тощо), тривалість перевірки кожного з них, як правило, не перебільшує тривалість однієї оперативної перевірки, а також об'єкти, закріплені за спеціальними видами нагляду ("Охорона надр", "Енергетика", "Котлонагляд").

Таблиця 3.2

Класифікатор теруправлінь, що використовується при формуванні звітів про наглядову діяльність у структурних підрозділах Держгірпромнагляду

Теруправління	Код
ТУ по АР Крим	1
ТУ по Вінницькій обл.	2
ТУ по Волинській обл.	3
ТУ по Дніпропетровській обл.	4
ТУ по Донецькій обл.	5
ТУ по Житомирській обл.	6
ТУ по Закарпатській обл.	7
ТУ по Запорізькій обл.	8

ТУ по Івано-Франківській обл.	9
ТУ по Київській обл. та м. Києву	10
ТУ по Кіровоградській обл.	11
ТУ по Луганській обл.	12
ТУ по Львівській обл.	13
ТУ по Миколаївській обл.	14
ТУ по Одеській обл.	15
ТУ по Полтавській обл.	16
ТУ по Рівненській обл.	17
ТУ по Сумській обл.	18
ТУ по Тернопільській обл.	19
ТУ по Харківській обл.	20
ТУ по Херсонській обл.	21
ТУ по Хмельницькій обл.	22
ТУ по Черкаській обл.	23
ТУ по Чернівецькій обл.	24
ТУ по Чернігівській обл.	25
Криворізьке ТУ	26

Таблиця 3.3

Класифікатор кодів згрупованих видів економічної діяльності,
що використовується при формуванні звітів про наглядову діяльність
у структурних підрозділах Держгірпромнагляду

Види економічної діяльності	Код
Вугільна промисловість	1
Гірничорудна і нерудна промисловість	2
Нафтогазодобувна промисловість, геологорозвідка	3
Охорона надр	4
Металургійна промисловість	5
Будівництво та промисловість будматеріалів	6
Енергетика	7
Котлонагляд та підйомні споруди	8
Підприємства та об'єкти теплокомуненерго, міського освітлення, ремонтно-будівельні підприємства, здавання в оренду власного нерухомого майна (ЖЕКи)	9
Хімічна, нафтохімічна, нафтопереробна, переробна промисловість (у т.ч. об'єкти підвищеної небезпеки)	10
Об'єкти виробництва вибухових речовин	11
Газова промисловість	12
Целюлозно-паперова промисловість	13
ЖКГ* (підприємства та об'єкти водно-каналізаційного господарства)	14
Машинобудування	15
Залізничний транспорт	16
Водний транспорт	17
Автомобільний транспорт	18
Інші види транспорту (підприємства авіаційного транспорту, міського електротранспорту, будівництва та експлуатації магістральних і міських автодоріг, спецко-	19

мунтрансу, комунмашу)	
Пошта, зв'язок	20
Сільське господарство	21
Рибне господарство	22
Лісове господарство	23
Харчова промисловість та перероблення с/г продуктів	24
Видавнича справа	25
Легка, текстильна промисловість та пошиття одягу	26
Виробництво шкіри та шкіряного взуття	27
Виробництво деревини та виробів з деревини	28
Соціально-культурна сфера та торгівля	29
Вугільна спеціалізована	30
ЖКГ-3 (Здавання в оренду власного нерухомого майна, облаштування ландшафту, ритуальне обслуговування населення, сільська комунальна служба)	31

Державні інспектори звітують про результати наглядової діяльності з передачею результатів до інспекції для узагальнення. Державні інспекції узагальнюють показники наглядової діяльності інспекторів і звітують перед територіальними управліннями з передачею звітів для узагальнення. Територіальні управління узагальнюють показники наглядової діяльності інспекцій, після чого за допомогою інформаційної системи «Нагляд» формують та передають до Держгірпромнагляду такі звіти:

- ✓ електронні форми тижневого звіту про наглядову діяльність (подаються до Комітету щопонеділка до 15 години);
- ✓ електронні форми місячного звіту про наглядову діяльність (подаються до Комітету до 10 числа місяця, наступного за звітним);
- ✓ електронні форми квартального звіту про травматизм (подаються до Комітету до 10 числа місяця, наступного за звітним кварталом).

Порядок і вимоги до формування звітів

Формування звітів здійснюється з урахуванням вимог наказу Держгірпромнагляду від 20.02.2006 р. № 28 “Про затвердження Методики аналітичного оцінювання наглядової діяльності територіальних управлінь Держгірпромнагляду”, наказу Держгірпромнагляду від 22.05.07 № 109 “Про розподіл видів нагляду за структурними підрозділами Держгірпромнагляду” та листа Держгірпромнагляду від 31.07.2007 р. № 1/2-02-11/5284 “Про електронну звітність ТУ про наглядову діяльність”.

Форми звіту складаються з шести таблиць:

- * звіт про наглядову діяльність по ТУ “Загальний по ТУ”;
- * звіт про наглядову діяльність по ТУ “За видами нагляду”;
- * звіт про наглядову діяльність в охороні надр по ТУ “Охорона надр”;
- * звіт про наглядову діяльність в енергетиці по ТУ “Енергетика”;
- * звіт про наглядову діяльність у котлонагляді та підйомних спорудах по ТУ “Котлонагляд”;
- * звіт про наглядову діяльність на об’єктах підвищеної небезпеки по ТУ “Об’єкти підвищеної небезпеки”.

Звіт про наглядову діяльність по ТУ “Загальний по ТУ” на рівні інспектора не заповнюється, а формується автоматично як сума відповідних комірок таблиць “За видами нагляду”, “Охорона надр”, “Енергетика”, “Котлонагляд” та “Об’єкти підвищеної небезпеки” на рівні інспекції.

Заповнення таблиці “За видами нагляду”

Звіт про наглядову діяльність ТУ заповнюється даними про результати наглядової діяльності ТУ в розрізі видів нагляду. Відповідно до наказу Держгірпромнагляду від 22.05.07 № 109 в розподіл показників наглядової діяльності внесені зміни, починаючи з липня 2007 року:

✓ вид нагляду “ЖКГ (міський електричний транспорт)” вилучається з переліку видів нагляду та в подальшому окремо не реєструються. Вказані дані стають складовою частиною виду нагляду “Інші види транспорту (підприємства авіаційного транспорту, міського електротранспорту, будівництва та експлуатації магістральних і міських автодоріг, спецкомунтрансу, комунмашу)”;

✓ дані за видом нагляду “Соціально-культурна сфера та торгівля” розділяються на два види нагляду - виду нагляду “Соціально-культурна сфера та торгівля” та “ЖКГ-3” здавання в оренду власного нерухомого майна, облаштування ландшафту, ритуальне обслуговування населення, сільська комунальна служба”.

✓ для здійснення порівняльного аналізу додано стовпчик “СКС + ЖКГ-3”, дані до якого при формуванні звітів не заносяться, а автоматично підсумовуються зі стовпчиків “Соціально-культурна сфера та торгівля” та “ЖКГ-3”.

При заповненні таблиці “Загальний по ТУ” показник 51 заповнюється станом на кінець звітного періоду.

При заповненні показників 52 та 53 вносяться дані про кількість закріплених за видами нагляду підприємств (суб’єктів господарювання) та об’єктів за виключенням даних про кількість підприємств та об’єктів, закріплених за спеціальними видами нагляду (“Охорона надр”, “Енергетика”, “Котлонагляд”), які відображаються за видами нагляду у відповідних таблицях. Необхідно відмітити, що дані за показниками 52 та 53 при формуванні звітів з наростаючим підсумком не підсумовуються а фіксуються станом на кінець вибраного періоду.

При заповненні показника 55 вносяться дані про фактичні перевірки об’єктів, закріплених за відповідними видами нагляду. У стовпчиках “Охорона надр”, “Енергетика”, “Котлонагляд” заповнюються дані про перевірки об’єктів відповідних підприємств за виключенням об’єктів, закріплених за спеціальними видами нагляду (“Охорона надр”, “Енергетика”, “Котлонагляд”), які відображаються за видами нагляду у відповідних таблицях.

При заповненні показників 54 та 55 підприємство чи об’єкт, які перевіряються декілька раз на рік, заносяться тільки при першій перевірці. При першій перевірці об’єкту, за умови, що підприємство, якому він належить, не перевірялось, підприємство відмічається як таке, на якому була проведена перевірка. Усунення дублювання перевірок підприємств та їх об’єктів покладається на інспектора, за яким це підприємство закріплено.

Показники 52 та 53 заповнюються станом на дату формування звіту два рази на рік у місячній звітній формі за червень та в річній звітній формі за грудень звітного року. В інші звітні місяці дані по показниках 52 та 53 будуть автоматично переноситись з вказаних звітів.

При заповненні річних звітів показники 1, 5, 22 та 26 після 2008 року заповнююватись не будуть.

При заповненні показників 13 та 14 дані заносяться станом на кінець звітного періоду з розбивкою за видами нагляду пропорційно щільності нагляду по закріплених галузях. Для простоти розрахунків можливо використати спосіб розподілу пропорційно кількості піднаглядових підприємств за закріпленими за інспектором галузями нагляду.

При заповненні показників 15 та 16 дані заносяться станом на кінець звітного періоду з розбивкою за видами нагляду пропорційно фактичній щільності нагляду по закріплених галузях у звітному місяці.

При заповненні показника 27 дані заносяться відповідно до фактично відпрацьованого інспектором часу (за виключенням днів відпусток та хвороби) пропорційно щільності нагляду за галузями нагляду.

Заповнення таблиці “Охорона надр”

При заповненні таблиці “Охорона надр” вносяться дані тільки про перевірки спеціальних об’єктів, які відносяться до охорони надр.

При заповненні показників 13 та 14 дані заносяться станом на кінець звітного періоду з розбивкою за видами нагляду пропорційно щільності нагляду по закріплених галузях на підприємствах яких є об’єкти охорони надр.

При заповненні показників 15 та 16 дані заносяться станом на кінець звітного періоду з розбивкою за видами нагляду пропорційно фактичній щільності нагляду по закріплених галузях на підприємствах яких є об’єкти охорони надр у звітному місяці.

При заповненні показника 27 дані заносяться відповідно до фактично відпрацьованого інспектором часу (за виключенням днів відпусток та хвороби) пропорційно щільності нагляду за галузями нагляду на підприємствах яких є об’єкти охорони надр.

При заповненні показника 55 вносяться дані про фактичні перевірки об’єктів, закріплених за відповідними видами нагляду.

При заповненні показника 55 об’єкти, які перевіряються декілька разів на рік, заносяться тільки при першій перевірці. При першій перевірці об’єкту, за умови, що підприємство, якому він належить, не перевірялось, підприємство відмічається в таблиці “За видами нагляду” як таке, на якому була проведена перевірка. Усунення дублювання перевірок підприємств та їх об’єктів покладається на інспектора, за яким це підприємство закріплено.

Показник 53 заповнюються станом на дату формування звіту два рази на рік у місячній звітній формі за червень та в річній звітній формі за грудень звітного року. В інші звітні місяці дані по показнику 53 будуть автоматично переноситись з вказаних звітів.

Заповнення таблиці “Енергетика”

При заповненні таблиці “Енергетика” вносяться дані тільки про перевірки спеціальних об’єктів, які відносяться до охорони надр.

При заповненні показників 13 та 14 дані заносяться станом на кінець звітнього періоду з розбивкою за видами нагляду пропорційно щільності нагляду по закріплених галузях на підприємствах яких є підприємства та об’єктах енергетики.

При заповненні показників 15 та 16 дані заносяться станом на кінець звітнього періоду з розбивкою за видами нагляду пропорційно фактичній щільності нагляду по закріплених галузях на підприємствах та об’єктах енергетики у звітньому місяці.

При заповненні показника 27 дані заносяться відповідно до фактично відпрацьованого інспектором часу (за виключенням днів відпусток та хвороби) пропорційно щільності нагляду за галузями наглядом на підприємствах та об’єктах енергетики.

При заповненні показника 55 вносяться дані про фактичні перевірки об’єктів, закріплених за відповідними видами нагляду.

При заповненні показника 55 об’єкти, які перевіряються декілька разів на рік, заносяться тільки при першій перевірці. При першій перевірці об’єкту, за умови, що підприємство, якому він належить, не перевірялось, підприємство відмічається в таблиці “За видами нагляду” як таке, на якому була проведена перевірка. Усунення дублювання перевірок підприємств та їх об’єктів покладається на інспектора, за яким це підприємство закріплено.

Показник 53 заповнюються станом на дату формування звіту два рази на рік у місячній звітній формі за червень та в річній звітній формі за грудень звітнього року. В інші звітні місяці дані по показнику 53 будуть автоматично переноситись з вказаних звітів.

Заповнення таблиці “Котлонагляд”

При заповненні таблиці “Котлонагляд” вносяться дані тільки про перевірки спеціальних об’єктів, які відносяться до охорони надр.

При заповненні показників 13 та 14 дані заносяться станом на кінець звітнього періоду з розбивкою за видами нагляду пропорційно щільності нагляду по закріплених галузях на підприємствах яких є підприємства та об’єктах котлонагляду.

При заповненні показників 15 та 16 дані заносяться станом на кінець звітнього періоду з розбивкою за видами нагляду пропорційно фактичній щільності нагляду по закріплених галузях на підприємствах та об’єктах котлонагляду у звітньому місяці.

При заповненні показника 27 дані заносяться відповідно до фактично відпрацьованого інспектором часу (за виключенням днів відпусток та хвороби) пропорційно щільності нагляду за галузями наглядом на підприємствах та об’єктах котлонагляду.

При заповненні показника 55 вносяться дані про фактичні перевірки об'єктів, закріплених за відповідними видами нагляду.

При заповненні показника 55 об'єкти, які перевіряються декілька разів на рік, заносяться тільки при першій перевірці. При першій перевірці об'єкту, за умови, що підприємство, якому він належить, не перевірялось, підприємство відмічається в таблиці “За видами нагляду” як таке, на якому була проведена перевірка. Усунення дублювання перевірок підприємств та їх об'єктів покладається на інспектора, за яким це підприємство закріплено.

Показник 53 заповнюється станом на дату формування звіту два рази на рік у місячній звітній формі за червень та в річній звітній формі за грудень звітного року. В інші звітні місяці дані по показнику 53 будуть автоматично переноситись з вказаних звітів.

Заповнення таблиці “Об’єкти підвищеної небезпеки”

Результати наглядової діяльності на об’єктах підвищеної небезпеки підприємств, установ, організацій, об’єктів хімічної, нафтохімічної, нафтопереробної промисловості, що внесені до Державного Реєстру органами Держгірпромнагляд окремо заносяться таблиці “Об’єкти підвищеної небезпеки” в розрізі видів нагляду. Зв’язку з іншими закладниками ця звітна форма не має.

Показники 53 та 55 включають в себе закріплені за кожним видом нагляду об’єкти. При заповненні показника 55 об’єкт, який перевіряється декілька раз на рік, заносяться тільки при першій перевірці.

Показник 53 у таблиці “Об’єкти підвищеної небезпеки” заповнюється станом на дату формування звіту два рази на рік у місячній звітній формі за червень та в річній звітній формі за грудень звітного року. В інші звітні місяці дані по показнику 53 будуть автоматично переноситись з вказаних звітів.

У таблиці “Об’єкти підвищеної небезпеки” показники 52 та 54 не заповнюються.

Формування таблиці “Загальний по ТУ”

Таблиця “Загальний по ТУ” на всіх рівнях, крім інспектора, формується автоматично як сума відповідних комірок таблиць “За видами нагляду”, “Охорона надр”, “Енергетика” та використовується для проведення аналізу та формування звітів.

Сумарні значення показників наглядової діяльності для об’єктів, закріплених за спеціальними видами нагляду (“Охорона надр”, “Енергетика”, “Котлонагляд”) відображаються за видами нагляду у відповідних таблицях, а в таблиці “Загальний по ТУ” відображені значення показників наглядової діяльності для галузей нагляду з врахування всіх об’єктів, які розміщені на підприємствах цих галузей.

Аналітичне оцінювання наглядової діяльності

Діюча система оцінювання наглядової діяльності

Сутністю оцінювання наглядової діяльності органів державного нагляду за охороною праці є аналіз результатів роботи окремих посадових осіб (державних інспекторів) та структурних підрозділів Держгірпромнагляду (інспекцій, теруправлінь та Комітету в цілому) за встановленими показниками у визначе-

ний проміжок часу. Вихідними даними для аналізу є показники звітів відповідних структурних підрозділів за тиждень, місяць і рік.

Оцінка наглядової діяльності на основі тижневої звітності

Виходячи з практичного багаторічного досвіду функціонування системи нагляду за охороною праці було встановлено, як найбільш важливі для тижневої (оперативної) звітності, такі показники: p_{20} (Проведено перевірок оперативних), p_{33} , p_{37} , p_{38} , p_{39} .

Принципи оцінювання наглядової діяльності за тиждень викладено в Методиці. Вихідними даними для тижневої оцінки показників наглядової діяльності теруправлінь є тижнева форма звітності. У формалізованому вигляді масив початкових даних для розрахунку показників тижневої діяльності має вигляд наведений у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Масив початкових даних для розрахунку показників наглядової діяльності

Коди НД	Усього	Коди КВЕД				
		1	2	...	29	31
20	p_{20}					
33	p_{33}					
37	p_{37}					
38	p_{38}					
39	p_{39}					

Для розрахунку значень звітних показників формується масив початкових даних для визначення актуальності КВЕД для теруправлінь. Практична реалізація оцінювання визначила необхідність введення поняття „актуальність виду економічної діяльності”.

Для кожного теруправління за кожний звітний період актуальність виду економічної діяльності визначається в такий спосіб. Для початкового масиву звітних даних теруправлінь про наглядову діяльність (рядки – показники наглядової діяльності, стовпці – коди видів економічної діяльності за класифікатором – КВЕД) формується допоміжний масив (табл. 1.6.3) таким чином, що кожен з його елементів a_{ij} набуває значення 1, якщо в i -му теруправлінні здійснюється нагляд за j -м видом економічної діяльності, в іншому випадку елемент a_{ij} набуває значення 0.

Масив початкових даних для визначення актуальності КВЕД для теруправлінь наведено в табл. 3.5.

Масив початкових даних для визначення актуальності КВЕД для теруправлінь

Коди теруправлінь	Коди КВЕД			Разом по ТУ
	1	...	m	
1	a_{11}	...	a_{1m}	$m_1 = \sum_{j=1}^m a_{1j}$
...	...	a_{ij}	...	$m_i = \sum_{j=1}^m a_{ij}$
n	a_{n1}	...	a_{nm}	$m_n = \sum_{j=1}^m a_{nj}$
Разом по коду КВЕД	$n_1 = \sum_{i=1}^n a_{i1}$	$n_j = \sum_{i=1}^n a_{ij}$	$n_m = \sum_{i=1}^n a_{im}$	

Отже, j -й код КВЕД є актуальним для i -го теруправління, якщо $a_{ij} > 0$.

Кількість теруправлінь позначається літерою n ; станом на липень 2009 року структури Комітету $n = 26$ (див. табл. 2.9.2). Кількість кодів видів економічної діяльності, за якими здійснюється облік наглядової діяльності, позначимо літерою m . Відповідно до прийнятої в Комітеті системи групування зараз $m = 30$ (див. табл. 3.3). З урахуванням введених позначень Масив початкових даних для визначення актуальності КВЕД представляє собою таблицю (табл. 3.5).

Сумарні показники наглядової діяльності для i -го теруправління розраховуються за формулою:

$$p_k^i = \sum_{j=1}^{m_i} p_{kj}, \quad (3.1)$$

де p_{kj} – елементи таблиці 1, які відповідають k -му показнику наглядової діяльності та j -му коду КВЕД i -го теруправління; заповнюються користувачами – фахівцями теруправлінь як сумарні по підпорядкованих i -му теруправлінню структурних підрозділах (інспекціях); $k \in \{20, 33, 37, 38, 39\}$.

Узагальнена оперативна оцінка наглядової діяльності здійснюється шляхом розрахунку сумарних показників відповідно до кодів КВЕД, що використовуються в тижневих формах.

Розрахунок сумарних показників наглядової діяльності по всіх теруправліннях виконується за формулою:

$$p_k = \sum_{j=1}^{m_i} p_{kj}^i, \quad (3.2)$$

де p_{kj}^i – елементи таблиці 2, які відповідають k -му показнику наглядової діяльності j -му коду КВЕД i -го теруправління; $k \in \{20,33,37,38,39\}$.

Результат оцінки надається у формі, наведеній у таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Структура узагальненого звіту на основі тижневих форм звітності

Коди НД	Всього	Теруправління		
		ТУ по АР Крим	...	Криворізьке ТУ
20	p_{20}	p_{20}^1	...	p_{20}^{25}
33	p_{33}	...	...	...
37	p_{37}	...	...	...
38	p_{38}	...	...	...
39	p_{39}	p_{39}^1	...	p_{39}^{25}

Показники наглядової діяльності (за кодами КВЕД), приведені на одного інспектора, розраховуються за формулою:

$$p'_k = \sum_{j=1}^{m_i} \frac{p_{kj}}{p_{16,j}}, \quad (3.3)$$

де $p_{16,j}$ – загальна чисельність державних інспекторів (фактична), що здійснюють державний нагляд за j -м видом економічної діяльності.

Показники наглядової діяльності (за регіональною ознакою), приведені до однієї службової особи, розраховуються за формулою:

$$p''_k = \sum_{j=1}^{m_i} \frac{p_{kj}}{p_{14,j}}, \quad (3.4)$$

де $p_{14,j}$ – загальна чисельність службових осіб (фактична), що здійснюють державний нагляд за j -м видом економічної діяльності.

Сумарний по Держгірпромнагляд звіт про результати оцінки наглядової діяльності по територіальних управліннях формується з колонок “Усього”. В результаті складаються сумарні форми оперативної інформації про наглядову діяльність у розрізі теруправлінь, які, як правило, складаються в порівнянні з даними за попередній тиждень.

З використанням даних, що містяться у формах тижневої звітності, розраховуються показники ефективності наглядової діяльності:

показник ефективності призупинок:

$$E_{II} = \frac{P_{33}}{P_{20}}, \quad (3.5)$$

де P_{33} – кількість призупинених робіт (об'єктів); P_{20} – кількість проведених оперативних перевірок;
показник ефективності понесення адміністративної відповідальності (штрафів):

$$E_{III} = \frac{P_{39}}{P_{20}}, \quad (3.6)$$

де P_{41} – сума штрафів, накладених на працівників.

Оцінка наглядової діяльності теруправлінь на основі місячної та річної звітності

Порядок розрахунку сумарних показників наглядової діяльності на основі використання місячних та річних форм звітності аналогічний порядку розрахунку таких показників, що виконується на основі тижневих форм звітності. Відмінність полягає у вихідних даних, які визначаються переліком кодів КВЕД та використаних показників наглядової діяльності.

Оскільки по жодному з показників наглядової діяльності, взятих до розгляду окремо, не можна одержати узагальнену оцінку наглядової діяльності теруправління, необхідно використовувати критерії оцінки наглядової діяльності (далі – критерії), які формуються з декількох показників. У загальному випадку математичний вираз критерію має такий вигляд:

$$K = F(P_1, P_2, \dots), \quad (3.7)$$

де K – критерій; $P_1, P_2, \dots$ – показники наглядової діяльності.

Приклад сформованого критерію: $K = \frac{P_{22}}{P_{16}}$ (відношення кількості підприємств (об'єктів), де проводились перевірки, до загальної фактичної чисельності державних інспекторів).

Для визначення середніх значень критеріїв за кодами КВЕД необхідно обчислити їх суму та розділити її на число теруправлінь, для яких цей вид економічної діяльності є актуальним:

$$\bar{K}_j = \frac{1}{n_j} \sum_{j=1}^{n_j} K_j, \quad (3.8)$$

де $\bar{K}_j$ – середнє значення критерію за j -м кодом КВЕД; n_j – число теруправлінь, для яких j -й вид економічної діяльності є актуальним; K_j – значення критерію за j -м кодом КВЕД.

На основі розрахованих середніх значень критерію для кожного теруправління за видами економічної діяльності необхідно розрахувати дисперсію:

$$D_j = \frac{1}{n_j} \sum_{j=1}^{n_j} (K_{ij} - \bar{K}_j)^2, \quad (3.9)$$

де K_{ij} – значення критерію по j -му коду КВЕД для i -го теруправління.

Середньоквадратичне відхилення по j -му коду КВЕД необхідно розрахувати за формулою:

$$\sigma_j = \sqrt{D_j}. \quad (3.10)$$

Відхилення значення кожного з критеріїв від середнього за j -м кодом КВЕД розраховується за формулою:

$$\Delta K_{ij} = K_{ij} - \bar{K}_i. \quad (3.11)$$

Бальна оцінка (b_{ij}) по j -му коду КВЕД для i -го теруправління визначається в такий спосіб:

$$b_{ij} = \begin{cases} -1, \text{ якщо } \Delta K_{ij} \leq -\sigma_j \\ 0, \text{ якщо } -\sigma_j < \Delta K_{ij} \leq \sigma_j \\ 1, \text{ якщо } \Delta K_{ij} > \sigma_j \end{cases}. \quad (3.12)$$

Середня бальна оцінка критерію наглядової діяльності для i -го теруправління розраховується за формулою:

$$\bar{b}_i = \frac{1}{m_i} \sum_{j=1}^{m_i} b_{ij}, \quad (3.13)$$

де m_i – кількість видів економічної діяльності, які є актуальними для i -го теруправління.

Середня бальна оцінка критерію наглядової діяльності за j -м видом економічної діяльності розраховується за формулою:

$$\bar{b}_j = \frac{1}{n_j} \sum_{i=1}^{n_j} b_{ij}, \quad (3.14)$$

де n_j – кількість територіальних управлінь, для яких j -й вид економічної діяльності є актуальним.

При абсолютних відхиленнях значень бальних оцінок критеріїв понад 0,5 можна зробити висновок, що за визначеним видом економічної діяльності (по теруправлінню) стан наглядової діяльності є незадовільним, тому необхідно детальніше вивчити причини такого відхилення.

Розроблення та обґрунтування критеріїв, які враховують декілька (понад три) показників передбачає застосування математичних методів. При розробленні таких критеріїв рекомендовано використовувати вагові коефіцієнти для кожного з показників. Отже, l -й критерій, для розробленні якого використано вагові коефіцієнти, має вигляд:

$$K = \sum_{r=1}^N v_r P_r \quad (3.15)$$

де K – критерій; v_r – ваговий коефіцієнт; P_r – показник наглядової діяльності; N – кількість показників, що використовуються для розроблення критерію K .

Для визначення вагових коефіцієнтів рекомендовано використовувати експертні методи: суворого ранжування та безпосередньої оцінки. До експертного опитування слід залучати фахівців, які мають достатній досвід наглядової діяльності.

Розглянемо приклад використання вагових коефіцієнтів при розробленні критерію:

$$K = \frac{1}{P_{16}}(10 \cdot P_{18} + 5 \cdot P_{19} + 20 \cdot P_{20}), \quad (3.16)$$

де P_{18}, P_{19}, P_{20} – кількість проведених перевірок, відповідно, комплексних, цільових, оперативних; P_{16} – загальна фактична чисельність державних інспекторів; 10, 5, 20 – вагові коефіцієнти показників P_{18}, P_{19}, P_{20} , відповідно, визначені експертним шляхом.

Аналогічно необхідно розробляти критерії, що враховують особливості ведення наглядової діяльності в теруправліннях й актуальність кодів КВЕД, за якими здійснюється нагляд, та інші чинники.

У випадку, коли одночасно використовується декілька критеріїв, необхідно розрахувати інтегральні показники (ІП) наглядової діяльності для територіальних управлінь та за видами економічної діяльності.

Розрахунок інтегральних бальних показників наглядової діяльності виконується за формулами:

$$IB_i = \sum_{l=1}^L \bar{b}_i^l; \quad IB_j = \sum_{l=1}^L \bar{b}_j^l, \quad (3.17)$$

де IB_i, IB_j – інтегральні бальні показники наглядової діяльності, відповідно, для i -го теруправління та за j -м кодом КВЕД; $\bar{b}_i^l, \bar{b}_j^l$ – бальні оцінки l -го критерію наглядової діяльності, відповідно, для i -го теруправління та за j -м кодом КВЕД; L – кількість критеріїв, за якими проведено розрахунок.

Розрахунок інтегральних критеріальних показників наглядової діяльності для i -го теруправління виконується за формулами:

$$IK_i = \sum_{l=1}^L K_i^l; \quad IK_j = \sum_{l=1}^L K_j^l \quad (3.18)$$

де IK_i, IK_j – інтегральні критеріальні показники наглядової діяльності, відповідно, для i -го теруправління та за j -м кодом КВЕД; K_i^l, K_j^l значення l -го критерію наглядової діяльності, відповідно, для i -го теруправління та за j -м кодом КВЕД.

Інтегральні показники наглядової діяльності, розраховані в такий спосіб дозволяють встановити компенсацію невиконання плану теруправління за окремими кодами КВЕД за рахунок перевиконання плану по інших кодах КВЕД.

Аналіз наглядової діяльності для галузевих управлінь Комітету проводиться на основі вибраних видів економічної діяльності, тобто з місячних (річних) звітів територіальних управлінь вибираються дані за видами економічної діяльності, які актуальні для даного управління. Подальший аналіз аналогічний, викладеному вище.

Наведені вище форми оцінювання наглядової діяльності, що використовуються в сучасній практиці структурних підрозділів Держгірпромнагляду, дозволяють вирішити основні завдання щодо формування уніфікованої звітності про результати наглядової діяльності на різних рівнях. Разом з тим, вони не дають можливості проведення більш детального аналізу наглядової діяльності з урахуванням специфіки окремих регіонів та видів економічної діяльності.

Шляхи вдосконалення оцінки наглядової діяльності

Незважаючи на те, що при аналітичному оцінюванні наглядової діяльності переважно використовуються як окремі, такі й інтегральні бальні та критеріальні показники (див. формули 3.17 та 3.18), слід відзначити, що вони не дозволяють враховувати очікувані (прогнозовані або планові) значення показників, а також заздалегідь визначені пріоритетні напрямки наглядової діяльності. Одним з варіантів підвищення об'єктивності аналітичного оцінювання наглядової діяльності пропонується використання додаткових критеріїв: нормований, збалансований та зважений.

Нормований критерій. Цей критерій дозволяє врахувати прогнозні значення показників. Для кожного з показників наглядової діяльності може бути розраховано прогнозне значення з використанням таких методів: регресійний аналіз, метод групового врахування аргументів, нейронні мережі, експертне прогнозування та інші. Слід відзначити, що в окремих випадках замість прогнозного значення показника може використовуватись планове, яке визначається та/чи затверджується для структурного підрозділу у встановленому порядку до початку звітного періоду.

В цьому випадку будуть використовуватися нормовані значення показників:

$$P_k^H = \frac{P_k}{P_k^*}, \quad (3.19)$$

де P_k^H – нормовані значення k -го показника наглядової діяльності; P_k, P_k^* – відповідно, фактичне та очікуване (прогнозне або планове) значення k -го показника.

Оцінка відхилення показника від очікуваного значення визначається за формулою:

$$\Delta P_k = \left| P_k^H - 1 \right|. \quad (3.20)$$

Математичний вираз нормованого критерію:

$$K_H = F(\Delta P_1, \Delta P_2 \dots). \quad (3.21)$$

Збалансований критерій. Цей критерій дозволяє врахувати недосконалість визначення очікуваних значень показників наглядової діяльності. Математичний вираз збалансованого критерію:

$$K_{36} = F(P'_1, P'_2 \dots), \quad (3.22)$$

$$\text{де } P'_k = \begin{cases} P_k, \text{ якщо } P_k < 1 \\ 1, \text{ якщо } P_k \geq 1 \end{cases}.$$

Зважений сумарний критерій. Цей критерій дозволяє врахувати заздалегідь визначені пріоритетні напрямки наглядової діяльності. Крім того, цей критерій може бути використаний для врахування впливу таких видів економічної діяльності, які вимагають нерегулярного (наприклад, сезонного) нагляду. Математичний вираз зваженого сумарного критерію:

$$K_{3C} = \frac{\sum_{r=1}^N v_r P_r}{\sum_{r=1}^N v_r} \quad (3.23)$$

де v_r – ваговий коефіцієнт; P_r – показник наглядової діяльності; N – кількість показників, що використовуються для розроблення зваженого сумарного критерію.

Для визначення вагових коефіцієнтів у цьому випадку рекомендовано комплексно використовувати методи статистичного аналізу, математичного моделювання та експертні.

Слід відзначити, що використання пропонованих критеріїв можливо тільки за умов, коли наявні очікувані значення показників, або визначені пріоритетні напрямки наглядової діяльності.

Етапи та порядок звітування, оцінки та прийняття управлінських рішень про наглядову діяльність

Алгоритм роботи з підготовки звітів, оцінки наглядової діяльності та прийняття управлінських рішень передбачає наступні етапи.

Етап 1. Збір даних про наглядову діяльність структурних підрозділів теруправління. Початковими даними є звітні документи на паперових або магнітних носіях, які формуються з урахуванням вимог Тимчасовою методикою обліку та аналізу наглядової діяльності територіальних управлінь та державних інспекцій (за видами нагляду). Звітні дані надходять до теруправлінь від інспекцій (інших структурних підрозділів). На цьому етапі отримані дані перевіряються користувачами – фахівцями теруправлінь, за необхідності, – уточнюються; в разі виявлення будь-яких помилок відповідний структурний підрозділ повинен їх усунути виявлені помилки, сформулювати та подати до теруправління виправлений звіт.

Етап 2. Занесення звітних даних на магнітні носії. Користувачі заносять звітні дані, одержані від структурних підрозділів, до вхідних електронних форм. Опис усіх технологічних операцій, які виконуються в процесі занесення

звітних даних з використанням електронних форм звітності та програмного забезпечення наведено у відповідній експлуатаційній документації.

Етап 3. Розрахунок інтегральних показників наглядової діяльності на рівні теруправління. Розрахунок здійснюється за критеріями, визначеними відповідно до структури теруправління та видів економічної діяльності, за якими здійснює нагляд теруправління.

Етап 4. Формування звітів на рівні теруправління. Звіт теруправління про наглядову діяльність формується як узагальнений по всіх структурних підрозділах. На рівні теруправління передбачено формування двох видів звітів.

Перший – звіти теруправління (в електронній формі), які формуються для передачі до Комітету. Ці звіти являють собою спеціалізовані файли експорту даних, які слід створювати з використанням програмного забезпечення.

Другий – звіти, які використовуються безпосередньо на рівні теруправління. До складу цих звітів, за необхідності, можуть включатися показники, розраховані на етапі 3, графіки тощо. Відповідно до встановленого в теруправлінні порядку дозволяється замість видачі звітів на друк виконувати їх експорт до інших систем (наприклад, до MS Word або MS Excel) для подальшої роботи з електронним варіантом сформованого звіту.

Виняток – річний звіт про наглядову діяльність, затверджений начальником теруправління подається до Комітету на паперових носіях. Тобто, річні звіти теруправління подаються до Комітету як на електронних, так і на паперових носіях.

Етап 5. Надсилання сформованих звітів теруправління до Комітету. Необхідно сформований на етапі 4 файл експорту даних надіслати через мережу Інтернет до Комітету та до ННДПБОП з використанням програмного забезпечення.

Етап 6. Отримання звітів теруправління Комітетом. Всі надіслані звіти проходять перевірку користувачами – фахівцями Комітету та ННДПБОП. В разі виявлення будь-яких помилок про це сповіщається відповідне теруправління, яке зобов'язане усунути виявлені помилки, сформувати та подати до Комітету та до ННДПБОП виправлений звіт.

Етап 7. Формування звітів про наглядову діяльність на рівні Комітету. Узагальнені звіти Комітету про наглядову діяльність формуються в управлінні організації державного нагляду та обліку травматизму в розрізі видів економічної діяльності та за регіональною ознакою. Галузеві звіти формуються профільними управліннями Комітету за визначеними переліками видів економічної діяльності.

Етап 8. Оцінювання наглядової діяльності теруправління. За результатами обробки звітів теруправління про наглядову діяльність формується масив статистичних даних. Сформований масив даних використовуються для аналітичного оцінювання наглядової діяльності з використанням методів статистичного аналізу, експертних та інших.

Етап 9. Підготовка управлінських рішень. Керівники Комітету використовують отримані звітні документи, а також власні знання та досвід для підготов-

ки та прийняття управлінських рішень. Управлінські рішення умовно можна розділити на оперативні та планові. Планові рішення виробляються в результаті статистичної обробки наявної звітної інформації і реалізуються в строки, встановлені нормативними (керівними) документами. Оперативні рішення переважно виробляються на підставі аналізу оперативної інформації і вимагають вжиття оперативних заходів для їхньої реалізації. На підставі планових рішень відбувається розроблення планів роботи структурних підрозділів Комітету всіх рівнів. Оперативні рішення спрямовані на вирішення питань, які потребують невідкладного вирішення, або вносять корективи в плани робіт.

Для виконання робіт відповідно до Методики в усіх структурних підрозділах Комітету, що здійснюють наглядову діяльність, призначаються відповідальні службові особи, які виконують всі перераховані етапи робіт. Закріплення за відповідальними особами цього виду діяльності здійснюється шляхом внесення відповідних записів до їх посадових інструкцій.

Відповідальність за невиконання положень Методики, достовірність даних та своєчасність подання звітних документів встановлених форм покладається на відповідних керівників структурних підрозділів:

керівники інспекцій несуть відповідальність за звітність до теруправління;
керівники теруправлінь відповідальність за звітність до Комітету.

Використання інформаційних технологій для обробки даних про наглядову діяльність Держгірпромнагляду

Загальна характеристика інформаційна система «Нагляд»

Інформаційна система (ІС) «Нагляд» призначена для виконання всіх операцій з обробки даних в процесі формування звітності про наглядову діяльність. Підсистема встановлена на рівні центрального апарату Держгірпромнагляду, в теруправліннях та інспекціях. Вхідними даними для ІС «Нагляд» є електронні форми звітності про наглядову діяльність, які заповнюються відповідно до існуючої технології формування звітів. В ІС «Нагляд» реалізовано можливість передачі за підпорядкуванням занесених даних, формування на кожному рівні ієрархічної структури Комітету звітів. На рівні Комітету формуються узагальнені звіти про наглядову діяльність по КВЕД (рис.3.2) та по теруправлінням (рис.3.3).

Відповідно до існуючого порядку збору даних про наглядову діяльність використовуються три основних форми звітування теруправлінь: річна, місячна та тижнева (основною формою звітності є місячна форма). Структура БД ІС «Нагляд» визначається множиною показників наглядової діяльності. Дані про наглядову діяльність групуються за п'ятьма напрямками нагляду: загальний; котлонагляд; енергетика; охорона надр; об'єкти підвищеної небезпеки (див. рис.3.2 та 3.3). В підсистемі використовуються класифікатори видів економічної діяльності, згрупованих відповідно до особливостей ведення наглядової діяльності в сфері охорони праці.

Нагляд™ - Комітет - [Узагальнений звіт по КВЕД за січень-грудень 2008 року]

Звіт Обробка даних Класифікатори Критерії Настройки Довідка

Настройки Excel

Загальний по ТУ За видами нагляду Котлонагляд Енергетика Охорона надр Об'єкти підвищеної небезпеки

Показники НД	КВЕД	Код	Всього	Вугільна	Причорудна і	Нафтогазовидобувна	Охорона надр	Металургійна	Будівництво та	Енергетика
				промисловість	нерудна промисловість	промисловість, Геологорозвідка				
				1	2	3	4	5	6	7
Проведено перевірок: оперативних	20	197590.00	49048.00	9067.00	2441.00	2579.00	6546.00	13857.00	7321.00	
Проведено перевірок: у тому числі в нічний час	21	3625.00	3079.00	95.00	33.00	10.00	1.00	47.00	55.00	
Кількість підприємств (об'єктів), на яких проводились перевірки, всього	22	162637.00	6368.00	10137.00	1161.00	1880.00	3610.00	15029.00	8906.00	
у тому числі по формах власності: державних	23	6795.00	0.00	15.00	19.00	15.00	7.00	43.00	370.00	
колективних	24	13285.00	0.00	168.00	28.00	75.00	284.00	949.00	767.00	

Узагальнений звіт по КВЕД

Mem: 724 kB

Рис. 3.2. Фрагмент узагальненого звіту про наглядову діяльність по КВЕД, сформований з використанням ІС «Нагляд»

Нагляд™ - Комітет - [Узагальнений звіт по ТУ за січень-грудень 2008 року]

Звіт Обробка даних Класифікатори Критерії Настройки Довідка

Настройки Excel

Загальний по ТУ За видами нагляду Котлонагляд Енергетика Охорона надр Об'єкти підвищеної небезпеки

Показники НД	ТУ	Код	Всього	ТУ по АР	ТУ по Вінницькій	ТУ по Волинській	ТУ по Дніпропетровській	ТУ по Донецькій обл.	ТУ по Житомирській
				Крим	обл.	обл.	обл.	обл.	обл.
				1	2	3	4	5	6
Виявлено порушень нормативних актів про охорону праці, всього	31	2118681.00	62899.00	35301.00	10617.00	60577.00	540591.00	51277.00	
Усунено порушень нормативних актів про охорону праці	32	397750.00	0.00	0.00	0.00	52452.00	7277.00	13551.00	
Кількість призупинених робіт і об'єктів, всього	33	178463.00	7062.00	2838.00	2764.00	6997.00	25045.00	5168.00	
Кількість штрафів, накладених на підприємства за порушення нормативних актів про охорону праці	34	84.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	

Узагальнений звіт по ТУ

Mem: 661 kB

Рис. 3.3. Фрагмент узагальненого звіту про наглядову діяльність по ТУ, сформований з використанням ІС «Нагляд»

Приклади формування звітів та проведення на їх основі аналітичного оцінювання наглядової діяльності

Як приклад проведення аналітичного оцінювання наглядової діяльності територіальних управлінь використано звітні дані теруправлінь за I півріччя 2009 року і, для порівняння, – 2008 року. Складність такої оцінки результатів наглядової діяльності теруправлінь з використанням місячних форм звітності полягає в тому, що теруправління мають різну структуру, штатний розпис, різне навантаження за видами економічної діяльності тощо.

Через це використовується декілька способів розрахунку: розрахунок порівняльної оцінки абсолютних величин; розрахунок інтегральної критеріальної оцінки показників стану наглядової діяльності на основі використання бальних оцінок критеріїв тощо. Порівняльна оцінка показників наглядової діяльності проводиться в двох варіантах: порівняння за видами економічної діяльності та порівняння в розрізі територіальних управлінь.

Порівняння за видами економічної діяльності дає змогу оцінити узагальнені показники наглядової діяльності, які розраховуються на основі звітів територіальних управлінь. Порівняння проводиться в двох варіантах: порівняння з аналогічним періодом минулого року та порівняння з показниками минулого місяця. За результатами такого порівняння обчислюється абсолютне відхилення показників наглядової діяльності та за його значенням робиться висновок про стан наглядової діяльності за кожним видом економічної діяльності.

Для аналізу використано коди таких показників наглядової діяльності:

K16 – загальна чисельність державних інспекторів (фактично);

K20 – проведено перевірок (оперативних);

K33 – кількість призупинених робіт і об'єктів;

K37 – кількість штрафів, накладених на працівників;

K39 – сума накладених штрафів на працівників, тис. грн.

Як правило, для аналізу наглядової діяльності в першу чергу використовується порівняння показників у розрізі територіальних управлінь, яке дає змогу аналізувати сумарні показники наглядової діяльності, що беруться зі звітів територіальних управлінь з колонки “Всього”. За результатами такого порівняння обчислюється абсолютне відхилення показників наглядової діяльності та за його значенням приймається рішення про стан наглядової діяльності в кожному територіальному управлінні.

За даними звітів територіальних управлінь, які надійшли до Комітету в I півріччі 2009 року зросла загальна кількість оперативних перевірок на 5640. Кількість призупинок зросла на 22644, кількість штрафів зросла на 6791, сума штрафів зросла на 587,39 тис. грн.

Такий режим оцінки дає можливість виявити динамічні зміни показників наглядової діяльності, але не дає змоги виявити причини таких відхилень. Детальніше розглянути стан наглядової діяльності ТУ дає можливість так званий галузевий аналіз.

Аналіз наглядової діяльності для галузевих управлінь Комітету проводиться на основі вибраних видів економічної діяльності, тобто з місячних (річ-

них) звітів територіальних управлінь вибираються дані за видами економічної діяльності, закріпленими за даним управлінням.

За такими даними будуються оцінки за критеріями стану наглядової діяльності територіальних управлінь та за кодами КВЕД. Для цього формуються критерії оцінки стану наглядової діяльності. Основними критеріями є такі:

$K1 = K20/K16$ (кількість проведених оперативних перевірок / загальна чисельність державних інспекторів, фактично);

$K2 = K33/K16$ (кількість проведених призупинок / загальна чисельність державних інспекторів, фактично);

$K3 = K37/K16$ (кількість штрафів, накладених на працівників, усього / загальна чисельність державних інспекторів, фактично);

$K4 = K39/K16$ (сума штрафів, накладених на працівників, усього / загальна чисельність державних інспекторів, фактично);

$K5 = K33/K20$ (кількість проведених призупинок / кількість проведених оперативних перевірок);

$K6 = K37/K20$ (кількість штрафів, накладених на працівників, усього / кількість проведених оперативних перевірок);

$K7 = K39/K20$ (сума штрафів, накладених на працівників, усього / кількість проведених оперативних перевірок);

$K8 = K37/K33$ (кількість штрафів, накладених на працівників, усього / кількість проведених призупинок);

$K9 = K39/K33$ (сума штрафів, накладених на працівників, усього / кількість проведених призупинок).

За результатами такої оцінки визначається відхилення критеріїв наглядової діяльності від середнього і за його значенням робиться висновок про стан наглядової діяльності в галузі нагляду. Результати представляються і в графічному вигляді.

Для критерію кількості перевірок на одного інспектора за 1 півріччя 2009 року (рис. 3.4). можна зробити такі висновки:

І півріччі 2009 року в розрізі ТУ (з урахуванням навантаження) найнижчі показники у Вінницькій (48,82), Сумській (49,75) та Івано-Франківській (51,071) областях;

значно знизилась кількість перевірок на одного інспектора у Вінницькій (14,7 %) , Одеській (4,5 %) та Черкаській (3,1 %) областях;

загальна тенденція по Комітету – зростання середнього значення числа перевірок на 14,6 %.

При аналізі цього критерію з використанням нормативу навантаження на одного інспектора матимемо таку картину (рис.3.5).

За даними цього критерію можна зробити такі висновки:

найбільше відхилення у від'ємну сторону від нормативу спостерігається у Вінницькій, Сумській та Івано-Франківській областях та у місті Кривий Ріг.

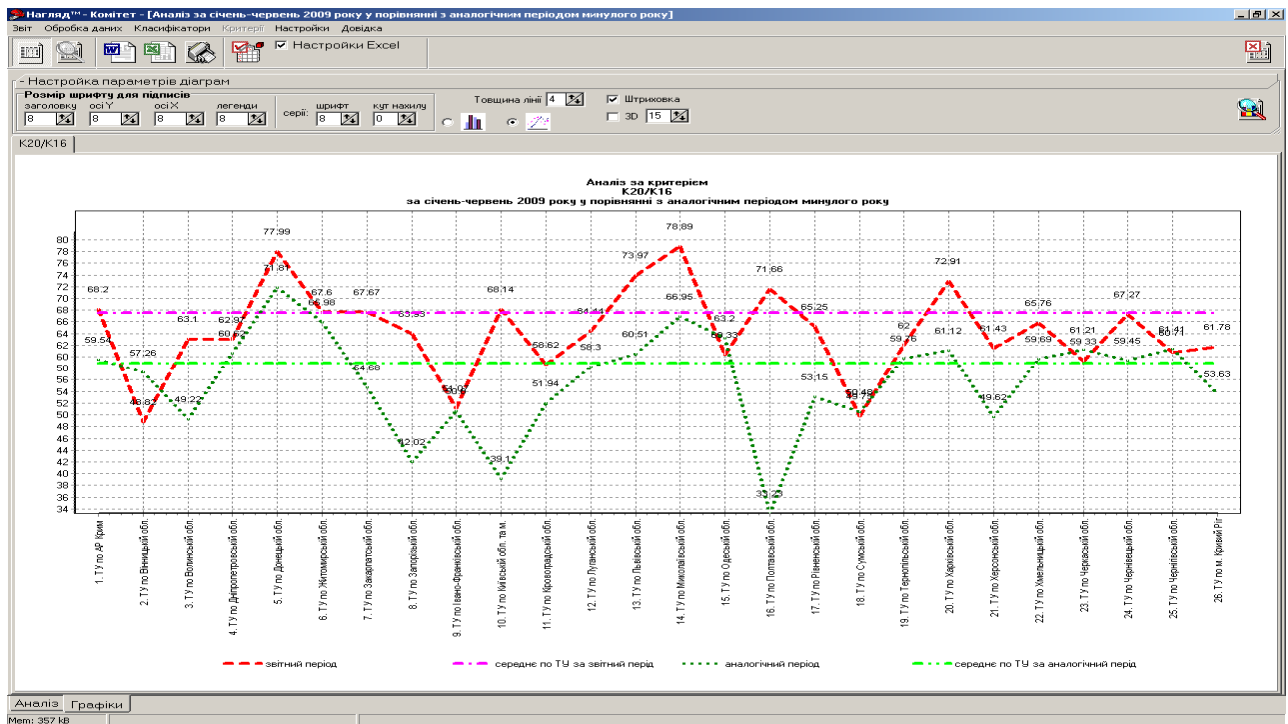

Рис.3.4. Кількість перевірок на одного інспектора у І півріччі 2009 року в розрізі ТУ

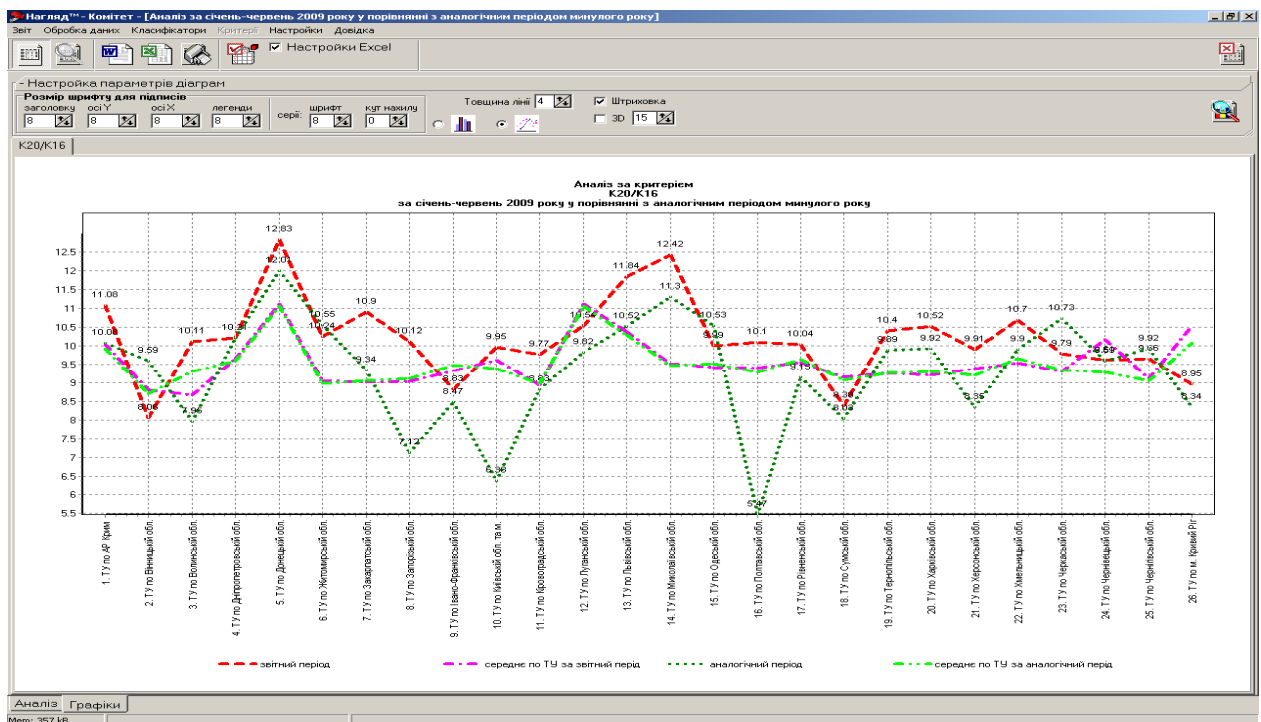

Рис.3.5. Кількість перевірок на одного інспектора у

Для критерію кількості призупинок на одного інспектора за І півріччя 2009 року (рис.3.5) можна зробити такі висновки:

- найнижчі показники по Луганській (31,45) та Донецькій (44,19) областях;

- значно знизилась кількість призупинок на одного інспектора в Миколаївській (3,6 %), Чернівецькій (7,6 %) та Черкаській (27,5 %) областях.
- загальна тенденція по Комітету - зростання середнього значення числа призупинок на одного інспектора на 34,9 %.

Для критерію кількості призупинок на одну перевірку за I півріччя 2009 року (рис. 3.5) можна зробити такі висновки:

- найнижчі показники в Луганській (0,49) та Донецькій (0,57) областях;
- значно знизилась кількість призупинок на одну перевірку у Миколаївській (18,2 %), Чернівецькій (18,3 %), Черкаській (25,2 %) областях;
- загальна тенденція по Комітету – зростання середнього значення числа призупинок на одну перевірку на 17,6 %.

3.9. ПЕРЕВІРКА ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

Загальні положення щодо перевірки наглядової діяльності

Чинними “Методичними рекомендаціями щодо організації планування, обліку та контролю роботи органів Держгірпромнагляду”, передбачено, що у відповідні терміни необхідно проводити обов’язкові перевірки роботи територіальних управлінь, інспекцій /відділів/ територіальних управлінь та державних інспекторів.

Робота територіального управління перевіряється не менше одного разу на 5 років, інспекції /відділів/ територіального управління - не менше одного разу на 3 роки, державного інспектора - як правило, не менше одного разу на 2 роки.

Роботу територіального управління перевіряють керівники Держгірпромнагляду або управлінь (відділів) та спеціалісти Комітету, інспекції (відділи) - керівники територіального управління або посадові особи Комітету з групою спеціалістів, державного інспектора – начальник державної інспекції або посадові особи територіального управління чи Комітету.

З метою проведення перевірок діяльності територіальних управлінь, інспекцій та окремих інспекторів щодо здійснення ними своїх обов’язків, передбачених Положенням про Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду, Положенням про порядок організації державного нагляду за промисловою безпекою, охороною праці та гірничого нагляду в системі Держгірпромнагляду, іншими документами Держгірпромнагляду відповідно до плану перевірок чи розпорядження по Держгірпромнагляду про проведення перевірки утворюється перевірна група чисельністю 4-7 осіб із фахівців управлінь та відділів.

Перевірки діяльності територіальних управлінь, інспекцій та окремих інспекторів можуть бути плановими та позаплановими (цільовими).

Керівником групи можуть призначатися:

- ✓ заступник голови Держгірпромнагляду – у разі планової перевірки роботи територіального управління;
- ✓ начальник (заступник начальника) Управління організації державного нагляду та обліку травматизму - у разі позапланової перевірки роботи територіального управління або перевірки роботи інспекції (відділу);
- ✓ відповідальний працівник Управління організації державного нагляду та обліку травматизму - у разі перевірки роботи державного інспектора.

Основними завданнями перевіркової групи є:

- * організація та проведення перевірок діяльності територіальних управлінь, інспекцій та окремих інспекторів відповідно до вимог Положення та Методики перевірки;
- * забезпечення єдиних вимог з організації, методики, порядку проведення перевірок діяльності територіальних управлінь, інспекцій та окремих інспекторів щодо здійснення ними своїх обов'язків;
- * внесення за наслідками перевірки пропозицій щодо оцінки діяльності територіальних управлінь, інспекцій та окремих інспекторів;
- * участь у підготовці матеріалів для розгляду колегією Держгірпромнагляду питань стосовно діяльності територіальних управлінь, інспекцій та окремих інспекторів щодо здійснення ними своїх обов'язків;
- * узагальнення наслідків перевірки діяльності територіальних управлінь, інспекцій та окремих інспекторів за певний проміжок часу та внесення пропозицій щодо її покращення.

Перевірочна група з виїздом на місце детально перевіряє діяльність відповідного територіального управління, інспекції чи окремого інспектора.

Чіткі і єдині вимоги, єдиний підхід і порядок проведення перевірок роботи територіальних управлінь, інспекцій та окремих інспекторів визначається Методикою перевірки діяльності територіального управління, державної інспекції та державного інспектора Держгірпромнагляду.

Питання, що розглядаються та вивчаються під час перевірок

Під час перевірок розглядаються та вивчаються наступні питання.

Стан планування роботи з наглядової діяльності. Ведення діловодства.

При цьому розглядаються і оцінюються такі питання, як:

- ✓ своєчасність розроблення та затвердження планів роботи;
- ✓ порядок та якість складання планів роботи, виходячи з результатів аналізу травматизму та аварій на підконтрольних підприємствах (об'єктах);
- ✓ порядок внесення змін і доповнень в плани роботи;
- ✓ стан фактичного виконання затверджених планів роботи;
- ✓ стан виконання планів проведення цільових й комплексних перевірок підконтрольних підприємств;
- ✓ наявність і якість оформлення приписів за результатами перевірок;
- ✓ стан контролю за виконанням виданих приписів за результатами перевірок;
- ✓ порядок звітності про виконання планів роботи та відповідальності за

їх невиконання;

✓ наявність і системність ведення необхідної облікової документації: реєстрація вхідних і вихідних листів і документів, реєстрація наказів і розпоряджень, реєстрація заяв і скарг громадян та відповідей на них, реєстрація прийому громадян, реєстрація відряджень тощо;

- ✓ порядок доведення до відома інспекцій про рішення Держгірпромнагляду;
- ✓ постановка у зв'язку з цим відповідних завдань перед інспекціями;
- ✓ звіти (інформування) інспекцій про виконання завдань теруправління.
- ✓ порядок проходження та своєчасність розгляду пропозицій, заяв і скарг громадян;

громадян;

✓ наявність розкладу прийому громадян з особистих питань та його додержання, а також журналу обліку особистих питань громадян та відповідей на них.

- ✓ установлений порядок організації виконання рішень;
- ✓ призначення відповідальних осіб та контроль за виконанням рішень;
- ✓ порядок і наявність звітності про виконання рішень.

Робота, що проводиться з укомплектування та навчання штату кадрів

При перевірці роботи з укомплектування штату кадрів розглядаються і оцінюються такі питання, як:

* відповідність фактичної чисельності інспекторського складу затвердженому штатному розпису;

* наявність вакантних посад в тих галузях нагляду, де є ріст виробничого травматизму;

* наявність затвердженого резерву на заміщення вакантних посад та фактична його реалізація;

* укрупнений розрахунок недовиконання показників наглядової діяльності через наявність вакантних посад.

При перевірці роботи з навчання та підвищення кваліфікації інспекторського складу розглядаються і оцінюються такі питання, як:

✓ висвітлення в планах роботи завдань щодо навчання, підвищення кваліфікації і атестації інспекторського складу, проведення семінарів, вивчення і впровадження передового досвіду роботи, як це передбачено чинними „Методичними рекомендаціями щодо організації планування, обліку та контролю роботи органів Держгірпромнагляду”;

- ✓ наявність документів, які свідчать про виконання зазначених планів.

При перевірці результатів роботи державних інспекторів розглядаються і оцінюються такі питання, як:

* наявність документації, необхідної для ведення, обліку та аналізу роботи інспектора, як це передбачено чинними „Методичними рекомендаціями щодо організації планування, обліку та контролю роботи органів Держгірпромнагляду”;

* наявність планів та графіків проведення перевірок роботи державних інспекторів;

* наявність документів (довідок), які свідчать про виконання зазначених планів;

* порядок розгляду результатів і прийняття рішень за такими перевітками та контроль за їх виконанням.

* дотримання вимог щодо ведення документації та термінів її збереження;

* використання наявної документації під час складання звітів про роботу, інформування трудових колективів та органів місцевої державної виконавчої влади про стан справ з охороною праці на підконтрольних підприємствах тощо.

Методи керівництва і управління роботою

При перевірці роботи апарату територіального управління щодо методики керівництва і управління роботою та надання методичної та практичної допомоги інспекціям розглядаються і оцінюються такі питання, як:

✓ перевірка роботи державних інспекцій і окремих державних інспекторів, надання їм практичної допомоги щодо здійснення державного нагляду за охороною праці;

✓ участь у проведенні комплексних і цільових перевірок стану робіт з охорони праці на об'єктах, а також узагальнення результатів цих перевірок;

✓ вивчення, узагальнення та поширення позитивного досвіду наглядової роботи державних інспекцій та державних інспекторів;

✓ організація контролю за виконанням наказів, постанов колегії та інших рішень Держгірпромнагляду і територіального управління;

✓ контроль за своєчасним і якісним проведенням спеціальних розслідувань нещасних випадків;

✓ опрацювання методичних вказівок щодо організації інспекторських перевірок та інших питань наглядової роботи.

В частині дотримання установленої періодичності перевірки роботи держінспекцій розглядаються і оцінюються такі питання, як:

* наявність планів та графіків проведення перевірок роботи інспекцій;

* наявність документів (довідок), які свідчать про виконання зазначених планів;

* порядок розгляду результатів таких перевірок та контроль за виконанням рішень, що приймаються за результатами розгляду.

Робота Ради територіального управління

При перевірці роботи Ради територіального управління розглядаються і оцінюються такі питання, як:

✓ додержання періодичності проведення засідань;

✓ планування роботи та фактичне виконання плану;

✓ обґрунтованість прийнятих рішень і стан контролю за їх виконанням;

✓ стан ведення необхідної документації щодо роботи Ради.

✓ організація заслуховування на засіданнях Ради заступників начальника управління, керівників його структурних підрозділів і державних інспекторів щодо здійснення заходів, які спрямовані на удосконалення наглядової роботи. При цьому розглядаються і оцінюються такі питання, як:

✓ планування звітів заступників начальника управління, керівників його структурних підрозділів і державних інспекторів щодо здійснення заходів, які спрямовані на удосконалення наглядової роботи;

- ✓ порядок підготовки довідки щодо стану удосконалення наглядової роботи та відповідного рішення Ради з цього питання;
- ✓ порядок підготовки обговорення звітної доповіді і його протокольна фіксація;
- ✓ стан контролю за виконанням рішень Ради з цього питання;
- ✓ наявність документів, які свідчать про виконання рішень Ради.

Контроль за реалізацією на підконтрольних підприємствах заходів щодо поліпшення безпеки, гігієни праці та виробничого середовища

Організація перевірки на підконтрольних підприємствах, установах та організаціях стану роботи з питань охорони праці. При цьому розглядаються і оцінюються такі питання, як:

- * планування таких перевірок в планах наглядової роботи;
- * наявність інспекторських приписів за результатами таких перевірок;
- * заслуховування звітів з цих питань керівників та посадових осіб підконтрольних підприємств.

Контроль за реалізацією на підконтрольних підприємствах заходів щодо поліпшення безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, які передбачені спеціальними програмами, колективними договорами тощо. При цьому розглядаються і оцінюються такі питання, як:

- ✓ чи передбачено перевірки наявності та виконання таких заходів в планах роботи;
- ✓ наявність документів (приписи, довідки тощо), що підтверджують проведення перевірки виконання таких заходів.

Контроль за функціонуванням системи навчання працівників і перевірки їх знань з питань охорони праці. При цьому розглядаються і оцінюються такі питання, як:

- * чи передбачено в планах роботи перевірки виконання вимог „Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці”;
- * наявність документів (приписи, довідки тощо), що підтверджують проведення перевірки системи навчання працівників.

Контроль за проведенням медоглядів працівників. При цьому розглядаються і оцінюються такі питання, як:

- чи передбачено в планах роботи перевірки щодо проведення медоглядів працівників;
- наявність документів (приписи, довідки тощо), що підтверджують перевірки проведення медоглядів працівників.

Контроль за роботою служб охорони праці підконтрольних підприємств та організацій, надання практичної допомоги цим службам. При цьому розглядаються і оцінюються такі питання, як:

- ✓ чи передбачено в планах роботи перевірки виконання вимог „Типового положення про службу охорони праці” та „Типового положення про кабінет охорони праці”;
- ✓ наявність документів (приписи, довідки тощо), що підтверджують про-

ведення таких перевірок.

Контроль за впровадженням наукових розробок, нової техніки та передової технології, направлених на покращення умов та безпеки праці. При цьому розглядаються і оцінюються такі питання, як:

- планування таких перевірок в планах наглядової роботи;
- наявність інспекторських приписів за результатами таких перевірок;
- заслуховування звітів із цих питань керівників та провідних фахівців науково-дослідних і проектно-конструкторських організацій.

Наявність і порядок проведення аналізу стану охорони праці, виробничого травматизму та аварійності на підконтрольних підприємствах

При цьому розглядаються і оцінюються такі питання, як:

✓ наявність матеріалів проведення аналізу причин травматизму та аварійності, а також стану охорони праці на підконтрольних підприємствах, передбачених чинними „Методичними рекомендаціями щодо організації планування, обліку та контролю роботи органів Держгірпромнагляду”;

✓ врахування результатів аналізу під час складання планів роботи та планів комплексних і цільових перевірок підконтрольних підприємств (об’єктів);

✓ висвітлення в планах роботи взаємодії з органами місцевої виконавчої влади і місцевого самоврядування, регіональними органами з питань безпечної життєдіяльності населення, з іншими органами державного нагляду, як це передбачено чинними „Методичними рекомендаціями щодо організації планування, обліку та контролю роботи органів Держгірпромнагляду”;

✓ інформування трудових колективів, органів місцевої державної виконавчої влади про стан справ з охороною праці на підконтрольних підприємствах (об’єктах), як це передбачено чинними „Методичними рекомендаціями щодо організації планування, обліку та контролю роботи органів Держгірпромнагляду”;

✓ висвітлення в планах роботи поширення позитивного досвіду організації роботи трудових колективів підприємств з питань охорони праці, як це передбачено чинними „Методичними рекомендаціями щодо організації планування, обліку та контролю роботи органів Держгірпромнагляду”;

✓ наявність публікацій в засобах масової інформації з питань поширення позитивного досвіду організації роботи трудових колективів підприємств з питань охорони праці;

✓ надання методичної допомоги уповноваженим трудових колективів і комісіям з охорони праці підконтрольних підприємств, їх навчання.

Повнота й своєчасність використання у наглядовій роботі прав, що надані (державним інспекторам) системи Держгірпромнагляду

Стан роботи і вимоги до керівників (власників) підприємств щодо удосконалення системи управління охороною праці. При цьому розглядаються і оцінюються такі питання, як:

▪ наявність в приписах за комплексними та цільовими обстеженнями підприємств оцінки стану системи управління охороною праці;

▪ розгляд питань про стан системи управління охороною праці на підпри-

ємствах, де значний рівень виробничого травматизму.

Вжиття заходів з усунення недоліків у здійсненні нагляду на підконтрольних підприємствах, що були виявлені під час попередньої перевірки. При цьому розглядаються і оцінюються такі питання, як:

- ✓ наявність розроблених і затверджених заходів щодо усунення недоліків, виявлених під час попередньої перевірки;
- ✓ встановлений і фактичний порядок контролю за їх виконанням;
- ✓ наявність документів (приписи, протоколи, довідки тощо), що підтверджують виконання заходів.

Контроль за сплатою штрафів

Контроль за сплатою штрафів працівниками, реалізацією подань щодо притягнення до відповідальності посадових осіб за порушення законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці. При цьому розглядаються і оцінюються такі питання, як:

- виконання вимог Закону України „Про охорону праці” (ст. 44) щодо притягнення до відповідальності посадових осіб за порушення вимог з охорони праці;
- виконання вимог Закону України „Про охорону праці” (ст. 43) щодо притягнення посадових осіб до сплати штрафу за порушення вимог з охорони праці;
- виконання вимог чинного „Положення про порядок організації державного нагляду за охороною праці та гірничого нагляду в системі Держнаглядохоронпраці України” (п.3.10) щодо права надсилати роботодавцю подання про невідповідність посадових осіб, які допустили порушення вимог з охорони праці, займаній посаді або передавати матеріали органам прокуратури для притягнення цих осіб до відповідальності згідно із законом.

Дотримання встановленого порядку заборони робіт та їх відновлення

При цьому розглядаються і оцінюються такі питання, як:

- ✓ наявність приписів про заборону, зупинку, припинення, обмеження роботи та експлуатації окремих виробництв, цехів, дільниць, робочих місць, будівель, споруд, приміщень, випуск та експлуатацію машин, механізмів, устаткування, транспортних та інших засобів праці, виконання певних робіт, застосування нових небезпечних речовин, а також про порушення умов виданих дозволів, як це передбачено чинним „Положенням про порядок організації державного нагляду за охороною праці та гірничого нагляду в системі Держгірпромнагляду;
- ✓ виконання вимог чинної „Інструкції про порядок зупинки експлуатації об'єктів при наявності порушень нормативних актів про охорону праці” щодо порядку зупинки експлуатації об'єктів шляхом пломбування;
- ✓ прийняття рішень про поновлення експлуатації зупинених об'єктів;
- ✓ порядок ведення документації про заборону робіт та їх поновлення.

Оформлення результатів перевірки

За наслідками перевірки складається довідка, яку підписують всі члени групи.

Робота перевірконої групи носить особливий характер у зв'язку з тим, що на її підставі дається оцінка у надто специфічній діяльності – державного нагляду. Оскільки така діяльність є багатогранною, вміщує широкий спектр дій інспекторського складу серед різного рівня керівників, інженерно-технічних працівників, робітників та службовців, тому при перевірці слід уважно вивчати таку діяльність. Слід допомагати розібратись у причинах наявних недоліків у діяльності та скласти заходи з їх усунення.

У довідці слід детально викласти всі питання, які підлягають обов'язковій перевірці відповідно до Методики перевірки.

В кінці довідки необхідно дати оцінку діяльності органу, що перевірявся, та викласти пропозиції щодо усунення виявлених недоліків чи порушень та покращення такої діяльності.

Один екземпляр довідки вручається керівнику територіального управління під розпис.

За наслідками перевірки, у разі необхідності, проводиться нарада з інспекторським складом територіального управління чи інспекції.

Як у довідці, так і у разі проведення зборів складу територіального управління чи інспекції за наслідками перевірки, поряд з недоліками дається оцінка діяльності кращих інспекторів, які завдяки своїй творчій, наполегливій роботі досягли позитивних результатів стану охорони праці на підконтрольних підприємствах чи об'єктах.

Про наслідки перевірки керівник групи письмово звітує перед керівництвом Держгірпромнагляду з додатком до звіту довідки, підписаної всіма членами групи.

У письмовому звіті викладаються міркування і пропозиції перевірконої групи стосовно вжиття необхідних заходів з боку Держгірпромнагляду щодо покращення діяльності територіального управління, інспекції чи окремого інспектора, які перевірялись, у тому числі таких, як розгляд на засіданні Колегії тощо.

Члени перевірконої група несуть відповідальність за неякісну перевірку та упереджене викладення фактів діяльності територіальних управлінь, інспекцій чи інспекторів, за необ'єктивну оцінку їх діяльності.

Наслідки діяльності перевірконої групи відображаються в рішеннях колегії.

3.10. НАУКОВО-ТЕХНІЧНА ПІДТРИМКА ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

Наукова підтримка державного нагляду за охороною праці

Для удосконалення державного нагляду за охороною праці та промисловою безпекою необхідно мати належне правове підґрунтя для нормального функціонування інспекційної служби, приймати відповідні закони та нормативно-правові акти, згідно з якими має бути побудована система державного нагляду.

Тому існує постійна необхідність формування нормативно-правової бази в галузі охорони праці та промислової безпеки, визначення нових орієнтирів, форм і методів цієї роботи, приведення їх у відповідність з ринковими перетвореннями та міжнародною практикою.

Нормативно-правова база, за вимогами якої здійснюється державний нагляд за охороною праці та промисловою безпекою, має комплексний характер, передбачає врахування всього комплексу небезпечних і шкідливих виробничих чинників, видів і джерел небезпеки, визначає персональну відповідальність кожної посадової особи або працівника за додержання вимог охорони праці на всіх стадіях життєвого циклу об'єктів наглядової діяльності.

З урахуванням цього стандарти, технічні умови, інструкції з експлуатації або застосування та інші нормативно-технічні документи на засоби праці і технологічні процеси повинні включати вимоги з охорони праці, а стандарти, технічні умови, технологічні регламенти – погоджуватись з органами державного нагляду за охороною праці та промисловою безпекою.

Необхідна постійна актуалізація нормативно-правових актів з питань наглядової діяльності відповідно до положень Закону України “Про охорону праці”.

Нормативно-правове регулювання державного нагляду за охороною праці має бути гармонізоване з вимогами Конвенцій та рекомендацій МОП.

Для вирішення перелічених завдань відповідно до Закону України “Про охорону праці” за рішенням Уряду України в 1994 році в системі Держгірпромнагляду створено Національний науково-дослідний інститут промислової безпеки та охорони праці (ННДІПБОП).

Національний НДІ промислової безпеки та охорони праці займається науково-прикладними дослідженнями з проблем законотворчості і нормотворчості безпеки праці й виробничих процесів, інформатизації, економіки, наукового прогнозування у сфері охорони праці. На цей час напрямками науково-дослідної діяльності ННДІПБОП є:

Безпека технологічних процесів:

- ✓ дослідження з проблем безпечного поводження з вибуховими матеріалами (ВМ) у гірничорудній і нерудній промисловості;
- ✓ створення та впровадження у виробництво нових безпечних безтритилових ВМ й устаткування для їх приготування;
- ✓ дослідження щодо безпечного впровадження в промисловості конверсійних ВМ;

✓ ННДПБОО є організацією-експертом з вибухової справи, займається розробкою й експертизою проектів державних науково-технічних програм, концепцій і нормативних актів з промислової безпеки при поводженні з ВМ, бере участь у промислових випробуваннях нових ВМ.

Захист працюючих на виробництві:

▪ системний аналіз і дослідження науково-технічної та нормативної бази по засобах індивідуального захисту (ЗІЗ) та колективного захисту (КЗ) працюючих і визначення напрямків їх удосконалення;

▪ розробка нормативної та методичної документації по ЗІЗ працюючих, гармонізованої з вимогами Директив Європейського Союзу;

▪ дослідження з обґрунтування оптимальних захисних властивостей ЗІЗ працюючих та експертизи документації на продукцію, яка видається замовниками;

▪ розробка науково обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення ЗІЗ з метою оснащення дослідних лабораторій необхідними технічними засобами випробувань і розширення галузі акредитації продукції в системі УкрСЕПРО;

▪ ННДПБОО є головною організацією з розробки нових видів ЗІЗ.

Організація нагляду й аналізу стану промислової безпеки та охорони праці:

✓ дослідження стану виробничого травматизму, групових нещасних випадків, аварій, умов і безпеки роботи;

✓ дослідження й аналіз осередків виробничого травматизму в складі устаткування, технологічних і трудових процесів; установлення взаємозв'язку виробничого травматизму з умовами та безпекою роботи, рівнем забезпеченості працюючих ЗІЗ по регіонах і галузях;

✓ дослідження й аналіз наглядової діяльності органів; розробка рекомендацій з визначення єдиних підходів до організації наглядової діяльності, нормативів завантаження державного інспектора;

✓ розробка науково обґрунтованого організаційно-технічного управління та нагляду за безпекою роботи з урахуванням імовірності виявлення небезпечних станів, неусунення порушень безпеки праці або несвоєчасного їх усунення, періодичності контролю і нагляду залежно від досягнутого рівня безпеки;

✓ розробка рекомендацій зі зниження рівня групових нещасних випадків, аварій, виробничого травматизму в Україні.

Економічні методи управління в охороні праці та промислової безпеки:

▪ науково-методичне забезпечення ефективного використання економічних методів в управлінні охороною праці та промисловою безпекою з використанням механізмів стимулювання роботодавця і найманих робітників;

▪ дослідження й розробка рекомендацій із застосування економічних методів в охороні праці та промислової безпеки для потреб підприємств і державних органів управління.

Проблеми страхування об'єктів підвищеної небезпеки та соціального страхування від нещасних випадків:

- ✓ дослідження проблем, пов'язаних зі страхуванням об'єктів підвищеної небезпеки, та розробка рекомендацій з удосконалення цього виду страхування;
- ✓ дослідження міжнародної та діючої національної законодавчої й іншої нормативно-правової бази з питань соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.

Прогнозування та координація науково-технічних робіт:

- науково-технічні роботи з аналізу, прогнозування та координації науково-дослідних, дослідно-конструкторських і технологічних робіт у сфері безпеки, гігієни праці й виробничого середовища;
- методична та консультативна допомога організаціям-виконавцям, що виконують роботи в рамках Національної, галузевих, регіональних програм поліпшення стану безпеки, гігієни праці й виробничого середовища.
- ведення тематичних баз даних по напрямках охорони праці та промислової безпеки;
- обробка проектів програм робіт, планів наукових досліджень з проблем охорони праці, експертиза договірної документації.

Інформаційні технології та автоматизовані системи:

- ✓ науково-технічні роботи з автоматизації структур управління охороною праці та промисловою безпекою;
- ✓ розробка алгоритмічного, математичного, інформаційного та програмного забезпечення систем обробки інформації з охорони праці для комп'ютерних мереж.

Нормативно-правове забезпечення охорони праці та промислової безпеки:

- координація роботи базових організацій з питань нормотворчої діяльності, методична допомога фахівцям базових організацій, організація підвищення кваліфікації фахівців з питань нормотворчості, експертиза проектів нормативно-правових актів;
- дослідження з адаптації вітчизняної нормативно-правової бази з питань охорони праці до вимог законодавства Європейського Союзу;
- ННДПБОП є головною організацією з нормотворчості в сфері охорони праці.

Науково-технічне інформування:

- ✓ пошук, вивчення, аналіз, систематизація науково-інформаційних, технічних матеріалів;
- ✓ підготовка до видання методичної, нормативної, науково-технічної продукції з охорони праці; ННДІОП випускає три видання;
- ✓ вивчення й узагальнення досвіду організацій, що займаються науковою та науково-технічною діяльністю, навчанням і пропагандою охорони праці, поширенням науково-технічної інформації.

Підготовка наукових кадрів

- здійснюється через аспірантуру з відривом і без відриву від виробництва та докторантуру з відривом від виробництва за фахом *охорона праці*;
- при ННДПБОП діє спеціалізована вчена рада із захисту докторських і кандидатських дисертацій за спеціальностями: *фізичні процеси гірничого виробництва й охорона праці*.

Сертифікація продукції:

Орган із сертифікації (ОС) продукції акредитований у національній системі сертифікації УкрСЕПРО. Держстандартом України ОС надано право сертифікувати такі ЗІЗ для працюючих: костюми ізолюючі від хімічних факторів, одяг спеціальний захисний, ЗІЗ органів дихання, ніг, рук, голови, очей та обличчя; засоби дерматологічні захисні, ЗІЗ від падіння з висоти, спецодяг і т.п., а також ВМ.

Випробування засобів індивідуального захисту працюючих:

Випробувальний центр ЗІЗ працюючих акредитовано в системі сертифікації УкрСЕПРО. До завдань ВЦ ЗІЗ входить проведення сертифікаційних випробувань ЗІЗ органів дихання.

Стандартизація в сфері охорони праці:

НА базі ННДПБОП діє Технічний комітет України зі стандартизації “Безпека промислової продукції та засоби індивідуального захисту працюючих” (ТК 135). Сфера діяльності ТК 135 - стандартизація в сфері безпеки промислової продукції виробничо-технічного призначення (технічних засобів роботи), засобів індивідуального захисту працюючих, а також умов і безпеки роботи.

У доробку інституту - підготовка проектів національних програм поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, програм розвитку виробництва засобів індивідуального захисту працюючих та відповідної наукової бази, інших державних програм у сфері навчання з питань охорони праці, травматизму не виробничого характеру, опрацювання законопроектів, нормативних актів з охорони праці, стандартів, методичних рекомендацій за вищеназваними тематичними напрямками.

ННДПБОП виконує дослідження та розробки, в першу чергу, за завданнями Держгірпромнагляду. Крім того, інститут співпрацює з багатьма організаціями, науковими установами України, підтримує творчі контакти зі спорідненими зарубіжними організаціями.

ННДІОП виконує функції головної в Україні організації з нормотворчості в галузі охорони праці, розробки нових видів засобів індивідуального захисту працюючих, організації-експерта з вибухової справи. На базі інституту діють акредитовані в системі УкрСЕПРО Випробувальний центр засобів індивідуального захисту органів дихання, Орган сертифікації продукції, а також Технічний комітет стандартизації “Безпека промислової продукції та засоби індивідуального захисту працюючих”.

Значна увага приділяється підготовці наукових кадрів - в інституті є аспірантура та докторантура, діє спеціалізована вчена рада із захисту докторських дисертацій, видаються Інформаційний бюлетень з охорони праці, збірник нау-

кових праць “Проблеми охорони праці в Україні”, Вісник Національного науково-дослідного інституту охорони праці.

Вирішуються питання розробки (перегляду) нормативно-правових актів про охорону праці та промислову безпеку, в яких, зокрема, передбачаються заходи щодо:

- ✓ прискорення переходу від правил охорони праці, що формувалися для потреб галузі, до нормування за міжгалузевим принципом вимог безпеки за видами виробництв, технологічних процесів, машин, під час виконання конкретних робіт;

- ✓ удосконалення системи стандартів безпеки праці;

- ✓ визначення співвідношення між державними стандартами різного призначення і спрямування та іншими нормативно-правовими актами про охорону праці та промислову безпеку;

- ✓ розробки єдиних вимог до систем управління охороною праці та виробничою безпекою на виробничих об'єктах;

- ✓ розробки науково-практичних коментарів до Законів та загальних нормативно-правових актів в галузі охорони праці та промислової безпеки;

- ✓ адаптації національної нормативно-правової бази з охорони праці до законодавства Європейського Союзу, створення належного правового підґрунтя для ратифікації конвенцій МОП з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища.

Для вирішення поставлених задач необхідно посилювати організацію фундаментальних та прикладних наукових досліджень в галузі охорони праці, нагляду та управління охороною праці визначення та реалізації наукової політики у даному напрямі. Зокрема потребує постійного удосконалення і система державного нагляду в напрямку подальшого підвищення рівня наглядової діяльності та зниження рівня виробничого травматизму. З цією метою необхідно систематично вирішувати такі завдання:

- удосконалення структури державних інспекцій в регіонах;

- встановити науково-обґрунтовані нормативи навантаження на одного державного інспектора та критерії визначення кількості державних інспекторів з урахуванням числа, характеру, ступеню небезпечності, розміру і розташування підприємств, чисельності та категорій працівників, зайнятих на цих підприємствах, та практичних умов, у яких повинні здійснюватися інспекторські перевірки, щоб були ефективними тощо;

- поступове створення належних умов праці державним інспекторам на рівні міжнародних вимог, передбачених Конвенціями МОП, для здійснення ними наглядових функцій;

- забезпечення державних інспекторів нормативно-правовими актами з охорони праці;

- підвищення професійного рівня державних інспекторів.

Для забезпечення ефективного здійснення державного нагляду необхідно:

✓ посилити тематику наукової роботи, що здійснюється за рахунок бюджетних коштів в галузі охорони праці, з метою удосконалення державного нагляду і вжити заходів з прискорення реального впровадження результатів;

✓ розробити науково-обґрунтовану методику проведення аналізу стану наглядової діяльності;

✓ опрацювати науково-обґрунтовану методологію здійснення державного нагляду за додержанням актів законодавства про охорону праці, проведення експертної та аудиторської оцінки в залежності від досягнутого рівня безпеки та ступеню ризику виникнення аварій, нещасних випадків, професійних захворювань в різних галузях економіки;

✓ провести необхідні дослідження і опрацювати науково-обґрунтовані інтегральні критерії оцінки роботи державного інспектора та органів державного нагляду з урахуванням специфіки галузей нагляду та їх функціональних завдань;

✓ створити належну учбово-методичну базу підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних інспекторів органів державного нагляду, експертів та аудиторів, опрацювати учбові модулі, навчально-методичні плани, програми, методичні та учбові посібники.

Система технічної підтримки державного нагляду за охороною праці

Технічна підтримка діяльності державного нагляду за охороною праці та промисловою безпекою базується шляхом формування структур технічної підтримки наглядової діяльності у складі органів нагляду. Завданням таких структур є надання висновків для обґрунтованого прийняття рішень посадовими особами органів з нагляду за охороною праці стосовно різних об'єктів безпеки і охорони праці. Відповідно до цього система технічної підтримки реалізується через мережу експертно-технічних центрів (ЕТЦ), центрів сертифікації виробництв, продукції та засобів захисту з питань виробничої безпеки, дослідних і випробувальних лабораторій та інших підрозділів технічної підтримки, що функціонують у складі органів державного нагляду за охороною праці.

Зокрема, експертно-технічний центр є структурним госпроз-рахунковим підрозділом, що створюється в складі територіального управління Держгірпромнагляду. Основними завданнями експертно-технічного центру є проведення робіт та надання наступних послуг:

- проведення діагностики устаткування;
- експертиза проектів виробничих об'єктів, розробок нових технологій, засобів виробництва, колективного та індивідуального захисту працюючих на відповідність нормативним актам про охорону праці;

- технічна експертиза нових об'єктів виробничого призначення та тих, що реконструюються, зразків нових машин і механізмів, устаткування та інших засобів виробництва, нових технологій і шкідливих речовин на їх відповідність нормативним актам про охорону праці;

- технічна експертиза технологій, машин, механізмів, устаткування, транспортних засобів, що закуповуються за кордоном, на їх відповідність діючим в Україні нормативним актам про охорону праці;

- проведення державного технічного огляду і реєстрація велико-тоннажних автомобілів та інших технологічних транспортних засобів, що не підлягають експлуатації на вулично-дорожній мережі загального користування;
- проведення сертифікації виробів, приладів, устаткування, робіт та послуг з питань безпеки праці разом з органами Держстандарту;
- організація та проведення навчання і перевірки знань працівників з питань охорони праці.

Експертно-технічний центр відповідно до покладених на нього завдань:

Проводить експертизу:

- ✓ проектної документації на будівництво (реконструкцію, технічне переоснащення) виробничих об'єктів, виготовлення машин, устаткування та інших засобів виробництва, засобів колективного та індивідуального захисту працюючих, нових технологій на їх відповідність нормативним актам про охорону праці;
- ✓ проектів будівництва гірничодобувних і переробних підприємств на їх відповідність нормативним актам про охорону праці;
- ✓ проектів заходів щодо охорони будівель і споруд від шкідливого впливу гірничих робіт;
- ✓ проектів на ліквідацію гірничодобувних підприємств, нафтових та газових свердловин;
- ✓ проектів на масові вибухи і на виконання вибухових робіт спеціального призначення;
- ✓ проектів будівництва і експлуатації комплексів виготовлення вибухових речовин, що ллються в гарячому сталі, а також малощільних і емульсійних вибухових речовин;
- ✓ нових об'єктів виробничого і соціально-культурного призначення, що вводяться в експлуатацію, і тих, що реконструюються;
- ✓ зразків нових машин, механізмів, устаткування та інших засобів виробництва, нових технологій перед одержанням дозволу органів державного нагляду за охороною праці на їх введення та виготовлення;
- ✓ стану будівель, споруд, машин і механізмів;
- ✓ технологічних процесів, машин, устаткування, транспортних засобів, придбаних за кордоном, на відповідність нормативним актам про охорону праці.

Проводить діагностику технічного стану металоконструкцій, зварних швів, заклепочних з'єднань, основних деталей устаткування, в тому числі об'єктів газового комплексу, технологічного обладнання нафтопереробних, нафтохімічних і хімічних виробництв, котлів, посудин, які працюють під тиском, трубопроводів пари і гарячої води, вантажопідйомних споруд, які відпрацювали нормативні строки. Обстеження діагностичних центрів і електровимірювальних лабораторій.

Видає висновки про можливість роботи новоутворених підприємств, виготовлення і передачу у виробництво нових зразків машин, механізмів,

устаткування та інших засобів виробництва, впровадження нових технологій, а також на їх ремонт, монтаж і наладку.

Проводить сертифікацію виробів, устаткування, приладів, робіт і послуг.

Проводить технічні огляди, іспити, випробування і технічні обстеження під час експлуатації парових і водогрійних котлів, посудин, які працюють під тиском, наповнювальних станцій, трубопроводів пари і гарячої води, підйомних споруд та електроустаткування.

Видає висновки, відгуки, рецензії, узгодження на проекти правил, стандартів, інструкцій та наукових розробок з охорони праці і надр, проведення геологічних та маркшейдерських робіт, переробки мінеральних ресурсів.

Проводить технічний огляд і реєструє великотоннажні автомобілі та інші технологічні транспортні засоби, що не підлягають експлуатації на вулично-дорожній мережі загального користування.

Надає методичну допомогу:

* власникам підприємств з питань організації роботи щодо створення безпечних і нешкідливих умов праці на робочих місцях;

* підприємствам, установам, організаціям та громадянам-підприємцям в підготовці документів, що потребують узгодження, затвердження або одержання дозволів органів Держгірпромнагляду.

Здійснює експертну оцінку матеріально-технічної бази і програмно-методичного забезпечення навчальних закладів для видачі дозволів на проведення навчання з питань охорони праці посадових осіб і спеціалістів.

Спеціалісти, які прийняті на посаду державних технічних експертів, допускаються до самостійної роботи після стажування і атестації в комісії територіального управління, до складу якої входить представник відповідного управління (відділу) Комітету. За результатами атестації працівникові видається посвідчення державного технічного експерта з правом проведення відповідних видав робіт (експертиз).

Контроль за якістю робіт і фінансово-господарською діяльністю експертно-технічного центру здійснюють територіальне управління і Комітет.

Для створення досконалої системи технічної підтримки шляхом проведення необхідних у наглядовій діяльності замірів, досліджень, випробувань, оглядів, опосвідчень, надання експертних висновків тощо вказані підрозділи потребують постійного переоснащення новітнім устаткуванням, комп'ютерною, множувальною та іншою оргтехнікою, чинною законодавчою і нормативно-технічною документацією з питань безпеки та охорони праці.

Крім того, передбачається можливість створення і діяльності незалежних експертних організацій для технічної підтримки з питань охорони праці, безпеки технологічних процесів, машин, устаткування тощо, які діють на госпрозрахункових засадах за дозволом (ліцензією) органів нагляду.

Потребує подальшого удосконалення дозвільна діяльність у сфері державного нагляду за охороною праці та промисловою безпекою, і перш за все до-

звільна система ведення ліцензованої діяльності в галузі безпеки праці та виконання особливо небезпечних робіт.

ДІЯЛЬНІСТЬ СПЕЦІАЛЬНО УПОВНОВАЖЕНОГО ДЕРЖАВНОГО ОРГАНУ З ПИТАНЬ ГІГІЄНИ ПРАЦІ

3.11. ОРГАНІЗАЦІЯ І СТРУКТУРА ДЕРЖАВНОГО ОРГАНУ З ПИТАНЬ ГІГІЄНИ ПРАЦІ

Згідно з Положенням, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 2 листопада 2006 р. N 1542 Міністерство охорони здоров'я України (МОЗ) є головним (провідним) органом у системі центральних органів виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я, санітарного та епідемічного благополуччя населення, створення, виробництва, контролю якості та реалізації лікарських засобів і виробів медичного призначення.

У межах своїх повноважень МОЗ організовує виконання актів законодавства і здійснює систематичний контроль за їх реалізацією.

МОЗ відповідно до покладених на нього завдань:

1) забезпечує в межах своєї компетенції додержання закладами охорони здоров'я, установами і закладами державної санітарно-епідеміологічної служби Міністерства, іншими підприємствами, установами та організаціями права громадян на охорону здоров'я;

2) здійснює контроль і нагляд за додержанням санітарного законодавства, державних стандартів, критеріїв та вимог, спрямованих на забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення.

Діяльність спеціально уповноваженого державного органу з питань гігієни праці здійснюється на підставі чинного Закону України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення".

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів від 19 серпня 2002 року "Про затвердження Положення про державну санітарно-епідеміологічну службу України". функції відповідних адміністративно-територіальних, транспортних та об'єктових органів державного санітарно-епідеміологічного нагляду покладаються на органи, установи, заклади і підрозділи державної санітарно-епідеміологічної служби центрального органу виконавчої влади в галузі охорони здоров'я (МОЗ).

Систему державної санітарно-епідеміологічної служби України становлять:

- ✓ центральний орган виконавчої влади в галузі охорони здоров'я;
- ✓ установи і заклади державної санітарно-епідеміологічної служби

центрального органу в галузі охорони здоров'я;

✓ відповідні установи, заклади, частини і підрозділи центральних органів виконавчої влади в галузі оборони, в галузі внутрішніх справ, у справах охорони державного кордону, з питань виконання покарань, Державного управління справами, Служби безпеки України;

✓ державні наукові установи санітарно-епідеміологічного профілю.

Посадовими особами державної санітарно-епідеміологічної служби України є головні державні санітарні лікарі та їх заступники, інші працівники державної санітарно-епідеміологічної служби України, уповноважені здійснювати державний санітарно-епідеміологічний нагляд згідно з цим Законом.

На установи і заклади державної санітарно-епідеміологічної служби центрального органу виконавчої влади в галузі охорони здоров'я покладаються функції відповідних адміністративно-територіальних, транспортних та об'єктових органів державного санітарно-епідеміологічного нагляду.

На установи, заклади і підрозділи державної санітарно-епідеміологічної служби інших державних органів, зазначених у частині першій цієї статті, покладаються функції органів державного санітарно-епідеміологічного нагляду на підпорядкованих їм територіях, об'єктах, у частинах і підрозділах.

Установи і заклади державної санітарно-епідеміологічної служби центрального органу виконавчої влади в галузі охорони здоров'я є юридичними особами. Їх мережа, організаційна структура встановлюються головним державним санітарним лікарем України. Мережа та організаційна структура установ, закладів, частин і підрозділів державної санітарно-епідеміологічної служби інших державних органів, зазначених у частині першій цієї статті, встановлюються головними державними санітарними лікарями відповідних державних органів за погодженням з головним державним санітарним лікарем України.

Створення та ліквідація установ і закладів державної санітарно-епідеміологічної служби центрального органу виконавчої влади в галузі охорони здоров'я здійснюються рішенням його керівника в установленому законодавством порядку за поданням головного державного санітарного лікаря України, а установ, закладів, частин і підрозділів державної санітарно-епідеміологічної служби інших державних органів – їх керівниками за погодженням з головним державним санітарним лікарем України.

Установи і заклади державної санітарно-епідеміологічної служби здійснюють свою діяльність на підставі положення про державний санітарно-епідеміологічний нагляд в Україні та положення про державну санітарно-епідеміологічну службу України, що затверджуються Кабінетом Міністрів України, а також положень про державну санітарно-епідеміологічну службу інших державних органів, зазначених у частині першій цієї статті, що затверджуються керівником відповідного державного органу за погодженням з головним державним санітарним лікарем України.

3.12. НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО ОРГАНУ З ПИТАНЬ ГІГІЄНИ ПРАЦІ

Завдання державного органу з питань гігієни праці

Державний санітарно-епідеміологічний нагляд – це діяльність органів, установ та закладів державної санітарно-епідеміологічної служби по контролю за дотриманням юридичними та фізичними особами санітарного законодавства з метою попередження, виявлення, зменшення або усунення шкідливого впливу небезпечних факторів на здоров'я людей та по застосуванню заходів правового характеру щодо порушників.

Основними завданнями цієї діяльності згідно Закону України про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення є:

- ✓ нагляд за організацією і проведенням органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями та громадянами санітарних і протиепідемічних заходів;

- ✓ нагляд за реалізацією державної політики з питань профілактики захворювань населення, участь у розробці та контроль за виконанням програм, що стосуються запобігання шкідливому впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я населення;

- ✓ нагляд за дотриманням санітарного законодавства;

- ✓ проведення державної санітарно-епідеміологічної експертизи, гігієнічної регламентації небезпечних факторів і видача дозволів на їх використання.

Діюче „Положення про державний санітарно-епідеміологічний нагляд в Україні”, що затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 22 червня 1999 р. № 1109 зі змінами від 19 серпня 2002 р. (постанова КМ № 1217), конкретизує і доповнює ці завдання наступними пунктами:

- ✓ санітарно-карантинний контроль у пунктах пропуску через державний кордон;

- ✓ контроль за санітарною та епідемічною ситуацією на території України;

- ✓ проведення санітарних та епідеміологічних розслідувань, спрямованих на встановлення причин та умов виникнення і розповсюдження інфекційних хвороб, професійних захворювань, масових неінфекційних захворювань (отруєнь) та радіаційних уражень людей;

- ✓ розроблення пропозицій щодо проведення санітарних та протиепідемічних (профілактичних) заходів;

- ✓ здійснення державного санітарно-епідеміологічного нормування;

- ✓ проведення державної санітарно-епідеміологічної експертизи;

- ✓ державна реєстрація небезпечних для здоров'я і життя людини факторів середовища життєдіяльності;

- ✓ статистичне спостереження у сфері забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення, державний облік інфекційних хвороб, професійних захворювань, масових неінфекційних захворювань (отруєнь) та радіаційних уражень людей у зв'язку із шкідливим впливом факторів середовища життєдіяльності;

✓ вжиття заходів для припинення порушень санітарного законодавства та притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні таких правопорушень.

Державний санітарно-епідеміологічний нагляд здійснюється відповідно до Положення про державний санітарно-епідеміологічний нагляд в Україні вибірковими перевітками дотримання санітарного законодавства за планами органів, установ та закладів державної санітарно-епідеміологічної служби, а також позапланово залежно від санітарної, епідемічної ситуації та за заявами громадян.

Результати перевірки оформлюються актом, форма і порядок складання якого визначаються головним державним санітарним лікарем України.

Повноваження головного державного санітарного лікаря України

Головний державний санітарний лікар України має наступні повноваження:

- затверджує державні санітарні норми, регламенти використання небезпечних факторів, гранично допустимі концентрації, безпечні рівні хімічних і біологічних чинників у предметах та виробках, а також встановлює норми радіаційної безпеки та допустимі рівні впливу на людину інших фізичних факторів;
- видає розпорядчі документи щодо організації та здійснення державного санітарно-епідеміологічного нагляду в Україні;
- визначає порядок ведення державного обліку інфекційних і професійних захворювань, отруєнь;
- погоджує основні напрями фундаментальних і прикладних досліджень у галузі гігієни та епідеміології;
- погоджує проекти норм проектування, стандартів і технічних умов, розміщення продуктивних сил та інші проекти, що можуть вплинути на здоров'я населення;
- встановлює разом з центральним органом виконавчої влади з питань нагляду за охороною праці перелік робіт, для виконання яких є обов'язковими медичні огляди, а також порядок їх проведення;
- затверджує перелік виробництв (професій), до роботи в яких не допускаються особи, які хворіють інфекційними хворобами, є носіями збудників інфекційних захворювань або яким не зроблено щеплення проти визначених інфекційних захворювань;
- застосовує передбачені законодавством заходи для припинення порушень санітарного законодавства;
- погоджує інструкції (правила) використання продукції підвищеної небезпеки;
- погоджує перелік установ, організацій, закладів, яким надається право випробування продукції на відповідність вимогам безпеки для здоров'я.

Головний державний санітарний лікар України може делегувати свої повноваження заступникам головного державного санітарного лікаря України повністю або частково.

Повноваження головних державних санітарних лікарів та інших посадових осіб, які здійснюють державний санітарно-епідеміологічний нагляд

Головним державним санітарним лікарям Республіки Крим, областей, міст, районів та їх заступникам, головним державним санітарним лікарям на транспорті та їх заступникам, а також головним державним санітарним лікарям об'єктів з особливим режимом роботи у межах відповідних територій (об'єктів) надаються повноваження:

- ✓ державного санітарно-епідеміологічного нагляду за дотриманням органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями і громадянами санітарного законодавства;

- ✓ погодження відведення земельних ділянок під забудову та інші види землекористування, місця водозаборів і скидання стічних вод, розташування промислових та інших об'єктів;

- ✓ винесення рішень про необхідність проведення державної санітарно-епідеміологічної експертизи, визначення складу комісії для її здійснення і затвердження висновків;

- ✓ погодження регіональних і місцевих програм у галузі соціально-економічного розвитку;

- ✓ винесення рішень про відповідність вимогам санітарних норм об'єктів і споруд, що вводяться в експлуатацію;

- ✓ погодження видачі, а у передбачених законодавством випадках – надання дозволу на здійснення передбачених Законом видів діяльності;

- ✓ безперешкодного входу на територію і у приміщення всіх об'єктів нагляду за службовим посвідченням і обов'язкових для виконання вказівок щодо усунення виявлених порушень санітарних норм, а також проведення необхідних лабораторних досліджень;

- ✓ безплатного отримання від юридичних осіб і громадян, у тому числі іноземних, які перебувають або ведуть діяльність на відповідній території України, матеріалів і відомостей, статистичних та інших даних, що характеризують санітарний та епідемічний стан об'єктів і здоров'я людей;

- ✓ безплатного відбору зразків сировини, продукції, матеріалів для державної санітарно-епідеміологічної експертизи;

- ✓ розслідування причин і умов виникнення професійних чи групових інфекційних захворювань, отруєнь, радіаційних аварій і подання матеріалів з цих питань компетентним органам для притягнення винних до відповідальності;

- ✓ застосовування передбачених Законом заходів для припинення порушення санітарного законодавства.

Такі ж повноваження в межах підпорядкованих територій, об'єктів, частин та підрозділів надаються головним державним санітарним лікарям центрального органу виконавчої влади з питань оборони, центрального органу виконавчої влади з питань внутрішніх справ, центрального органу виконавчої влади у справах охорони державного кордону, центрального органу виконавчої влади з питань виконання покарань, Державного управління справами, Служби безпеки України та їх заступникам.

Іншим посадовим особам органів, установ і закладів державної санітарно-епідеміологічної служби (лікарі-гігієністи, лікарі-епідеміологи, помічники лікарів) надаються повноваження в частині розслідування групових інфекційних захворювань, отруень, радіаційних аварій. Головний державний санітарний лікар адміністративної території координує діяльність всіх розташованих на ній установ, закладів та підрозділів державної санітарно-епідеміологічної служби незалежно від їх підпорядкування.

3.13. ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕВІРОК ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Органи державної санітарно-епідеміологічної служби України проводять перевірки згідно з “Положенням про державний санітарно-епідеміологічний нагляд в Україні” в порядку запобіжного та поточного нагляду.

Запобіжний державний санітарно-епідеміологічний нагляд

Запобіжний державний санітарно-епідеміологічний нагляд здійснюється шляхом:

державного санітарно-епідеміологічного нормування, що полягає у:

✓ розробленні, експертизі, затвердженні та опублікуванні санітарних норм;

✓ гігієнічній регламентації та державній реєстрації небезпечних для здоров'я і життя людини факторів середовища життєдіяльності;

✓ нагляді за впровадженням санітарних норм;

✓ реєстрації санітарних норм, формуванні та веденні бази даних щодо державного санітарно-епідеміологічного нормування;

державної санітарно-епідеміологічної експертизи;

видачі передбачених законодавством висновків та дозволів;

погодження:

▪ санітарних і протиепідемічних (профілактичних) заходів;
▪ документів про надання земельних ділянок під будівництво та інші види землекористування, місць водозаборів і скидання стічних вод, розміщення промислових та інших об'єктів;

▪ проектної та технічної документації на будівництво, реконструкцію, введення в експлуатацію нових і реконструйованих об'єктів виробничого, соціально-культурного та іншого призначення, санітарно-захисних зон підприємств;

▪ документації на розроблення, виготовлення і використання нових машин, механізмів, устаткування, інших засобів виробництва, нових технологій, виробничих процесів;

▪ методів контролю і випробування продукції на відповідність її вимогам безпеки для здоров'я і життя людини;

- інструкцій (правил) використання продукції підвищеної небезпеки для здоров'я і життя людини;

проведення перевірки стану будівництва та видачі висновків на відповідність вимогам санітарних норм об'єктів і споруд, що вводяться в експлуатацію;

видачі дозволів на:

- ✓ проведення будь-яких діагностичних, експериментальних, дослідницьких, випробувальних, вимірювальних робіт на підприємствах, в установах і організаціях, діяльність яких пов'язана з використанням біологічних агентів, хімічної сировини, продукції та речовин з джерелами іонізуючих та неіонізуючих випромінювань і радіоактивних речовин, у тому числі на право роботи із збудниками I - IV групи патогенності (небезпечності), токсинами, рекомбінантними молекулами ДНК;

- ✓ виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення, знищення та утилізацію отруйних речовин, у тому числі токсичних промислових відходів, продуктів біотехнології та інших біологічних агентів;

- ✓ виконання робіт з радіоактивними речовинами та іншими джерелами іонізуючих випромінювань;

- ✓ іншу діяльність, для провадження якої відповідно до законодавства видається дозвіл державною санітарно-епідеміологічною службою.

Поточний державний санітарно-епідеміологічний нагляд

Поточний державний санітарно-епідеміологічний нагляд являє собою наступні заходи:

- видачу обов'язкових для виконання приписів, постанов та висновків щодо усунення або обмеження шкідливого впливу на стан здоров'я і життя людини факторів середовища життєдіяльності, причин та умов виникнення і поширення інфекційних хвороб;

- ведення державного обліку інфекційних хвороб, професійних захворювань, масових неінфекційних захворювань (отруєнь), радіаційних уражень;

- проведення обстеження, розслідування, лабораторного та інструментального дослідження і випробування, а також санітарної, гігієнічної, токсикологічної, епідеміологічної та інших видів оцінки середовища життєдіяльності людини, об'єктів господарської та інших видів діяльності, продукції, робіт, послуг, проектною документації і видача за їх результатами висновків щодо відповідності (невідповідності) вимогам санітарних норм.

Поточний державний санітарно-епідеміологічний нагляд здійснюється шляхом обстеження й перевірки об'єктів нагляду щодо дотримання та реалізації вимог безпеки для здоров'я і життя людини. Обстеження та перевірка об'єктів нагляду проводиться вибірково за планами, що розробляються органами державної санітарно-епідеміологічної служби, **позапланово** – залежно від санітарної та епідемічної ситуації, а також **за повідомленнями** підприємств, установ і організацій та за заявами громадян.

Плани обстеження й перевірки об'єктів нагляду затверджує головний державний санітарний лікар. Позапланові обстеження та перевірка проводяться за

рішенням головного державного санітарного лікаря. Періодичність обстеження й перевірки об'єктів нагляду має погоджуватися з головним державним санітарним лікарем вищого рівня. За результатами перевірки складається відповідний акт. При цьому форми документів (акт перевірки, протокол про порушення санітарного законодавства, припис, постанова, пропозиція (подання)), що видаються посадовими особами державної санітарно-епідеміологічної служби, затверджені наказом МОЗ України “Про затвердження Інструкції про порядок накладення і стягнення штрафів за порушення санітарного законодавства” від 14 квітня 1995 р. № 64.

Заходи щодо припинення порушення санітарного законодавства

Головні державні санітарні лікарі (їх заступники) мають право застосовувати такі заходи для припинення порушення санітарного законодавства:

- обмеження, тимчасова заборона чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій, об'єктів будь-якого призначення, технологічних ліній, машин і механізмів, виконання окремих технологічних операцій, користування плаваючими засобами, рухомих складом і літаками у разі невідповідності їх вимогам санітарних норм;

- обмеження, тимчасова заборона або припинення будівництва, реконструкції та розширення об'єктів за проектами, що не мають позитивного висновку за результатами державної санітарно-епідеміологічної експертизи, та у разі відступу від затвердженого проекту;

- тимчасова заборона виробництва, заборона використання та реалізації хімічних речовин, технологічного устаткування, будівельних матеріалів, біологічних засобів, товарів народного споживання, джерел іонізуючих випромінювань в разі відсутності їх гігієнічної регламентації та державної реєстрації, а також якщо їх визнано шкідливими для здоров'я людей;

- обмеження, зупинення або заборона викидів (скидів) забруднюючих речовин за умови порушення санітарних норм;

- внесення власникам підприємств, установ, організацій або уповноваженим ними органам подання про відсторонення від роботи або іншої діяльності осіб, зазначених у абзаці шостому частини першої статті 7 Закону України “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення”;

Іншим посадовими особам органів, установ і закладів державної санітарно-епідеміологічної служби надаються повноваження застосовувати заходи для припинення порушення санітарних норм в частині обмеження, тимчасової заборони діяльності підприємств, установ, організацій, об'єктів будь-якого призначення, технологічних ліній, машин і механізмів, виконання окремих технологічних операцій, користування плаваючими засобами, рухомих складом і літаками у разі невідповідності їх вимогам санітарних норм.

На вимогу посадових осіб органів, установ і закладів державної санітарно-епідеміологічної служби виконання заходів для припинення порушень санітарного законодавства у необхідних випадках здійснюється із залученням працівників органів внутрішніх справ.

Порядок оскарження рішень державної санітарно-епідеміологічної служби

Рішення і дії посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби, які здійснюють державний санітарно-епідеміологічний нагляд, можуть бути оскаржені у термін, встановлений законодавством:

а) головного державного санітарного лікаря України – до Кабінету Міністрів України або суду;

б) головного державного санітарного лікаря Міноборони, МВС, СБУ, Держкомкордону, Державного департаменту з питань виконання покарань, Державного лікувально-оздоровчого управління та їх заступників - до головного державного санітарного лікаря України або суду;

в) інших головних державних санітарних лікарів та посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби – до вищестоящего головного державного санітарного лікаря або суду.

Оскарження прийнятого рішення не припиняє його дії.

У разі ухилення від виконання рішення орган чи посадова особа об'єкта нагляду несе відповідальність, а головний державний санітарний лікар (його заступник) вживає заходів згідно із законодавством.

Головний державний санітарний лікар протягом 10 днів розглядає скаргу та приймає відповідне рішення, яке є обов'язковим для виконання.

3.14. НОРМОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО ОРГАНУ З ПИТАНЬ ГІГІЄНИ ПРАЦІ

Важливе місце у роботі державного органу з питань гігієни праці займає нормотворча діяльність.

Одним з найважливіших її результатів і одночасно типовим прикладом діяльності у цьому напрямку є встановлення гігієнічної класифікації праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу.

Розроблена МОЗ Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу (далі – Гігієнічна класифікація) призначена для гігієнічної оцінки умов та характеру праці на робочих місцях з метою:

- контролю умов праці працівника (працівників) на відповідність діючим санітарним правилам і нормам, гігієнічним нормативам та видачі відповідного гігієнічного висновку;
- атестації робочих місць за умовами праці;
- створення банку даних про умови праці на рівні підприємства, району, міста, регіону, країни;
- розробки рекомендацій для профвідбору, профпридатності;

- санітарно-гігієнічної експертизи виробничих об'єктів;
- санітарно-гігієнічної паспортизації стану виробничих та сільськогосподарських підприємств;
- вивчення зв'язку стану здоров'я працюючого з умовами його праці;
- розслідування випадків професійних захворювань та отруєнь.

Гігієнічна класифікація призначена для використання:

- ✓ установами, що здійснюють контроль за дотриманням санітарних норм і правил, гігієнічних нормативів на робочих місцях, а також проводять оцінку умов праці при атестації робочих місць;
- ✓ установи, що здійснюють медичне обслуговування працюючих;
- ✓ роботодавцями усіх організаційно-правових форм та форм власності;
- ✓ органами соціального і медичного страхування;
- ✓ працівниками з метою отримання повної інформації про умови праці на своїх робочих місцях як при влаштуванні на роботу, так і в процесі трудової діяльності;

Гігієнічна класифікація містить:

- * принципи класифікації умов праці,
- * гігієнічні критерії оцінки умов праці при дії хімічного фактора,
- * гігієнічні критерії оцінки умов праці при дії факторів біологічного походження,
- * гігієнічні критерії впливу віброакустичних факторів,
- * класифікацію умов праці за показниками мікроклімату,
- * гігієнічні критерії оцінки умов праці при дії електромагнітних полів та випромінювань,
- * гігієнічні критерії оцінки та класифікація умов праці при дії іонізуючого випромінювання,
- * класифікацію умов праці за показниками світлового середовища,
- * гігієнічні критерії оцінки умов праці залежно від важкості та напруженості трудового процесу,
- * оцінку умов праці при аероіонізації,
- * таблиці гігієнічної класифікації умов праці: класи шкідливості та небезпечності за окремими факторами виробничого середовища та трудового процесу,
- * загальну гігієнічну оцінку умов праці,
- * загальні методичні підходи до вимірів та оцінки факторів виробничого середовища та трудового процесу, які передбачають що:
  - лабораторії, які виконують всі заміри та оцінку шкідливих виробничих факторів, повинні бути атестовані (акредитовані) у встановленому порядку;
  - план контролю умов праці на підприємствах складається на рік та доповнюється і змінюється у випадку реконструкції чи заміни обладнання, зміни чи інтенсифікації виробничих процесів, виявлення професійних захворювань чи отруєнь;
  - контролю підлягають усі шкідливі та небезпечні фактори виробничого середовища та трудового процесу, які присутні на робочому місці працівника;

- апаратура та прилади, які використовуються для вимірів, підлягають метрологічній повірці у встановленому порядку;
- перелік нормативних та методичних документів щодо вимірів та оцінки виробничих факторів наведено в цьому документі;
- дані інструментальних вимірів оформлюються протоколом відповідно до медичної документації чи протоколів, розроблених на їх основі.

Більшість з наведених показників, що встановлює і регламентує Гігієнічна класифікація праці, як раз і є об'єктами санітарно-гігієнічного нагляду.

Важливим результатом нормотворчої діяльності і одночасно взаємодії з іншими наглядовими органами є встановлення класифікації розподілу травм за ступенем тяжкості. З метою віднесення нещасних випадків до таких, що спричинили тяжкі наслідки, у тому числі з можливою інвалідністю потерпілого, які відповідно до Порядку розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 року N 1112, за рішенням органів державного нагляду за охороною праці підлягають спеціальному розслідуванню, МОЗ затверджено Класифікатор розподілу ступеня тяжкості травм, отриманих на виробництві.

Згідно з вимогами статті 17 обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій” Закону України “Про охорону праці” роботодавець зобов'язаний за свої кошти забезпечити фінансування та організувати проведення попереднього і періодичних медичних оглядів працівників, зайнятих на важких роботах, роботах із шкідливими чи небезпечними умовами праці або таких, де є потреба у професійному доборі. Відповідно до вимог цієї статті спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі охорони здоров'я визначив Перелік робіт, де є потреба у професійному доборі.

Згідно з вимогами статті 10 “Охорона праці жінок” Закону України “Про охорону праці” забороняється застосування праці жінок на важких роботах і на роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, на підземних роботах, крім деяких підземних робіт (нефізичних робіт або робіт, пов'язаних з санітарним та побутовим обслуговуванням) відповідно до переліку важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, що затверджуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі охорони здоров'я. Відповідно до вимог цієї статті МОЗ визначив Перелік важких робіт і робіт із шкідливими або небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок а також граничні норми підймання і переміщення важких речей жінками.

Згідно з вимогами статті 11 “Охорона праці неповнолітніх” Закону України “Про охорону праці” не допускається залучення неповнолітніх до праці на важких роботах і на роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, на підземних роботах, до нічних, надурочних робіт та робіт у вихідні дні, а також до підймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми, відповідно до переліку важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, граничних норм підймання і переміщення важ-

ких речей, що затверджуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі охорони здоров'я. Відповідно до вимог цієї статті визначено Перелік важких робіт і робіт із шкідливими або небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці неповнолітніх.

Вказані приклади дають чітке уявлення про спрямованість, характер і значення нормотворчої діяльності спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі охорони здоров'я, а також про її прямий зв'язок з наглядовою діяльністю.

ДІЯЛЬНІСТЬ СПЕЦІАЛЬНО УПОВНОВАЖЕНОГО ДЕРЖАВНОГО ОРГАНУ З ПИТАНЬ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ

3.15. ОРГАНІЗАЦІЯ І СТРУКТУРА ДЕРЖАВНОГО ОРГАНУ З ПИТАНЬ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ

Згідно з Положенням, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 2 листопада 2006 р. № 1539 Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи (МНС) є центральним органом виконавчої влади з питань забезпечення реалізації державної політики у сфері цивільного захисту населення і територій. У складі основних завдань МНС є здійснення державного пожежного нагляду. Діяльність МНС стосовно здійснення державного пожежного нагляду проводиться на підставі чинного Закону України "Про пожежну безпеку". (Постанова Верховної Ради України від 17 грудня 1993 року № 3747-ХІІ)

Організацію державного пожежного нагляду забезпечує Державний департамент пожежної безпеки (далі - Держпожбезпеки) який діє на підставі Постанови Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2002 року № 500 і є спеціально уповноваженим урядовим органом державного управління, що функціонує у складі Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи (МНС) і йому підпорядковується.

У своїй діяльності у цьому напрямку Держпожбезпеки та його територіальні та місцеві органи керуються Інструкцією з організації роботи органів державного пожежного нагляду (далі – Інструкція, (додаток Ж)), яка затверджена наказом Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 6 лютого 2006 р. № 59. Вказана Інструкція розроблена відповідно до Законів України "Про пожежну безпеку", "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності", Положення про Державну пожежну охорону, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 1994 року № 508 (із змінами), Положення про Державний департамент пожежної безпеки, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11

квітня 2002 року N 500 (зі змінами), Порядку розподілу суб'єктів господарювання за ступенем ризику їх господарської діяльності для безпеки життя і здоров'я населення, навколишнього природного середовища щодо пожежної безпеки, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2007 року N 1324, та інших нормативно-правових актів з питань пожежної безпеки.

Інструкція визначає порядок організації та здійснення державними інспекторами державного пожежного нагляду за дотриманням на території України вимог пожежної безпеки центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями незалежно від їх організаційно-правових форм та форм власності, включаючи об'єкти, які становлять власність іноземних юридичних осіб або підприємців з іноземними інвестиціями, громадянами України, іноземними громадянами, особами без громадянства.

Згідно з цим документом державний пожежний нагляд (держпожнадгляд) здійснюють:

- ✓ Державний департамент пожежної безпеки (Держпожбезпеки) – урядовий орган державного управління, який діє у складі МНС;

- ✓ територіальні органи державного пожежного нагляду – управління (відділи) з питань наглядово-профілактичної діяльності, підпорядковані Держпожбезпеки, на які покладено здійснення державного пожежного нагляду;

- ✓ місцеві органи державного пожежного нагляду – відділення, відділи, управління тощо з питань наглядово-профілактичної діяльності, підпорядковані територіальним органам державного пожежного нагляду, на які покладено його здійснення, або Держпожбезпеки.

Державний пожежний нагляд очолює начальник Держпожбезпеки, який за посадою є головним державним інспектором України з пожежного нагляду. Перший заступник начальника Держпожбезпеки є одночасно першим заступником головного державного інспектора України з пожежного нагляду. Заступники начальника Держпожбезпеки є одночасно заступниками головного державного інспектора України з пожежного нагляду.

Начальники структурних підрозділів Держпожбезпеки та їх заступники є одночасно старшими державними інспекторами України з пожежного нагляду. Начальники територіальних органів державного пожежного нагляду за посадою є головними державними інспекторами з пожежного нагляду Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, а їх заступники, які відповідно до покладених на них функцій здійснюють контроль за організацією наглядово-профілактичної роботи, є заступниками головних державних інспекторів з пожежного нагляду.

Начальники місцевих органів державного пожежного нагляду є головними державними інспекторами з пожежного нагляду міст, селищ міського типу, районів у містах, районів, підрозділів пожежної охорони на договірних об'єктах.

Інші посадові особи Держпожбезпеки, територіальних та місцевих органів державного пожежного нагляду, які відповідно до покладених на них функцій

здійснюють контроль за дотриманням вимог пожежної безпеки, є відповідними державними інспекторами (України, областей, міст, селищ міського типу, районів у містах, районів, підрозділів пожежної охорони на договірних об'єктах) з пожежного нагляду.

Робота органів державного пожежного нагляду здійснюється відповідно до Законів України "Про пожежну безпеку", "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності", Положення про Державну пожежну охорону, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 1994 року N 508 (зі змінами), Положення про Державний департамент пожежної безпеки, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2002 року N 500 (зі змінами), Порядку розподілу суб'єктів господарювання за ступенем ризику їх господарської діяльності для безпеки життя і здоров'я населення, навколишнього природного середовища щодо пожежної безпеки, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2007 року N 1324, та інших нормативно-правових актів з питань пожежної безпеки.

Органи держпожнагляду у своїй діяльності керуються Конституцією та законами України, а також указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції і законів України, актами Кабінету Міністрів України, наказами МНС, а також рішеннями місцевих Рад та їх виконкомів, прийнятими в межах їх компетенції, та цією Інструкцією.

Відповідно до Закону України "Про пожежну безпеку" органи державного пожежного нагляду не залежать від будь-яких господарських органів, об'єднань громадян, політичних формувань, органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування. Вони вирішують покладені на них завдання у взаємодії з іншими державними органами, добровільними протипожежними об'єднаннями і формуваннями громадян.

Контроль за виконанням вимог пожежної безпеки на об'єктах Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Адміністрації Держприкордонслужби України та Державного департаменту України з питань виконання покарань здійснюється їх службами пожежної безпеки. Згідно з інструкціями про порядок здійснення державного пожежного нагляду на цих об'єктах органи державного пожежного нагляду один раз на п'ять років проводять перевірки діяльності служб та підрозділів пожежної охорони з вибірковою перевіркою стану пожежної безпеки на підконтрольних їм об'єктах.

Контроль за виконанням правил пожежної безпеки в лісах, на підземних об'єктах, у шахтах, розрізах і кар'єрах, рудниках, копальнях, при будівництві тунелів і гідротехнічних споруд, у разі проведення вибухових робіт, облаштування та експлуатації газового господарства, у рухомому складі залізничного, морського, річкового, повітряного і автотранспорту, морських і річкових спорудах, що знаходяться на плаву, на нафто-, газо- і продуктопроводах здійс-

нюється згідно із чинним законодавством відповідними органами та службами органів виконавчої влади, до сфери управління яких належать вказані об'єкти, споруди або лісовий фонд. Державний пожежний нагляд за виконанням вимог пожежної безпеки на об'єктах, які розташовані в лісах, на об'єктах морського, річкового, повітряного та залізничного транспорту (крім рухомого складу), здійснюється органами державного пожежного нагляду на підставі спільних нормативно-правових актів та цієї Інструкції.

Контроль за виконанням правил пожежної безпеки під час проектування, будівництва, технічного переоснащення, реконструкції та експлуатації об'єктів іноземних фірм і спільних підприємств регулюється законодавством або умовами, передбаченими договорами сторін, якщо вони не суперечать чинному законодавству.

Державний пожежний нагляд за введенням в експлуатацію та експлуатацією електроустановок здійснюється в порядку, установленому МНС і Мінпаливенерго.

3.16. НАПРЯМИ І ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖПОЖНАГЛЯДУ

Основними напрямками діяльності у здійсненні пожежного нагляду є: розробка з участю заінтересованих міністерств та інших центральних органів виконавчої влади і затвердження загальнодержавних правил пожежної безпеки, які є обов'язковими для всіх підприємств, установ, організацій та громадян; погодження проектів державних і галузевих стандартів, норм, правил, технічних умов та інших нормативно-технічних документів, що стосуються забезпечення пожежної безпеки, а також проектні рішення, на які не встановлено норми і правила; встановлення порядку опрацювання і затвердження положень, інструкцій та інших нормативних актів з питань пожежної безпеки, що діють на підприємстві, в установі та організації, розробляють типові документи з цих питань; здійснення контролю за додержанням вимог актів законодавства з питань пожежної безпеки керівниками центральних органів виконавчої влади, структурних підрозділів Ради Міністрів Республіки Крим, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого та регіонального самоврядування, керівниками та іншими посадовими особами підприємств, установ та організацій, а також громадянами; проведення згідно з чинним законодавством перевірки і дізнання за повідомленнями та заявами про злочини, пов'язані з пожежами та порушеннями правил пожежної безпеки. Для виконання практичної діяльності з пожежного нагляду посадові особи відповідних органів наділяються певними обов'язками та правами.

Держпожнадгляд здійснюється на відповідних рівнях: урядовому, територіальному та місцевому.

Урядовий орган держпожнадзора (Держпожбезпеки) здійснює свої функції на підставі законів та інших нормативно-правових актів. Держпожбезпеки є центральним органом ліцензування діяльності протипожежного призначення.

У відповідності до передбачених законодавством функцій Держпожбезпеки:

- ✓ здійснює управління системою держпожнадзора в Україні;
- ✓ установлює порядок організації та здійснення держпожнадзора;
- ✓ контролює діяльність підпорядкованих органів держпожнадзора;
- ✓ здійснює нормативне регулювання у сфері пожежної безпеки в Україні, координує діяльність з цих питань міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади та громадських організацій;
- ✓ розробляє за участю центральних та місцевих органів виконавчої влади проекти загальнодержавних та регіональних програм забезпечення пожежної безпеки та пожежної охорони в Україні та контролює їх виконання;
- ✓ здійснює, у межах наданих повноважень, через територіальні та місцеві органи держпожнадзора державний пожежний нагляд в Україні за дотриманням в населених пунктах, на підконтрольних об'єктах, громадянами вимог законодавства з питань пожежної безпеки;
- ✓ видає та переоформлює ліцензії, видає дублікати ліцензій на здійснення діяльності протипожежного призначення, здійснює в межах компетенції контроль за додержанням ліцензіатами Ліцензійних умов, видає розпорядження про усунення порушень Ліцензійних умов та анулює ліцензії та приймає рішення про визнання ліцензій недійсними, формує і веде ліцензійний реєстр;
- ✓ видає дозволи на початок роботи, технічні умови до початку проектування, виконує експертизу щодо пожежної безпеки проектів будівництва, капітального ремонту та реконструкції об'єктів незалежно від форм власності, а також експертизу протипожежного стану об'єктів, бере участь у комісіях з прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів;
- ✓ погоджує проекти нормативно-правових актів, будівельні норми, стандарти, технічні регламенти та умови, що стосуються пожежної безпеки, за участю центральних органів виконавчої влади розробляє і затверджує державні правила і норми пожежної безпеки;
- ✓ здійснює через Державний центр сертифікації МНС сертифікацію на відповідність вимогам пожежної безпеки пожежонебезпечної продукції, виробів пожежної техніки та обладнання протипожежного призначення;
- ✓ організовує ведення державного статистичного обліку пожеж та їх наслідків;
- ✓ бере участь у складі постійно діючої слідчо-оперативної групи МВС під час розслідування злочинів, пов'язаних з пожежами;
- ✓ організовує та здійснює адміністративно-правову діяльність;
- ✓ надає відповідно до законодавства платні послуги у сфері пожежної безпеки;
- ✓ виконує інші функції державного нагляду в Україні, які передбачені Законом України "Про пожежну безпеку", Положенням та іншими нормативно-правовими актами.

Територіальні органи держпожнагляду (територіальні органи ліцензування діяльності протипожежного призначення) самостійно і через підпорядковані їм органи держпожнагляду організовують виконання вимог чинного законодавства України та здійснюють систематичний контроль за дотриманням вимог законодавства з питань пожежної безпеки, а також:

- * здійснюють аналіз та облік пожеж;
- * контролюють роботу місцевих органів держпожнагляду за всіма напрямками діяльності;
- * проводять навчання посадових осіб органів держпожнагляду щодо підвищення їх професійного рівня;
- * контролюють використання наданих прав місцевими органами держпожнагляду, дотримання законності при їх застосуванні;
- * розглядають заходи протипожежного захисту об'єктів, на які не встановлено норми та правила пожежної безпеки, і вносять пропозиції до Держпожбезпеки для узгодження;
- * упроваджують передовий досвід роботи щодо організації протипожежного захисту об'єктів;
- * перевіряють відповідність Ліцензійним умовам документів на видачу відповідних ліцензій, які подаються суб'єктами господарювання до Держпожбезпеки як центрального органу ліцензування робіт та послуг протипожежного призначення;
- * здійснюють контроль за додержанням ліцензіатами Ліцензійних умов;
- * здійснюють аналіз діяльності підпорядкованих органів держпожнагляду, визначають основні фактори, які впливають на результати роботи, та вживають заходів щодо її вдосконалення;
- * контролюють роботу місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, відомчих організацій у частині забезпечення пожежної безпеки населених пунктів і об'єктів;
- * контролюють діяльність служб пожежної безпеки, а також відомчої, місцевої, добровільної пожежної охорони, пожежно-технічних комісій;
- * видають документ дозвільного характеру, уносять у встановленому порядку пропозиції щодо їх анулювання та реєструють декларації відповідності об'єкта (об'єктів) вимогам законодавства з питань пожежної безпеки;
- * надають відповідно до законодавства платні послуги у сфері пожежної безпеки;
- * проводять експертизи протипожежного стану об'єктів, проектної документації з пожежної безпеки та іншої документації;
- * беруть участь у роботі комісій з прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів;
- * розглядають відповідно до Закону України "Про звернення громадян" запити, пропозиції, заяви, скарги юридичних осіб і громадян, публікації у пресі, повідомлення по радіо і телебаченню з питань пожежної безпеки та приймають відповідні рішення;

* контролюють проведення навчання з питань пожежної безпеки посадових осіб та працівників підприємств, установ та організацій, зайнятих на роботах з підвищеною пожежною небезпекою;

* взаємодіють зі службами ГУМВС-УМВС з питань попередження, розслідування, розкриття та обліку злочинів, що пов'язані з пожежами;

* виконують інші функції, що випливають з покладених на них завдань.

Місцеві органи держпожнадзора:

✓ здійснюють планові та позапланові перевірки протипожежного стану об'єктів на закріплених територіях;

✓ здійснюють перевірку діяльності відомчих організацій щодо забезпечення ними пожежної безпеки об'єктів, що їм підпорядковані;

✓ контролюють виконання в населених пунктах, на об'єктах та громадянами вимог законодавства з питань пожежної безпеки;

✓ видають документ дозвільного характеру, вносять у встановленому порядку пропозиції щодо анулювання документів дозвільного характеру та реєструють декларації відповідності об'єкта (об'єктів) вимогам законодавства з питань пожежної безпеки;

✓ ведуть облік, аналіз пожеж та їх наслідків на закріпленій території, аналізують причини випадків загибелі та травмування людей під час пожеж, розробляють та здійснюють заходи щодо їх попередження;

✓ взаємодіють зі страховими організаціями, органами внутрішніх справ та медичними закладами з питань обліку пожеж та їх наслідків;

✓ проводять експертизи протипожежного стану об'єктів, проектної документації з пожежної безпеки, іншої документації;

✓ проводять масово-роз'яснювальну роботу з питань пожежної безпеки;

✓ проводять дізнання у справах про пожежі і порушення протипожежних правил та пожежно-технічні розслідування причин виникнення пожеж;

✓ надають відповідно до законодавства платні послуги у сфері пожежної безпеки;

✓ контролюють впровадження на об'єктах засобів протипожежного захисту, їх технічний стан та виведення сигналів від пожежної автоматики об'єктів на пульти пожежного спостереження;

✓ перевіряють роботу пожежно-технічних комісій та добровільних пожежних дружин (команд) об'єктів;

✓ здійснюють контроль за розробленням та виготовленням пожежонебезпечних приладів, обладнання та іншої продукції, речовин і матеріалів;

✓ взаємодіють з органами внутрішніх справ з питань попередження, розслідування, розкриття та обліку злочинів, пов'язаних з пожежами;

✓ здійснюють контроль за дотриманням протипожежних вимог будівельних норм, правил пожежної безпеки під час проектування та будівництва;

✓ взаємодіють з іншими органами державного нагляду з питань пожежної безпеки;

✓ здійснюють контроль за впровадженням сертифікованої продукції протипожежного призначення на об'єктах незалежно від форм власності, а також за

наявності ліцензій в організаціях, що виконують послуги протипожежного призначення;

- ✓ контролюють організацію навчання працівників підприємств, установ, організацій і населення правилам пожежної безпеки;

- ✓ здійснюють вибірково в навчальних закладах освіти, закладах підвищення кваліфікації і перепідготовки кадрів, на підприємствах, в установах і організаціях контроль за підготовкою працівників, учнів і студентів з питань пожежної безпеки;

- ✓ взаємодіють зі страховими організаціями з питань посилення протипожежного захисту застрахованих об'єктів;

- ✓ взаємодіють з протипожежними об'єднаннями громадян;

- ✓ розглядають згідно із Законом України "Про звернення громадян" запити, пропозиції, заяви, скарги юридичних осіб і громадян, публікації у пресі, повідомлення по радіо і телебаченню з питань пожежної безпеки та приймають відповідні рішення;

- ✓ здійснюють діяльність відповідно до Закону України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності";

- ✓ виконують інші функції, що випливають з покладених на них завдань.

3.17. ОBOB'ЯЗКИ, ПРАВА ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПОСАДОВИХ ОСІБ ОРГАНІВ ДЕРЖПОЖНАГЛЯДУ

Основні обов'язки посадових осіб органів держпожнадзора

Обов'язки посадових осіб держпожнадзора при здійсненні наглядової діяльності визначаються у їх посадових інструкціях начальниками органів держпожнадзора відповідно до Закону України "Про пожежну безпеку", інших нормативно-правових актів та Інструкцією з організації роботи органів державного пожежного нагляду.

До основних обов'язків посадових осіб органів держпожнадзора відносяться:

- * здійснення держпожнадзора за виконанням встановлених законодавством вимог пожежної безпеки міністерствами, іншими органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які проживають або тимчасово перебувають в Україні.

- * здійснення контролю за дотриманням вимог законодавства з питань пожежної безпеки в населених пунктах, на підконтрольних об'єктах, громадянами, надання обов'язкових до виконання приписів щодо усунення порушень вимог пожежної безпеки.

- * здійснення контролю за дотриманням вимог пожежної безпеки під час проектування, будівництва, реконструкції, технічного переоснащення та екс-

платуації будівель, споруд та інших об'єктів, участь у роботі комісій з прийняття в експлуатацію будівель, споруд та інших об'єктів, а також у відведенні територій під будівництво.

- * здійснення контролю за дотриманням Ліцензійних умов суб'єктами господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення.

- * контроль за наявністю сертифікатів відповідності з питань пожежної безпеки в Українській державній системі сертифікації продукції – Системі сертифікації УкрСЕПРО (далі – УкрСЕПРО) на продукцію та матеріали, у тому числі що застосовуються при наданні послуг і виконанні робіт протипожежного призначення.

- * здійснення дозвільно-реєстраційних функцій щодо фізичних та юридичних осіб у сфері пожежної безпеки згідно з чинним законодавством.

- * проведення технічних розслідувань, перевірок заяв, повідомлень та іншої інформації про пожежі та злочини, пов'язані з ними, дізнання у справах про пожежі і порушення протипожежних правил.

- * здійснення адміністративно-правової діяльності та застосування наданих згідно з чинним законодавством прав.

- * проведення консультацій посадових осіб об'єктів та громадян з питань пожежної безпеки.

- * здійснення контролю за справністю та цільовим використанням засобів протипожежного захисту.

- * проведення масово-роз'яснювальної роботи серед населення щодо запобігання пожежам, сприяння діяльності добровільної та місцевої пожежної охорони, інших протипожежних формувань.

- * здійснення перевірок діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, відомчих організацій щодо забезпечення ними протипожежного захисту населених пунктів та об'єктів, що їм підпорядковані.

- * взаємодія з іншими органами державного нагляду щодо питань пожежної безпеки.

- * здійснення обліку і аналізу пожеж та їх наслідків, розробка відповідних заходів, спрямованих на їх попередження.

- * здійснення погодження будівельних норм, стандартів, регламентів, технічних умов, інших нормативно-технічних документів у відповідності з вимогами нормативно-правових актів з питань пожежної безпеки.

Посадові особи органів держпожнадзора під час виконання функцій державного пожежного нагляду зобов'язані:

- ✓ повно, об'єктивно та неупереджено здійснювати держпожнадгляд у межах повноважень, передбачених законодавством;

- ✓ дотримуватися ділової етики у взаємовідносинах із суб'єктами господарювання;

✓ не втручатися і не перешкоджати здійсненню господарської діяльності під час здійснення планових та позапланових перевірок, якщо це не загрожує життю та здоров'ю людей, не спричиняє небезпеки виникнення пожеж та перешкод для їх гасіння;

✓ забезпечувати нерозголошення комерційної таємниці суб'єкта господарювання, що стає доступною посадовим особам під час здійснення держпожнадзора;

✓ ознайомити керівника суб'єкта господарювання, або його заступника, або уповноважену ним особу з результатами перевірок у встановлені законом строки;

✓ за зверненням суб'єкта господарювання надавати консультаційну допомогу;

✓ за зверненням представників профспілки або уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці надавати можливість брати участь у перевірках протипожежного стану об'єктів та розглядати їх пропозиції.

Права посадових осіб органів держпожнадзора

Посадові особи органів держпожнадзора мають право:

* проводити в робочий час за місцем провадження господарської діяльності суб'єкта господарювання або його відокремлених підрозділів у присутності керівника, або його заступника, або уповноваженої особи суб'єкта господарювання планові та позапланові перевірки підприємств, установ, організацій, будівель, споруд, новобудов та інших підконтрольних об'єктів всіх форм власності, одержувати під час здійснення державного пожежного нагляду необхідні пояснення, відомості, довідки, документи, матеріали.

* на об'єктах приватної власності контролювати умови безпеки людей на випадок пожежі, а також вирішення питань пожежної безпеки, що стосуються прав та інтересів інших юридичних осіб і громадян.

* залучати спеціалістів центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій за погодженням з їх керівниками до проведення планових та позапланових перевірок, а також незалежної експертизи.

* надавати (надсилати) керівникам центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій або уповноваженим ними особам, а також громадянам обов'язкові для виконання приписи, постанови, розпорядження, експертні висновки (з питань проведення експертизи проектної документації) про усунення порушень і недоліків у роботі, пов'язаній із забезпеченням пожежної безпеки та проведенням заходів щодо запобігання пожежам, здійснювати контроль за

* отримувати безкоштовно від міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, посадових осіб і громадян відомості і документи, які характеризують стан пожежної безпеки на об'єктах, дані про пожежі, технічну документацію на розроблення і виготовлення пожежонебезпечних приладів, обладнання та іншої продукції, речовин і матеріалів, відповідні статистичні дані, дислокацію об'єк-

тів, технічні паспорти та іншу інформацію з питань, які належать до компетенції держпожнадзора, а також одержувати від керівника (власника) суб'єкта господарювання або уповноваженої ним особи необхідні пояснення, відомості, довідки, документи, матеріали.

- * здійснювати контроль за виконанням протипожежних вимог, передбачених стандартами, нормами і правилами, під час проектування (вибірково), будівництва, реконструкції, розширення чи технічного переоснащення, капітального ремонту підприємств, будівель, споруд та інших об'єктів.

- * притягати до адміністративної відповідальності посадових осіб об'єктів та громадян згідно з чинним законодавством. У разі виявлення факту провадження господарської діяльності в галузі пожежної безпеки, що підлягає ліцензуванню відповідно до закону, без одержання відповідної ліцензії, провадження господарської діяльності без одержання дозволу органу держпожнадзора на початок роботи підприємств та оренду приміщень, а також подання суб'єктом господарювання органу держпожнадзора недостовірної інформації про відповідність матеріально-технічної бази вимогам законодавства або у разі завідомо неправдивого виклику пожежної охорони складати протоколи про адміністративні правопорушення.

- * проводити попередні перевірки обставин і причин виникнення пожеж, загибелі та травмування людей, знищення або пошкодження матеріальних цінностей.

- * відповідно до наказу МНС від 21.10.2004 N 130 "Про затвердження Інструкції про порядок та умови застосування органами державного пожежного нагляду запобіжних заходів", зареєстрованого в Мінюсті 08.11.2004 за N 1416/10015, за порушення вимог законодавства у сфері пожежної безпеки, що створюють загрозу виникнення пожежі або перешкоджають її гасінню та евакуації людей, застосовують до суб'єктів господарювання санкції у вигляді запобіжних заходів. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2001 року N 150 "Про затвердження Порядку видачі органами державного пожежного нагляду дозволу на початок роботи підприємств та оренду приміщень" (із змінами) у разі невиконання умов забезпечення пожежної безпеки, зазначених у дозволі на початок роботи підприємств та оренду приміщень, органи держпожнадзора мають право анулювати дані дозволи. У разі виявлення порушень якості виконання робіт та надання послуг протипожежного призначення суб'єктами господарювання, які мають відповідні ліцензії, посадові особи органів держпожнадзора протягом 10 робочих днів надають до органу ліцензування (територіального органу ліцензування) письмову інформацію про такі порушення для вжиття заходів реагування.

- * перевіряти наявність документів, які дають право на виконання пожежо-небезпечних робіт.

- * проводити практичне відпрацювання планів евакуації людей або дій працівників об'єкта на випадок пожежі.

- * контролювати діяльність служб пожежної безпеки, а також відомчої, місцевої, добровільної пожежної охорони, пожежно-технічних комісій.

* вимагати від суб'єкта господарювання усунення виявлених порушень вимог законодавства у сфері пожежної безпеки та припинення дій, які перешкоджають здійсненню держпожнадзора.

* фіксувати процес здійснення перевірок протипожежного стану суб'єктів господарювання на засоби аудіо- та відеотехніки.

За неналежне виконання посадових інструкцій та за перевищення повноважень посадові особи держпожнадзора несуть відповідальність у порядку, установленому чинним законодавством.

Ніхто не має права втручатись у діяльність державних інспекторів, окрім вищих за статусом посадових осіб органів держпожнадзора. Не дозволяється залучати державних інспекторів до виконання робіт, не передбачених функціональними обов'язками.

3.18. ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ ДЕРЖПОЖНАГЛЯДУ

Діяльність органів держпожнадзора здійснюється відповідно до планів, які розробляються урядовим, територіальними та місцевими органами держпожнадзора. Плани роботи повинні складатися на основі аналізу обстановки з пожежами, стану пожежної безпеки об'єктів, сезонних пожежно-профілактичних заходів, а також з урахуванням рішень органів законодавчої та виконавчої влади.

В органах держпожнадзора розробляються плани роботи:

- ✓ в урядовому – на квартал (з розбивкою по структурних підрозділах);
- ✓ у територіальних – на квартал, а в їх структурних підрозділах (відділ, відділення, сектор) – на місяць. Крім того, у територіальних органах розробляються основні напрями пожежно-профілактичної роботи на рік, які надсилаються до місцевих органів держпожнадзора;
- ✓ у місцевих – на квартал. Кожний державний інспектор – на місяць та здійснює щоденний облік виконаної роботи.

Плани робіт органів держпожнадзора затверджуються:

- * в урядовому – начальником Держпожбезпеки за погодженням із заступником Міністра з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи - куратором;
- * територіальних – керівником територіального органу держпожнадзора;
- * місцевих – керівником місцевого органу держпожнадзора.

Плани робіт органів держпожнадзора можуть включатися окремим розділом до планів робіт територіальних та місцевих органів управління з питань надзвичайних ситуацій, які затверджуються в установленому порядку.

Держпожбезпеки за погодженням із заступником Міністра з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи затверджує графік перевірки організації діяльності підпорядкованих йому територіальних органів. Територіальним органом держпожнадзора

перевірки організації діяльності підпорядкованих місцевих органів здійснюються відповідно до затверджених графіків. Керівники відповідних органів держпожнадзора здійснюють контроль за своєчасним виконанням планів робіт. Про виконання заходів у планах робляться відповідні відмітки. Позапланова робота обліковується додатково.

Посадові інструкції керівників територіальних органів держпожнадзора затверджуються начальником Держпожбезпеки.

Посадові інструкції заступників керівників та державних інспекторів з пожежного нагляду територіальних органів, напрями їх роботи, перелік закріплених за ними об'єктів, посадові інструкції керівників та державних інспекторів місцевих органів держпожнадзора, напрями роботи, перелік закріплених за ними об'єктів та межі ділянок визначаються та затверджуються керівниками територіальних органів держпожнадзора.

Для здійснення наглядової діяльності у функціональних обов'язках за державними інспекторами закріплюються об'єкти в конкретних територіальних зонах, а також визначаються напрями роботи (розслідування, облік та аналіз пожеж, розробка попереджувальних заходів за конкретними причинами пожеж, адміністративно-правова та нормативно-технічна робота, робота з відомчими організаціями, контроль за виконанням законодавства з питань пожежної безпеки, робота з громадськістю тощо).

Допускається проводити закріплення об'єктів за галузевою ознакою (промислові підприємства, навчальні заклади, культурно-видовищні, лікувально-оздоровчі та дитячі установи, об'єкти транспорту і зв'язку, торговельно-складські об'єкти, комунально-побутові підприємства, новобудови тощо).

Місцеві органи держпожнадзора постійно здійснюють контроль за повнотою обліку об'єктів і вносять зміни в журнал обліку об'єктів.

При здійсненні наглядової діяльності органи держпожнадзора взаємодіють з іншими органами державного нагляду.

3.19. ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕВІРОК ОРГАНАМИ ДЕРЖПОЖНАГЛЯДУ

Державний пожежний нагляд за виконанням встановлених законодавством вимог пожежної безпеки міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які проживають або тимчасово перебувають в Україні, здійснюється відповідними органами державного пожежного нагляду шляхом проведення перевірок. Перевіркам підлягають об'єкти в населених пунктах і об'єкти, які належать до сфери управління суб'єктів господарювання, та інші підконтрольні об'єкти. Перевірки поділяються на планові та позапланові.

Планові перевірки

Під час проведення планових перевірок здійснюється огляд (обстеження) територій, будівель, споруд та приміщень, проводиться перевірка функціонування підрозділів відомчої, місцевої та добровільної пожежної охорони й інших протипожежних формувань, роботи пожежно-технічної комісії, а також будь-яких документів чи предметів, які стосуються забезпечення пожежної безпеки. Планові перевірки об'єктів, які належать до сфери управління (власності, володіння, користування) суб'єктів господарювання, здійснюються відповідно до квартальних планів-графіків, які затверджуються керівниками відповідних органів держпожнадзора до 20 числа останнього місяця кварталу, що передує плановому.

Планові перевірки протипожежного стану будівель, споруд та приміщень міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та їх структурних підрозділів, органів місцевого самоврядування та підвідомчих їм структурних підрозділів, обласних, міських, районних, селищних і сільських рад та інших об'єктів, які відповідно до законодавства не належать до суб'єктів господарювання (далі - інші підконтрольні об'єкти), проводяться щороку відповідними територіальними або місцевими органами держпожнадзора, за якими вони закріплені, згідно із затвердженими річними графіками їх перевірок. Перевірки посольств, консульств та інших іноземних представництв, які користуються екстериторіальністю, органи держпожнадзора можуть проводити тільки на їх прохання і згідно з письмовим дозволом офіційного представника цих установ.

Строк здійснення планової перевірки об'єктів, які належать до сфери управління суб'єктів господарювання, не може перевищувати п'ятнадцяти робочих днів, а для суб'єктів малого підприємництва - п'яти робочих днів. Продовження строку здійснення планової перевірки не допускається. Строк здійснення планової перевірки інших підконтрольних об'єктів встановлюється керівником відповідного органу держпожнадзора залежно від характеристики об'єктів.

Періодичність проведення планових перевірок об'єктів суб'єктів господарювання встановлюється з урахуванням ступеня ризику їх господарської діяльності, який визначається відповідно до Порядку розподілу суб'єктів господарювання за ступенем ризику їх господарської діяльності для безпеки життя і здоров'я населення, навколишнього природного середовища щодо пожежної безпеки, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2007 року N 1324.

Планові перевірки суб'єктів господарювання з високим ступенем прийнятого ризику проводяться щороку, а також можуть здійснюватися комплексно, із залученням представників Державного комітету промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду, Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки, інших органів державного нагляду, а також профспілкових органів на підставі погоджених заінтересованими сторонами квартальних планів спільних перевірок та спільного рішення керівників цих органів. Планові перевірки суб'єктів господарювання з середнім ступенем прийнятого ризику проводяться один раз на три роки, починаючи з I кварталу 2011 року. Планові пе-

ревірки суб'єктів господарювання з незначним ступенем прийнятного ризику проводяться один раз на п'ять років, починаючи з I кварталу 2011 року.

Перелік об'єктів суб'єктів господарювання, нагляд за протипожежним станом яких здійснюється Держпожбезпеки, визначається та затверджується керівником цього органу. Перелік об'єктів з високим та середнім ступенем прийнятного ризику, нагляд за протипожежним станом яких здійснюється територіальними та місцевими органами держпожнагляду, визначається та затверджується керівником територіального органу держпожнагляду. Перелік об'єктів з незначним ступенем прийнятного ризику, нагляд за протипожежним станом яких здійснюється місцевим органом держпожнагляду, визначається та затверджується керівником цього органу.

Облік об'єктів суб'єктів господарювання та інших підконтрольних об'єктів, нагляд за протипожежним станом яких здійснюють місцеві органи держпожнагляду, а також проведених планових і позапланових перевірок здійснюється в Журналі обліку підконтрольних об'єктів. Органи держпожнагляду постійно здійснюють контроль за повнотою обліку об'єктів суб'єктів господарювання та інших підконтрольних об'єктів і вносять відповідні зміни до Журналу їх обліку.

Відповідні органи держпожнагляду оприлюднюють критерії та періодичність проведення планових перевірок протипожежного стану об'єктів суб'єктів господарювання шляхом розміщення інформації в мережі Інтернет або на власних веб-сайтах.

Планові перевірки об'єктів суб'єктів господарювання та інших підконтрольних об'єктів проводяться у присутності керівників (власників) підприємств, установ, організацій, або їх заступників, або фізичних осіб – підприємців (далі – керівники об'єктів), або уповноважених ними осіб за умови їх письмового повідомлення про перевірку (далі – повідомлення) не пізніше як за десять днів до дня їх здійснення. Повідомлення надсилається рекомендованим листом чи телефонограмою або вручається особисто керівнику об'єкта або уповноваженій ним особі під розписку. У разі наявності на об'єктах суб'єктів господарювання та інших підконтрольних об'єктах приміщень, дільниць тощо, які здаються в оренду, орган держпожнагляду безпосередньо або через орендодавця зобов'язаний ознайомити орендарів про дату та час здійснення планової перевірки та забезпечити їх присутність під час перевірки.

Для здійснення планової (позапланової) перевірки керівник відповідного органу держпожнагляду видає наказ, який має містити найменування суб'єкта господарювання, що має перевірятись, та предмет перевірки. Керівник відповідного територіального органу держпожнагляду щомісячно своїм наказом затверджує план-графік планових перевірок об'єктів, які закріплені за керівником відповідного місцевого органу держпожнагляду.

На підставі наказу оформляється посвідчення на проведення планової чи позапланової перевірки (далі – посвідчення), яке підписується керівником або заступником керівника відповідного органу держпожнагляду (із зазначенням прізвища, ім'я та по батькові), засвідчується печаткою та реєструється у спеціальному Журналі реєстрації посвідчень (додаток ЖЗ) даного орга-

ну. Посвідчення також оформляється і для перевірки інших підконтрольних об'єктів. Посвідчення перед початком здійснення перевірки разом із службовим посвідченням, що засвідчує особу органу держпожнадзора, пред'являється керівнику об'єкта або уповноваженій ним особі. Копія посвідчення на проведення перевірки надається суб'єкту господарювання.

За відсутності даних про найменування суб'єкта господарювання та/або його відокремленого підрозділу або прізвища, ім'я та по батькові фізичної особи – підприємця, щодо діяльності яких здійснюється перевірка, а також у разі початку роботи суб'єктом господарювання без отримання відповідних дозвільних документів у посвідченні на проведення перевірки зазначається тільки місцезнаходження об'єкта та інші дані без найменування суб'єкта господарювання.

Посвідчення є чинним лише протягом зазначеного в ньому строку здійснення перевірки.

Посадова особа органу держпожнадзора без посвідчення на проведення перевірки та службового посвідчення не має права на здійснення перевірки.

Перед проведенням планових перевірок державний інспектор повинен ознайомитись з відповідними галузевими правилами та нормами з питань пожежної безпеки, з матеріалами про пожежі та попередніми перевітками, а також з технічною документацією і довідковою літературою, яка характеризує пожежну небезпеку об'єкта суб'єкта господарювання та іншого підконтрольного об'єкта. Керівник органу держпожнадзора зобов'язаний періодично перевіряти підготовленість державних інспекторів до проведення перевірок.

Позапланові перевірки

Позапланові перевірки об'єктів суб'єктів господарювання з високим, середнім і незначним ступенями прийняттого ризику та інших підконтрольних об'єктів, які проводяться з метою контролю за виконанням приписів, постанов та розпоряджень про усунення порушень ліцензійних умов, здійснюються за рішенням керівника відповідного органу держпожнадзора.

Позапланові перевірки об'єктів суб'єктів господарювання з середнім та незначним ступенями прийняттого ризику не проводяться за умови укладення договорів добровільного страхування відповідальності перед третіми особами, за винятком здійснення перевірок об'єктів будівництва, а також умов виконання постанов про застосування запобіжних заходів та перевірки виконання приписів, виданих за результатами проведення планової перевірки.

Позапланові перевірки протипожежного захисту територій зернових посівів, місць переробки та зберігання врожаю здійснюються один раз на рік, незалежно від форми власності сільгоспприємства, на підставі рішення місцевих органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування.

Позапланові перевірки щодо контролю за виконанням постанов про застосування запобіжних заходів, дотриманням умов відкриття об'єктів та усунення недоліків проводяться за рішенням керівника відповідного органу держпожнадзора у разі, якщо протягом місяця від дати приведення постанови в дію не надійшло звернення керівника об'єкта або уповноваженої ним особи щодо необхідності проведення робіт з виконання заходів пожежної безпеки, а також у

разі відсутності звернень про отримання права на подальшу роботу (експлуатацію) або перевищення термінів виконання протипожежних заходів, зазначених у гарантійних зобов'язаннях, та/або в плані виконання заходів.

При проведенні позапланових перевірок повідомлення керівнику об'єкта або уповноваженій ним особі не надсилається.

Під час проведення позапланової перевірки з'ясовуються лише ті питання, необхідність яких стала підставою для здійснення вказаного заходу, з обов'язковим їх зазначенням у посвідченні. Керівник об'єкта або уповноважена ним особа має право ознайомитися з підставою проведення позапланової перевірки та отримати копії відповідних документів.

Строк здійснення позапланової перевірки не може перевищувати десяти робочих днів, а щодо суб'єктів малого підприємництва - двох робочих днів. Продовження строку здійснення позапланової перевірки не допускається.

Позапланові перевірки об'єктів суб'єктів господарювання, які проводяться з метою контролю за виконанням приписів та постанов, до 1 січня 2011 року можуть не проводитися за умови, що керівник суб'єкта господарювання самостійно повідомляє орган державного пожежного нагляду про виконання відповідного розпорядчого документа (припис, постанова) і усунення виявлених за результатами перевірки порушень вимог пожежної безпеки з наданням матеріалів (проектно-кошторисна документація, договори на виконання протипожежних робіт, розрахунки з оплати за виконання робіт тощо), які це підтверджують. У такому разі перевірка достовірності наданих керівником суб'єкта господарювання даних проводиться під час наступної планової перевірки.

Оформлення результатів і наслідків перевірки

У разі, якщо за результатами планової (позапланової) перевірки об'єктів суб'єктів господарювання виявлені порушення вимог законодавства у сфері пожежної безпеки, посадова особа органу держпожнадзора складає акт перевірки додержання (виконання) суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері пожежної безпеки (далі – акт). Посадова особа органу держпожнадзора зазначає в акті стан виконання керівником об'єкта або уповноваженою ним особою вимог пожежної безпеки, а в разі невиконання – детальний опис виявлених порушень з посиланням на відповідні вимоги законодавства та норми у сфері пожежної безпеки.

В останній день перевірки два примірники акта підписуються посадовими особами органу держпожнадзора, які здійснювали перевірку, та керівником об'єкта або уповноваженою ним особою. У разі, якщо керівник об'єкта або уповноважена ним особа робить зауваження щодо здійснення перевірки, то вони є невід'ємною частиною акта, який підписується із зауваженнями. У випадку відмови керівника об'єкта або уповноваженої ним особи від підписання акта або отримання його другого примірника посадова особа органу держпожнадзора вносить до нього відповідний запис та надсилає його рекомендованим листом з повідомленням за місцезнаходженням суб'єкта господарювання або його відокремленого підрозділу.

Один примірник акта вручається керівнику об'єкта або уповноваженій ним особі, а другий зберігається в наглядовій справі органу держпожнадзора.

На підставі акта, складеного за результатами планової перевірки, під час якої виявлено порушення протипожежних вимог, протягом п'яти робочих днів після її завершення складається припис на усунення порушень вимог пожежної безпеки, в якому також відображаються заходи щодо усунення недоліків у діяльності адміністрації щодо забезпечення пожежної безпеки об'єктів, що перевіряються.

Запропоновані приписами заходи повинні обґрунтовуватись вимогами нормативно-правових актів з питань пожежної безпеки та обговорюватись з керівниками об'єктів або уповноваженими ними особами із установами термінів їх виконання, які до 1 січня 2011 року мають становити 30 діб. Припис має два розділи. До першого розділу включаються невиконані заходи попереднього припису із зазначенням минулих термінів їх виконання та пропонуються нові терміни, а до другого – нові запропоновані заходи і терміни їх виконання.

Припис складається не менше ніж у двох примірниках, з яких перший з підписом посадових осіб органу держпожнадзора, які її здійснювали, вручається керівнику об'єкта або уповноваженій ним особі для виконання, а другий з підписом керівника об'єкта або уповноваженої ним особи щодо погоджених термінів та одержання залишається в органі держпожнадзора для здійснення контролю.

У разі неможливості вручення керівнику об'єкта або уповноваженій ним особі припису він направляється рекомендованим листом з повідомленням, про що у копії проставляється відповідний вихідний номер і дата направлення, або здається в канцелярію суб'єкта господарювання з відміткою на копії відповідного вхідного номера та дати. Припис складається також у разі перевірки інших підконтрольних об'єктів відповідно до викладених вище вимог. Припис зберігається в наглядовій справі до повного його виконання, але не менше 5 років.

За висновками перевірок державних, відомчих, кооперативних житлових будинків приписи вручаються керівникам відповідних житлових організацій. При проведенні перевірок у попередньому приписі державний інспектор з пожежного нагляду зобов'язаний зробити відмітки. При виконанні протипожежних заходів навпроти кожного з них робиться позначка "виконано", ставиться дата перевірки та підпис відповідного державного інспектора, а при невиконанні – в кінці припису відмічаються порядкові номери невиконаних пунктів, указуються заходи, які вжиті до винних осіб, а також запобіжні заходи, з чим ознайомлюється керівник об'єкта або уповноважена ним особа. За невиконання заходів припису та у разі виявлення нових порушень встановлених законодавством вимог пожежної безпеки державний інспектор з пожежного нагляду вживає заходів щодо притягнення винних осіб до відповідальності та (або) застосування запобіжних заходів відповідно до законодавства.

У разі письмового звернення керівника об'єкта посадова особа органу держпожнадзора проводить оцінку (експертизу) протипожежного стану підприємства, об'єкта, приміщення в порядку, передбаченому постановою Кабінету

Міністрів України від 31 травня 2006 року N 774 "Про затвердження тарифів на проведення органом державного пожежного нагляду оцінки (експертизи) протипожежного стану підприємства, об'єкта, приміщення та проектно-кошторисної документації, затвердження якої не потребує висновку комплексної державної експертизи". За результатами оцінки (експертизи) складається експертний висновок протипожежного стану об'єкта. У такому разі відповідний наказ та посвідчення на право перевірки не оформлюються.

Оцінка (експертиза) протипожежного стану об'єкта проводиться також для оформлення матеріалів на одержання дозволу на початок роботи відповідно до Порядку видачі органами державного пожежного нагляду дозволу на початок роботи підприємств та оренду приміщень, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2001 року N 150. Висновок з оцінки (експертизи) протипожежного стану об'єкта є чинним для одержання дозволу протягом трьох місяців з дня її проведення.

Проведення органами держпожнагляду оцінки (експертизи) протипожежного стану об'єкта прирівнюється до планової перевірки за умови складання та вручення керівнику (власнику) об'єкта або уповноваженій ним особі експертного висновку протипожежного стану об'єкта. У такому разі акт за результатами перевірки не складається.

Виявлені під час такої перевірки порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки оформлюються приписом, який вручається керівнику (власнику) об'єкта або уповноваженій ним особі разом з експертним висновком.

На всі об'єкти суб'єктів господарювання або інших підконтрольних об'єктів заводиться окрема наглядова справа, у якій зберігаються документи і матеріали листування з питань пожежної безпеки, у тому числі матеріали перевірок та експертиз протипожежного стану орендованих будівель та приміщень, а також копії дозволів на їх оренду та інші документи, що характеризують стан протипожежного захисту об'єкта згідно з Вимогами до змісту наглядової справи, її ведення та зберігання та Загальними відомостями про об'єкти, які повинні бути відображені в наглядовій справі.

У сільських районах наглядові справи групуються в загальні наглядові справи за сільськими радами. У такій наглядовій справі також відображаються загальні відомості про об'єкти, які розташовані на території сільської ради. У житловому секторі наглядові справи заводяться на житлові організації або дільниці. У наглядовій справі також зберігаються: акти перевірки; копії наказів на проведення перевірки; повідомлення про перевірку; посвідчення на перевірку тощо.

Керівник відповідного органу держпожнагляду зобов'язаний постійно здійснювати контроль за своєчасним виконанням плану-графіка перевірок об'єктів суб'єктів господарювання та плану-графіка перевірок інших підконтрольних об'єктів, розглядати матеріали наглядової справи після кожної перевірки об'єкта, але не менше одного разу на рік. За результатами перевірки наглядової справи робити письмові відмітки щодо її ведення і якості нагляду.

Щороку до 1 квітня відповідний орган держпожнадзора готує звіт про виконання плану-графіка перевірок об'єктів суб'єктів господарювання за попередній рік, який оприлюднюється в мережі Інтернет або на власних веб-сайтах.

3.20. НОРМАТИВНО-ТЕХНІЧНА РОБОТА

Основні завдання нормативно-технічної роботи

Нормативно-технічна робота здійснюється посадовими особами урядового та територіальних органів держпожнадзора, а також підготовленими фахівцями місцевих органів держпожнадзора. Облік цієї роботи ведеться у журналах обліку новобудов, обліку розглянутих проектів, обліку експертиз проектів (додаток Ж8), обліку роботи в архітектурно-технічних радах, обліку та перевірки проектних організацій.

Основними завданнями нормативно-технічної роботи є:

✓ попереднє узгодження можливості розміщення об'єкта будівництва на території, що обслуговується. Контроль за відповідністю проектної документації на будівництво об'єктів протипожежним вимогам норм проектування. Контроль за виконанням запроектованих протипожежних заходів у період будівництва об'єктів.

✓ участь у роботі комісій з вибору земельних ділянок (трас) під будівництво. Надання технічних умов до початку проектування згідно із Порядком надання архітектурно-планувального завдання та технічних умов щодо інженерного забезпечення об'єкта архітектури і визначення розміру плати за їх видачу, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 20 грудня 1999 року N 2328.

✓ проведення експертиз проектної документації об'єктів будівництва, а також іншої документації щодо дотримання вимог пожежної безпеки.

✓ погодження обґрунтованих відхилень від протипожежних вимог норм проектування та проектних рішень, на які відсутні норми проектування.

✓ контроль за дотриманням вимог правил пожежної безпеки під час ведення будівельно-монтажних робіт.

✓ контроль за проектуванням та будівництвом пожежних депо при забудові населених пунктів та об'єктів різного призначення.

✓ контроль за здійсненням інженерно-технічних заходів протипожежного захисту населених пунктів та об'єктів різного призначення щодо лінії цивільного захисту на стадіях проектування та будівництва.

✓ участь у проведенні робочих та державних приймальних комісій з прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів.

✓ вибірковий контроль за дотриманням вимог пожежної безпеки в проектній документації, яка розробляється проектними організаціями незалежно від форм власності.

✓ взаємодія з іншими органами державного нагляду та проектними організаціями з питань забезпечення впровадження заходів пожежної безпеки під час розробки схем генеральних планів промислових підприємств, проектів планування та забудови населених пунктів; вивчення та узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду розробки заходів пожежної безпеки в процесі проектування і будівництва.

✓ участь в організації та проведенні семінарів, нарад, науково-практичних конференцій з питань пожежної безпеки з фахівцями проектних, будівельних організацій та пожежної охорони, що ведуть нормативно-технічну роботу.

✓ узагальнення та аналіз роботи проектних організацій щодо розробки та впровадження ними в проектній документації протипожежних вимог.

✓ контроль за відповідністю вимогам пожежної безпеки, державних і відомчих будівельних норм, національних стандартів (далі - ДСТУ), стандартів організацій (далі - СОУ), галузевих стандартів (далі - ГСТУ), технічних регламентів, технічних умов (далі - ТУ), міжнародних стандартів (далі - ГОСТ).

✓ участь у роботі експертно-технічних, науково-технічних, наукових і містобудівельних рад структурних підрозділів уповноваженого органу виконавчої влади з питань будівництва та архітектури України, центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та нарадах, що проводяться замовниками та підрядниками.

✓ вивчення характерних пожеж, при необхідності підготовка інформації проектним, будівельним організаціям про їх наслідки з пропозиціями щодо поліпшення проектування протипожежних заходів.

✓ проведення консультацій з представниками проектних, будівельних та інших організацій, а також громадянами з питань пожежної безпеки.

✓ розгляд листів, скарг та заяв з питань дотримання протипожежних вимог, норм і правил при проектуванні та будівництві.

✓ узгодження проектів будівельних норм і правил, ТУ, ДСТУ, ГОСТ, СОУ та інших нормативних документів.

✓ формування та ведення довідково-інформаційного фонду.

Розгляд і державна експертиза проектної документації

Проектна документація, у тому числі й проекти повторного застосування, які прив'язуються до початку будівництва будівель та споруд усіх об'єктів незалежно від форм власності на території, що обслуговується, підлягає державній експертизі (перевірці) на відповідність нормативним актам з пожежної безпеки. Державна експертиза проектної документації проводиться згідно з Порядком затвердження інвестиційних програм і проектів будівництва та проведення їх державної експертизи, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2007 року N 1269, та Порядком проведення державної експертизи щодо пожежної безпеки проектів будівництва та іншої документації, затвердженим наказом МНС України від 23.11.2004 N 186, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 30.11.2004 за N 1515/10114.

Державній експертизі щодо пожежної безпеки підлягає проектна документація на затверджувальній стадії проектування відповідно до ДБН А.2.2-3-2004

"Склад, порядок розроблення, погодження та затвердження проектної документації для будівництва", затвердженого наказом Державного комітету будівництва та архітектури України від 20.01.2004 N 8.

Після проведення експертизи з пожежної безпеки та надання висновку державної експертизи з пожежної безпеки на затверджувальній стадії проектування орган держпожнадзора має право перевірки проектної документації на стадії Р, який завершується рекомендацією щодо виконання будівельних робіт. Необхідність розгляду стадії Р зазначається в експертному висновку на затверджувальній стадії. При необхідності можуть бути витребувані розрахункові дані та висновки щодо шляхів евакуації, протидимного захисту, автоматичних засобів пожежогасіння, мереж водопостачання, легкоскридних конструкцій, категорій будівель і приміщень, вибухопожежонебезпечні та пожежонебезпечні зони класу виробничих приміщень та установок, розрахунки щодо витрат вогнегасних речовин, необхідних для пожежогасіння, на вогнестійкість та горючість конструкцій і матеріалів, результатів науково-дослідних робіт, що стосуються питань забезпечення пожежної безпеки об'єкта будівництва.

Розгляд проектів електророзподільних улаштувань та електричних підстанцій, зовнішніх та внутрішніх електромереж підприємств та установ, влаштування газового обладнання на об'єктах органами держпожнадзора здійснюється тільки в частині їх відповідності протипожежним вимогам норм проектування.

Органи держпожнадзора у визначені законодавством терміни розглядають проекти, робочі проекти та робочу документацію, що оформлені в установленому порядку, підписані авторами проекту і мають архівні номери.

За результатами державної експертизи проектної документації оформляється експертний висновок, який підписується начальником (заступником начальника) органу держпожнадзора та безпосереднім виконавцем експертизи та засвідчується печаткою органу держпожнадзора (додатки Ж11 та Ж12). Порушення вимог пожежної безпеки в експертних висновках повинні викладатися чітко. У експертний висновок можуть включатись рекомендації щодо посилення протипожежної безпеки об'єкта, розроблені з урахуванням аналізу пожеж та проведених науково-дослідних робіт. Помітки (записи, узгодження, штампи) на кресленнях робити забороняється.

Висновки експертизи надсилаються відповідальним виконавцям комплексної державної експертизи, а також територіальному (місцевому) органу держпожнадзора. У разі виявлення відхилень у типових проектах від протипожежних вимог норм проектування органи держпожнадзора повинні інформувати урядовий орган держпожнадзора. При цьому слід урахувувати, що проектна організація, яка виконує прив'язку типового проекту, відповідає за дотримання в ньому чинних норм і при прив'язці його повинна усунути недоліки, що мали місце в проекті.

Контроль за дотриманням проектними організаціями вимог пожежної безпеки

Для здійснення вибіркового контролю за виконанням вимог норм і правил у проектах, усі проектні організації, розташовані в межах підконтрольної орга-

ну держпожнагляду території, повинні бути взяті на облік та закріплені за працівниками територіальних органів держпожнагляду. Філії інститутів, проектні контори, творчі архітектурні майстерні, бюро підприємств і організацій можуть закріплюватися за працівниками місцевих органів держпожнагляду.

Порядок вибіркового контролю за відповідністю проектної документації на будівництво об'єктів протипожежним вимогам норм у проектних організаціях визначається територіальними органами держпожнагляду. Перевірка проектних організацій проводиться одним або кількома (бригадою) державними інспекторами. До перевірки можуть залучатися (за погодженням з керівниками відповідних організацій) працівники інших органів державного нагляду, а також працівники головної проектної організації при перевірці її філій.

Перелік проектної документації, яку намічається перевірити, устанавлюється відповідно до узагальнених зауважень проведених експертиз та тих проектів, що не пройшли експертизу.

Крім проектної документації, у проектній організації перевіряються:

- * наявність оригіналу ліцензії на виконання проектних робіт;
- * внесення в норми проектування змін та доповнень до протипожежних вимог, затверджених після їх офіційного видання;
- * внесення в проекти змін та доповнень за приписами, листами та висновками експертизи щодо пожежної безпеки;
- * організація навчання проектувальників вимогам пожежної безпеки;
- * здійснення нормоконтролю з питань пожежної безпеки.

У головних проектних організаціях - розробниках норм і правил проектування можуть перевірятися роботи щодо вдосконалення протипожежних вимог норм на підставі аналізу пожеж і проведених наукових розробок. Про результати перевірки письмово інформується керівництво проектної організації.

Виявлені під час перевірки порушення норм і правил проектування пропонуються до усунення приписом держпожнагляду. У разі наявності грубих порушень випуск і застосування проектів забороняється у встановленому порядку. За результатами перевірки в проектній організації проводиться обговорення виявлених порушень та підсумкова нарада.

Під час експертизи та розгляду проектів перевіряється передбачення в проекті сертифікованих систем активного і пасивного протипожежного захисту та сертифікати з визначеними показниками пожежної небезпеки будівельних виробів та матеріалів.

Участь органів держпожнагляду в роботі комісій з вибору земельних ділянок (трас) для будівництва

Органи держпожнагляду надають замовникам за їх письмовим зверненням технічні умови щодо забезпечення пожежної безпеки об'єкта будівництва згідно з Порядком надання архітектурно-планувального завдання та технічних умов щодо інженерного забезпечення об'єкта архітектури і визначення розміру плати за їх видачу, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 20 грудня 1999 року N 2328 і у разі участі у роботі комісій з вибору земельної ділянки (траси) для будівництва розглядають та надають відповідні висновки.

До складу комісії з вибору земельної ділянки (траси) для будівництва включається керівний склад територіальних та місцевих органів держпожнадзора. До неї можуть включатися посадові особи тільки місцевого органу держпожнадзора, у тому випадку, якщо за наміченими заходами із забезпечення пожежної безпеки об'єкта на рекомендованій земельній ділянці (трасі) є висновок територіального органу.

При розгляді намічених протипожежних заходів у проектних рішеннях при виборі земельної ділянки (траси) для будівництва необхідно звертати особливу увагу на:

- ✓ відповідність зонування об'єкта вимогам пожежної безпеки;
- ✓ врахування пануючих вітрів, рельєфу місцевості і протипожежних відстаней при розміщенні об'єктів відносно сусідніх об'єктів, населених пунктів, лісів, торфовищ тощо;
- ✓ забезпечення об'єктів основними дорогами та проїздами, розташування пожежних депо за умови забезпечення можливості своєчасного прибуття підрозділу на пожежу.

Копії затвердженого акта комісії з вибору земельної ділянки (траси) для будівництва, висновків (технічних умов) територіального органу держпожнадзора із запропонованими протипожежними заходами направляються на контроль до місцевого органу держпожнадзора.

Нагляд за об'єктами, що будуються

Усі новобудови незалежно від форм власності та джерел фінансування, що розміщуються в зоні обслуговування відповідного органу держпожнадзора, беруться на облік і закріплюються за державними інспекторами територіальних та місцевих органів держпожнадзора. Перелік новобудов, нагляд за якими здійснює урядовий орган державного управління, визначається Держпожбезпеки. Новобудови, що закріплюються за територіальними та місцевими органами держпожнадзора, визначається керівником територіального органу. Держпожбезпеки також має право здійснювати нагляд за новобудовами, які не визначені Переліком новобудов, віднесених до урядового органу державного управління.

Під час здійснення нагляду за об'єктами, що будуються, перевіряються:

- * наявність висновку експертизи та дозволу на початок будівництва;
- * наявність у підрядної організації оригіналу ліцензії на провадження будівельної діяльності;
- * відповідність робочої документації нормам проектування та усунення раніше виявлених порушень норм і правил;
- * відповідність виконаних будівельно-монтажних робіт протипожежним вимогам та затвердженим проектам;
- * виконання вимог правил пожежної безпеки під час проведення будівельно-монтажних робіт;
- * здійснення авторського нагляду проектною організацією.

Періодичність перевірок об'єктів, що будуються, встановлюється територіальними та місцевими органами держпожнадзора залежно від важливості об'єктів, термінів та темпів будівництва, але не менше ніж один раз на рік або 2-

х разів за період будівництва (якщо воно триває менше одного року). Рекомендується перевірки об'єктів, що будуються, проводити у дні авторського нагляду проектною організацією спільно з представниками інших органів державного нагляду. Перевірки великих будівель слід проводити бригадним методом.

Контроль за будівництвом об'єктів іноземними фірмами здійснюється відповідно до Положення про порядок державного пожежного нагляду за будівництвом об'єктів іноземними фірмами, затвердженого наказом МНС України від 05.07.2004 № 297, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 21.07.2004 за № 905/9504. За виявленими порушеннями протипожежних вимог норм проектування в проектах, проектній та генпідрядній будівельній організаціям направляється припис. При відхиленнях від затвердженого проекту, що допустили будівельники під час будівництва об'єкта, припис направляється керівнику генпідрядної будівельної організації, а при необхідності - замовнику і проектній організації. Заходи протипожежного захисту, які передбачені проектом, включаються до припису держпожнагляду тільки в разі їх невиконання під час будівництва.

У разі будівництва без позитивних висновків експертизи щодо пожежної безпеки або за наявності порушень правил пожежної безпеки, які створюють загрозу виникненню пожежі на об'єкті, що будується, а також відхилення від проекту або протипожежних вимог норм проектування, будівельно-монтажні роботи або експлуатація окремих апаратів, опалювальних пристроїв, діляниць електромереж припиняються в установленому порядку. У цих випадках при необхідності вноситься пропозиція щодо припинення фінансування будівельних робіт.

На об'єкти, що будуються, з моменту надання технічних умов заводиться наглядова справа. На групу будівель, розташованих на загальному будівельному майданчику, а також при забудові будівлями за типовими проектами допускається вести одну наглядову справу.

У наглядовій справі на новобудову повинні зберігатися:

- ✓ контрольний лист (додаток Ж13);
- ✓ копія акта комісії із наміченої земельної ділянки (траси) під будівництво;
- ✓ технічні умови;
- ✓ копії експертних висновків;
- ✓ матеріали перевірок (за умови їх проведення);
- ✓ листування з питань протипожежного захисту об'єкта будівництва.

Після закінчення будівництва до наглядової справи повинні додаватися матеріали з прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкта. Наглядіві справи на новобудови ведуться протягом усього терміну будівництва, а після прийняття в експлуатацію їх матеріали долучаються до наглядової справи на об'єкт, де зберігаються постійно.

Участь органів Держпожнагляду в роботі комісій з прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів

До складу державних комісій залучаються посадові особи органів держпожнагляду, перелік яких установлюється Держпожбезпеки та територіальним

органом держпожнагляду. Заміна посадових осіб органів держпожнагляду, включених до складу державних комісій, як правило, не допускається. До участі в робочих і державних комісіях, залучаються державні інспектори, які здійснювали нагляд у період проектування та будівництва. Посадові особи органу держпожнагляду, залучені до робочої чи державної комісії з прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом і реконструкцією об'єктів, до початку роботи в комісії повинні вивчити нормативні документи, проектні протипожежні заходи і матеріали наглядової справи, а також скласти перелік питань, що підлягають перевірці під час прийняття в експлуатацію об'єкта.

Під час прийняття участі в роботі комісій з прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів, державний інспектор перевіряє:

- * відповідність виконаних протипожежних заходів за затвердженим проектом діючим нормам проектування і наданої генпідрядником виконавчої документації;

- * акти прийняття прихованих робіт;

- * сертифікат відповідності продукції протипожежного призначення, свідоцтво про визнання;

- * акти прийняття та випробування засобів протипожежного захисту;

- * акти випробування систем вентиляції (димовидалення).

При прийманні систем протипожежного захисту повинно бути звернено увагу на укомплектованість штатів служб об'єкта відповідними спеціалістами або наявність договору із спеціалізованою організацією, яка має відповідну ліцензію з технічного обслуговування і підтримування вказаних систем і установок у працездатному стані. При необхідності (відсутність актів на приховані роботи, наявність об'єктивних показників, що ставлять під сумнів правильність виконання робіт) державний інспектор повинен вимагати провести в його присутності контрольне розкриття окремих конструкцій, повторне або додаткове випробування обладнання, установок. За наявності на закінченому будівництвом об'єкті порушень протипожежних вимог нормативних документів або невиконання передбачених проектом протипожежних заходів державний інспектор акт робочої та державної комісії не підписує, а він висловлює письмово голові комісії свою особливу думку. Підпис державного інспектора в акті державної комісії є згодою того органу, який він представляє, на початок роботи об'єкта з дня його затвердження в установленому порядку.

Про наслідки участі в роботі державної комісії державний інспектор доповідає письмово начальнику органу держпожнагляду, від якого він був призначений в комісію.

Керівництво територіальних і місцевих органів держпожнагляду зобов'язане систематично перевіряти ступінь підготовленості державних інспекторів до виконання обов'язків члена робочої і державної комісій і якість їх роботи шляхом вибіркової перевірки протипожежного стану окремих об'єктів під час роботи приймальних комісій або після прийняття їх в експлуатацію.

Інформаційна робота

Одним з основних завдань інформаційної роботи є забезпечення органів держпожнадзора нормативно-технічною літературою. Цей процес проводиться централізовано, через Держпожбезпеки та територіальні органи держпожнадзора. Необхідна література замовляється попередньо за тематичними планами видавництв.

Держпожбезпеки та територіальні органи держпожнадзора систематично інформують відповідно територіальні та місцеві органи держпожнадзора про введення в дію, внесення змін та доповнень і відміну будівельних норм і правил, ТУ, ДСТУ, СОУ та інших нормативних документів.

В органах держпожнадзора створюються довідково-інформаційні фонди з використанням сучасних засобів оргтехніки і обчислювальної техніки, де разом з літературою зберігаються і накопичуються проектні матеріали з технічними рішеннями засобів протипожежного захисту, окремих характерних деталей, вузлів, конструкцій тощо. Ці матеріали можуть використовуватися як ілюстрації і посібники при консультаціях і проведенні занять з посадовими особами органів держпожнадзора, проектувальних і будівельних організацій.

У кожному органі держпожнадзора створюється робоча бібліотека нормативно-технічної та іншої пожежно-технічної літератури. Цю літературу слід зберігати у певному порядку, що забезпечує швидкий пошук, і оприбутковувати в спеціальній книзі (інвентарній). Для зручності використання літератури рекомендується створювати спеціальну тематичну картотеку і довідково-інформаційний фонд.

Узгодження проектів будівельних норм і правил та інших нормативних документів

Узгодження проектів будівельних норм і правил, ТУ, ДСТУ, СОУ та інших нормативних документів проводиться Держпожбезпеки згідно з Інструкцією про погодження з органами державного пожежного нагляду проектів національних стандартів, стандартів організацій, норм, правил, технічних умов, інших нормативно-технічних документів, що стосуються забезпечення пожежної безпеки, та підготовку відгуків щодо них, затвердженою наказом МНС України від 02.09.2004 N 38, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 15.09.2004 за N 1158/9757.

Погодження обґрунтованих відхилень від норм проектування та проектних рішень, на які відсутні норми проектування, в типових проектах, у проектах на будівництво унікальних споруд та особливо важливих об'єктів, що затверджуються Кабінетом Міністрів України, проводиться Держпожбезпеки, а відповідне погодження на об'єктах, що розробляються для відповідного регіону, здійснюється територіальним органом держпожнадзора.

Місцевим органом держпожнадзора погодження відхилень від норм проектування та проектних рішень, на які відсутні норми проектування, не дозволяється.

Розгляд та узгодження з органами держпожнадзора проектних рішень, на які відсутні норми щодо забезпечення пожежної безпеки, а також обґрунтова-

них часткових відхилень від вимог нормативних документів у проектній документації проводиться згідно з Положенням про порядок погодження з органами державного пожежного нагляду проектних рішень, на які не встановлено норми та правила, обґрунтованих відхилень від обов'язкових вимог нормативних документів, затвердженим наказом МНС України від 15.11.2004 N 170, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 22.11.2004 за N 1467/10066. Територіальні органи держпожнагляду інформують Держпожбезпеки про прийняті погодження обґрунтованих відхилень від норм проектування та проектних рішень, на які відсутні норми проектування.

Ліцензування господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення

Господарська діяльність, пов'язана з наданням послуг і виконанням робіт протипожежного призначення, здійснюється на підставі ліцензій, що видаються Держпожбезпеки в порядку, встановленому Законом України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності", Ліцензійними умовами провадження господарської діяльності з проектування, монтажу, технічного обслуговування засобів протипожежного захисту та систем опалення, оцінки протипожежного стану об'єктів та Ліцензійними умовами провадження господарської діяльності з проведення випробувань на пожежну небезпеку речовин, матеріалів, будівельних конструкцій, виробів і обладнання, а також пожежної техніки, пожежно-технічного озброєння, продукції протипожежного призначення на відповідність установленим вимогам, що затверджені наказом Держпідприємництва України та МНС України від 01.09.2004 N 99/33 та зареєстровані в Міністерстві юстиції України 13.09.2004 за N 1144/9743 та за N 1145/9744.

Діяльність, пов'язана з наданням послуг і виконанням робіт протипожежного призначення, включає проектування, монтаж, технічне обслуговування засобів протипожежного захисту та систем опалення, оцінку протипожежного стану об'єктів; а також проведення випробувань на пожежну небезпеку речовин, матеріалів, будівельних конструкцій, виробів і обладнання, а також пожежної техніки, пожежно-технічного озброєння, продукції протипожежного призначення на відповідність встановленим вимогам.

Ліцензія видається суб'єкту господарювання окремо на кожен вид господарської діяльності на підставі заяви про видачу ліцензії та за умови його відповідності з поданими документами Ліцензійним умовам. До заяви про видачу ліцензії додаються документи, що визначені Законом України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" та постановою Кабінету Міністрів України від 4 липня 2001 року N 756 "Про затвердження переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності" (із змінами). Суб'єкт господарювання може отримати ліцензію як на весь вид господарської діяльності, так і частково з окремих видів послуг і робіт. У такому разі в ліцензії після виду господарської діяльності зазначаються ті послуги та роботи, на які вона поширюється.

Контроль за додержанням ліцензіатами Ліцензійних умов провадження певного виду господарської діяльності здійснюють у межах своїх повноважень

шляхом проведення планових і позапланових перевірок спеціально визначені органи контролю: орган ліцензування діяльності протипожежного призначення та територіальні органи ліцензування діяльності протипожежного призначення; Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва і його територіальні органи.

Органом ліцензування та територіальними органами ліцензування діяльності протипожежного призначення планові і позапланові перевірки здійснюються згідно з Порядком контролю за додержанням ліцензіатами ліцензійних умов провадження господарської діяльності з проектування, монтажу, технічного обслуговування засобів протипожежного захисту та систем опалення, оцінки протипожежного стану об'єктів та проведення випробувань на пожежну небезпеку речовин, матеріалів, будівельних конструкцій, виробів і обладнання, а також пожежної техніки, пожежно-технічного озброєння, продукції протипожежного призначення на відповідність встановленим вимогам, який затверджений наказом Держпідприємництва України та МНС України від 01.09.2004 N 98/34 та зареєстрований в Міністерстві юстиції України 13.09.2004 за N 1146/9745.

Суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення без ліцензії або з порушенням Ліцензійних умов, несуть відповідальність згідно з чинним законодавством.

Посадові особи органів держпожнадзора при виявленні під час проведення перевірок об'єктів, а також при прийнятті в експлуатацію виконаних робіт з монтажу систем протипожежного захисту та вогнезахисної обробки, порушень Ліцензійних умов та фактів здійснення господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, без наявної ліцензії повинні протягом 10-ти робочих днів надати до відповідного територіального органу ліцензування діяльності протипожежного призначення інформацію про ці порушення.

Адміністративно-правова діяльність

Посадові особи органів держпожнадзора мають право відповідно до чинного законодавства притягати до адміністративної відповідальності керівників, посадових осіб, інших працівників підприємств, установ, організацій, юридичних осіб та громадян, винних у порушенні встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, невиконанні приписів, постанов органів держпожнадзора, використанні пожежної техніки та засобів пожежогасіння не за призначенням.

Порядок провадження за адміністративними справами про порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, невиконання приписів і постанов посадових осіб органів держпожнадзора та діловодство у цій діяльності здійснюється згідно з Кодексом України про адміністративні правопорушення, а також відповідно до наказу МНС України від 23.07.2003 N 251 "Про затвердження та введення в дію Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення, Інформаційної картки про адміністративне правопорушення та Порядку заповнення Інформаційної картки про адміністративне правопорушення", зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 23.10.2003 за N 966/8287.

Застосування запобіжних заходів у разі порушення правил пожежної безпеки, що створює загрозу виникнення пожежі або перешкоджає її гасінню, евакуації людей, у випадку випуску пожежонебезпечної продукції, систем і засобів протипожежного захисту з відхиленням від стандартів чи технічних умов або у разі їх відсутності, а також у разі виявлення порушень протипожежних вимог, передбачених стандартами, нормами і правилами, під час проектування (вибірково), будівництва, реконструкції, розширення чи технічного переоснащення до їх усунення, уповноваженими на те посадовими особами органів держпожнадзора, визначається Законом України "Про пожежну безпеку", постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 1994 року N 508 "Про заходи щодо виконання Закону України "Про пожежну безпеку" (із змінами), іншими нормативно-правовими актами.

Порядок та умови застосування органами держпожнадзора запобіжних заходів, права посадових осіб органів держпожнадзора, обов'язки керівників (власників) об'єктів під час застосування запобіжних заходів, а також здійснення контролю за дотриманням законності в цій сфері діяльності регламентується наказом МНС України від 21.10.2004 N 130 "Про затвердження Інструкції про порядок та умови застосування органами державного пожежного нагляду запобіжних заходів", зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 08.11.2004 за N 1416/10015.

Проведення розслідувань та дізнання у справах про пожежі

Відповідно до частини 6 статті 101 Кримінально-процесуального кодексу України органи держпожнадзора є органами дізнання у справах про пожежі і порушення протипожежних правил. Організація роботи органів дізнання регламентується Кримінально-процесуальним кодексом України, нормативно-правовими актами, Положенням про органи дізнання в системі МНС, затвердженим наказом МНС України від 27.04.2004 N 187 та зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 09.06.2004 за N 711/9310, і будується за центральним, територіальним та місцевим принципами з урахуванням оперативної обстановки з пожежами.

Питання взаємодії органів внутрішніх справ та органів держпожнадзора з розслідування пожеж та злочинів, пов'язаних з ними, регламентуються наказом МВС України та МНС України від 26.08.2003 N 943/302 "Про взаємодію органів внутрішніх справ України та органів Державного пожежного нагляду МНС України в попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів, пов'язаних із пожежами", зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 19.08.2003 за N 829/8150.

Питання про порядок прийому, реєстрації, обліку і розгляду в апаратах та підрозділах ГУ(У) МНС заяв, повідомлень та іншої інформації про пожежі та злочини, пов'язані з ними, регулюються Кримінально-процесуальним кодексом України та наказом МНС України від 18.02.2004 N 79 "Про затвердження і введення в дію Інструкції та статистичного звіту про роботу органів дізнання". Порядок складання матеріалів за фактами перевірок заяв, повідомлень та іншої інформації про пожежі, провадження дізнання у справах про пожежі і пору-

шення правил пожежної безпеки здійснюється згідно з наказом МНС України від 05.07.2004 N 301 "Про затвердження Інструкції, Типових положень та норм належності табельного майна".

Організація обліку пожеж та їх наслідків

Відповідно до Закону України "Про державну статистику" в Україні ведеться єдиний облік пожеж та їх наслідків. Порядок обліку пожеж, загиблих та травмованих громадян на пожежах, суми матеріальних втрат від пожеж визначено постановою Кабінету Міністрів України 26 грудня 2003 року N 2030.

За кожним фактом пожежі, у тому числі й тих, перевірка яких здійснювалася за заявою або не інакше як під час звірки із органами внутрішніх справ, страховими організаціями (компаніями) чи медичними закладами, складається Картка обліку пожежі (далі - Картка). Бланк Картки та Інструкція про порядок її заповнення регламентуються наказом МНС України від 29.01.2004 N 39 "Про Заходи щодо організації виконання постанови Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2003 року N 2030". Картці присвоюється номер, під яким вона реєструється в Журналі обліку пожеж. Картка призначена для фіксації інформації про пожежі з метою аналізу і розробки заходів щодо їх попередження.

Картка заповнюється окремо на кожну пожежу, яка підлягає обліку, підписується виконавцем і керівником органу держпожнадзора, які відповідають за достовірність викладених у ній відомостей, і не пізніше 10 діб після ліквідації пожежі один її примірник направляється до територіального органу держпожнадзора для включення до масиву даних про пожежі, а другий залишається у місцевому органі і в обов'язковому порядку долучається до матеріалів справи про пожежу.

Уточнені дані про пожежі, виявлені під час попередніх перевірок заяв чи провадження дізнання, звірки з даними органів внутрішніх справ, медичних закладів, страхових організацій (компаній), надаються щомісяця (не пізніше 25 числа) до територіального органу держпожнадзора у вигляді зведеної таблиці із зазначенням номерів раніше направлених карток і уточнених даних. Щомісяця до 10 числа наступного за звітним періодом місяця територіальні органи держпожнадзора направляють до Держпожбезпеки та Українського науково-дослідного інституту пожежної безпеки МНС в електронному вигляді масив даних про пожежі поточного року.

На основі даних масиву карток обліку пожеж в органах держпожнадзора щомісяця, щокварталу та щороку здійснюється аналіз пожеж, який ілюструється таблицями, графіками, діаграмами, схемами, картами тощо. При здійсненні аналізу враховуються соціальні, економічні, демографічні та інші чинники, які можуть вплинути на загальну ситуацію з пожежами в регіоні, наводяться приклади характерних пожеж.

На основі проаналізованих даних здійснюється прогноз ситуації з пожежами та розробляються пожежно-профілактичні заходи, спрямовані на недопущення загострення ситуації з пожежами, попередження випадків загибелі та травмування людей на пожежах.

Питання взаємодії з закладами охорони здоров'я щодо інформування органів держпожнадзора про звернення чи доставку до медичних закладів для надання медичної допомоги осіб з тілесними ушкодженнями чи отруєнням, отриманими під час пожежі (її вторинних проявів), або тих, що померли від травм і впливу небезпечних факторів пожежі, регулюється наказом МНС України та МОЗ України від 07.06.2005 N 38/253 "Про інформування органів державного пожежного нагляду про звернення чи доставку до медичних закладів осіб з тілесними ушкодженнями чи отруєннями, отриманими під час пожежі", зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 04.07.2005 за N 711/10991.

Масово-роз'яснювальна робота з питань профілактики пожеж

Масово-роз'яснювальна робота організовується і здійснюється територіальними та місцевими органами держпожнадзора спільно зі спеціально створеними при ГУ(У) МНС підрозділами (центр пропаганди), метою якої є підвищення рівня обізнаності населення з питань пожежної безпеки та формування уважного ставлення до встановлених законодавством вимог пожежної безпеки.

Органи держпожнадзора з метою проведення масово-роз'яснювальної роботи:

- ✓ надають методичну допомогу управлінням (відділам) освіти у проведенні в дошкільних, загальноосвітніх навчальних закладах заходів, направлених на вивчення вимог пожежної безпеки та обережного поводження з вогнем;

- ✓ організовують та контролюють передачу текстів протипожежних застережень, звернень до населення через радіовузли об'єктів та об'єктів з масовим перебуванням людей, соціально-побутових підприємств, залізничних, морських, річкових та автовокзалів, метрополітенів, аеропортів;

- ✓ організовують, спільно з зацікавленими установами, виготовлення та розміщення в житлових будинках, на об'єктах з масовим перебуванням людей та інших об'єктах листівок, пам'яток з інструкціями про заходи пожежної безпеки в побуті та рекомендаціями про порядок дій на випадок пожежі;

- ✓ організовують виступи з протипожежної тематики на батьківських зборах та перед учнями у загальноосвітніх закладах;

- ✓ з метою популяризації професії рятувальника організовують відвідування дітьми пожежно-технічних виставок, музеїв тощо;

- ✓ спільно з управліннями (відділами) освіти, добровільним пожежним товариством, іншими громадськими організаціями з метою виховання у дітей навичок обережного поводження з вогнем організовують роботу дружин юних пожежних, проведення конкурсів, фестивалів, вікторин з протипожежної тематики;

- ✓ вживають заходів щодо встановлення біля адмінбудинків підрозділів МНС та у місцях масового перебування людей стендів протипожежного спрямування та зовнішньої соціальної реклами на автотранспорті, вулицях населених пунктів, автошляхах;

- ✓ контролюють проведення житлово-комунальними установами та виконавчими комітетами сільських і селищних рад навчання населення правилам пожежної безпеки в побуті;

✓ готують для висвітлення в засобах масової інформації, Інтернет-виданнях, на власних сайтах Інтернету проблемні матеріали з питань пожежної безпеки;

✓ при проведенні пожежно-технічних обстежень об'єктів незалежно від форм власності державними інспекторами з пожежного нагляду залучають представників засобів масової інформації для висвітлення порушень правил пожежної безпеки;

✓ проводять зустрічі з трудовими колективами, населенням, на яких інформують про актуальні проблеми забезпечення пожежної безпеки в регіоні;

✓ організовують розробку, виготовлення та розповсюдження видавничо-друкарської, сувенірної, іграшкової продукції на протипожежну тематику;

✓ надають інформацію про пожежі та їх наслідки представникам різних релігійних конфесій з метою доведення її до віруючих;

✓ вживають інші заходи щодо підвищення обізнаності населення з питань пожежної безпеки.

Обов'язковою тематикою виступів у засобах масової інформації повинні бути питання пожежної безпеки, пов'язані з початком пожежонебезпечних періодів року, сільськогосподарських робіт, новорічних та інших свят, оздоровчого періоду, навчального року, роз'ясненням Закону України "Про пожежну безпеку" та правил пожежної безпеки в побуті і на виробництві.

Облік масово-роз'яснювальної роботи ведеться у спеціальному журналі обліку масово-роз'яснювальної роботи з питань пожежної безпеки через засоби масової інформації (додаток Ж14).

Перевірка роботи та надання допомоги підпорядкованим органам держпожнадзора

Основною формою роботи територіальних органів держпожнадзора в місцевих органах є перевірка та надання практичної допомоги в організації діяльності, втілення передового досвіду та досягнень науки і техніки. Перевірки поділяються на комплексні, контрольні та цільові.

Комплексна перевірка - перевірка вищим за статусом органом держпожнадзора підпорядкованих органів держпожнадзора, яка проводиться з метою вивчення стану справ із здійснення наглядової діяльності за протипожежним станом населених пунктів та об'єктів, забезпечення виконання вимог законодавства з питань пожежної безпеки, попередження пожеж у регіоні, втілення позитивних форм та методів профілактичної роботи, усунення недоліків, виявлених під час попередніх перевірок. Під час її проведення надається допомога у вирішенні службових завдань, перевіряються знання працівниками нормативно-правових актів з питань пожежної безпеки.

Контрольна перевірка - перевірка вищим за статусом органом держпожнадзора ходу усунення виявлених під час комплексної перевірки недоліків у службовій діяльності підлеглих органів держпожнадзора.

Цільова перевірка - вибіркова перевірка організації та здійснення одного з основних напрямів держпожнадзора (якість нагляду, нормативно-технічна робота, розслідування пожеж, їх облік та аналіз, адміністративно-правова діяль-

ність, масово-роз'яснювальна робота, перевірка діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади тощо).

Надання практичної допомоги - допомога, яка надається органам держпожнадзора щодо вдосконалення наглядових функцій, профілактичної роботи із запобігання пожежам, проведення розслідування пожеж тощо при наявності низьких показників роботи.

Перевірка діяльності здійснюється бригадою або індивідуально найбільше підготовленими державними інспекторами згідно із завданням, затвердженим керівником органу держпожнадзора.

Територіальні органи держпожнадзора перевіряються комплексно відповідно до планів роботи МНС та Держпожбезпеки. Місцеві органи держпожнадзора перевіряються комплексно відповідно до затверджених керівниками територіальних органів держпожнадзора графіків, але не рідше одного разу на 5 років.

Під час перевірок перевіряється та оцінюється весь комплекс питань, які стосуються організації і здійснення держпожнадзора, зокрема:

- * повнота та законність виконання вимог нормативно-правових актів і нормативних документів, які регламентують діяльність з організації та здійснення держпожнадзора;

- * якість планування роботи з урахуванням аналізу наглядової діяльності в галузі пожежної безпеки;

- * якість перевірок протипожежного стану та приписів за результатами перевірок;

- * динаміка оперативної обстановки з пожежами;

- * ефективність контролю за виконанням приписів та своєчасне їх виконання;

- * дозвільна діяльність органів держпожнадзора;

- * ефективність та повнота використання наданих органам держпожнадзора прав;

- * взаємодія органів держпожнадзора з іншими органами державного нагляду;

- * забезпеченість органів держпожнадзора нормативно-технічною літературою та знання інженерно-інспекторським складом вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів з питань пожежної безпеки;

- * дізнання у справах про пожежі і порушення протипожежних правил, застосування кримінального та кримінально-процесуального законодавства;

- * масово-роз'яснювальна робота та використання засобів масової інформації для цієї мети;

- * ведення нормативно-технічної роботи;

- * облік пожеж та вжиття заходів щодо стабілізації стану з пожежами на підконтрольних об'єктах;

- * інші функції, які покладені на органи держпожнадзора.

Контрольні перевірки проводяться по мірі необхідності, але не раніше як через рік після комплексної перевірки органів держпожнадзора.

Виходячи з оперативної обстановки з пожежами, практична допомога органам держпожнадзора може надаватися шляхом організації та проведення комплексної перевірки окремих населених пунктів та об'єктів з розробкою заходів до поліпшення їх протипожежного захисту. За наслідками перевірок та надання практичної допомоги складається довідка, яка розглядається на оперативній нараді з розробленням заходів щодо усунення недоліків.

Організація роботи з перевірки і надання допомоги центральним органам виконавчої влади

Для організації роботи з перевірки діяльності та надання практичної допомоги з координації дій і вдосконалення роботи, яка пов'язана із забезпеченням пожежної безпеки, центральними органами виконавчої влади та їх структурними підрозділами в областях, містах та районах закріплюються відповідними наказами посадові особи урядового, територіального та місцевого органів держпожнадзора. До проведення таких перевірок можуть залучатися представники Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки, підрозділи у складі ГУ(У) МНС по взаємодії з центральними і місцевими органами виконавчої влади та інші зацікавлені органи.

На кожний центральний орган виконавчої влади, обласні, міські та районні відомчі організації заводяться наглядові справи, в яких містяться основні відомості щодо питань забезпечення пожежної безпеки:

- ✓ перелік об'єктів, що їм підпорядковані;
- ✓ потенційно небезпечні об'єкти, об'єкти з підвищеним рівнем вибухопожежонебезпеки;
- ✓ протипожежний стан об'єктів і про пожежі, які виникали на них;
- ✓ виконання державних програм забезпечення пожежної безпеки, планів комісій з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій, рад з безпечної життєдіяльності населення щодо посилення пожежної безпеки;
- ✓ накази та розпорядження з питань пожежної безпеки;
- ✓ наявність та необхідність створення добровільних пожежних дружин та інших невоєнізованих формувань;
- ✓ обладнання об'єктів установками автоматичної пожежної сигналізації;
- ✓ наявність пожежної техніки;
- ✓ протипожежне водопостачання об'єктів, що їм підпорядковані;
- ✓ проведення конференцій, нарад, семінарів з питань пожежної безпеки;
- ✓ організація навчання працівників правилам пожежної безпеки;
- ✓ випуск на об'єктах, що їм підпорядковані, пожежонебезпечної продукції, протипожежного обладнання та наявність відповідних ліцензій;
- ✓ інші відомості, пов'язані з організацією пожежної безпеки об'єктів, що їм підпорядковані.

Комплексні перевірки діяльності центральних органів виконавчої влади, відомчих організацій Автономної Республіки Крим, обласних, міст Києва і Севастополя здійснюються один раз на 5 років (згідно з графіком Держпожбезпеки), міських та районних відомчих організацій - один раз на 2 роки (згідно з графіком територіального органу держпожнадзора).

Перевірки організації роботи зазначених центральних і місцевих органів виконавчої влади та відомств з питань пожежної безпеки можуть також здійснюватися за прийнятим рішенням Президента України чи Кабінету Міністрів України, а також при погіршенні ситуації, що склалася з пожежами, або із забезпеченням протипожежного захисту підвідомчих об'єктів за розпорядженням головного державного інспектора України з пожежного нагляду і погодженням відповідного центрального органу виконавчої влади.

Під час перевірки визначаються такі питання:

- * організація виконання вимог Закону України "Про пожежну безпеку" та інших нормативно-правових актів з питань пожежної безпеки;
- * наявність розпоряджень та рішень з виконання законодавчих актів, указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України з питань пожежної безпеки;
- * стан організації виконання державних програм забезпечення пожежної безпеки, рішень комісій з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій, рад з безпечної життєдіяльності населення щодо посилення пожежної безпеки;
- * наявність у центральному органі виконавчої влади та в його структурних підрозділах (незалежно від форм власності та видів діяльності) служб пожежної безпеки (далі – СПБ) або працівника, який за функціональними обов'язками здійснює контроль та вдосконалює роботу із забезпечення пожежної безпеки об'єктів, що їм підпорядковані. Наявність Положення про СПБ, узгодженого з Держпожбезпеки;
- * облік та аналіз пожеж, які сталися на об'єктах, наявність матеріалів їх службового розслідування;
- * розробка і виконання сезонних протипожежних заходів (на весняно-літній та осінньо-зимовий пожежонебезпечні періоди);
- * наявність перспективних та поточних планів протипожежних заходів з визначенням необхідної кількості матеріальних ресурсів та фінансування їх виконання;
- * внесення до щорічного бюджету цільових коштів на проведення обов'язкових видів страхування членів добровільних пожежних дружин, потенційно небезпечних об'єктів, виконання заходів протипожежного захисту тощо;
- * наявність наказів та інструкцій, які регламентують організацію пожежно-профілактичної роботи на об'єктах, порядок проходження навчання з правил пожежної безпеки працівниками;
- * організація роботи відомчої пожежної охорони, пожежно-технічних комісій, добровільних пожежних дружин (обов'язкове їх страхування);
- * діяльність відповідальних осіб відомства, на яких покладено організацію протипожежного захисту, наявність функціональних обов'язків;
- * вплив і заходи, які застосовувались до керівників та інших посадових осіб, які не забезпечують протипожежний захист об'єктів;
- * ступінь виконання заходів, запропонованих приписами держпожнагляду;

- * реагування керівництва на подання органів держпожнадзора;
  - * організація та здійснення перевірок стану утримання установок пожежної автоматики, протипожежного водопостачання та первинних засобів пожежогасіння;
  - * організація та здійснення заходів щодо ідентифікації об'єктів з підвищеним рівнем вибухопожежонебезпеки, паспортизації потенційно небезпечних об'єктів;
  - * наявність обліку пожежно-технічного обладнання, пожежної техніки, автоматичних засобів сповіщення і гасіння пожеж, порядок їх обслуговування;
  - * створення на об'єктах груп з обслуговування установок автоматичного протипожежного захисту і порядок навчання цих груп;
  - * наявність ліцензій на виконання робіт і послуг протипожежного призначення;
  - * організація і проведення оглядів протипожежного стану об'єктів;
  - * обговорення питань про стан пожежної безпеки об'єктів і заходів до його поліпшення на засіданнях, колегіях, нарадах керівників об'єктів та інше;
  - * включення питань пожежної безпеки в колективні договори тощо.
- За результатами перевірки складається довідка, у якій відображаються:
- ✓ діяльність адміністрації щодо забезпечення пожежної безпеки;
  - ✓ ступінь виконання заходів, запропонованих у попередній довідці;
  - ✓ недоліки та їх причини в організації протипожежного захисту об'єктів;
  - ✓ конкретні рекомендації щодо усунення недоліків.

Органи держпожнадзора вносять пропозиції щодо обговорення результатів перевірки на колегіях, нарадах з керівниками підлеглих установ, організацій, підприємств з прийняттям конкретних рішень.

За результатами перевірок відомчих організацій територіальними органами держпожнадзора надається узагальнена інформація до Держпожбезпеки з проблемними питаннями, вирішення яких належить до центральних органів виконавчої влади.

Організація роботи з перевірки і надання допомоги місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування з питань пожежної безпеки

На кожен місцевий орган виконавчої влади та орган місцевого самоврядування заводяться наглядові справи, де мають концентруватися основні відомості з питань забезпечення пожежної безпеки.

Урядовим органом держпожнадзора здійснюються комплексні перевірки діяльності обласних державних адміністрацій з питань пожежної безпеки з періодичністю один раз на 5 років. Територіальними органами держпожнадзора з такою ж періодичністю здійснюються комплексні перевірки діяльності місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування з питань пожежної безпеки. Додатково можуть здійснюватися перевірки організації роботи державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування за рішенням Президента України, Кабінету Міністрів України, а також при погіршенні

ситуації, що склалася з пожежами або із забезпеченням протипожежного захисту відповідних населених пунктів і об'єктів, за розпорядженням головного державного інспектора України з пожежного нагляду.

Під час перевірки визначаються такі питання:

- ✓ організація виконання вимог законодавства з питань пожежної безпеки;
- ✓ наявність рішень та розпоряджень та ступінь їх виконання;
- ✓ розроблення комплексних програм, планів, додаткових заходів, спрямованих на посилення пожежної безпеки;
- ✓ розробка і виконання сезонних протипожежних заходів (на весняно-літній та осінньо-зимовий пожежонебезпечні періоди);
- ✓ організація виконання державних та регіональних програм забезпечення пожежної безпеки, рішень постійних комісій центральних і місцевих органів виконавчої влади з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій, рад з безпечної життєдіяльності населення щодо посилення пожежної безпеки та їх фінансування;
- ✓ проведення аналізу причин невиконання нормативно-правових актів з питань пожежної безпеки;
- ✓ наявність переліку потенційно небезпечних об'єктів (об'єктів з підвищеним рівнем вибухопожежонебезпеки), розміщених на відповідній території;
- ✓ робота комісій з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій, а також рад з безпечної життєдіяльності населення;
- ✓ ступінь виконання заходів, запропонованих приписами органів держпожнадзора;
- ✓ забезпеченість населених пунктів необхідною кількістю пожежних підрозділів;
- ✓ стан протипожежного водопостачання населених пунктів та об'єктів, стан протипожежного захисту будівель підвищеної поверховості;
- ✓ робота структурних підрозділів щодо забезпечення пожежної безпеки підвідомчих об'єктів;
- ✓ вирішення питань щодо створення у сільських населених пунктах, у яких відсутні підрозділи державної пожежної охорони, підрозділів місцевої та інших видів пожежної охорони;
- ✓ вирішення питань щодо виділення коштів на фінансування та матеріально-технічне забезпечення підрозділів пожежної охорони тощо.

Органи держпожнадзора вносять пропозиції Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям та органам місцевого самоврядування щодо додаткового фінансування установ, закладів та підрозділів державної пожежної охорони і місцевої пожежної охорони, придбання пожежної техніки, будівництва та капітального ремонту будівель пожежних депо, оплати комунальних послуг та інших експлуатаційних витрат за рахунок коштів місцевих бюджетів відповідно до законодавства України.

Організація та здійснення державного пожежного нагляду на об'єктах, що охороняються підрозділами державної пожежної охорони на підставі договорів

Держпожнагляд на об'єктах (далі - договірні об'єкти), які охороняються підрозділами Державної пожежної охорони на підставі договорів (далі – об'єктові підрозділи ДПО), здійснюється посадовими особами місцевих органів держпожнагляду, які входять до складу зазначених підрозділів, в порядку, визначеному Законом України "Про пожежну охорону", Положенням про Державну пожежну охорону, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 1994 року N 508 (із змінами), та цією Інструкцією.

Контроль за додержанням вимог пожежної безпеки на договірних об'єктах проводиться цілодобово або щоденно з урахуванням режиму роботи об'єкта, встановленого правилами внутрішнього трудового розпорядку. Територіальні органи держпожнагляду здійснюють контроль за організацією державного нагляду у сфері пожежної безпеки на договірних об'єктах та службовою діяльністю місцевого органу держпожнагляду. Вони також мають право брати участь в планових перевірках об'єктів, що охороняються.

Посадові інструкції інженерно-інспекторського складу об'єктового підрозділу ДПО розробляються з урахуванням специфіки об'єкта (кількості та архітектурно-планувальних особливостей будівель, споруд або устаткування, вибухопожежонебезпеки технологічних процесів, обсягів та складності контрольованих вимог пожежної безпеки, умов праці тощо) відповідно до вимог цієї Інструкції. Планові перевірки об'єктів, що охороняються, проводяться щороку. Інженерно-інспекторський склад об'єктового підрозділу ДПО також бере участь у планових перевірках цехів, дільниць тощо, які проводяться за участю членів пожежно-технічної комісії об'єкта.

Позапланові перевірки здійснюються згідно з графіком, який в обов'язковому порядку погоджується з керівником (власником) об'єкта, з урахуванням ступеня ризику його господарської діяльності, який визначається відповідно до Порядку розподілу суб'єктів господарювання за ступенем ризику їх господарської діяльності для безпеки життя і здоров'я населення, навколишнього природного середовища щодо пожежної безпеки, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2007 року N 1324. Результати перевірок об'єктів оформлюються у порядку, визначеному пунктом 3.3 цієї Інструкції.

Службова діяльність органу держпожнагляду об'єктового підрозділу ДПО планується відповідно до вимог цієї Інструкції. Керівники та інженерно-інспекторський склад цих підрозділів складають індивідуальні плани роботи на місяць та здійснюють щоденний облік проведеної роботи.

У планах передбачаються заходи, що впливають з аналізу оперативно-службової діяльності об'єктового підрозділу ДПО, протипожежного стану об'єктів, планів їх перспективного розвитку, реконструкції та технічного переоснащення.

З настанням пожежонебезпечних періодів, а також при планово-попереджувальних ремонтах, при недостатній кількості інженерно-

інспекторського складу і при проведенні великої кількості пожежонебезпечних робіт до перевірки наявності та цілісності первинних засобів пожежогашіння, внутрішніх пожежних кранів, дотримання вимог пожежної безпеки при користуванні електронагрівальними, опалювальними та охолоджувальними приладами, перевірок протипожежного стану і контролю за дотриманням протипожежного режиму в окремих приміщеннях об'єкта залучаються особи з числа добровільних пожежних дружин договірною об'єкта. На період ремонтних і пусканалагоджувальних робіт, виведення установок на режим нагляд за цими роботами з боку місцевого органу держпожнадзора посилюється.

Крім загальних функцій, організація держпожнадзора на договірних об'єктах також передбачає:

- * здійснення щоденного контролю за станом пожежної безпеки об'єкта в цілому і його окремих ділянок силами особового складу об'єктового підрозділу ДПО;

- * контроль за впровадженням і технічним станом автоматичних установок пожежогашіння та сигналізації, систем димовидалення і оповіщення про пожежу, первинних засобів пожежогашіння та протипожежного водопостачання;

- * контроль за дотриманням правил пожежної безпеки під час проведення вогневих та інших пожежонебезпечних робіт;

- * контроль за якістю проведення планово-попереджувальних робіт та технічного обслуговування обладнання на вибухопожежонебезпечних ділянках;

- * контроль за наявністю сертифікатів відповідності з питань пожежної безпеки в Українській державній системі сертифікації продукції - Системі сертифікації УкрСЕПРО (далі - УкрСЕПРО) на продукцію та матеріали, у тому числі на ті, що застосовуються при наданні послуг і виконанні робіт протипожежного призначення;

- * здійснення дозвільно-реєстраційних функцій щодо фізичних та юридичних осіб у сфері пожежної безпеки згідно з чинним законодавством;

- * участь у розробці об'єктових, цехових та інших інструкцій з питань пожежної безпеки, планів ліквідації пожеж та аварій;

- * контроль за наявністю протоколів випробувань з визначеними показниками пожежної небезпеки на будівельні конструкції та матеріали;

- * здійснення обліку й аналізу пожеж та їх наслідків, розробка відповідних заходів, спрямованих на їх попередження;

- * інформування керівництва об'єктів (письмово – не менше одного разу на квартал, усно – при проведенні нарад тощо) про стан пожежної безпеки, хід виконання приписів, а також про заходи, що впливають з аналізу протипожежного стану об'єкта тощо.

Усі працівники з числа інженерно-інспекторського складу об'єктового підрозділу ДПО повинні мати у робочій папці або сейфі (враховуючи режимні вимоги):

- ✓ посадові інструкції і виписку з плану роботи підрозділу;
- ✓ план-схему ділянки (сектору) із зазначенням розташування джерел протипожежного водопостачання, місць проїзду по території об'єкта тощо;

✓ перелік будівель, цехів, лабораторій, споруд, установок, складів, приміщень та інших об'єктів, що знаходяться на закріпленій ділянці (секторі), із зазначенням категорії пожежної небезпеки, а також стислу характеристику їх пожежної небезпеки;

✓ перелік об'єктів нового будівництва, реконструкції, капітального ремонту та технологічного переоснащення;

✓ правила та інструкції про заходи пожежної безпеки для об'єктів, що розташовуються на ділянці (секторі);

✓ відомості про первинні засоби пожежогасіння, які є на ділянці (секторі), системи та установки протипожежної автоматики, графіки планово-попереджувальних ремонтів і перевірок цих систем та установок, інструкції щодо контролю за їх працездатністю;

✓ журнали (відомості) обліку вогнегасників на закріплених ділянках;

✓ документи з питань, що стосуються спеціалізації працівника об'єкта, списки членів добровільних пожежних дружин, плани-конспекти для проведення занять, бесід, інструктажів та інші матеріали, що стосуються роботи з питань пожежної безпеки на закріпленій ділянці (секторі).

Щодо кожного цеху (корпусу, виробництва тощо) закріплений за ним інженерно-інспекторський склад веде наглядову справу.

На договірному об'єкті розробляються маршрутні картки, в яких указується перелік цехів, майстерень, складів, установок та інших приміщень і споруд, що підлягають огляду, найменування і характеристика вогнебезпечних ділянок, цехів, складів, лабораторій та інших споруд, час прибуття до того чи іншого приміщення (об'єкта), а також обов'язки інженерно-інспекторського складу.

Періодичність перевірок маршрутами встановлюється керівником місцевого органу держпожнадзора за погодженням із адміністрацією об'єкта. Результати перевірки протипожежного стану об'єкта записуються в Журналі спостереження за протипожежним станом об'єкта, про виявлені недоліки інженерно-інспекторський склад письмово доповідає керівнику місцевого органу держпожнадзора.

На виконання тимчасових вогневих робіт оформлюється письмовий наряд-допуск, який підписує головний інженер, головний технолог, начальник цеху або головний будівельник. Наряд-допуск на проведення тимчасових зварювальних та інших вогневих робіт оформляється у двох примірниках і подається до органу держпожнадзора напередодні проведення таких робіт.

Узгодження щодо проведення аварійних робіт здійснюється безпосередньо на місці відповідальними особами від адміністрації об'єкта та представником органу держпожнадзора.

Наряди-допуски, які надійшли до органу держпожнадзора на об'єкті, реєструються в Журналі обліку тимчасових вогневих робіт, розглядаються особисто керівником цього органу або особою, яка виконує його обов'язки. Після цього керівник органу держпожнадзора або особа, яка виконує його обов'язки, направляє працівника з числа інженерно-інспекторського складу для огляду та

узгодження місця проведення зварювальних та інших вогневих робіт. На вибухо- і пожежонебезпечних виробничих дільницях огляд повинен здійснюватися безпосередньо керівником органу держпожнадзора або досвідченою посадовою особою цього органу. Порядок та вимоги щодо проведення зварювальних та інших вогневих робіт повинні відповідати вимогам Правил пожежної безпеки.

3.21. МАСОВО-РОЗ'ЯСНЮВАЛЬНА РОБОТА З ПИТАНЬ ПРОФІЛАКТИКИ ПОЖЕЖ

Масово-роз'яснювальна робота організовується і здійснюється територіальними та місцевими органами держпожнадзора спільно зі спеціально створеними при ГУ(У) МНС підрозділами (центр пропаганди), метою якої є підвищення рівня обізнаності населення з питань пожежної безпеки та формування уважного ставлення до встановлених законодавством вимог пожежної безпеки.

Органи держпожнадзора з метою проведення масово-роз'яснювальної роботи:

- надають методичну допомогу управлінням (відділам) освіти у проведенні в дошкільних, загальноосвітніх навчальних закладах заходів, направлених на вивчення вимог пожежної безпеки та обережного поводження з вогнем;

- організовують та контролюють передачу текстів протипожежних застережень, звернень до населення через радіовузли об'єктів та об'єктів з масовим перебуванням людей, соціально-побутових підприємств, залізничних, морських, річкових та автовокзалів, метрополітенів, аеропортів;

- організовують, спільно з зацікавленими установами, виготовлення та розміщення в житлових будинках, на об'єктах з масовим перебуванням людей та інших об'єктах листівок, пам'яток з інструкціями про заходи пожежної безпеки в побуті та рекомендаціями про порядок дій на випадок пожежі;

- спільно з управліннями (відділами) освіти, добровільним пожежним товариством, іншими громадськими організаціями з метою виховання у дітей навичок обережного поводження з вогнем організовують роботу дружин юних пожежних, проведення конкурсів, фестивалів, вікторин з протипожежної тематики;

- вживають заходів щодо встановлення біля адмінбудинків підрозділів МНС та у місцях масового перебування людей стендів протипожежного спрямування та зовнішньої соціальної реклами на автотранспорті, вулицях населених пунктів, автошляхах;

- готують для висвітлення в засобах масової інформації, Інтернет-виданнях, на власних сайтах Інтернету проблемні матеріали з питань пожежної безпеки;

- при проведенні пожежно-технічних обстежень об'єктів незалежно від форм власності державними інспекторами з пожежного нагляду залучають

представників засобів масової інформації для висвітлення порушень правил пожежної безпеки;

- проводять зустрічі з трудовими колективами, населенням, на яких інформують про актуальні проблеми забезпечення пожежної безпеки в регіоні;
- організують розробку, виготовлення та розповсюдження видавничо-друкарської, сувенірної, іграшкової продукції на протипожежну тематику;
- вживають інші заходи щодо підвищення обізнаності населення з питань пожежної безпеки.

Обов'язковою тематикою виступів у засобах масової інформації повинні бути питання пожежної безпеки, пов'язані з початком пожежонебезпечних періодів року, сільськогосподарських робіт, новорічних та інших свят, оздоровчого періоду, навчального року, роз'ясненням Закону України "Про пожежну безпеку" та правил пожежної безпеки в побуті і на виробництві.

ДІЯЛЬНІСТЬ СПЕЦІАЛЬНО УПОВНОВАЖЕНОГО ДЕРЖАВНОГО ОРГАНУ З ПИТАНЬ РАДІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

3.22. ОРГАНІЗАЦІЯ І СТРУКТУРА ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ВИМОГ ЯДЕРНОЇ ТА РАДІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ЯДЕРНОЇ ЕНЕРГІЇ

Спеціально уповноваженим центральним державним органом виконавчої влади з питань радіаційної безпеки є Державний комітет ядерного регулювання України (Держатомрегулювання), який діє на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2006 р., № 1830. Один із заступників Голови Комітету є за посадою Головним державним інспектором з ядерної та радіаційної безпеки України. Головного державного інспектора з ядерної та радіаційної безпеки України призначає Кабінет Міністрів України на підставі Закону України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку".

Держатомрегулювання здійснює свої повноваження безпосередньо та через утворені в установленому порядку територіальні органи – Державну регіональну інспекцію з ядерної та радіаційної безпеки Держатомрегулювання (далі - Держінспекція), яка створена за наказом Державного комітету ядерного регулювання України від 16 жовтня 2007 р. № 139 і входить до сфери його управління. Діяльність вище вказаних органів спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. У складі Держатомрегулювання Кабінет Міністрів України може утворювати урядові органи державного управління (департаменти, служби, інспекції).

Для розгляду наукових рекомендацій та пропозицій щодо розвитку головних напрямів діяльності Держатомрегулювання, обговорення найважливіших питань щодо застосування досягнень науки і техніки у сфері використання яде-

рної енергії, забезпечення додержання вимог ядерної та радіаційної безпеки в Комітеті можуть утворюватися науково-технічна рада, інші дорадчі та консультативні органи. Склад дорадчих та консультативних органів і положення про них затверджує Голова комітету. Основними напрямками діяльності Держатомрегулювання є:

- ✓ участь у формуванні та забезпечення реалізації державної політики у сфері використання ядерної енергії, додержання вимог ядерної та радіаційної безпеки;

- ✓ здійснення в межах своїх повноважень державного регулювання безпеки використання ядерної енергії;

- ✓ здійснення державного нагляду за дотриманням законодавства, норм, правил і стандартів з ядерної та радіаційної безпеки, вимог ядерної та радіаційної безпеки;

- ✓ координація діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади, що відповідно до законодавства здійснюють державне регулювання ядерної та радіаційної безпеки.

Діяльність Держатомрегулювання стосовно здійснення державного нагляду з ядерної та радіаційної безпеки проводиться на підставі чинного Закону України “ Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку ”. У відповідності до цього документу органи державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки здійснюють державний нагляд за дотриманням норм, правил і стандартів з ядерної та радіаційної безпеки, а також умов дії наданих дозволів; у разі виявлення порушень застосовують адміністративні санкції до персоналу, посадових осіб підприємств, установ та організацій згідно з законодавством.

Державний нагляд за ядерною та радіаційною безпекою при використанні ядерної енергії - це діяльність Держатомрегулювання України і його територіальних органів в рамках державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки, яка включає перевірку додержання законодавства, норм, правил і стандартів з ядерної та радіаційної безпеки, умов наданих ліцензій і дозволів при використанні ядерних установок, джерел іонізуючого випромінювання, об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, уранових об'єктів, включаючи корегуючі та примусові заходи, оцінку поточного стану безпеки цієї діяльності.

Порядок здійснення державного нагляду за додержанням вимог ядерної та радіаційної безпеки при використанні ядерної енергії (далі – Порядок) затверджено наказом Державного комітету ядерного регулювання України від 19 листопада 2003 р. N 141 (додаток 3). Його розроблено відповідно до законів України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку", "Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії", та з урахуванням Положення про Державний комітет ядерного регулювання України, затвердженого Указом Президента України від 6 березня 2001 року N 155/2001, норм і правил з ядерної та радіаційної безпеки у сфері використання ядерної енергії. Порядок встановлює вимоги щодо організації і здійснення державного нагляду за забезпеченням ядерної та радіаційної безпеки ядерних установок, об'єктів, призначе-

них для поводження з радіоактивними відходами, уранових об'єктів, за станом фізичного захисту ядерних установок, ядерних матеріалів, відпрацьованого ядерного палива, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання при використанні ядерної енергії.

3.23. ПЛАНУВАННЯ НАГЛЯДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Державний нагляд за додержанням вимог безпеки в сфері використання ядерної енергії здійснюється відповідно до річного і місячного планів наглядової діяльності, які є складовою Комплексного плану діяльності Держатомрегулювання України.

Річний план наглядової діяльності формується на підставі:

- ✓ завдань і функцій Держатомрегулювання по забезпеченню державного нагляду;
- ✓ наказів та розпоряджень Голови Держатомрегулювання України;
- ✓ розпоряджень Головного державного інспектора з ядерної безпеки України;
- ✓ оцінки рівня безпеки установок і об'єктів;
- ✓ оцінки поточного стану систем (елементів) установок, об'єктів і діяльності Ліцензіатів;
- ✓ кількості порушень в роботі установок, об'єктів;
- ✓ результатів аналізу наглядової діяльності за попередні періоди;
- ✓ наявності відповідних ресурсів (в тому числі і фінансових);
- ✓ пропозицій структурних підрозділів Держатомрегулювання України і територіальних органів.

Річний план наглядової діяльності підписується начальниками структурних підрозділів, які брали участь в його підготовці, і затверджується заступником Голови – Головним державним інспектором з ядерної безпеки України.

Місячні плани наглядової діяльності формуються на основі річного плану з метою деталізації його заходів, а також з урахуванням результатів оцінки поточного стану безпеки ядерних установок, об'єктів і включають конкретні заходи щодо реалізації державного нагляду. Місячні плани візуються начальниками структурних підрозділів і підписуються директором Департаменту державної інспекції з ядерної та радіаційної безпеки (далі – Департамент).

Порядок, терміни і форма підготовки річних і місячних планів визначається Положенням про планування та звітність, затвердженим наказом Держатомрегулювання від 5 серпня 2002 р. N 89, зі змінами, внесеними наказом Держатомрегулювання від 11 грудня 2002 р. N 132.

План наглядової діяльності охоплює всі напрямки державного нагляду, які приведені в п. 1.4 Порядку. До плану наглядової діяльності додаються план-графіки проведення інспекційних перевірок. Цими план-графіками визначають-

ся установки, об'єкти та їх структурні підрозділи, що перевіряються, теми, терміни і інспекційні підрозділи Держатомрегулювання України, що виконують перевірку.

Держатомрегулювання України протягом четвертого кварталу поточного року розробляє річний план наглядової діяльності і план-графіки інспекційних перевірок на наступний календарний рік. При розробці цих планів повинні враховуватись положення даного Порядку щодо обсягів державного нагляду, видів інспекційних перевірок, напрямків та періодичності. Річний план може коригуватися в залежності від змін в планах та графіках роботи Ліцензіата.

План наглядової діяльності Держатомрегулювання України підписується начальниками інспекційних підрозділів, директором Департаменту і затверджується заступником Голови – Головним державним інспектором з ядерної безпеки. План-графіки проведення інспекційних перевірок підписуються начальниками інспекційних підрозділів, які беруть участь у його підготовці, і входять до плану наглядової діяльності як його складові частини.

Зміни та доповнення в річний та місячні плани наглядової діяльності вносяться за рішенням Голови і оформляються відповідними наказами Держатомрегулювання України. У випадку значних обсягів робіт, що плануються до виконання, доцільно передбачати залучення фахівців відповідних структурних підрозділів Держатомрегулювання України, Державного науково-технічного центру з ядерної та радіаційної безпеки (далі – ДНТЦ ЯРБ), Державного центру регулювання якості поставок і послуг (далі – Держцентрякості), а також незалежних експертів.

3.24. ФОРМИ, ПРИНЦИПИ І НАПРЯМКИ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ВИМОГ ЯДЕРНОЇ ТА РАДІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ЯДЕРНОЇ ЕНЕРГІЇ

Форми і принципи здійснення державного нагляду за додержанням вимог ядерної та радіаційної безпеки при використанні ядерної енергії

Державний нагляд у сфері використання ядерної енергії здійснюється з метою перевірки виконання експлуатуючими організаціями, підприємствами, установами, організаціями, що здійснюють діяльність на майданчиках ядерних установок, об'єктами, призначеними для поводження з радіоактивними відходами, урановими об'єктами вимог законодавства України, норм, правил і стандартів з ядерної та радіаційної безпеки, умов ліцензій і дозволів (далі – вимоги безпеки), забезпечення захисту персоналу, населення та навколишнього природного середовища від неприпустимого радіаційного впливу, спричиненого цією діяльністю та оцінки цієї діяльності.

Нормативно-правовою основою функціонування системи державного нагляду в сфері використання ядерної енергії є Конституція і закони України,

укази і розпорядження Президента України, постанови Верховної Ради, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, Положення про Державний комітет ядерного регулювання України, затвердженого Указом Президента України від 6 березня 2001 року N 155/2001, чинні норми, правила і стандарти з ядерної та радіаційної безпеки, умов ліцензій і дозволів, розпорядчі документи Держатомрегулювання України. Державний нагляд також ґрунтується на відповідних регуляторних рішеннях Держатомрегулювання України.

Об'єктами державного нагляду є:

✓ ядерні установки, об'єкти, призначені для поводження з радіоактивними відходами, уранові об'єкти, ядерні й радіоактивні матеріали, радіоактивні відходи, відпрацьоване ядерне паливо, джерела іонізуючого випромінювання (далі – установки, об'єкти);

✓ підприємства, установи, організації, які мають ліцензії і дозволи на здійснення діяльності в сфері використання ядерної енергії.

Відповідно до Положення про Державний комітет ядерного регулювання України, Держатомрегулювання України в межах своєї компетенції організує і здійснює державний нагляд за:

* додержанням встановлених вимог безпеки при здійсненні діяльності в сфері використання ядерної енергії;

* додержанням експлуатуючими організаціями, підприємствами, установами, організаціями, що виконують роботи на майданчиках установок і об'єктів, вимог безпеки;

* виконання умов ліцензій і дозволів на право здійснення діяльності в сфері використання ядерної енергії;

* додержанням вимог законодавства, норм та правил у частині обліку та контролю ядерних матеріалів підприємствами, організаціями, установами, юридичними та фізичними особами, які використовують, перевозять або зберігають ядерні матеріали, радіоактивні відходи, інші джерела іонізуючого випромінювання;

* забезпеченням фізичного захисту ядерних установок, уранових об'єктів, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання;

* забезпеченням необхідного рівня кваліфікації персоналу установок і об'єктів, а також персоналу підприємств, установ, організацій, що виконують роботи на майданчиках установок і об'єктів, в тому числі з обліку та контролю ядерних матеріалів і радіоактивних речовин, поводження з радіоактивними відходами і відпрацьованим ядерним паливом, їх утилізацією та захороненням;

* розробкою та реалізацією заходів по забезпеченню захисту персоналу, населення та навколишнього природного середовища від негативного впливу іонізуючого випромінювання і радіоактивного забруднення, спричинених практичною діяльністю на установках і об'єктах у випадку аварій і готовністю підприємств, організацій і установ до ліквідації їх наслідків;

* виконанням вимог безпеки при введенні в експлуатацію, експлуатації та зняття з експлуатації систем (елементів) установок, об'єктів.

Державний нагляд за безпекою при використанні ядерної енергії включає наступні загальні форми його реалізації:

- ✓ одержання, аналіз і оцінка інформації щодо стану безпеки установок, об'єктів;
- ✓ проведення інспекцій і аналіз їх результатів;
- ✓ проведення реєстрації і опосвідчення обладнання і трубопроводів, важливих для безпеки;
- ✓ проведення інспекційних обстежень заявника на предмет можливості виконання заявленого виду діяльності;
- ✓ оцінка поточного стану систем (елементів), важливих для безпеки установок, об'єктів і діяльності Ліцензіатів;
- ✓ застосування в межах повноважень Держатомрегулювання України примусових заходів щодо юридичних і фізичних осіб у разі порушення ними вимог безпеки.

В основу організації державного нагляду за ядерною та радіаційною безпекою при використанні ядерної енергії покладені наступні принципи:

- * забезпечення захисту населення та навколишнього природного середовища від неприпустимого радіаційного впливу установок, об'єктів;
- * здійснення державного нагляду відповідно до законодавства України, норм, правил і стандартів з ядерної та радіаційної безпеки, умов дозволів і ліцензій;
- * здійснення державного нагляду за ядерною та радіаційною безпекою не повинно обмежувати діяльність Ліцензіатів і перешкоджати реалізації їх відповідальності за забезпеченням безпеки цієї діяльності;
- * незалежність Держатомрегулювання України при здійсненні державного нагляду від інших державних органів, а також від організацій, діяльність яких пов'язана з використанням ядерної енергії;
- * відкритість та доступність інформації про стан ядерної та радіаційної безпеки, яку отримано за результатами здійснення державного нагляду, якщо ця інформація не містить даних, що складають державну чи комерційну таємницю;
- * відповідність обсягів і форм державного нагляду стану потенційної небезпеки і досягнутого рівня безпеки установок, об'єктів використання ядерної енергії, стану їх систем (елементів);
- * встановлення відповідальності за порушення правового режиму безпеки у сфері використання ядерної енергії;
- * відповідальність за стан та розвиток державного нагляду за безпекою у сфері використання ядерної енергії.

Основними напрямками державного нагляду за додержанням вимог ядерної та радіаційної безпеки при використанні ядерної енергії є: одержання і аналіз інформації, реєстрація і опосвідчення обладнання і трубопроводів та систем локалізації аварій, інспекційні обстеження та організація і проведення інспекцій.

Одержання і аналіз інформації

Відповідно до Закону України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку" Держатомрегулювання України одержує від Ліцензіатів інформацію щодо:

- ✓ стану ядерної та радіаційної безпеки установок і об'єктів;
- ✓ порушень в роботі, які мали місце на установках і об'єктах, і які впливають (або можуть впливати) на забезпечення вимог безпеки;
- ✓ наявності та переміщення ядерних матеріалів, а також їх імпорт і експорт;
- ✓ стану фізичного захисту ядерних установок, уранових об'єктів, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання.

Інформацію щодо стану ядерної та радіаційної безпеки ядерних установок, об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, інспекційні підрозділи центрального апарату Держатомрегулювання України і його територіальні органи одержують щоденно в робочі дні. Вона підлягає оперативному аналізу і оцінці з метою встановлення:

- * відповідності стану установок, об'єктів, систем (елементів), важливих для безпеки, робіт, дій персоналу і діяльності Ліцензіата вимогам безпеки;
- * погіршення стану систем (елементів), важливих для безпеки;
- * впливу установок, об'єктів на персонал, населення і навколишнє природне середовище.

У разі виникнення на ядерних установках, об'єктах, призначених для поводження з радіоактивними відходами, порушень в роботі вони підлягають аналізу з метою:

- ✓ встановлення адекватності дій персоналу по забезпеченню безпеки в період перехідних процесів на системах і обладнанні;
- ✓ виявлення порушень експлуатаційних меж, умов і меж безпечної експлуатації, перевищення величин викидів і скидів;
- ✓ встановлення причин і умов виникнення порушення;
- ✓ встановлення ефективності заходів, які приймаються персоналом, щодо усунення причин і умов виникнення порушень, а також для попередження аналогічних порушень в майбутньому.

За результатами проведеного аналізу виконується поточна оцінка відповідності установок, об'єктів вимогам безпеки.

Контроль наявності та переміщення ядерних матеріалів, їх імпорт і експорт виконується шляхом аналізу наданих експлуатуючою організацією і ліцензіатом в Держатомрегулювання України наступних документів:

- * попереднього повідомлення про експорт (імпорт) ядерного матеріалу;
- * звітів про зміни інвентарної кількості ядерного матеріалу;
- * матеріально-балансових звітів;
- * списків фактичної наявної кількості ядерного матеріалу;
- * про зміни в конструкції ядерної установки, які можуть змінити форму, кількість, розташування ядерного матеріалу, що використовується.

За результатами обробки, аналізу і оцінки інформації про стан безпеки Держатомрегулювання України може вжити наступні заходи:

- ✓ підготовка і направлення експлуатуючим організаціям і ліцензіатам інформаційних листів;
- ✓ призначення інспекцій для перевірки повноти і достатності надання в регулюючий орган необхідної інформації, поглиблене вивчення на місці причин і умов, які привели до порушення;
- ✓ вручення припису посадовим особам експлуатуючих організацій і Ліцензіатам, прийняття постанов Колегії Держатомрегулювання України;
- ✓ застосування передбачених законодавством України примусових заходів.

Реєстрація і опосвідчення обладнання і трубопроводів та систем локалізації аварій

Мета реєстрації і технічного опосвідчення обладнання і трубопроводів, важливих для безпеки, а також обладнання систем локалізації аварій (далі - СЛА) полягає в тому, щоб впевнитись, що це обладнання і трубопроводи виготовлені, змонтовані, оснащені і відремонтовані у відповідності з вимогами норм, правил і стандартів з ядерної та радіаційної безпеки, знаходяться в працездатному стані і можливе їх використання на етапах введення в експлуатацію і експлуатації енергоблоків для роботи на проектних параметрах.

Технічне опосвідчення обладнання і трубопроводів, важливих для безпеки, включає: перевірку документації; зовнішній огляд обладнання і трубопроводів; внутрішній огляд обладнання; гідравлічні випробування обладнання і трубопроводів; оформлення результатів випробувань.

Реєстрацію і технічне опосвідчення виконують державні інспектори територіальних органів Держатомрегулювання України, а також (при необхідності) фахівці інспекційних підрозділів Держатомрегулювання України тільки після проведеної оцінки відповідності обладнання, трубопроводів і СЛА встановленим вимогам.

Інспекційні обстеження

Інспекційне обстеження заявників виконується перед наданням ліцензії та дозволів на здійснення діяльності, пов'язаної з конкретним етапом життєвого циклу установок і об'єктів. Воно проводиться для перевірки повноти і достовірності наданих в Держатомрегулювання України документів та оцінки можливості додержання заявником законодавства, норм та правил з ядерної та радіаційної безпеки при виконанні заявлених видів діяльності.

Результати обстеження мають підтвердити, що в заявника є необхідна документація, обладнання, умови для виконання заявленого виду діяльності, навчений персонал для виконання покладених на нього функцій. Обстеження проводяться комісією, до складу якої входять фахівці інспекційних підрозділів Держатомрегулювання України і/або територіальних органів.

В залежності від кількості та обсягу питань, що підлягають перевірці, обстеження можуть бути комплексними або цільовими. Комплексне обстеження передбачає перевірку діяльності з усіх питань забезпечення безпеки, що знаходяться в компетенції Держатомрегулювання України. Комісія, створена для

проведення комплексного обстеження, повинна включати державних інспекторів, що спеціалізуються за різними напрямками діяльності. За погодженням, до складу таких комісій можуть бути включені, крім державних інспекторів, спеціалісти інших підрозділів Держатомрегулювання України і незалежні експерти (при необхідності). Цільове обстеження передбачає детальну перевірку одного або декількох напрямків заявлених видів діяльності. Цільове обстеження направлено на детальний аналіз окремих питань та дотримання окремих вимог нормативних документів з безпеки. Цільове обстеження може проводитись як комісією так і окремими державними інспекторами Держатомрегулювання України.

Інспекційні обстеження проводяться, як правило, згідно із планами ліцензування, затвердженими в установленому порядку. План інспекційного обстеження рівня безпеки складається з урахуванням переліку документів, що надаються заявником. Критерієм рівня безпеки є оцінка відповідності інформації, наданої у зазначених документах, умовам і вимогам безпеки, викладених у відповідних нормативних документах, що стосуються заявленого виду діяльності.

Кожне інспекційне обстеження повинне містити в собі наступні етапи: підготовка до проведення; організація та виконання; оформлення результатів.

Організація і проведення інспекцій

Інспекції є однією із самих ефективних форм державного нагляду за станом безпеки в сфері використання ядерної енергії. Організація інспекційної діяльності полягає в:

- ✓ розробці річного план-графіка проведення інспекцій;
- ✓ визначенні видів інспекцій;
- ✓ розробці плану роботи комісії на період підготовки інспекцій, підготовці робочих інспекційних планів проведення інспекцій;
- ✓ визначенні ресурсів, необхідних для підготовки і проведення інспекцій, оформлення її результатів;
- ✓ прийнятті рішення щодо залучення (при необхідності) фахівців Держатомрегулювання України, ДНТЦ ЯРБ, Держцентрякості, інших регулюючих органів і незалежних експертів;
- ✓ підготовці наказу на відрядження, якщо інспекція проводиться державними інспекторами інспекційних підрозділів Держатомрегулювання України;
- ✓ веденні необхідних записів під час проведення інспекцій;
- ✓ оцінці відповідності стану систем (елементів) установок, об'єктів, а також діяльності Ліцензіата вимогам безпеки;
- ✓ підготовці приписів, вжиття примусових заходів;
- ✓ розповсюдженні результатів інспекцій на аналогічні установки, об'єкти;
- ✓ в здійсненні ефективного контролю виконання вимог приписів;
- ✓ підготовці і підтримці кваліфікації державних інспекторів.

При здійсненні державного нагляду в сфері використання ядерної енергії передбачаються планові і непланові інспекції.

Планові інспекції виконуються відповідно до річних план-графіків інспекційних перевірок Держатомрегулювання України. Планові інспекції дають

можливість перевірити виконання Ліцензіатом умов наданих ліцензій, вимог по забезпеченню безпеки, стан реалізації заходів з підвищення безпеки в областях, які підлягають інспектуванню. Планові інспекції в залежності від обсягів перевірки можуть бути комплексними, цільовими і оперативними.

Комплексні інспекції - це інспекції, які регулярно проводяться для того, щоб встановити відповідність діяльності Ліцензіата вимогам безпеки. Ці інспекції проводяться, в основному, комісіями в складі державних інспекторів інспекційних підрозділів Держатомрегулювання України. До складу таких комісій можуть залучатись також державні інспектори територіальних органів Держатомрегулювання України. Комплексні інспекції перевірки стану фізичного стану ядерних установок, уранових об'єктів, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання можуть проводитись разом з проведенням навчання щодо перевірки стану системи фізичного захисту цих об'єктів.

Цільові інспекції - це інспекції, які регулярно проводяться з установленою періодичністю і передбачають детальну перевірку одного чи декілька питань (областей) забезпечення безпеки чи/або діяльності Ліцензіата. Ці інспекції можуть проводитись комісіями в складі державних інспекторів інспекційних підрозділів Держатомрегулювання України, комісіями в складі державних інспекторів територіальних органів або окремими державними інспекторами інспекційних підрозділів Держатомрегулювання України чи його територіальних органів.

Оперативні інспекції – це інспекції, які передбачають детальну перевірку окремих питань забезпечення безпеки безпосередньо на робочих місцях, у підрозділах Ліцензіата з метою оперативного вживання заходів по попередженню порушень вимог безпеки і усуненню виявлених недоліків. Ці інспекції організуються і проводяться державним інспектором (групою інспекторів) територіальних органів Держатомрегулювання України.

Планові інспекції проводяться Держатомрегулюванням України і його територіальними органами за такими напрямками:

- * перевірка стану виконання експлуатуючими організаціями, підприємствами, установами, організаціями, що виконують роботи на майданчиках установок і об'єктах, вимог умов ліцензій і дозволів;

- * перевірка стану виконання Ліцензіатом вимог з безпеки і фізичного захисту установок, об'єктів;

- * підготовка та допуск персоналу до експлуатації ядерної установки, робіт, пов'язаних з використанням ядерної енергії, підтвердження необхідного рівня знань персоналу;

- * перевірка виконання підприємствами, організаціями, установами, юридичними та фізичними особами вимог нормативних документів системи обліку та контролю наявної кількості ядерного матеріалу в місцях його знаходження, оцінка ефективності системи обліку та контролю;

- * інспекції з використанням технічних засобів вимірювання з метою підтвердження відповідних характеристик і даних.

Непланові інспекції складаються з інспекцій реагування і спеціальних інспекцій. Інспекції реагування - це інспекції, які проводяться за потреби негайного реагування на подію, що виникла на установці, об'єкті. В залежності від впливу такої події на безпеку, такі інспекції можуть проводитись комісіями, окремими державними інспекторами інспекційних підрозділів Держатомрегулювання України чи/або державними інспекторами територіальних органів Держатомрегулювання України, а також з залученням спеціалістів інших органів державного регулювання безпеки при використанні ядерної енергії і незалежних експертів.

Спеціальні інспекції - це поглиблені перевірки, які проводяться у випадку порушень вимог безпеки. Такі інспекції повинні бути направлені на встановлення корінних причин виникнення порушення вимог безпеки.

Порядок проведення непланових інспекцій визначає і направляє досвідчений інспектор (голова комісії) в залежності від впливу порушень на безпеку і від суті події, яка виникла, та від обставин, які її супроводжували. Проведенню цих інспекцій повинна передувати ретельна підготовка з розробкою детального інспекційного плану. В залежності від стану безпеки чи/або стану фізичного захисту установок, об'єктів, проведення непланових інспекцій може бути ініційоване Адміністрацією Президента, Верховною Радою, Кабінетом Міністрів України чи керівництвом Держатомрегулювання України.

До участі в проведенні комплексних, цільових і непланових інспекцій можуть залучатись фахівці територіальних органів Держатомрегулювання України, а також (по узгодженню) фахівці структурних підрозділів Держатомрегулювання України, ДНТЦ ЯРБ, Держцентракості, інших органів державного регулювання безпеки при використанні ядерної енергії і незалежні експерти.

Обсяг та періодичність проведення планових інспекцій встановлюються з урахуванням наступних факторів:

- ✓ поточний стан безпеки установок, об'єктів;
- ✓ вплив конкретних систем (елементів) на забезпечення безпеки;
- ✓ частоти і динаміки відмов систем (елементів);
- ✓ результатів випробувань на міцність і циклічність, результатів вимірювань конкретних величин, які характеризують стан систем (елементів);
- ✓ вимоги заводів-виготовлювачів щодо умов експлуатації, ремонту, випробувань і експлуатації систем (елементів);
- ✓ аналіз відмов у роботі і дефектів обладнання, які були виявлені в період ремонтів і випробувань;
- ✓ результатів аналізу надійності і строку служби (ресурсу) обладнання, умов ремонту і технічного обслуговування;
- ✓ інцидентів, що мали місце на конкретній або на аналогічних установках і об'єктах;
- ✓ результатів попередніх інспекційних перевірок діяльності Ліцензіата;
- ✓ стану виконання умов ліцензії та дозволів;
- ✓ регулюючих рішень Держатомрегулювання України;
- ✓ використовуваних методів проведення інспекцій;

- ✓ відволікання персоналу Ліцензіата від виконання ним його прямих обов'язків при проведенні інспекцій;
- ✓ обмеженості доступу до споруд, систем та обладнання, що впливають на безпеку;
- ✓ необхідності підтримання доз опромінення державних інспекторів на мінімально можливому низькому рівні.

Періодичність проведення планових інспекцій повинна бути достатньою для того щоб:

- * впевнитись в тому, що параметри установок і об'єктів продовжують відповідати вимогам безпеки;
- * виявити пошкодження в початковій стадії або виявити необхідність в більш частому проведенні технічного обслуговування, ремонту чи випробувань;
- * впевнитись в тому, що в період між двома поточними заходами з перевірки стану розвитку будь-якого дефекту він не досягне такого ступеня, який міг би привести до аварійної ситуації.

Оптимізація періодичності проведення планових інспекцій повинна враховувати наступні фактори:

- ✓ ступінь резервування систем (елементів), важливих для безпеки, і їх готовність виконати покладені на них функції;
- ✓ експлуатаційні обмеження, які пов'язані із проведенням інспекцій;
- ✓ взаємоузгодженість графіка інспекції з роботами по технічному обслуговуванню, ремонтами, випробуваннями і т. п.;
- ✓ можливість реалізації окремих заходів по проведенню інспекції в період планового виведення обладнання в ремонт;
- ✓ відволікання персоналу Ліцензіата від виконання його прямих обов'язків в період проведення інспекції;
- ✓ можливість проведення інспекції в період позапланового виведення систем (елементів) в ремонт або на технічне обслуговування;
- ✓ необхідність уникати непотрібного скорочення строку служби обладнання в результаті виконання надлишкових випробувань.

Визначення обсягу, періодичності, методів та тривалості планових інспекцій, вибір пріоритетності питань з безпеки, що розглядаються, ґрунтується також на виконаних Ліцензіатом та задокументованих результатах аналізу безпеки стану установок і об'єктів.

Для проведення інспекційної перевірки наказом Держатомрегулювання України створюється комісія, яку очолює голова комісії. Члени комісії несуть відповідальність за повноту, достовірність та об'єктивність результатів перевірки. Права інспекторського складу комісії визначаються ст. 25 Закону України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку".

Підготовка і проведення інспекції

Підготовка до інспекції повинна проводитись на основі плану роботи комісії, який передбачає наступні етапи:

- * визначення напрямків діяльності Ліцензіата, що підлягають перевірці;

* визначення структурних підрозділів Ліцензіата, в яких планується робота комісії;

* повідомлення Ліцензіата щодо інспекції;

* підготовка інспекційного плану інспекції;

* підготовки переліку питань для обговорення та дати проведення першого та підсумкового засідання комісії із представниками відповідальних осіб Ліцензіата.

Напрямки діяльності Ліцензіата і його структурні підрозділи, в яких планується робота комісії, встановлюються на основі річних планів інспекційної діяльності Держатомрегулювання України, а також факторів, наведених в п. 4.4.3.1 Порядку.

Не пізніше одного місяця до початку проведення комплексної інспекції і не пізніше як за 10 днів до початку проведення цільової і спеціальної інспекцій Головний державний інспектор з ядерної безпеки (керівник територіального органу Держатомрегулювання України - якщо інспекційну перевірку виконують фахівці територіального органу) направляє Ліцензіату наступну інформацію:

✓ загальна мета інспекційної перевірки;

✓ строки проведення інспекційної перевірки;

✓ перелік документів (за необхідності), які необхідно підготувати для інспекційної перевірки;

✓ перелік підрозділів Ліцензіата, які будуть залучені до перевірки;

✓ напрямки перевірки і назви інспекційних планів.

Повідомлення щодо інспекційних перевірок не направляються при проведенні інспекцій, які потребують несподіваності (наприклад, з фізичного захисту), а також при проведенні інспекцій реагування і оперативних інспекцій.

Після ознайомлення з напрямками діяльності Ліцензіата і його структурними підрозділами, що підлягають перевірці, голова комісії організовує розробку плану інспекційної перевірки, або, якщо це доречно, вибирається типовий план проведення інспекції з пакета таких планів.

При підготовці як планових, так і спеціальних інспекцій необхідно:

* ознайомитися з результатами оцінки поточного стану безпеки систем (елементів) установок, об'єктів, діяльності Ліцензіата, виконаної за результатами попередніх перевірок;

* ознайомитися з результатами виконання заходів, розроблених на виконання попередніх приписів;

* ознайомитися з умовами ліцензій і дозволів, що стосуються теми інспекції;

* ознайомитися з нормативною документацією з безпеки в частині, що стосується теми інспекції;

* ознайомитися з експлуатаційною, ремонтною документацією, заводською документацією по експлуатації і ремонту устаткування, яке підлягає інспектуванню;

* ознайомитися з особливостями устрою устаткування;

* використати звіти Ліцензіатів по забезпеченню безпеки, про порушення в роботі установок, об'єктів, про зміни інвентарної кількості ЯМ, інформацію про конструкцію установки, об'єкта.

В інспекційному плані зазначаються підрозділи Ліцензіата, що підлягають перевірці, надаються перелік питань безпеки, які мають бути перевірені, вказані критерії забезпечення вимог безпеки. Інспекційний план має забезпечити отримання об'єктивної, повної, достатньої та обґрунтованої інформації про стан безпеки установки, об'єкта, персоналу і населення та вплив установки, об'єкта на навколишнє природне середовище і підтвердити, що установки і об'єкти перевіряються на відповідність чинних вимог безпеки.

Вимоги щодо структури і змісту інспекційного плану надані в додатку З1.

Перед проведенням інспекції члени комісії мають бути ознайомлені з:

- ✓ наказом про створення комісії;
- ✓ відповідною документацією, зазначеною в пункті 1.2 Порядку;
- ✓ матеріалами попередніх інспекцій;
- ✓ планом роботи комісії;
- ✓ переліком окремих питань, що підлягають включенню до плану роботи комісії.

На місці проведення інспекції:

* всі члени комісії проходять необхідні інструктажі з охорони праці, радіаційної та пожежної безпеки у порядку, встановленому відповідними інструкціями Ліцензіата;

* голова комісії проводить організаційне засідання разом з відповідальними представниками адміністрації і надає інформацію щодо питань та обсягу перевірки, зазначених в наказі про створення комісії та в інспекційному плані, представляє членів комісії. На засіданні визначається робоче місце комісії та відповідальна особа адміністрації Ліцензіата, яка призначена для роботи з комісією.

В період проведення інспекцій необхідно звернути особливу увагу на:

- ✓ недоліки конструкції і проектів;
- ✓ радіоактивні викиди, що перевищують допустимі значення та контрольні рівні;
- ✓ відхилення від експлуатаційних меж і умов, умов і меж безпечної експлуатації;
- ✓ опромінення персоналу, які перевищують допустимі значення;
- ✓ неготовність систем (елементів), важливих для безпеки, до виконання покладених на них функцій;
- ✓ будь-яку іншу ситуацію, при якій зростає потенційна небезпека для персоналу, населення і навколишнього природного середовища.

Адміністрація Ліцензіата зобов'язана створити необхідні умови для роботи комісії:

* видати наказ (розпорядження) про призначення відповідальних осіб для забезпечення роботи комісії;

- * надати комісії службове приміщення, необхідну документацію та оргтехніку;
- * забезпечити відвідування зазначених в інспекційному плані підрозділів чи об'єктів;
- * надавати необхідні роз'яснення та інформацію про роботу устаткування;
- * організувати підсумкове обговорення результатів роботи комісії.

Робота комісії повинна бути організована так, щоб не виникало будь-яких ускладнень ведення технологічного процесу, а проведення контрольних випробувань обладнання не приводило до перевищення допустимих технологічних параметрів для нормальної експлуатації.

Час роботи комісії повинен співпадати з часом роботи структурних підрозділів Ліцензіата. Забороняється вимагати зміни розпорядку праці Ліцензіата у зв'язку з роботою комісії.

Інспекції проводяться в присутності відповідальних осіб Ліцензіата з урахуванням роз'яснень та довідок, що ними надаються.

Після закінчення роботи комісії проводиться підсумкове засідання в присутності представників адміністрації з метою обговорення результатів роботи комісії.

Методи проведення інспекцій

Для встановлення відповідності діяльності Ліцензіата, систем (елементів), важливих для безпеки, установок, об'єктів вимогам безпеки при проведенні планових інспекцій використовуються наступні методи:

- ✓ перевірка експлуатаційної, ремонтної, оперативної, звітної й іншої документації;
- ✓ перевірка стану систем (елементів), важливих для безпеки, контроль і аналіз їхніх параметрів;
- ✓ безпосереднє спостереження за веденням робіт, станом систем (елементів);
- ✓ перевірка готовності персоналу належним чином виконувати покладені на нього функції;
- ✓ проведення необхідних вимірювань;
- ✓ бесіди з персоналом.

Перевірка експлуатаційної, ремонтної, оперативної, звітної й іншої документації полягає у:

- * встановленні відповідності цієї документації вимогам безпеки;
- * комплектності і достатності документації в підрозділах та на робочих місцях обслуговуючого персоналу;
- * наявності і якості звітної документації, за напрямками діяльності Ліцензіата, які впливають на безпеку;
- * наявності і якості звітної документації по підготовці і підвищенню кваліфікації персоналу;
- * організації внесення змін у проектну, експлуатаційну і ремонту документацію у випадку проведення реконструкції і/чи модернізації, наявності у проектній документації відступів від вимог діючих нормативних документів.

Перевірка стану систем (елементів), важливих для безпеки, полягає у встановленні їх відповідності вимогам технологічних регламентів безпечної експлуатації енергоблоків, експлуатаційній і ремонтній документації.

Шляхом безпосереднього спостереження державним інспектором перевіряється, як виконуються конкретні ремонтні роботи і роботи з експлуатації устаткування, а також стан конструкцій, систем і елементів, важливих для безпеки. За допомогою таких спостережень державний інспектор оцінює наскільки повними і кваліфікованими були дії того чи іншого персоналу, які конкретно відступили від вимог інструкцій, вимог з безпеки були порушені персоналом при проведенні огляду устаткування, коли і у якій формі інформація з цих відступів була представлена керівництву структурного підрозділу і які заходи були прийняті за виявленими зауваженнями. Державний інспектор також проводить оцінку відповідності дій персоналу вимогам посадових інструкцій, інструкцій з експлуатації і технологічних регламентів безпечної експлуатації.

Оцінюється відповідність записів в оперативних журналах змінного персоналу фактичному стану устаткування. При наявності невідповідності з'ясовуються, яка була на це реакція адміністративного персоналу конкретного підрозділу. Доцільно провести спостереження за діями оперативного і ремонтного персоналу при:

- ✓ перехідних режимах на установці, об'єкті;
- ✓ виведенні (введенні) устаткування з роботи (в роботу);
- ✓ обходах і оглядах устаткування.

Перевірка готовності персоналу належним чином виконувати покладені на нього функції проводиться шляхом аналізу штатного розкладу відповідного структурного підрозділу. Оцінюються заходи, які приймаються керівництвом установки, об'єкта і їх структурних підрозділів для забезпечення комплектації відсутнього персоналу і як це відбивається на працездатності устаткування. Перевіряється укомплектованість робочих місць оперативного і неоперативного персоналу, а також персоналу, що забезпечує експлуатацію, виконує і забезпечує ремонт і технічне обслуговування систем (елементів).

Проводиться вибіркова перевірка знань цього персоналу, при цьому перевіряється наявність посвідчень про перевірку знань, встановлюється відповідність вимог до кваліфікації персоналу кваліфікаційним характеристикам, посадовим інструкціям і номенклатурі виконуваних робіт. Форми і засоби перевірки вибираються державним інспектором. Перевіряється організація і періодичність проведення протиаварійних і протипожежних тренувань з оперативним і ремонтним персоналом підрозділів.

Перевірка практичного проведення вимірювань і калібрування обладнання проводиться шляхом безпосереднього спостереження інспектором за діями персоналу Ліцензіата. Державний інспектор може запропонувати персоналу Ліцензіата провести вимірювання деяких раніше виміряних об'єктів з метою перевірки достовірності результатів вимірювань та достатності кваліфікації персоналу. Для проведення таких вимірювань може залучатись персонал спеціалізова-

ної організації, чи такі вимірювання може виконати безпосередньо державний інспектор.

Бесіди з окремими фахівцями підрозділів, що перевіряються, проводяться для того, щоб оцінити наскільки персонал розуміє:

- * вплив систем (елементів) на забезпечення безпеки установки, об'єкта і наскільки він в змозі приймати правильні рішення при виході їх із ладу;

- * необхідність підтримки в працездатному стані устаткування і вміє правильно прийняти рішення по організації робіт у випадку його виходу із роботи;

- * міру небезпеки, що несе в собі установка, об'єкт як ядерно небезпечний чи радіаційно небезпечний об'єкт.

Конкретні методи проведення інспекцій надаються в робочих інспекційних планах перевірки.

Повноваження органів державного нагляду з ядерної та радіаційної безпеки

Головний державний інспектор з ядерної та радіаційної безпеки:

- ✓ надсилає матеріали в Ліцензійну комісію Держатомрегулювання України про скасування раніше виданих ліцензій і дозволів у випадках порушень Ліцензіатами вимог безпеки;

- ✓ видає постанови про накладання штрафів на посадових осіб Ліцензіата в разі порушення ними вимог безпеки;

- ✓ надсилає матеріали перевірок до правоохоронних органів для вирішення питання про притягнення до кримінальної відповідальності осіб, винних у порушенні вимог безпеки;

- ✓ надсилає Ліцензіату подання про невідповідність окремих осіб, винних у порушенні вимог безпеки, займаним посадам і про притягнення до відповідальності;

- ✓ накладає штрафи на Ліцензіата за порушення будь-якого рівня.

Рішення Головного державного інспектора з ядерної та радіаційної безпеки України, прийняте у межах його компетенції, є остаточним і може бути оскаржено лише у судовому порядку.

Державні інспектори на підставі проведеної інспекції, проведеного аналізу і виконаної оцінки стану безпеки:

- видають приписи про усунення порушень вимог законодавства, норм, правил і стандартів з ядерної та радіаційної безпеки;

- обмежують, припиняють чи зупиняють експлуатацію установок, об'єктів, або роботи, що пов'язані з використанням цих установок і об'єктів чи наданням послуг, у разі виявлення порушень вимог безпеки;

- накладають штрафи на Ліцензіата за повторне чи навмисне порушення 4 рівня. Рівні порушень встановлюються відповідно до Інструкції про визначення рівнів порушень в роботі атомних станцій, а також організацій (установ), що мають дослідні реактори, ОРД 1-2/1-96;

- оформляють матеріали щодо призупинення дії ліцензій і дозволів у разі порушення Ліцензіатом нормативних вимог безпеки, умов ліцензій і дозволів

або умов, що містяться у складі заявних документів, на підставі яких було надано ліцензію чи дозвіл;

- складають протоколи про адміністративні правопорушення в сфері використання ядерної енергії;

- готують подання про невідповідність окремих осіб, винних у порушенні законодавства про ядерну та радіаційну безпеку, займаним посадам і притягнення до відповідальності.

Державні інспектори мають право безперешкодно в будь-який час відвідувати підприємства, установи та організації, незалежно від форм власності, для перевірки дотримання законодавства про використання ядерної енергії, отримувати від ліцензіата чи власника необхідні пояснення, матеріали та інформацію з даних питань.

Рішення державних інспекторів, підпорядкованих Головному державному інспектору з ядерної та радіаційної безпеки України, можуть бути скасовані ним.

3.25. ОФОРМЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ

За результатами аналізу і оцінки інформації щодо стану безпеки в залежності від подій, які мали місце на об'єкті, оформляються наступні документи:

- ✓ приписи про усунення порушень і недоліків у сфері використання ядерної енергії, забезпечення додержання вимог безпеки;

- ✓ приписи щодо обмеження, припинення чи зупинення експлуатації підприємств, установ, організацій;

- ✓ подання про притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні законодавства про ядерну та радіаційну безпеку;

- ✓ подання про невідповідність окремих осіб займаним посадам;

- ✓ подання в правоохоронні органи про факти порушень установлених законами та іншими нормативно-правовими актами вимог щодо додержання ядерної та радіаційної безпеки.

За результатами проведених інспекцій, аналізу і оцінки їх результатів можуть складатись два документи: припис або довідка про проведення інспекції.

Якщо в результаті проведеної інспекції було встановлено порушення вимог з безпеки, складається припис, який є юридичним документом і підставою для вжиття правових заходів за порушення вимог безпеки і контролю виконання заходів. Основною вимогою до припису є його достовірність, обґрунтованість установлених фактів порушень вимог безпеки. Відповідальність за повноту, достовірність та об'єктивність викладених в приписі результатів перевірки несе голова комісії, або державний інспектор, якщо інспекцію виконував один державний інспектор.

При підготовці приписів необхідно виявлені порушення проаналізувати і скомпонувати. Викладення характеру порушень і заходів по їх усуненню повинно бути конкретним, чітким і коротким із посиланням на конкретні пункти

нормативних документів. В висновках необхідно зробити оцінку відповідності систем (елементів), важливих для безпеки, робіт, які були проінспектовані, вимогам безпеки.

Якщо в результаті проведеної інспекції не було встановлено порушень вимог з безпеки, складається довідка про проведення інспекції. Обладнання, трубопроводи і СЛА реєструються в спеціальному журналі, а в паспорті на це обладнання державним інспектором, який виконував реєстрацію, проставляється реєстраційний номер. Дані про реєстрацію заносяться у відповідний журнал встановленої форми.

При одержанні позитивних результатів технічного опосвідчення обладнання і трубопроводів, важливих для безпеки і СЛА, державний інспектор здійснює відповідні записи в паспорт обладнання, що дає право на експлуатацію такого обладнання.

Результати інспекційного обстеження оформлюються актом інспекційного обстеження. Акт інспекційного обстеження є підставою для прийняття рішення про видачу або відмову у видачі ліцензії чи дозволу. Рішення приймається Держатомрегулюванням України у терміни і в порядку, передбаченому Законом України "Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії".

3.26. ВПРОВАДЖЕННЯ МАТЕРІАЛІВ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ

Застосування заходів правового впливу за порушення норм, правил та стандартів з ядерної та радіаційної безпеки та умов наданих дозволів, ліцензій здійснюється відповідно до Законів України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку", "Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії", Кодексу України про адміністративні правопорушення, веденого в дію Постановою Верховної Ради Української РСР N 8074-10 від 07.12.84, постанови КМУ "Про затвердження Положення про порядок встановлення розмірів та накладення штрафів на підприємства, установи, і організації, які здійснюють діяльність в сфері використання ядерної енергії, у разі порушення ними норм, правил і стандартів безпеки або умов дозволів на ведення робіт" від 29 червня 1996 р. N 708, Положення про Державний комітет ядерного регулювання України, затвердженого Указом Президента України від 6 березня 2001 року N 155/2001.

Відповідно до вимог вказаних документів Держатомрегулювання України має право:

- надсилати Ліцензіатам, а також їх посадовим особам, керівникам центральних та місцевих органів виконавчої влади, органам місцевого самоврядування обов'язкові до виконання приписи про усунення порушень і недоліків у сфері використання ядерної енергії, забезпечення додержання вимог ядерної та радіаційної безпеки;

- застосовувати в установленому порядку фінансові санкції до підприємств, установ, організацій за порушення вимог безпеки;

- обмежувати, припиняти чи зупиняти експлуатацію підприємств, установ, організацій з питань забезпечення ядерної та радіаційної безпеки;
- притягати в установленому порядку до відповідальності осіб, винних у порушенні законодавства про ядерну та радіаційну безпеку;
- надсилати ліцензіатам, власникам чи керівникам підприємств подання про невідповідність окремих осіб займаним посадам;
- передавати правоохоронним органам матеріали про факти порушень установлених законами та іншими нормативно-правовими актами вимог щодо додержання вимог безпеки;
- зупиняти чи анулювати дії ліцензій і дозволів, що дають право на здійснення діяльності в сфері використання ядерної енергії.

Державні інспектори на підставі проведеної інспекції, проведеного аналізу і виконаної оцінки стану безпеки:

- видають приписи про усунення порушень вимог законодавства, норм, правил і стандартів з ядерної та радіаційної безпеки;
- обмежують, припиняють чи зупиняють експлуатацію установок, об'єктів, або роботи, що пов'язані з використанням цих установок і об'єктів чи наданням послуг, у разі виявлення порушень вимог безпеки;
- накладають штрафи на Ліцензіата за повторне чи навмисне порушення 4 рівня. Рівні порушень встановлюються відповідно до Інструкції про визначення рівнів порушень в роботі атомних станцій, а також організацій (установ), що мають дослідні реактори, ОРД 1-2/1-96;
- оформляють матеріали щодо призупинення дії ліцензій і дозволів у разі порушення Ліцензіатом нормативних вимог безпеки, умов ліцензій і дозволів або умов, що містяться у складі заявних документів, на підставі яких було надано ліцензію чи дозвіл;
- складають протоколи про адміністративні правопорушення в сфері використання ядерної енергії;
- готують подання про невідповідність окремих осіб, винних у порушенні законодавства про ядерну та радіаційну безпеку, займаним посадам і притягнення до відповідальності.

Головний державний інспектор з ядерної та радіаційної безпеки:

- надсилає матеріали в Ліцензійну комісію Держатомрегулювання України про скасування раніше виданих ліцензій і дозволів у випадках порушень Ліцензіатами вимог безпеки;
- видає постанови про накладання штрафів на посадових осіб Ліцензіата в разі порушення ними вимог безпеки;
- надсилає матеріали перевірок до правоохоронних органів для вирішення питання про притягнення до кримінальної відповідальності осіб, винних у порушенні вимог безпеки;
- надсилає Ліцензіату подання про невідповідність окремих осіб, винних у порушенні вимог безпеки, займаним посадам і про притягнення до відповідальності;
- накладає штрафи на Ліцензіата за порушення будь-якого рівня.

Фактори, які беруться до уваги при визначенні примусового заходу та прийнятті рішення щодо його застосування, в кожному окремому випадку включають:

- зниження рівня безпеки в результаті порушення та складність і тривалість реалізації заходів по усуненню порушення;
- категорія порушення в роботі атомної станції відповідно до Положення про порядок розслідування та обліку порушень в роботі атомних станцій (НД 306.205-96), затвердженого наказом Мінекобезпеки України від 3 липня 1996 р. N 69, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26 липня 1996 р. за N 384/1409, та за міжнародною шкалою INES;
- повторюваність порушення або здійснення аналогічного з меншими наслідками;
- зумисне чи випадкове порушення;
- хто виявив та повідомив про порушення (Ліцензіат чи орган державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки);
- попередні порушення та тенденція щодо їх кількості та повторюваності.

3.27. ОБЛІК І АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ

В Держатомрегулювання України облік і аналіз результатів державного нагляду здійснюється:

- безпосередньо кожним державним інспектором Держатомрегулювання за напрямком діяльності;
- територіальними органами Держатомрегулювання України;
- інспекційними підрозділами Держатомрегулювання України за напрямками діяльності.

Інспекційні плани, програми обстеження, приписи, заходи, розроблені на виконання приписів, акти інспекційного обстеження, довідки про проведення інспекцій, надана Ліцензіатом інформація щодо результатів перевірок стану безпеки, виконання вимог регулюючих органів, матеріали по примусовим заходам підлягають обов'язковому обліку і зберіганню. Їх зміст має бути введений в діючу в Держатомрегулюванні комп'ютерну базу даних.

Для швидкої і однозначної орієнтації в цій документації вводиться відповідна нумерація. З цією метою використовуються дві системи нумерації в залежності від того, який підрозділ Держатомрегулювання України здійснює державний нагляд. Якщо державний нагляд здійснюється територіальним органом Держатомрегулювання України, то використовується система нумерації, діюча в цьому територіальному органі. Якщо така діяльність виконується інспекційними підрозділами Департаменту, то використовується система нумерації, діюча в Департаменті.

Якщо результатом проведеної інспекції є припис, то облік виконання заходів по цьому припису веде державний інспектор, який проводив інспекцію,

або голова комісії, якщо інспекцію проводила група інспекторів. План заходів, що розробляється Ліцензіатом по такому припису, підлягає обліку як в територіальному органі так і в Департаменті та внесенню в їх комп'ютерні бази даних.

Якщо результатом проведеної інспекції є довідка (додаток 33) про проведення інспекції, то вона підлягає обліку в Департаменті (в територіальному органі, якщо перевірка проводилась персоналом цього територіального органу) і її зміст заноситься в комп'ютерну базу даних Департаменту (територіального органу).

Акт інспекційного обстеження (додаток 34), який є результатом проведеного обстеження, перед видачею Держатомрегулювання України відповідних ліцензій і дозволів, не пізніше двотижневого терміну після проведення обстеження направляється в той структурний підрозділ Держатомрегулювання України, який замовив таке обстеження. В цей же термін направляються в зазначений підрозділ приписи і довідки проведених інспекцій, які виконувались за його запитом. План заходів, що розробляється відповідно до акта інспекційного обстеження, підлягає обліку як в територіальному органі, так в Департаменті, і внесенню в їх комп'ютерні бази даних.

Для забезпечення обліку, проведення аналізу і виконання поглибленої оцінки поточного стану безпеки установок, об'єктів всі приписи, акти інспекційних обстежень, довідки, видані територіальними органами Держатомрегулювання направляються в Департамент.

Документування наглядової діяльності здійснюється у відповідності до порядку, наведеного в Інструкції з діловодства у Державному комітеті ядерного регулювання України, затвердженої наказом Держатомрегулювання від 08.09.2003 р. N 118.

Аналіз результатів державного нагляду повинен проводитись регулярно за напрямками діяльності Ліцензіата, які впливають на безпеку. Такий аналіз виконується з такими цілями:

- встановлення додержання експлуатуючими організаціями, підприємствами, установами, організаціями, що виконують роботи на майданчиках установок і об'єктах вимог безпеки;
- узагальнення результатів інспекційних перевірок;
- інформування керівництва Держатомрегулювання України і громадськості.

По результатах проведеного аналізу і виконаної оцінки формується інформація і підстава для:

- підготовки звітів Держатомрегулювання України щодо стану забезпечення безпеки;
- підготовки переліку відкритих питань, за якими потрібен постійний контроль щодо усунення Ліцензіатом порушень вимог безпеки, в тому числі тих порушень, що вказані в приписах;
- проведення більш частих інспекцій по напрямках діяльності, в яких Ліцензіат не виконує в повній мірі вимоги безпеки.

Аналіз і оцінка поточного стану безпеки мають виконуватись після кожної інспекційної перевірки і повинні включати в себе порівняння кількості, важливості та повторення порушень відносно попередньої перевірки цієї складової діяльності Ліцензіата, а також відповідність обладнання, систем, споруд, що інспектуються, встановленим вимогам безпеки. Результати цього аналізу і оцінки слід використовувати при підготовці наступних інспекційних планів.

Проведений аналіз і виконана оцінка поточного стану безпеки за встановлений керівництвом Держатомрегулювання проміжок часу (квартал, півріччя, рік) має включати в себе виявлення тенденцій, які мають місце відносно кількості порушень, їх важливості та їх повторення. Результати цієї роботи мають використовуватись при плануванні для встановлення обсягів та періодичності перевірок, коригування діючих річних інспекційних планів, а також для виконання поглибленої оцінки поточного стану безпеки установок, об'єктів.

3.28. ВЗАЄМОДІЯ З МІНІСТЕРСТВОМ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РАДІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Основні принципи взаємодії Держатомрегулювання та МОЗ з питань державного регулювання радіаційної безпеки, шляхи їх реалізації встановлено «Положенням про взаємодію між Державним комітетом ядерного регулювання України та Міністерством охорони здоров'я України з питань державного регулювання радіаційної безпеки», затвердженим наказом Державного комітету ядерного регулювання України та Міністерства охорони здоров'я України від 12 лютого 2009 р. N 28/82.

Основними принципами взаємодії Держатомрегулювання та МОЗ є:

- спільна підготовка пропозицій з формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері використання ядерної енергії, забезпечення додержання вимог радіаційної безпеки;
- формування системних єдиних підходів до здійснення функцій державного регулювання радіаційної безпеки (нормування, дозвільної діяльності та державного нагляду), взаємодії при реагуванні на порушення вимог нормативно-правових актів та нормативних документів у сфері використання ядерної енергії, радіаційні аварії;
- спільна діяльність при залученні міжнародної технічної допомоги з вирішення питань радіаційного захисту персоналу та населення.

Основними напрямками взаємодії Держатомрегулювання та МОЗ є:

- нормотворча діяльність - встановлення нормативних критеріїв і вимог, що визначають умови використання джерел іонізуючого випромінювання;
- дозвільна діяльність - надання документів дозвільного характеру на здійснення діяльності, пов'язаної з використанням джерел іонізуючого випромінювання;

- наглядова діяльність - здійснення державного нагляду за дотриманням нормативних вимог та умов наданих дозволів організаціями, підприємствами та особами, які використовують джерела іонізуючого випромінювання, включаючи примусові заходи.

Держатомрегулювання та МОЗ, в межах компетенції, організують розробку та виконання державних програм з ядерної та радіаційної безпеки щодо підвищення рівня радіаційного захисту.

Держатомрегулювання та МОЗ взаємодіють за визначеними напрямками шляхом реалізації таких заходів:

- при здійсненні розробки нормативно-правових актів та нормативних документів шляхом взаємного узгодження проектів нормативно-правових актів та нормативних документів у встановленому законодавством порядку;

- створення, у разі необхідності, робочих міжвідомчих груп, проведення спільних засідань колегій, міжвідомчих нарад тощо;

- здійснення адаптації нормативно-правових актів, які регулюють правові відносини у сфері використання ядерної енергії, до законодавства Європейського Союзу;

- при впровадженні систем обліку та контролю у сфері радіаційної безпеки Держатомрегулювання забезпечує функціонування Державного реєстру джерел іонізуючого випромінювання (далі - Реєстр) - єдиної державної системи обліку і контролю джерел іонізуючого випромінювання;

- при здійсненні дозвільної діяльності Держатомрегулювання та МОЗ забезпечують інформування один одного у випадках призупинення та анулювання документів дозвільного характеру (в тому числі ліцензій, дозволів та санітарних паспортів);

- при здійсненні державного нагляду Держатомрегулювання та МОЗ здійснюють державний нагляд згідно з чинними нормативно-правовими актами та, у разі необхідності, обмінюються щорічними планами наглядової діяльності;

- Держатомрегулювання та МОЗ (у разі необхідності та за згодою) проводять спільні засідання колегій, міжвідомчі наради, семінари, створюють робочі групи для оперативного вирішення питань радіаційної безпеки та радіаційного захисту;

- Держатомрегулювання та МОЗ надають оперативні дані один одному щодо затвердження нормативно-правових актів, норм, правил та стандартів з радіаційної безпеки, державних санітарних норм, гігієнічних нормативів та методичних документів з питань радіаційної безпеки;

- Держатомрегулювання та МОЗ надають доступ один одному до інформаційних баз даних, що стосуються питань радіаційного захисту персоналу, пацієнтів та навколишнього природного середовища.

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ОХОРОНИ ПРАЦІ З ІНШИМИ ДЕРЖАВНИМИ НАГЛЯДОВИМИ ОРГАНАМИ

3.29. ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖГІРПРОМНАГЛЯДУ З МІНІСТЕРСТВОМ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Між Держнаглядохоронпраці і Міністерством оборони України на підставі Закону України «Про охорону праці» 8 червня 1994р. підписана угода про порядок здійснення державного нагляду на об'єктах Міноборони, де працюють особи за трудовими договорами. Угодою передбачено, що Держнаглядохоронпраці та його територіальні органи здійснюють державний нагляд за охороною праці осіб, які працюють за трудовими договорами у військових частинах, організаціях, установах, на підприємствах і об'єктах (надалі – військові частини) Міністерства оборони. Перелік таких військових частин надається територіальним управлінням начальниками управлінь Міністерства, командуючими видами збройних сил та військових округів, командирами об'єднань, з'єднань та військових частин. У військових частинах, зазначених у Переліку, на робочих місцях, де працюють особи за трудовими договорами, Держнаглядохоронпраці забезпечує:

а) Здійснення державного нагляду за:

- додержанням в процесі трудової діяльності вимог законодавчих та інших нормативних актів, які регламентують безпеку і гігієну праці та стан виробничого середовища;

- технічним станом і відповідністю вимогам нормативних актів про охорону праці діючих технологій, технологічних процесів, обладнання, машин, механізмів, транспортних засобів, приладів, електро- і тепловикористовуючого устаткування, нафтопродуктопроводів і нафтопродуктосховищ, установок, де використовується хлор і аміак в цивільних цілях;

- експлуатацією житлово-комунального і побутового господарства, систем тепло та водопостачання і водовідведення будівель;

- своєчасним забезпеченням працівників спецодягом та іншими засобами індивідуального захисту і утриманням їх відповідно до чинних нормативних актів;

- транспортуванням, зберіганням, використанням та обліком промислових вибухових матеріалів і виробів на їх основі;

- роботою служб або підрозділів охорони праці щодо створення безпечних і нешкідливих умов праці;

- виконанням розроблених Міноборони комплексних заходів щодо поліпшення безпеки, гігієни праці і виробничого середовища, правильним і ефективним використанням коштів фондів охорони праці;

- відповідністю вимогам нормативних документів порядку і строків перевірки знань з охорони праці у членів постійно діючих комісій військових частин, зазначених у Переліку.

б) Реєстрацію об'єктів газового комплексу та контроль за своєчасним та якісним проведенням технічного огляду цих об'єктів.

в) Видачу дозволів на виготовлення, монтаж, ремонт і реконструкцію, налагодження та експлуатацію устаткування та технологічних об'єктів газового комплексу, а також на використання військової техніки та обладнання в народному господарстві.

г) Проведення експертизи проектної документації на виготовлення, ремонт, реконструкцію, налагодження і монтаж об'єктів котлонагляду та підйомних споруд, які будуть застосовуватись у народному господарстві, а також участь своїх представників у роботі комісій з прийому дослідних зразків цих споруд і об'єктів.

д) Проведення спеціального розслідування групових нещасних випадків, випадків зі смертельними наслідками, що сталися з особами, які працюють за трудовими договорами.

З іншого боку, у військових частинах, де працюють особи за трудовими договорами, Міністерство оборони забезпечує:

а) Додержання вимог Закону України «Про охорону праці» щодо організації управління охороною праці, створення безпечних і нешкідливих умов праці у відповідності до вимог чинних законодавчих та інших нормативних актів з охорони праці, відшкодування шкоди, заподіяної працівникам ушкодженням здоров'я, пов'язаним з виконанням ними трудових обов'язків.

б) Розробку в Мінобороні і в підлеглих йому військових частинах комплексних програм щодо поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і узгодження їх з органами Держнаглядохоронпраці.

в) Здійснення технічного нагляду за:

- безпечною експлуатацією і технічним станом підйомних споруд, парових і водогрійних котлів, посудин, що працюють під тиском, трубопроводів для пари і гарячої води;

- відповідністю вимогам нормативних документів підйомних споруд і об'єктів котлонагляду, які виготовляються на підприємствах промисловості (в тому числі закордонних) тільки на замовлення Міноборони;

- безпекою і технічним станом виробничих будівель і споруд.

г) Реєстрацію, технічний огляд і випробування котельних установок, посудин, що працюють під тиском, трубопроводів для пари і гарячої води, підйомних споруд.

д) Контроль за відповідністю підйомних споруд і об'єктів котлонагляду та технологій по їх виготовленню, монтажу, налагоджуванню, експлуатації та ремонту, які придбані за кордоном на замовлення Міноборони, діючим в Україні нормативним актам з охорони праці.

е) Експертизу проектів виробничих об'єктів, де можливе використання праці осіб, які працюють за трудовими договорами.

ж) Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій, що сталися в військових частинах з особами, що працюють за трудовими договорами, а також проведення аналізу травматизму. Подання звітів про стан умов праці, пільги та компенсації за роботу в несприятливих умовах та

про травматизм на виробництві за затвердженими Міністерством статистики формами.

з) Погодження з Держнаглядохоронпраці галузевих нормативних актів з охорони праці, які застосовуються на об'єктах, де працюють особи за трудовими договорами.

і) Виконання керівництвом військових частин, зазначених у Переліку, приписів посадових осіб органів Держнаглядохоронпраці щодо усунення порушень та недоліків з питань охорони праці.

к) Узгодження органами технічного нагляду і охорони праці Міноборони розроблених на основі типових учбових програм підготовки осіб з числа військово-службовців для обслуговування об'єктів котлонагляду і підйомних споруд загального призначення.

л) Участь представників органів технічного нагляду і охорони праці Міноборони в атестації членів постійно діючих комісій військових частин.

Держнаглядохоронпраці, із свого боку, визнає дійсність:

- дозволів на виготовлення підйомних споруд і об'єктів котлонагляду, які видані органами технічного нагляду Міноборони, в разі їх застосування в народному господарстві;

- посвідчень на право експлуатації підйомних споруд і об'єктів котлонагляду, що видані навчальними військовими частинами і завірені печаткою технічного нагляду Міноборони;

- дозволів, які видані органами технічного нагляду Міноборони, на придбання з газонаповнювальних станцій балонів із скрапленим і стиснутим газами.

3.30. ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖГІРПРОМНАГЛЯДУ З МІНІСТЕРСТВОМ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Між Держнаглядохоронпраці і Міністерством внутрішніх справ України на підставі Закону України «Про охорону праці» 2 серпня 1995 р. підписана угода про порядок здійснення державного нагляду на об'єктах Міноборони, де працюють особи за трудовими договорами. Угодою передбачено, що Держнаглядохоронпраці та його територіальні органи здійснюють державний нагляд за охороною праці осіб, які працюють за трудовими договорами у на підприємствах, в установах, організаціях органів внутрішніх справ та у військових частинах військ внутрішньої та конвойної охорони (надалі - органи внутрішніх справ) Міністерства внутрішніх справ України.

Перелік таких органів внутрішніх справ надається територіальним управлінням Держнаглядохоронпраці начальниками головних управлінь, управлінь МВС України, ГУМВС України в Криму, м. Києві і Київській області, УМВС України в областях і м. Севастополі та командирами з'єднань і військових частин.

В органах внутрішніх справ, що зазначені у Переліку, де працюють особи за трудовими договорами, Держнаглядохоронпраці забезпечує:

а) Здійснення державного нагляду за:

- додержанням в процесі трудової діяльності вимог законодавчих та інших нормативних актів, які регламентують безпеку і гігієну праці та стан виробничого середовища;

- технічним станом і відповідністю вимогам нормативних актів про охорону праці діючих технологій, обладнання, машин, механізмів, транспортних засобів, електро- і тепловикористовуючого устаткування, нафтопродуктопроводів і нафтопродуктосховищ, установок, де використовуються хлор і аміак в цивільних цілях;

- експлуатацією житлово-комунального і побутового господарства, систем тепло- та водопостачання і водовідведення будівель;

- своєчасним забезпеченням працівників спецодягом та іншими засобами індивідуального захисту і утримання їх відповідно до чинних нормативних актів;

- роботою служб або підрозділів охорони праці щодо створення безпечних і нешкідливих умов праці;

- виконанням розроблених Міністерством внутрішніх справ України комплексних заходів щодо поліпшення безпеки, гігієни праці і виробничого середовища, правильним і ефективним використанням коштів фондів охорони праці;

- відповідністю вимогам нормативних актів порядку і строків перевірки знань з охорони праці у членів постійно діючих комісій органів внутрішніх справ, зазначених у Переліку.

б) Реєстрацію об'єктів газового комплексу та контроль за своєчасним та якісним проведенням технічного огляду цих об'єктів.

в) Видачу дозволів на виготовлення, монтаж, ремонт і реконструкцію, налагодження та експлуатацію устаткування та технологічних об'єктів газового комплексу, а також на використання військової та спеціальної техніки і обладнання в народному господарстві.

г) Проведення спеціального розслідування групових нещасних випадків, випадків зі смертельними наслідками, що сталися з особами, які працюють за трудовими договорами.

д) Проведення експертизи проектної документації на виготовлення, ремонт, реконструкцію, налагодження і монтаж об'єктів котлонагляду та підйомних споруд, які будуть застосовуватись у народному господарстві, а також участь своїх представників у роботі комісій з прийому дослідних зразків цих споруд і об'єктів.

З іншого боку, в органах внутрішніх справ, де працюють особи за трудовими договорами, Міністерство внутрішніх справ України забезпечує:

а) Додержання вимог Закону України «Про охорону праці» щодо організації управління охороною праці, створення безпечних і нешкідливих умов праці відповідно до вимог чинних законодавчих та інших нормативних актів з

охорони праці, відшкодування шкоди, заподіяної працівникам ушкодженням здоров'я, пов'язаним з виконанням ними трудових обов'язків.

б) Розробку комплексних програм щодо Поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і узгодження їх з органами Держнаглядохоронпраці.

в) Здійснення технічного нагляду за:

- безпечною експлуатацією і технічним станом підйомних споруд, парових і водогрійних котлів, посудин, що працюють під тиском, трубопроводів для пари і гарячої води;

- відповідністю вимогам нормативних документів підйомних споруд і об'єктів котлонагляду, які виготовляються на підприємствах промисловості (в тому числі закордонних) тільки на замовлення МВС України;

- безпекою і технічним станом виробничих будівель і споруд.

г) Реєстрацію, технічний огляд і випробування котельних установок, посудин, що працюють під тиском, трубопроводів для пари і гарячої води, підйомних споруд.

д) Контроль за відповідністю підйомних споруд і об'єктів котлонагляду та технологій по їх виготовленню, монтажу, налагоджуванню, експлуатації та ремонту, які придбані за кордоном на замовлення МВС України, діючим в Україні нормативним актам про охорону праці.

е) Експертизу проектів виробничих об'єктів, де можливе використання праці осіб, які працюють за трудовими договорами.

ж) Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій, що сталися в органах внутрішніх справ з особами, що працюють за трудовими договорами, а також проведення аналізу травматизму.

Подання звітів про стан умов праці, пільги та компенсації за роботу в несприятливих умовах та про травматизм на виробництві за затвердженими Міністерством статистики формами.

з) Погодження з Держнаглядохоронпраці відомчих нормативних актів про охорону праці, які застосовуються на об'єктах, де працюють особи за трудовими договорами.

і) Виконання керівництвом органів внутрішніх справ, зазначених у Переліку, приписів посадових осіб органів Держнаглядохоронпраці щодо усунення порушень та недоліків з питань охорони праці.

к) Узгодження органами технічного нагляду та охорони праці МВС України розроблених на основі типових учбових програм підготовки осіб, які працюють або проходять службу і з якими не укладаються трудові договори, для обслуговування об'єктів котлонагляду і підйомних споруд загального призначення.

л) Участь представників органів технічного нагляду та охорони праці МВС України в атестації членів постійно діючих комісій органів внутрішніх справ.

Держнаглядохоронпраці, із свого боку, визнає дійсність виданих органами технічного нагляду МВС України:

- прав на проведення підричних робіт і придбання вибухових речовин;

- виготовлення підйомних споруд і об'єктів котлонагляду, в разі їх застосування у народному господарстві;
- випробування балонів, що працюють під тиском; із скрапленим і стиснутим газами;
- посвідчень на право експлуатації підйомних споруд і об'єктів котлонагляду, що видані навчальними курсами органів внутрішніх справ і завірені печаткою технічного нагляду МВС України.

3.31. ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖПРМОГІРНАГЛЯДУ З ФЕДЕРАЦІЄЮ ПРОФЕСІЙНИХ СПІЛОК УКРАЇНИ

Між Держпромгірнаглядом і Федерацією професійних спілок України на підставі Закону України «Про охорону праці» 22 березня 2006 р. підписана угода про співпрацю у здійсненні державного нагляду і громадського контролю за додержанням законодавства про охорону праці. Угодою передбачено, що:

1. Сторони домовляються координувати свою діяльність і сприяти одна одній у реалізації повноважень і прав, визначених для них законодавством, здійснювати обмін інформацією про стан охорони праці, рівень виробничого травматизму й профзахворюваності у суспільному виробництві, вносити відповідні пропозиції та вживати узгоджених спільних заходів, спрямованих на вдосконалення нормативно-правової бази з питань промислової безпеки та охорони праці і системи комплексного управління охороною праці, підвищення ефективності державного нагляду і громадського контролю, забезпечення належного захисту законних прав працівників у цій сфері.

2. Сторони зобов'язуються співпрацювати за такими основними напрямками:

- Постійний обмін інформацією, надання необхідних для роботи матеріалів і нормативних документів з питань охорони праці;
- Опрацювання пропозицій щодо вдосконалення державної політики в галузі охорони праці;
- Розроблення проектів актів законодавства з метою поліпшення нормативно-правового регулювання цієї сфери трудових відносин і гармонізації національного законодавства про охорону праці із законодавством ЄС.
- Участь у формуванні програм з питань безпеки, гігієни праці та поліпшення стану виробничого середовища, які затверджуються в установленому порядку на державному, галузевому, регіональному та виробничому рівнях, здійснення постійного контролю за їх виконанням.
- Здійснення заходів щодо вивчення стану охорони праці та рівня профілактичної роботи на підприємствах, в окремих галузях, регіонах і посилення впливу органів державного нагляду і профспілок на результати цієї роботи.
- Організація спільних засідань органів державного нагляду за охороною праці і профспілок, нарад, круглих столів, семінарів, заходів щодо проведення в Україні Всесвітнього дня охорони праці тощо.

- Узгодження дій, висновків і пропозицій під час спільного розслідування нещасних випадків на виробництві з метою забезпечення його об'єктивності, правильного визначення причин і профілактичних заходів, недопущення безпідставного звинувачення потерпілих або віднесення травм до не пов'язаних з виробництвом. Спільний розгляд заяв і скарг працівників з цих та інших питань.

- Підвищення рівня підготовки посадових осіб, спеціалістів і профспілкових активістів з питань охорони праці, участь у роботі комісій з перевірки їхніх знань.

- Участь у комісіях з прийняття в експлуатацію нових або реконструйованих виробничих об'єктів з метою недопущення невідповідності цих об'єктів встановленим нормативам з охорони праці.

- Активна співпраця у формуванні відповідних розділів Генеральної, галузевих, регіональних угод та опрацювання рекомендацій щодо формування зобов'язань з охорони праці в колективних договорах.

- Організація роз'яснювальної роботи щодо вимог законодавства про охорону праці, надання роботодавцям і працівникам взаємоузгоджених консультацій, залучення до пропаганди охорони праці телебачення, радіо, друкованих засобів масової інформації.

- Сприяння обміну одержаною в межах міжнародного співробітництва інформацією з питань охорони праці та участі представників кожної Сторони у відповідних заходах, що організовуються уповноваженими органами СНД, ЄС, МОП.

3. Сторони вживатимуть усіх необхідних заходів для досягнення результативності у співпраці за основними напрямками, зазначеними в пункті 2 цієї Угоди. Зокрема:

а) Держпромгірнагляд, його територіальні управління, державні інспекції забезпечать:

- Своєчасне інформування відповідних профспілкових органів про плани комплексних перевірок підприємств, установ, організацій з питань безпеки й умов праці, залучення до участі в цих перевірках представників профспілок з питань охорони праці.

- Обов'язкове включення представників профспілок з питань охорони праці в комісії зі спеціального розслідування кожного нещасного випадку на виробництві, об'єктивність розслідування і врахування думки цих представників.

- Створення при Держпромгірнагляді спільної робочої групи щодо визначення стратегії вдосконалення нормотворчої діяльності у сфері охорони праці та розроблення проектів найважливіших актів законодавства, зокрема:

законопроекту про внесення змін до Закону України "Про охорону праці";

законопроекту про внесення змін до законодавства про соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві в частині профілактики, запровадження економічних важелів впливу на роботодавців тощо;

законопроекту про Загальнодержавну програму поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища в Україні на 2006 - 2011 роки;

проекту постанови Кабінету Міністрів України про внесення змін до Порядку розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві;

проекту наказу Держпромгірнагляду про внесення змін до Положення щодо порядку опрацювання і затвердження нормативно-правових актів з охорони праці.

- Обов'язковий розгляд та оперативне реагування на офіційні подання (висновки) профспілкових органів, технічних інспекторів праці або інших представників профспілок з питань охорони праці, що вносяться ними відповідно до прав і повноважень профспілок, визначених законодавством. Надання аргументованої відповіді, якщо за підсумками розгляду подання (висновку) прийнято негативне рішення.

б) Федерація професійних спілок України, її членські організації, технічна інспекція праці профспілок, виборні органи місцевих, обласних, регіональних, республіканських профспілок, первинні профспілкові організації:

- Забезпечать участь представників профспілок з питань охорони праці в роботі, що проводитиметься спільно Сторонами в ході реалізації зобов'язань згідно з пунктом 2 і підпунктом 3.1 цієї Угоди.

- Вживатимуть заходів щодо підвищення рівня компетентності профспілкових працівників та активістів, які беруть участь у здійсненні громадського контролю за додержанням законодавства про охорону праці та в усіх заходах згідно з цією Угодою, шляхом зміцнення кадрового потенціалу технічної інспекції праці та інших представників профспілок з питань охорони праці, підвищення рівня їхніх знань.

З цією метою ФПУ, її членські організації додатково розглянуть проблеми кадрового забезпечення профспілкової роботи з охорони праці, а також започаткують системне навчання зазначених представників.

- Інформуватимуть органи державного нагляду за охороною праці про виявлені під час громадського контролю на підприємствах факти порушень норм і правил охорони праці, наявність загрози життю чи здоров'ю працівників з метою проведення спільних дій щодо попередження нещасних випадків або обумовлених виробництвом захворювань.

- Оперативно реагуватимуть на будь-які запити органів державного нагляду за охороною праці з питань згідно з компетенцією та цією Угодою і, за необхідності, забезпечать надання відповідних матеріалів, документів або інформації.

- Запрошуватимуть представників другої Сторони до участі в заходах, що організовуються профспілками і стосуються питань охорони праці.

- Підтримуватимуть пропозиції та заходи, спрямовані на вдосконалення структури, зміцнення системи державного нагляду за охороною праці, додержання вимог законодавства про незалежність органів нагляду.

4. Сторони щорічно на спільній нараді підбивають підсумки виконання цієї Угоди.

ДОДАТКИ

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

- АПК** – агропромисловий комплекс
БД – база даних
ВМ – вибухові матеріали
ВЦ – випробувальний центр
ГУМВС – головне управління міністерства внутрішніх справ України
Держатомрегулювання – **Державний комітет ядерного регулювання України**
Держгірпромнагляд – Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду
Держінспектор – державний інспектор
Держінспекція – державна інспекція
Держкомкордону – Державний Комітет у справах охорони Державного кордону
Держкомстат – Державний Комітет Статистики України
Держпідприємництво – Державний Комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва
Держпожбезпеки – Державний департамент пожежної безпеки
держпожнагляд – державний пожежний нагляд
Держцентрякості – державний центр регулювання якості поставок і послуг
ДЮОП – державна інспекція охорони праці
ДНАОП – державний нормативний акт з охорони праці
ДНТЦ ЯРБ – державний науково-технічний центр з ядерної та радіаційної безпеки
ДПО – державна пожежна охорона
ДСТУ – державний стандарт України
ЕТЦ – експертно-технічний центр
ЖКГ – житлово-комунальне господарство
ЗІЗ – засоби індивідуального захисту
ІІ – інтегральні показники
ІС – інтегральна система
КВЕД – класифікатор видів економічної діяльності
КЗ – колективний захист
КМУ – кабінет міністрів України
ЛКК – лікарсько-експертна комісія
МВС – міністерство внутрішніх справ
Мінекобезпеки – міністерство охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки
Міноборони – міністерство оборони України
Мінпаливоенерго – міністерство палива та енергетики України
Мінюст – міністерство юстиції України
МНС – міністерство надзвичайних ситуацій

МОЗ – міністерство охорони здоров'я
МОП – міжнародна організація праці
НДІ – науково-дослідний інститут
ННДІОП – національний науково-дослідний інститут охорони праці
ННДІПБОП – національний науково-дослідний інститут промислової безпеки та охорони праці
ОПН – об'єкт підвищеної небезпеки
ОС – орган із сертифікації
Профзахворюваність – професійна захворюваність
СБУ – служба безпеки України
СКС – соціально-культурна сфера
СЛА – система локалізації аварій
СПБ – служба пожежної безпеки
СНП – строительные нормы и правила
СОУ – стандарт організацій України
Теруправління – територіальні управління
ТК – технічний комітет
ТУ – технічні умови
УкрСепро – українська сертифікація продукції
ФПУ – Федерація професійних спілок України
ЦУГН – центральне управління гірничого нагляду

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

Атестація робочих місць за умовами праці – комплексна оцінка всіх факторів виробничого середовища і трудового процесу;

аудит – перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам;

вимоги безпеки для здоров'я і життя людини – розроблені на основі медичної науки критерії, показники, гранично допустимі межі, санітарно-епідеміологічні нормативи, правила, норми, регламенти тощо (медичні вимоги щодо безпеки для здоров'я і життя людини), розроблення, обґрунтування, контроль і нагляд за якими відноситься виключно до медичної професійної компетенції;

виробниче середовище – сукупність фізичних, хімічних, біологічних та соціальних чинників, які діють на людину під час виконання нею трудових обов'язків;

державний нагляд – діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, органів місцевого самоврядування, інших органів в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарю-

вання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема належної якості продукції, робіт та послуг, прийнятого рівня небезпеки для населення, навколишнього природного середовища;

експертиза – розгляд, дослідження експертом-фахівцем певних справ, питань, що потребують спеціальних знань;

засоби впливу – застосування згідно із законом дисциплінарної, адміністративної, матеріальної, кримінальної відповідальності до винних осіб за порушення законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці;

заходи державного нагляду – планові та позапланові заходи, які здійснюються шляхом проведення перевірок, ревізій, оглядів, обстежень та інших дій;

звіт – письмове повідомлення про виконання роботи;

інструктаж – усне пояснення положень відповідних нормативних документів, що закінчується вибірковою перевіркою шляхом опитування засвоєних знань і навичок в обсязі викладених питань;

інтерфейс – це сукупність програмних засобів, які забезпечують взаємодію всіх програм обчислювальної системи;

інспекторська перевірка – перевірка порядку дотримання підприємствами (об'єктами), організаціями та установами вимог законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці;

інспекційна діяльність – це комплекс дій і заходів по організації і проведенню інспекцій, а також контролю виконання наданих приписів і яка спрямована на забезпечення захисту персоналу населення та навколишнього природного середовища від негативного впливу шкідливих і небезпечних факторів;

інспекційні обстеження – це перевірки заявника, які проводяться перед видачею ліцензій чи дозволів на виконання діяльності в сфері використання ядерної енергії, робіт чи операцій;

інспекція – це одна із форм державного нагляду, яка включає перевірку діяльності Ліцензіата, стану систем (елементів), важливих для безпеки, спостереження, випробування, вимірювання, бесіди з персоналом;

КВЕД – класифікатор видів економічної діяльності;

ліцензіат – суб'єкт господарювання, який одержав ліцензію на провадження певного виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню;

ліцензія – документ державного зразка, який засвідчує право ліцензіата на провадження зазначеного в ньому виду господарської діяльності протягом визначеного строку за умови виконання Ліцензійних умов;

небезпечний виробничий фактор – небажане явище, яке супроводжує виробничий процесі дія якого за певних умов може привести до травми або іншого раптового погіршення здоров'я працівника і навіть до раптової смерті;

непланові інспекції – це перевірки, які проводяться в тому випадку, якщо в результаті планових інспекцій виявляються конкретні напрямки діяльності Ліцензіата або роботи, в яких встановлені дефіцити безпеки і які потребують детальніших перевірок або частішого їх проведення;

облік травматизму – система безперервного і взаємопов’язаного спостереження і контролю за рівнем виробничого травматизму з метою отримання точних даних про стан цього явища;

органи місцевого самоврядування – це структурно-організовані колективи службовців, що наділяються владою у системі місцевого самоврядування для реалізації владних рішень;

оцінка протипожежного стану об’єкта – визначення відповідності приміщень, будівель, споруд та територій, технологічних процесів, організаційної роботи тощо вимогам нормативно-правових актів з питань пожежної безпеки;

оцінка ризику – науково обґрунтований процес, який складається з ідентифікації та характеристики небезпеки, оцінки впливу, характеристики ризику;

паспортизація технічного стану будівель і споруд – обстеження, діагностика і оцінювання технічного стану об’єкта Спеціалізованою організацією та визначення на цій основі категорії його технічного стану з подальшим складанням Паспорту технічного стану будівлі (споруди);

піднаглядний об’єкт – частина чи ланка підприємства з закінченим циклом виробництва або направленою діяльністю, що в свою чергу має робочі місця з певною технологією, де використовуються машини, механізми, обладнання чи виключно ручна праця;

піднаглядове підприємство – уставний суб’єкт, що має право юридичної особи, працює самостійно або використовує найману працю для виробництва чи реалізації певного товару, надання послуг, має свій банківський рахунок, гербову печатку та ліцензію на визначену діяльність;

планові інспекції – це перевірки, які плануються на заданий період часу і регулярно проводяться для того, щоб визначити і оцінити відповідність діяльності Ліцензіатів в сфері використання ядерної енергії встановленим вимогам безпеки;

планування наглядової діяльності – складання планів та графіків роботи з метою забезпечення взаємодії з іншими органами нагляду, між інспекціями і інспекторами різних видів нагляду та вирішення питань систематизації наглядової діяльності, проведення перевірок та інших робіт;

пломбування об’єкта – це негайна зупинка роботи устаткування через порушення вимог безпеки, шляхом встановлення спеціальних пломб для неможливості роботи на даному устаткуванні;

показники наглядової діяльності – елементи звітності про наглядову діяльність, з допомогою яких можна кількісно оцінити роботу інспекторського складу;

притис – це обов’язкова для виконання вимога державного інспектора, яка видається юридичним і фізичним особам з метою усунення виявлених порушень на об’єкті, що підлягав перевірці;

регресійний аналіз – метод статистичного аналізу, який встановлює математичну залежність між досліджуваними ознаками і встановлює за допомогою коефіцієнта кореляції порівняльної оцінки щільності взаємозв’язку;

розпорядження органу державного нагляду – обов'язкове для виконання письмове рішення органу державного нагляду щодо усунення виявлених порушень у визначені строки;

сертифікація – процедура, в якій акредитований орган документально засвідчує що продукт відповідає встановленим вимогам;

спосіб здійснення державного нагляду – процедура здійснення державного нагляду, визначена законом;

стандартизація – процес встановлення і застосування обов'язкових правил, норм і вимог до продукції, сировини, матеріалів, методів проектування й виробництва з метою забезпечення необхідної якості та подолання нераціональної різноманітності вищезазначених видів і типів;

територіальне управління – місцеві територіальні органи виконавчої влади, які дають у складі Держгірпромнагляду і йому підпорядковуються;

треті особи – юридичні та фізичні особи (адвокати, аудитори, члени громадських організацій та інші), які залучаються органами державного нагляду в ході здійснення заходів державного нагляду;

умови праці – сукупність чинників трудового процесу і виробничого середовища, які впливають на здоров'я і працездатність людини під час виконання нею трудових обов'язків;

уніфікація – приведення різних видів продукції і засобів її виробництва до раціонально мінімальних типорозмірів і форм із метою запобігання невиправданій різноманітності виробів однакового призначення й приведення їх до можливо одноманітного способу виготовлення;

штучні нейронні мережі – математичні моделі, а також їх програмні або апаратні реалізації, побудовані за принципом організації і функціонування біологічних нейронних мереж.

ТИПОВА ПОСАДОВА ІНСТРУКЦІЯ
державного інспектора державної інспекції територіального
управління Держнаглядохоронпраці

*(Затверджено Головою Держнаглядохоронпраці України
17 липня 1995 р.)*

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Державний інспектор (надалі – держінспектор) в системі Держнаглядохоронпраці є посадовою особою, яка працює у державній інспекції* територіального управління Держнаглядохоронпраці.

1.2. Посада держінспектора належить до посади державного службовця, на яку поширюється дія Закону України «Про державну службу»* стосовно державних службовцівмісцевих органів державної виконавчої влади.

1.3. На посаду держінспектора на конкурсній основі призначається особа з вищою освітою і стажем практичної роботи на інженерно-технічних (керівних) посадах у галузях суспільного виробництва чи невиробничої сфери не менше трьох років.

1.4. Призначення на посаду держінспектора та звільнення з неї проводиться наказом начальника територіального управління.

Допуск держінспектора до самостійної роботи проводиться після відповідного навчання і стажування на робочому місці, а також атестації комісією територіального управління.

1.5. Обсяг і напрямки роботи, спеціалізація держінспектора, а також перелік підконтрольних йому підприємств** визначаються розпорядженням начальника державної інспекції, а його службові обов'язки, права і відповідальність, посадові взаємовідносини – посадовою інструкцією, яка складається відповідно до цієї Типової інструкції і затверджується начальником територіального управління або його заступником.

---

* Під терміном «державна інспекція» розуміється будь-яка інспекція, яка діє у територіальному управлінні Держнаглядохоронпраці: державна інспекція охорони праці у певній галузі суспільного виробництва чи невиробничої сфери; державна інспекція охорони надр і геолого-маркшейдерського нагляду; державна інспекція котлонагляду і підйомних споруд; державна інспекція по нагляду за провітрюванням і пилогазовим режимом шахт.

** Тут і далі під терміном «підприємство» маються на увазі підприємства, установи, організації та об'єкти.

1.6. Держінспектор керується у роботі Законом України «Про охорону праці», іншими законодавчими і нормативними актами про охорону праці і гірничий нагляд, Положенням про державну інспекцію, посадовою інструкцією, наказами начальника територіального управління, розпорядженнями (вказівками) начальника державної інспекції та його заступника.

2. ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ І СЛУЖБОВІ ОБОВ'ЯЗКИ

Головним завданням держінспектора є здійснення на підконтрольних підприємствах державного нагляду за додержанням вимог Закону України «Про охорону праці», інших законодавчих і нормативних актів з безпеки, гігієни праці, виробничого середовища та з охорони і використання надр, а також за організацією комплексного управління охороною праці.

Для виконання вказаного завдання держінспектор зобов'язаний здійснювати державний нагляд за:

2.1. Дотриманням законодавчих міжгалузевих, галузевих та інших нормативних актів про охорону праці.

2.2. Відповідністю до вимог правил і норм з охорони праці діючих і тих об'єктів, що будуються (реконструюються), виробничого, соціально-культурного і побутового призначення, а також технологічних процесів, машин, механізмів, устаткування, транспортних засобів і приладів.

2.3. Безпекою і технічним станом будов, споруд, устаткування та інших засобів виробництва.

2.4. Одержанням власником дозволу органів Держнаглядохоронпраці на початок роботи нового підприємства (об'єкта).

2.5. Проведенням авторського нагляду збоку проектної організації на початок роботи нового підприємства (об'єкта).

2.6. Створенням безпечних умов праці на робочих місцях Для жінок, неповнолітніх та інвалідів.

2.7. Виготовленням, транспортуванням, зберіганням, використанням та обліком вибухових матеріалів і виробів на їх основі.

2.8. Додержанням порядку зберігання, транспортування, використання і обліку отруйних, вогнєнебезпечних та шкідливих речовин.

2.9. Повнотою вивчення родовищ корисних копалин і порядку їх розробки, умов будівництва та експлуатації підземних споруд, захоронення шкідливих речовин, відходів виробництва, а також правильністю і своєчасністю передачі вказаних родовищ для промислового освоєння.

2.10. Виконанням вимог щодо охорони надр під час ведення робіт по їх вивченню, встановленні кондицій на мінеральну сировину, розробці родовищ твердих, рідких і газоподібних корисних копалин і використанні надр для цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин.

2.11. Раціональним використанням мінеральних ресурсів під час їх переробки, найбільш повним і комплексним вилученням наявних корисних компонентів.

- 2.12. Проведенням комплексу маркшейдерських і геологічних робіт.
- 2.13. Готовністю воєнізованих та інших професійних аварійно-рятувальних формувань, аварійно-диспетчерських служб до локалізації й ліквідації аварій.
- 2.14. Виробленням, монтажем, налагодженням, експлуатацією і ремонтом машин, механізмів, устаткування, транспортних засобів та інших засобів виробництва згідно з вимогами нормативних актів про охорону праці.
- 2.15. Наявністю сертифікатів на машини, механізми, устаткування і та ін., що застосовуються на підприємстві.
- 2.16. Відповідністю машин, механізмів та іншого устаткування, що придбані за кордоном, до вимог вітчизняних нормативних актів про охорону праці.
- 2.17. Опрацюванням системи управління охороною праці відповідно до вимог законодавчих та інших нормативних актів, її впровадженням і роботою.
- 2.18. Ознайомленням під розпис працівників з умовами праці, а також з пільгами й компенсаціями, що належить одержувати працівникові за шкідливі умови праці.
- 2.19. Забезпеченням працівників нормативними актами про охорону праці.
- 2.20. Врученням працівникам посадових інструкцій, опрацьованих відповідно до вимог законодавчих та інших нормативних актів, а також за виконанням цих інструкцій.
- 2.21. Проведенням у повному обсязі медичних оглядів працівників.
- 2.22. Складанням переліку робіт з підвищеною небезпекою та його дією, а також відповідністю працівників на таких роботах до установлених вимог.
- 2.23. Своєчасним забезпеченням працівників спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального захисту і утриманням їх відповідно до нормативних актів, а також забезпеченістю робітників інструментом за професіями і видами робіт.
- 2.24. Роботою служб охорони праці та інших структурних підрозділів підприємств щодо створення безпечних і нешкідливих умов праці.
- 2.24. Правильним і ефективним використанням коштів фонду охорони праці підприємств, а також перерахуванням їх до регіонального та галузевого фондів охорони праці.
- 2.26. Проведенням інструктажу, навчання і атестації працівників з питань охорони праці, а також за організацією підвищення їхньої кваліфікації з цих питань.
- 2.27. Атестацією робочих місць на відповідність їх до норм і правил охорони праці.
- 2.28. Одержанням підприємством дозволу органів Держнаглядохорон праці на припинення дії окремих вимог норм і правил охорони праці за умови узгодження цього рішення з трудовим колективом.
- 2.29. Постачанням працівників, які зайняті на роботах з важкими та шкідливими умовами праці, лікувально-профілактичним харчуванням, молоком або рівноцінними харчовими продуктами, газованою солоною водою та надан-

ням інших пільг і компенсацій за важкі та шкідливі мови праці відповідно до чинного законодавства.

2.30. Правильністю сплати підприємством штрафів за нещасні випадки і професійні захворювання, які сталися на виробництві з його вини.

2.31. Роботою системи інформування працівників власником (керівником) підприємства про стан охорони праці, нещасні випадки, профзахворювання та аварії, а також заходи, що вживаються з метою підвищення безпеки виробництва.

2.32. Крім переліченого, держінспектор також зобов'язаний:

здійснювати спеціальне розслідування нещасних випадків, профзахворювань та аварій на виробництві, контролювати проведення обліку та аналізу цих подій, а також розробляти пропозиції щодо профілактики аварійності, профзахворювань й виробничого травматизму;

провадити інформаційно-роз'яснювальну роботу на підконтрольних підприємствах щодо вимог Закону України «Про охорону праці», про стан аварійності, профзахворюваності й травматизму, а також про опрацювання заходів щодо запобігання цим подіям;

розглядати пропозиції і запити громадян з питань, що входять до кола його обов'язків;

брати участь в опрацюванні заходів щодо поліпшення умов і безпеки праці на підконтрольних підприємствах, а також у роботі комісій щодо атестації робочих місць;

видавати висновки на запити органів, які розглядають трудові спори, у разі відмови власника скласти акт про нещасний випадок чи незгоди із змістом такого акта потерпілого або іншої зацікавленої особи.

3. ПРАВА І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Держінспектор:

3.1. Під час здійснення своїх службових обов'язків користується правами, що передбачені Законом України «Про охорону праці» (стаття 45), Положенням про Державний комітет України по нагляду за охороною праці, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 4 травня 1993 р. № 328, «Переліком прав посадових осіб (державних інспекторів) системи Державного комітету України по нагляду за охороною праці», затвердженим Головою Держнаглядохоронпраці 12 листопада 1993 р., стосовно даної посади.

3.2. Несе відповідальність згідно з чинним законодавством за невиконання службових обов'язків та невикористання наданих прав.

4. ВЗАЄМОВІДНОСИНИ (ЗВ'ЯЗКИ ЗА ПОСАДОЮ)

Держінспектор:

4.1. Підпорядковується безпосередньо начальнику державної інспекції та його заступнику.

4.2. Свої службові обов'язки виконує у тісному зв'язку з іншими державними інспекторами інспекції і територіального управління та працівниками експертно-технічного центру.

4.3. Під час проведення разом з іншими державними інспекторами комплексних або цільових обстежень підприємств (об'єктів) розслідування нещасних випадків, профзахворювань та аварій за дорученням начальника інспекції може очолювати групу інспекторів або входити до її складу і підпорядковуватися призначеному керівникові.

4.4. У разі одержання завдання безпосередньо від керівників або інших посадових осіб теруправління інформує про це начальника своєї державної інспекції.

Додаток Б

ПЕРЕЛІК
прав посадових осіб (державних інспекторів) системи
Державного комітету України по нагляду за охороною праці
(Затвержено Головою Держнаглядохоронпраці України
12 листопада 1993 р.)

Посадовим особам (державним інспекторам) системи Держнаглядохоронпраці, згідно з Законом України "Про охорону праці" і Положенням про Держнаглядохоронпраці, для здійснення своїх функцій надаються відповідні права, які вони повинні своєчасно і повністю використовувати у наглядовій роботі.

1. Державні інспектори по нагляду за охороною праці, відповідно до посадових обов'язків, мають право:

1.1. Безперешкодно у будь-який час відвідувати підприємства, установи та організації незалежно від форм власності і видів їх діяльності (надалі – підприємства) для перевірки додержання законодавства про охорону праці та використання надр, одержувати від власника або уповноваженого ним органу (надалі – власник) необхідні пояснення, матеріали та інформацію з цих питань.

1.2. Видавати власникам і посадовим особам підприємств обов'язкові для виконання приписи про усунення порушень законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці і використання надр, а також усунення недоліків при виконанні маркшейдерських і геологічних робіт.

1.3. Зупиняти у встановленому порядку експлуатацію підприємств, окремих виробництв, цехів, дільниць, робочих місць та устаткування до усунення порушень вимог з охорони праці, що створюють загрозу життю або здоров'ю працюючих.

1.4. Притягувати у встановленому порядку до адміністративної відповідальності працівників, винних у порушенні законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці та використання надр.

1.5. Надсилати (подавати) власникам підприємств подання про невідповідність окремих посадових осіб займаній посаді, а також вносити пропозиції про відсторонення від роботи працівників, які систематично порушують законодавчі та інші нормативні акти про охорону праці та використання надр. Надсилати в необхідних випадках матеріали до прокуратури для притягнення цих працівників до кримінальної відповідальності.

1.6. Призупиняти дію дозволів, виданих будь-яким органом Держнаглядохоронпраці, якщо не забезпечується додержання узгоджених умов їх дії.

1.7. Залучати за узгодженням з підприємствами (місцевими органами державної виконавчої влади) спеціалістів для проведення перевірок підприємств та об'єктів.

1.8. Брати участь у перевірці знань з питань охорони праці у новопризначених посадових осіб до початку виконання ними своїх обов'язків і періодично під час їх роботи.

1.9. Перевіряти додержання встановленого порядку допуску працівників до роботи, їх інструктажу та навчання безпечних методів праці, а також проводити перевірки знань працівників з питань охорони праці. Відстороняти від виконання небезпечних і спеціальних робіт осіб, які не мають допуску на їх виконання або виявили при перевірці незадовільні знання.

1.10. Призупиняти випуск або вилучати дозволи на виготовлення і застосування продукції, машин, механізмів, устаткування, транспортних засобів, технологічних процесів, а також на проведення підливних робіт у разі невідповідності їх вимогам нормативних актів про охорону праці та використання надр.

Забороняти застосування у виробництві шкідливих речовин, на які не зроблено гранично допустимих нормативів (концентрацій), методів і засобів метрологічного контролю, а також тих, що не пройшли токсикологічної експертизи.

1.11. Проводити у встановленому порядку розслідування обставин і причин аварій, нещасних випадків та випадків природної смерті працівників на виробництві, а також технічне розслідування розкрадань, розкидання та втрат вибухових матеріалів. Приймати за результатами розслідувань обов'язкові для виконання підприємствами рішення з питань, що належать до компетенції Держнаглядохоронпраці, і контролювати виконання цих рішень.

1.12. Забороняти роботи, пов'язані з використанням надр та їх геологічним вивченням, якщо порушуються законодавчі та інші нормативні акти, що визначають порядок виконання таких робіт.

1.13. Вимагати від власників-користувачів надр належного обґрунтування при списанні з обліку запасів корисних копалин.

1.14. Контролювати додержання встановлених органами Держнаглядохоронпраці умов безпечного проведення випробувань вибухових матеріалів, застосування засобів механізації підливних робіт, упаковки для ВМ та контроль-

но–вимірювальних приладів, що використовуються при виконанні підривних робіт.

1.15. Проводити технічний огляд об'єктів котлонагляду, газового комплексу та підйомних споруд, а також іншого устаткування підвищеної небезпеки. Контролювати своєчасність огляду таких об'єктів службами технагляду підприємств.

1.16. Відстороняти від роботи працівників, які знаходяться на робочих місцях у спецодязгу, спецвзутті або з засобами індивідуального захисту, що не відповідають, умовам праці та вимогам нормативно-технічної документації.

1.17. Контролювати відшкодування у встановленому порядку власником шкоди, заподіяної працівникові каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, збитків іншим підприємствам, громадянам та державі, у зв'язку з втратами, викликаними порушеннями вимог охорони праці, а також своєчасну і повну сплату власником штрафу за випадки виробничого травматизму та професійних захворювань, порушення законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці та використання надр.

1.18. Вносити у відповідні органи Держнагляддохоронпраці пропозиції щодо здійснення заходів, спрямованих на поліпшення умов і охорони праці на підприємствах, а також щодо застосування до них економічних санкцій за допущені випадки виробничого травматизму, професійних захворювань, порушення законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці та використання надр.

1.19. Контролювати правильність витрачання коштів з фонду охорони праці підприємства.

2. Державні інспектори (провідні, I – II категорії) центрального апарату Комітету та територіальних управлінь, відповідно до посадових обов'язків, мають права, передбачені першим розділом даного Переліку, а також право:

2.1. Перевіряти контрольну роботу, що проводиться на місцях (підприємствах) інспекторським складом територіальних управлінь та їх структурних підрозділів.

2.2. Одержувати при проведенні перевірки, відповідно, від державних інспекторів, які контролюють підприємства, а також від посадових осіб інспекцій та територіальних управлінь довідки та пояснення, необхідні для виконання своїх функцій.

2.3. Вносити керівникам інспекцій та територіальних управлінь пропозиції з питань поліпшення наглядової роботи.

2.4. Брати участь у роботі комісій, що утворюються у міністерствах, відомствах, в інших господарських об'єднаннях, органах центральної та місцевої державної виконавчої влади, з перевірки знань питань охорони праці у посадових осіб.

2.5. Очолювати групи інспекторів під час проведення цільових і комплексних обстежень підприємств та об'єктів.

3. Головні державні інспектори центрального апарату Комітету та територіальних управлінь, відповідно до посадових обов'язків, мають права, передбачені першим та другим розділами цього Переліку, а також право:

3.1. Вносити відповідним підрозділам Держнаглядохоронпраці пропозиції про заслуховування повідомлень керівників підприємств з питань, що належать до компетенції цих підрозділів, а також брати участь у підготовці матеріалів до таких звітів.

3.2. Здійснювати методичне керівництво наглядовою роботою державних інспекторів.

4. Начальники державних інспекцій, їхні заступники, а також начальники відділів територіальних управлінь, відповідно до посадових обов'язків, мають права, передбачені першим, другим та третім розділами даного Переліку, а також право:

4.1. Видавати підприємствам дозволи на проведення підричних робіт і робіт, пов'язаних з експлуатацією, будівництвом та наладкою об'єктів газового комплексу, а також вилучати ці дозволи, якщо порушуються умови їх дії.

4.2. Накладати у встановленому порядку штрафи (тільки начальники інспекцій) або вносити пропозиції про їх накладення на підприємства за порушення законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці, а також у разі невиконання розпоряджень (приписів) посадових осіб органів Держнаглядохоронпраці з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища.

4.3. Реєструвати підйомні споруди, об'єкти котло- та газового нагляду, склади вибухових матеріалів, а також узгоджувати документацію про розміщення таких складів.

4.4. Видавати свідоцтва підприємствам на право придбання вибухових матеріалів та "Єдині книжки підричника (майстра-підричника)".

4.5. Утворювати у встановленому порядку комісії щодо складання іспитів і видавати відповідні свідоцтва особам, яких готують до виконання робіт підвищеної небезпеки.

4.6. Заслуховувати звіти керівників підприємств та об'єднань про стан охорони праці, використання надр, виконання маркшейдерських та геологічних робіт та про заходи щодо усунення недоліків при проведенні таких робіт.

4.7. Організовувати експертизу проектних рішень на відповідність їх законодавчим та іншим нормативним актам про охорону праці.

4.8. Обмежувати, призупиняти або забороняти користування надрами при необґрунтованій або самовільній забудові площ залягання корисних копалин та недодержання встановленого порядку використання таких площ з іншою метою.

4.9. Надсилати власникам подання про увільнення у встановленому порядку від займаних посад осіб, які:

самовільно відновлюють роботи або здійснюють пуск об'єктів та устаткування, експлуатація яких була заборонена органами Держнаглядохоронпраці;

порушують встановлений порядок обліку, зберігання та використання вибухових матеріалів;

не мають права керувати роботами з підвищеною небезпечністю (гірничі, маркшейдерські, підривні, газонебезпечні, електротехнічні, на котлоагрегатах, об'єктах підйомних споруд та газового комплексу, металоплавильних та хімічних агрегатах тощо);

не пройшли навчання або не склали іспит з охорони праці.

4.10. Розглядати і вирішувати спірні питання, що виникають між власником та державним інспектором під час перевірки підприємства, а також відміняти (переглядати) у необхідних випадках рішення та висновки державного інспектора.

4.11. Видавати обов'язкові для виконання інспекторським складом інспекції (відділу) письмові розпорядження (вказівки) за результатами перевірки роботи державних інспекторів.

4.12. Координувати роботу служб охорони праці підприємств, установ, організацій та місцевих органів державної виконавчої влади.

5. Начальники територіальних управлінь Держнаглядохоронпраці, головні інженери та заступники начальників управлінь, відповідно до посадових обов'язків, мають права, передбачені першим – четвертим розділами даного Переліку, а також право:

5.1. Перевіряти роботу з питань охорони, гігієни праці та виробничого середовища, яку проводять органи місцевої державної виконавчої влади та об'єднання підприємств.

5.2. Видавати керівникам структурних підрозділів органів місцевої державної виконавчої влади обов'язкові для виконання вказівки (приписи) щодо усунення недоліків в організації роботи з охорони праці.

5.3. Розробляти за участю об'єднань підприємств, органів місцевої державної виконавчої влади та профспілок пропозиції щодо поліпшення безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на підприємствах і вносити ці пропозиції до регіональної та національної програм з охорони праці, а також контролювати виконання цих програм.

5.4. Створювати у складі територіального управління госпрозрахункові підрозділи для проведення діагностики устаткування, експертизи проектів, ліцензування та сертифікації виробів, робіт та послуг, навчання та атестації спеціалістів.

5.5. Призначати, у межах вимог чинних нормативних актів про охорону праці, проведення підприємствами та їх підрозділами контрольних випробувань устаткування та матеріалів, контрольних аналізів виробничого середовища, технічного огляду устаткування, незалежної експертизи проектно-конструкторської документації.

5.6. Узгоджувати на підприємствах з видобування та переробки корисних копалин (твердих, рідких, газоподібних) норми їх втрат, а також норми втрат наявних у них компонентів.

5.7. Призначати представників органів Держнаглядохоронпраці в державні комісії з приймання в експлуатацію нових і тих, що реконструюються, підприємств та об'єктів.

5.8. Видавати у встановленому порядку дозволи власникам на:
початок роботи нового або реконструйованого підприємства (об'єкта);
виготовлення, проведення випробувань та передачу у виробництво зразків нових машин, механізмів, устаткування та інших засобів виробництва, а також впровадження нових технологій;

виготовлення і монтаж технологічного устаткування та приладів газового комплексу;

право користування гірничим відводом, а у виняткових випадках і забудову площ залягання корисних копалин;

виготовлення, монтаж та ремонт об'єктів котлонагляду та підйомних споруд, які підлягають реєстрації в органах Держнаглядохоронпраці;

підготовку та атестацію робітників, що зайняті на роботах, пов'язаних з виготовленням, монтажем, ремонтом, реконструкцією, наладкою та експлуатацією об'єктів котлонагляду, газового господарства та підйомних споруд, а також тих, які виконують роботу на технологічних трубопроводах та апаратах хімічних і металургійних виробництв (зварювальники, слюсарі, дефектоскопісти, апаратники тощо).

Відміняти такі дозволи (гірничі відводи) при невиконанні умов їх дії.

5.9. Встановлювати за поданнями підприємств, об'єднань (комбінатів) відповідні категорії шахт (рудників) за газом, відносити їх до небезпечних за пилом, раптовими викидами вугілля, породи та газу, гірськими ударами, а також затверджувати переведення шахт (рудників) з однієї категорії безпеки в іншу.

5.10. Вирішувати спірні питання, які виникають при користуванні надрами, зокрема при їх геологічному вивченні, розробці родовищ корисних копалин загальнодержавного значення, захороненні шкідливих речовин тощо.

5.11. Організовувати і проводити атестацію інспекторів та посадових осіб, а також перевірку знання ними законодавчих та інших документів про охорону праці та використання надр.

5.12. Приймати рішення за клопотаннями власників підприємств про встановлення терміном до одного року виняткового порядку застосування відповідного нормативу з охорони праці з визначенням терміну та умов тимчасової відміни його дії.

5.13. Координувати роботу служб охорони праці місцевих органів державної виконавчої влади.

6. Начальник Головного управління охорони праці, начальники управлінь та відділів центрального апарату Держнаглядохоронпраці та їх заступники відповідно до посадових обов'язків мають права, передбачена першим – п'ятим розділами даного Переліку, а також право:

6.1. Перевіряти роботу структурних підрозділів міністерств, державних комітетів, центральних галузевих органів господарського управління з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища.

6.2. Розробляти за участю міністерств, державних комітетів, інших центральних органів державної виконавчої влади та профспілок пропозиції щодо поліпшення безпеки, гігієни праці та виробничого середовища в галузях сус-

пільного виробництва і включати ці пропозиції-заходи до галузевої та національної програм з охорони праці, а також контролювати виконання таких програм.

6.3. Заслуховувати звіти керівників структурних підрозділів міністерств, державних комітетів, центральних галузевих органів господарського управління з питань охорони праці, використання надр, виконання маркшейдерських та геологічних робіт.

Вносити пропозиції колегії Комітету про заслуховування з зазначених питань звіту керівників міністерств, державних комітетів та центральних галузевих органів господарського управління.

6.4. Представляти Комітет в інших організаціях та установах при розгляді питань, що стосуються охорони праці.

6.5. Перевіряти діяльність територіальних органів Держнагляд-охоронпраці щодо виконання ними своїх функцій, а також заслуховувати звіти з цих питань державних інспекторів та посадових осіб територіальних органів.

6.6. Організовувати і проводити навчальні семінари та курси підвищення кваліфікації інспекторського складу.

6.7. Координувати роботу служб охорони праці міністерств, державних комітетів та центральних галузевих органів господарського управління.

7. Заступники Голови Держнагляд-охоронпраці, відповідно до розподілу обов'язків, мають права, передбачені першим – шостим розділами даного Переліку, без будь-яких винятків, а також право:

7.1. Видавати міністерствам, відомствам, центральним галузевим органам господарського управління обов'язкові для виконання вказівки (приписи) щодо усунення недоліків в організації роботи з охорони праці.

7.2. Залучати у встановленому порядку спеціалістів органів центральної та місцевої державної виконавчої влади, територіальних управлінь, об'єднань, Академії наук, галузевих науково-дослідних організацій та навчальних закладів як експертів з питань охорони праці та використання надр.

7.3. Узгоджувати:

галузеві комплексні заходи щодо поліпшення безпеки, гігієни праці та виробничого середовища;

державні та галузеві стандарти, технічні умови та інші нормативно-технічні документи, які містять вимоги з охорони праці;

схеми дислокації воєнізованих та інших професійних аварійно-рятувальних формувань та аварійно-диспетчерських служб.

7.4. Організовувати у встановленому порядку міжнародне співробітництво з координації наглядової діяльності з питань охорони праці та використання надр.

7.5. Видавати дозволи на застосування нових машин, механізмів та технологій після їх промислових випробувань.

ВИТЯГ З ПОЛОЖЕННЯ
про порядок організації державного нагляду за охороною
праці та гірничого нагляду в системі Держнаглядохоронпраці

*(Затверджено наказом Державного комітету України з нагляду
за охороною праці від 30 березня 2004 р. N 92)*

Розділ 3. Порядок проведення державного нагляду структурними підрозділами Держнаглядохоронпраці України

3.1. *Державний нагляд здійснюється шляхом проведення перевірок підприємств (об'єктів), організацій, установ структурними підрозділами Держнаглядохоронпраці України згідно з цим Положенням.*

Перевірки дотримання підприємствами, установами, організаціями та громадянами актів законодавства, правил і норм щодо ведення робіт, пов'язаних з геологічним вивченням надр, їх використанням і охороною, а також використанням і переробкою мінеральної сировини, проводяться відповідно до Положення про порядок здійснення державного гірничого нагляду, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.95 N 134.

3.2. Посадова особа, яка здійснює державний нагляд за охороною праці, під час перевірки повинна мати при собі посвідчення, а при перевірці режимних об'єктів – додатково допуск, оформлений у встановленому порядку, згідно з законодавством.

3.3. Під час проведення перевірки посадова особа Держнаглядохоронпраці України повинна дотримуватись правил етикету, забезпечити збереження службової та комерційної таємниці суб'єкта підприємницької діяльності, що перевіряється.

Інформація, доступ до якої обмежений, використовується у порядку, встановленому законодавством.

3.4. Перед початком перевірки посадова особа Держнаглядохоронпраці України повинна ознайомитись з технічною та технологічною документацією підприємства (об'єкта), матеріалами перевірок з питань безпеки праці, проведених спеціалістами та керівниками структурних підрозділів, у тому числі службами охорони праці і технічного нагляду підприємства (об'єкта). Крім того, посадова особа повинна ознайомитися зі станом виконання заходів щодо створення безпечних умов праці, що були розроблені та затверджені за результатами попередніх перевірок підприємства (об'єкта) та з урахуванням висновків комісій з розслідування нещасних випадків і аварій.

Усі види перевірок проводяться у присутності роботодавця або уповноваженої ним особи.

3.5. У разі створення перешкод проведенню перевірки посадова особа Держнаглядохоронпраці України звертається до правоохоронного органу.

3.6. Результати кожної перевірки оформлюються актом перевірки, а у разі виявлення під час перевірок підприємств (об'єктів) порушень з питань охорони праці, охорони надр посадова особа Держнаглядохоронпраці України складає припис, до якого:

вноситься запис про характер та зміст порушень безпеки праці, промислової безпеки (охорони надр), про невиконання законів та інших нормативних актів (вказуються позначення нормативного акта, його пункти, статті і т. ін.), а також вимоги до роботодавця щодо усунення цих порушень;

вноситься запис про заборону, зупинку, припинення, обмеження роботи та експлуатації окремих виробництв, цехів, ділянок, робочих місць, будівель, споруд, приміщень, випуск та експлуатацію машин, механізмів, устаткування, транспортних та інших засобів праці, виконання певних робіт, застосування нових небезпечних речовин, а також про порушення умов виданих дозволів (**Заборона** – припинення роботи окремого виробництва, цеху, ділянки, робочого місця; експлуатації будівлі, споруди, приміщення; випуску машин, механізмів, устаткування, транспортних та інших засобів праці; застосування нових небезпечних речовин. **Зупинка** – припинення дії (руху) машини, механізму, устаткування, транспортного та іншого засобу праці. **Припинення** – заборона на певний час виконання окремих робіт. **Обмеження роботи** – зменшення технологічного навантаження окремого виробництва, цеху, ділянки, машини, механізму, устаткування, транспортного та іншого засобу праці);

зазначається вимога до роботодавця про складання заходів щодо усунення виявлених порушень вимог законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці (охорони надр) та письмове інформування щодо виконання цих заходів.

Форма припису наведена в додатку В1.

Припис (перший примірник) видається в установленому порядку роботодавцю, керівнику чи іншій посадовій особі підприємства або фізичній особі, яка відповідно до законодавства використовує найману працю, керівнику міністерства або іншого центрального органу виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевої державної адміністрації та органу місцевого самоврядування. Другий примірник припису залишається у посадовій особі Держнаглядохоронпраці України для узагальнення виявлених недоліків, підготовки звітів та контролю його виконання.

3.7. Об'єкт, експлуатація якого зупинена, пломбується відповідно до вимог Інструкції про порядок зупинки експлуатації об'єктів при наявності порушень нормативних актів про охорону праці, затвердженої наказом Держнаглядохоронпраці України від 30.12.94 N 133 (zareєстрована в Міністерстві юстиції України 05.01.95 за N 3/539).

3.8. Поновлення експлуатації окремих виробництв, цехів, ділянок, робочих місць, будівель, споруд, приміщень, випуску та експлуатації машин, механізмів, устаткування, транспортних та інших засобів праці, виконання певних робіт, застосування нових небезпечних речовин здійснюється після усунення порушень, відмічених у приписі, та отримання від посадової особи Держнагля-

дохоронпраці України рішення про поновлення експлуатації цього об'єкта (додаток В2).

Рішення про поновлення експлуатації об'єкта приймається посадовою особою Держнаглядохоронпраці України (або іншою посадовою особою, яка її заміщує) після перевірки достовірності усунення порушень.

При повторному порушенні вимог нормативно-правових актів з охорони праці під час виконання робіт підвищеної небезпеки або експлуатації об'єкта, машини, механізму, устаткування підвищеної небезпеки роботодавцю видається припис, здійснюється зупинка в установленому порядку та порушується питання щодо анулювання дозволу відповідно до Порядку видачі дозволів Державним комітетом України з нагляду за охороною праці та його територіальними органами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15.10.2003 N 1631.

3.9. У випадку самовільного поновлення експлуатації зупиненого об'єкта проводиться повторна зупинка цього об'єкта посадовою особою Держнаглядохоронпраці України і вживаються заходи згідно із законом щодо притягнення до відповідальності посадових осіб, дії або бездіяльність яких привели до цього порушення.

Рішення на відновлення експлуатації зупиненого об'єкта у таких випадках видається керівником територіального управління або за його дорученням начальником державної інспекції.

3.10. У разі виявлення посадовими особами Держнаглядохоронпраці України порушень вимог нормативно-правових актів з охорони праці, які створюють загрозу життю або здоров'ю працівників, вони вправі надсилати роботодавцю подання (додаток В3) щодо невідповідності посадових осіб, які допустили ці порушення, займаній посаді або передавати матеріали органам прокуратури для притягнення цих осіб до відповідальності згідно із законом.

3.11. Перевірки поділяються на планові та позапланові.

Планові перевірки встановлюються структурним підрозділом з урахуванням специфічних особливостей, стану охорони праці та промислової безпеки на конкретних підприємствах, об'єктах.

Періодичність проведення планових перевірок встановлюється в залежності від характеру економічної діяльності цих суб'єктів, їх кількості та навантаження на посадову особу структурного підрозділу.

Періодичність перевірки стану обліку, зберігання, перевезення і використання вибухових матеріалів, виготовлення найпростіших вибухових речовин визначається та встановлюється начальником територіального управління, але не рідше одного разу на півріччя.

Позапланові перевірки проводяться у разі: росту виробничого травматизму; допущення аварії або групового чи смертельного нещасного випадку; надходження скарги; невиконання роботодавцем вимог раніше виданого припису; ненадходження інформації щодо усунення недоліків, вказаних у приписі.

Позапланові перевірки проводяться за наказом територіального управління або Держнаглядодохоронпраці України.

3.12. Планові та позапланові перевірки, в залежності від їх мети та завдань, поділяються на: оперативні, цільові, комплексні.

3.12.1. Оперативна перевірка – це перевірка стану охорони праці; організації робіт з безпеки праці; контролю достовірності наданої роботодавцем інформації про усунення порушень нормативних актів з питань охорони праці, зазначених у раніше виданих приписах, щодо прийняття рішення про поновлення експлуатації тимчасово зупиненого об'єкта; здійснення нагляду за об'єктами, що будуються, та участі в роботі комісій з прийняття їх в експлуатацію тощо.

Оперативні перевірки проводяться посадовою особою Держнаглядодохоронпраці України протягом, як правило, 1 – 2 робочих днів у різні зміни, у тому числі у вихідні та святкові дні.

3.12.2. Цільова перевірка – це перевірка з метою поглибленого вивчення конкретних питань з охорони праці відповідних виробничих підрозділів і служб.

Цільові перевірки проводяться посадовою особою або комісією тривалістю до 5 робочих днів.

Результат оперативної, цільової перевірки оформлюється актом перевірки за формою згідно з додатком В4.

3.12.3. Комплексна перевірка – це всебічна і детальна перевірка безпеки праці, функціонування системи управління охороною праці, технічного стану обладнання, що експлуатується, безпечного ведення робіт на підприємствах (об'єктах), в установах, організаціях, в адміністративному районі, місті тощо. Тривалість комплексної перевірки встановлюється, як правило, до 10 робочих днів.

У випадку специфічних особливостей виробництва підвищеної небезпеки, значної кількості технологічних процесів, кількості робочих місць з важкими та шкідливими умовами праці, чисельності працівників, а також складності використовуваного обладнання, устаткування, машин, механізмів, різновидностей використовуваної сировини, енергоносіїв тощо тривалість комплексної перевірки може бути подовжено до 15 робочих днів.

Результат комплексної перевірки оформлюється актом перевірки згідно з додатком В5.

Результат комплексної перевірки підприємств, об'єктів, адміністративного району, міста тощо розглядається на засіданні відповідної Ради з питань безпечної життєдіяльності населення (за згодою) або Ради територіального управління за участю членів комісії, представників організацій, які брали участь в перевірці, керівників і посадових осіб підприємств, організацій, установ із заслуговуванням роботодавців окремих підприємств, де встановлено незадовільний стан охорони праці та низький рівень профілактичної роботи.

Результати комплексної перевірки окремого підприємства (об'єкта), у разі необхідності, розглядаються на Раді територіального управління з заслуговуванням звіту роботодавця з цих питань.

3.13. Рішення про проведення і тривалість цільової чи комплексної перевірки та про склад комісії приймається відповідним територіальним органом Держнаглядохоронпраці України. Склад комісії у кожному конкретному випадку визначається з урахуванням специфічних особливостей підприємств (об'єктів) та завдань перевірки. До складу комісії включаються державні інспектори різних видів нагляду. Це оформлюється наказом відповідного структурного підрозділу Держнаглядохоронпраці України.

До складу комісії можуть включатися (за їх згодою) представники центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, галузевих профспілок, регіональних профоб'єднань та інших організацій.

3.14. Письмове повідомлення про проведення планової комплексної перевірки (планової цільової перевірки, що проводить комісія) надсилається роботодавцю, місцевим державним адміністраціям (органам місцевого самоврядування) за 30 робочих днів до початку перевірки.

3.15. При необхідності, результати перевірок висвітлюються в засобах масової інформації та друкуються в інформаційних листках.

3.16. За результатами перевірки роботодавець розробляє заходи щодо усунення виявлених порушень законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці (охорони надр).

Посадова особа Держнаглядохоронпраці України може брати участь у розробці цих заходів.

Додаток В1

до п. 3.8 Положення про порядок організації державного нагляду за охороною праці та гірничого нагляду в системі Держнаглядохоронпраці

ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ З НАГЛЯДУ ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

(ДЕРЖНАГЛЯДОХОРОНПРАЦІ УКРАЇНИ)

_____

_____

(назва структурного підрозділу Держнаглядохоронпраці України)

_____

(адреса, тел., факс)

ПРИПИС

№ ____ " ____ " _____ 200_ р.

_____

(кому – прізвище, ініціали роботодавця, уповноваженої особи)

_____

(назва підприємства /об'єкта/, установи, організації, адреса, код основного виду економічної діяльності)

Мною, _____,

(посада, прізвище, ініціали посадової особи)

за участю _____

(посада, прізвище, ініціали)

у присутності _____

(прізвище, ініціали роботодавця, відповідальної особи)

з ____ год. " ____ " _____ 200_ р. по ____ год. " ____ " _____ 200_ р.

проведена _____ перевірка стану охорони праці

_____

вид перевірки)

(охорони надр) на (в) _____

(назва підприємства, цеху, ділянки, роботи, об'єкта, устаткування)

На підставі статті 39 Закону України "Про охорону праці", статті 63 Кодексу України про надра, Положення про Держнаглядохоронпраці України, затвердженого Указом Президента України від 16 січня 2003 року N 29/2003:

I. Вимагаю усунути порушення і недоліки в галузі охорони праці (охорони надр).

N з/п	Зміст виявленого порушення	Посилання на нормативний акт, пункт, статтю, що порушено	Відмітка про виконання (дата)
1	2	3	4
2			
3			

II. Забороняю, зупиняю, припиняю, обмежую роботу, експлуатацію окремого виробництва, цеху, дільниці, робочого місця, будівлі, споруди, приміщення, випуск та експлуатацію машин, механізмів, устаткування, транспортних та інших засобів праці, виконання певних робіт, застосування нових небезпечних речовин до усунення порушень, які створюють загрозу життю працівників, і приведення у відповідність вимогам нормативно-правових актів з охорони праці та отримання рішення на поновлення роботи, експлуатації:

N з/п	Найменування роботи, об'єкта, номер машини, механізму, устаткування і таке інше (місце знаходження, інвентарний номер)	Посилання на N з/п розділу 1 припису	Рішення посадової особи	Відповідальна особа за збереження та цілісність пломби			
				посада	прізвище ініціали	підпис	час, дата
1	2	3	4	5	6	7	8
2							
3							
4							
5							
6							

III. Пропоную розробити план заходів щодо усунення виявлених порушень законів та інших нормативних актів про охорону праці (охорону надр) та один примірник надати мені.

IV. Про усунення порушень та виконання заходів інформувати мене письмово.

Припис видав _____ "___" _____ 200_р
(підпис) (посада, прізвище)

Припис отримав _____ "___" _____ 200_р
(підпис) (посада, прізвище)

Додаток В2

до п. 3.8 Положення про порядок організації державного
нагляду за охороною праці та гірничого нагляду
в системі Держнаглядохоронпраці

ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ З НАГЛЯДУ ЗА ОХОРОНОЮ ПРА-
ЦІ
(Держнаглядохоронпраці України)

_____

(назва структурного підрозділу Держнаглядохоронпраці України)

_____

(адреса, тел., факс)

РІШЕННЯ
про поновлення проведення роботи, експлуатації об'єкта, машини, механі-
зму, устаткування

N ____ від " ____ " _____ 200_ р.

На підставі:

Повідомлення _____

(назва підприємства /об'єкта/, установи, організації, адреса,

_____

код основного виду економічної діяльності)

N _____ від " ____ " _____ 200_ р. за підписом

_____

(посада, прізвище, ініціали роботодавця)

перевірки від " ____ " _____ 200_ р. N _____

_____

(посада, прізвище, ініціали посадової особи Держнаглядохоронпраці)

ПРИЙМАЮ РІШЕННЯ ПРО ПОНОВЛЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ РОБОТИ, ЕКСПЛУАТА-
ЦІЇ:

_____

(об'єкт згідно з розділом II припису N ..... від "....." ..... 200.. р.)

_____

_____

(місце тампа)

_____

Рішення отримав _____

(підпис)

_____

(посада, прізвище, ініціали роботодавця)

"__" _____ 200_ р.

Додаток ВЗ

до п. 3.8 Положення про порядок організації державного нагляду за охороною праці та гірничого нагляду в системі Держнаглядохоронпраці

**ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ З НАГЛЯДУ ЗА ОХОРОНОЮ ПРА-
ЦІ
(ДЕРЖНАГЛЯДОХОРОНПРАЦІ УКРАЇНИ)**

_____

(назва структурного підрозділу Держнаглядохоронпраці України)

_____

(адреса, тел., факс)

"__" _____ 200_ р. N _____

_____

(підприємство, установа, організація)

_____

(прізвище, ініціали роботодавця)

ПОДАННЯ

Мною, _____
(посада, прізвище, ім'я, по батькові посадової особи Держнаглядохоронпраці)

відповідно до статті 39 Закону України "Про охорону праці", Положення про Держнаглядохоронпраці України, затвердженого Указом Президента України від 16 січня 2003 р. N 29/2003, при перевірці

_____ (назва підприємства /об'єкта/, структурного підрозділу,

_____ прізвище, ініціали керівника, посада)

встановлено невиконання законів та нормативно-правових актів з охорони праці (охорони надр), які створюють загрозу життю та здоров'ю працівників, зокрема:

Вважаю необхідним розглянути питання щодо відповідності займаній посаді

_____ (посада, прізвище, ім'я, по батькові посадової особи

_____ підприємства /об'єкта/, структурного підрозділу)

_____ "___" _____ 200_ р.
(підпис) (прізвище, ініціали посадової особи Держна-
глядохоронпраці)

Подання отримав:

_____ "___" _____ 200_ р.
(підпис) (прізвище, ініціали посадової особи підпри-
ємства, установи, організації)

Додаток В4

до п. 3.12.2 Положення про порядок організації державного
нагляду за охороною праці та гірничого нагляду
в системі Держнаглядохоронпраці

**ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ З НАГЛЯДУ ЗА ОХОРОНОЮ ПРА-
ЦІ**

(ДЕРЖНАГЛЯДОХОРОНПРАЦІ УКРАЇНИ)

_____

_____

(назва структурного підрозділу Держнаглядохоронпраці України)

_____

(адреса, тел., факс)

АКТ

_____ **перевірки**

(оперативної, цільової)

N ____ " ____ " _____ 200_ р.

_____

_____

(назва підприємства /об'єкта/, установи, організації, адміністративного району, міста

_____

тощо; адреса, код основного виду економічної діяльності)

Мною, _____,

(прізвище, ініціали, посада особи Держнаглядохоронпраці)

разом з: _____

(посада, прізвище, ініціали фахівців)

у присутності _____

(прізвище, ініціали роботодавця, уповноваженої особи)

у період з " ____ " _____ 200_ р. по " ____ " _____ 200_ р.

проведена перевірка щодо виконання вимог законів та інших нормативно-
правових актів з охорони праці (охорони надр).

Результати перевірки

№ з/п	Назва показників	Дата, №	Кількість
1	2	3	4
1	Виконання раніше виданих приписів (не виконано пунктів)		
2	Перевірено робіт, об'єктів, машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки		
3	Виявлено прихованих нещасних випадків		
4	Видано в установленому порядку обов'язкові для виконання приписи щодо усунення виявлених порушень законів та інших нормативних актів про охорону праці (охорону надр)		
5	Видано в установленому порядку обов'язкові для виконання приписи за результатами вивчення і перевірки матеріалів нещасних випадків (форма Н-9)		
6	Заборонено, зупинено, припинено, обмежено експлуатацію об'єктів		
7	Притягнуто до адміністративної відповідальності винних у порушенні законодавства про охорону праці в частині безпечного ведення робіт та охорони надр:		
8	– посадових осіб		
9	– працівників		
10	Надіслано роботодавцям подання про невідповідність окремих посадових осіб займаній посаді		
11	Передано матеріалів органам прокуратури для притягнення окремих посадових осіб до відповідальності згідно із законом		
12	Інше (участь у роботі комісій з приймання в експлуатацію об'єктів, комплексних та цільових перевірок тощо)		

Посадова особа Держнаглядохоронпраці України:

_____ (посада)

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Роботодавець, уповноважена особа

_____ (посада)

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Додаток В5

до п. 3.12.3 Положення про порядок організації державного
нагляду за охороною праці та гірничого нагляду
в системі Держнаглядохоронпраці

ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ З НАГЛЯДУ ЗА ОХОРОНОЮ ПРА- ЦІ

(ДЕРЖНАГЛЯДОХОРОНПРАЦІ УКРАЇНИ)

_____

(назва структурного підрозділу Держнаглядохоронпраці України)

_____

(адреса, тел., факс)

АКТ комплексної перевірки

№ _____ " ____ " _____ 200_ р.

_____

(назва підприємства /об'єкта/, установи, організації, адміністративного району, міста

_____

тощо; адреса, код основного виду економічної діяльності)

Комісією на чолі

_____

(прізвище, ініціали, посада особи Держнаглядохоронпраці

разом з: _____

(посада, прізвище, ініціали членів комісії, фахівців)

у присутності _____

(прізвище, ініціали роботодавця, уповноваженої особи)

_____

у період з " ____ " _____ 200_ р. по " ____ " _____ 200_ р.

проведена комплексна перевірка щодо виконання вимог законів та інших
нормативно-правових актів з охорони праці (охорони надр):

1. Характеристика підприємства (організації, установи)

1.1. Наявність об'єктів підвищеної небезпеки

1.2. Наявність машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки

1.3. Наявність робіт підвищеної небезпеки

---

2. Констатуюча частина акта перевірки:

2.1. Стан виробничого травматизму

2.2. Організація роботи та функціонування системи управління охороною праці

2.3. Стан охорони праці в структурних підрозділах

2.4. Експлуатація будівель і споруд

2.5. Експлуатація енергетичних об'єктів

2.6. Стан безпеки в підрозділах виробництва, де використовується природний газ

2.7. Експлуатація об'єктів котлонагляду та підйомних споруд

---

3. Висновки членів комісії – представників інших органів, які брали участь у перевірці

---

4. Результати перевірки структурним підрозділом Держнаглядохоронпраці України:

N з/п	Назва показників	Дата, N	Кількість
1	2	3	4
1	Виконання раніше виданих приписів (не виконано пунктів)		
2	Перевірено робіт, об'єктів, машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки		
3	Виявлено прихованих нещасних випадків		
4	Видано в установленому порядку обов'язкові для виконання приписи щодо усунення виявлених порушень законів та інших нормативних актів про охорону праці (охорону надр)		
1	2	3	4
5	Видано в установленому порядку обов'язкові для виконання приписи по результатах вивчення і пере-		

№ з/п	Назва показників	Дата, №	Кількість
1	2	3	4
	вірки матеріалів нещасних випадків (форма Н-9)		
6	Заборонено, зупинено, припинено, обмежено експлуатацію об'єктів		
7	Притягнуто до адміністративної відповідальності винних у порушенні законодавства про охорону праці в частині безпечного ведення робіт та охорони надр:		
8	– посадових осіб		
9	– працівників		
10	Надіслано роботодавцям подання про невідповідність окремих посадових осіб займаній посаді		
11	Передано матеріалів органам прокуратури для притягнення окремих посадових осіб до відповідальності згідно із законом		
12	Інше (участь у роботі комісій з приймання в експлуатацію об'єктів, комплексних та цільових перевірок тощо)		
13	За результатами перевірки накладено штраф на підприємство (підприємства)		
14	Інші питання		

5. Висновок комісії:

Голова комісії (посадова особа Держнагляддохоронпраці:

_____ (посада)

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Члени комісії (учасники перевірки):

_____ (посада)

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

_____ (посада)

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Акт перевірки отримав:

_____ (посада)

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

"__" _____ 200_ р.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо організації планування, обліку та контролю роботи
органів Держнаглядохоронпраці

*(Затверджено наказом Державного комітету України з нагляду
за охороною праці від 04.10.2004 р №221)*

Методичні рекомендації щодо організації планування, обліку та контролю роботи органів Держнаглядохоронпраці України (далі – Методичні рекомендації) розроблено у відповідності з законом та нормативно-правовими актами з охорони праці для надання методичної допомоги при забезпеченні належного виконання посадовими особами Держнаглядохоронпраці України вимог, що передбачені “Положенням про порядок організації державного нагляду за охороною праці та гірничого нагляду в системі Держнаглядохоронпраці України”, встановлення єдиного підходу до його організації у різних галузях економіки, а також підвищення ролі та відповідальності посадових осіб Держнаглядохоронпраці України за виконання своїх обов’язків.

В Методичних рекомендаціях використано набутий органами Держнагляд-охоронпраці України досвід організації державного нагляду за охороною праці (охороною надр) на об’єктах усіх галузей економіки та форм власності.

Методичні рекомендації повинні враховуватися під час організації, планування та здійснення державного нагляду, опрацювання й затвердження посадових інструкцій працівників органів Держнаглядохоронпраці України.

1. ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ

З метою забезпечення взаємодії Держнаглядохоронпраці України з іншими органами державного нагляду за охороною праці, між державними інспекціями і державними інспекторами різних видів нагляду та вирішення питань систематизації наглядової діяльності, проведення перевірок та інших робіт здійснюється за відповідними планами та графіками.

Плани роботи Держнаглядохоронпраці України, територіальних управлінь та округів складаються на кожних півроку. За рішенням колегії Держнаглядохоронпраці України і Ради територіального управління в разі потреби до них вносяться зміни та доповнення залежно від обставин, що виникають.

Управління і самостійні відділи центрального апарату Держнагляд-охоронпраці України (Комітету), відділи територіальних управлінь, державні та міжрегіональні державні інспекції працюють за квартальними планами.

Робота державного інспектора планується щоквартально.

1.1 Формування плану роботи Держнаглядохоронпраці України

1.1.1 План роботи Держнаглядохоронпраці України формується згідно вимог законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів Украї-

ни, а також пропозицій управлінь і самостійних відділів Комітету та територіальних управлінь, інших органів державного нагляду.

1.1.2 Самостійні управління і відділи Комітету та територіальні управління за півтора місяця до початку чергового півріччя подають Управлінню організації державного нагляду та обліку травматизму Комітету пропозиції щодо внесення питань до плану роботи Держнаглядохоронпраці України.

З урахуванням цих пропозицій Управління організації державного нагляду та обліку травматизму опрацьовує проект плану і за місяць до початку півріччя виносить його на розгляд колегії, а через 15 днів затверджений Головою Держнаглядохоронпраці України план роботи направляє територіальним управлінням та управлінням і самостійним відділам Комітету.

План роботи органів Держнаглядохоронпраці України оформлюється за встановленою формою (додаток Г1).

До плану роботи Держнаглядохоронпраці України додається: план роботи колегії, графік комплексних та цільових перевірок, які проводяться під керівництвом посадових осіб Комітету (додаток Г2).

1.2 План роботи управлінь і самостійних відділів Комітету

Плани роботи управлінь і самостійних відділів Комітету складаються на квартал згідно з піврічним планом Держнаглядохоронпраці України за напрямками, основними з яких є:

- заходи щодо удосконалення наглядової роботи та роботи по управлінню охороною праці;
- контроль за виконанням Національної, галузевих і регіональних програм щодо заходів, спрямованих на поліпшення безпеки, гігієни праці та виробничого середовища;
- перевірка роботи місцевих органів і державних інспекторів галузевого нагляду, надання їм практичної й методичної допомоги;
- організація навчання інспекторського складу;
- заслуховування звітів керівників галузей, об'єднань і підприємств із питань створення безпечних та нешкідливих умов праці на виробництві й виконання заходів щодо удосконалення управління охороною праці;
- участь у навчанні і перевірці знань працівників міністерств, відомств, концернів, корпорацій та інших об'єднань підприємств, що створені за галузевим принципом, місцевих органів державної виконавчої влади;
- підготовка до затвердження нових державних міжгалузевих та галузевих нормативних актів про охорону праці, а також контроль за своєчасним переглядом і скасуванням таких документів;
- опрацювання нормативних документів щодо удосконалення наглядової роботи;
- координація роботи служб охорони праці міністерств, державних комітетів та інших центральних галузевих органів господарського управління та місцевих органів державної виконавчої влади;

– проведення цільових й комплексних перевірок об'єднань і підприємств підконтрольних галузей щодо дотримання законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці та охорону надр.

Плани роботи управлінь і самостійних відділів затверджуються їх начальниками.

1.3 План роботи територіального управління

1.3.1 План роботи територіального управління складається з урахуванням питань, запланованих Комітетом і його галузевими управліннями (самостійними відділами), виходячи з фактичного стану промислової безпеки і охорони праці на підконтрольних об'єктах регіону. Він повинен передбачати заходи щодо реалізації державної політики в охороні праці, здійснення та підвищення ефективності державного нагляду за дотриманням вимог законів та нормативно-правових актів про охорону праці (в першу чергу на об'єктах із підвищеною небезпекою), впровадження нових форм і методів роботи, реалізації Національної, галузевих і регіональних програм покращання стану безпеки, гігієни праці і виробничого середовища на підконтрольних об'єктах, проведення комплексних і цільових перевірок об'єктів, а також інформаційно-роз'яснювальної роботи з питань охорони праці.

В плані повинні бути висвітлені питання навчання, підвищення кваліфікації і атестації інспекторського складу, проведення семінарів, вивчення і впровадження передового досвіду роботи, взаємодія з органами місцевої виконавчої влади і місцевого самоврядування, регіональними органами з питань безпечної життєдіяльності населення, з іншими органами державного нагляду.

До плану додається: план роботи Ради територіального управління, план проведення комплексних і цільових перевірок підприємств і об'єктів, який погоджуються з іншими органами державного нагляду.

План роботи перед затвердженням начальником територіального управління розглядається на засіданні Ради територіального управління.

1.3.2 Для розгляду, обговорення і прийняття рішень з найбільш актуальних питань, що стосуються наглядової діяльності та управління охороною праці на регіональному рівні, опрацьовуються піврічні плани роботи Ради територіального управління, які затверджуються начальником територіального управління.

Засідання Ради територіального управління проводяться, як правило, один раз на місяць. У разі потреби організуються виїзні, а також спільні засідання з органами місцевої державної виконавчої влади.

1.3.3. Плани роботи відділів територіального управління, а також плани головних державних інспекторів, що не входять до складу відділів (інспекцій), складаються щоквартально відповідно до піврічного плану територіального управління і затверджуються їх начальниками.

Ці плани доцільно складати за такими основними напрямками:

– підготовка питань до розгляду на засіданні Ради територіального управління;

- перевірка роботи державних інспекцій і окремих державних інспекторів, надання їм практичної допомоги щодо здійснення державного нагляду за охороною праці;
- участь у проведенні комплексних і цільових перевірок стану робіт з охорони праці на об'єктах, а також узагальнення результатів цих перевірок;
- вивчення і перевірка роботи підрозділів /служб/, керівників і посадових осіб підприємств щодо виконання ними вимог Закону "Про охорону праці", а також додержання положень про ці підрозділи /служби/, а їх працівниками – посадових інструкцій;
- контроль за впровадженням заходів щодо поліпшення безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, що передбачені на підприємствах колективними договорами та спеціальними програмами з цих питань;
- контроль за своєчасним і якісним проведенням спеціальних розслідувань нещасних випадків та аварій, що проводяться державними інспекторами, а також контроль за виконанням заходів, що запропоновані комісіями з розслідування та якістю матеріалів розслідувань;
- вивчення, узагальнення та поширення позитивного досвіду наглядової роботи державних інспекцій та державних інспекторів;
- аналіз стану безпеки і умов праці на підконтрольних державним інспекторам об'єктах та перевірка якості їх приписів;
- організація контролю за виконанням наказів, постанов колегії та інших рішень Держнаглядохоронпраці України і територіального управління;
- проведення семінарів та інших видів технічного навчання посадових осіб територіального управління;
  - опрацювання методичних вказівок щодо організації інспекторських перевірок та інших питань наглядової роботи.

1.4 План роботи округу

Плани роботи округу за змістом відповідають планам роботи територіального управління. Складаються з урахуванням пропозицій інспекцій та державних інспекторів, що підпорядковані даному округу.

План роботи округу затверджується начальником територіального управління за місцем розміщення округу та погоджуються з галузевим управлінням Держнаглядохоронпраці України.

1.5 Плани роботи державної інспекції, міжрегіональної державної інспекції

У державних інспекціях, згідно плану роботи територіального управління та з урахуванням пропозицій державних інспекторів, опрацьовуються кварталні плани роботи. Оперативні групи державних інспекторів у складі державних інспекцій охорони праці у вугільній промисловості працюють за планом відповідної державної інспекції. Квартальні плани затверджуються начальником ін-

спекції. До цих планів додаються плани комплексних і цільових перевірок підконтрольних підприємств (об'єктів).

У плани роботи державної інспекції включаються питання залежно від рівня організації системи управління охороною праці на підконтрольних підприємствах (об'єктах), стану виробничого травматизму і аварійності та їх аналізу по причинах і подіях.

У планах слід передбачати:

- виконання заходів, запланованих територіальним управлінням і Держнагляддохоронпраці України, що стосуються державної інспекції;
- проведення комплексних і цільових перевірок підприємств (об'єктів);
- установа контролю за виконанням передбачених колективними договорами і спеціальними програмами заходів щодо поліпшення стану безпеки й умов праці, запобігання нещасним випадкам та аваріям на підконтрольних підприємствах (об'єктах);
- організацію нагляду за дотриманням на підприємствах установлених органами Держнагляддохоронпраці України умов щодо виключного порядку застосування нормативних актів про охорону праці;
- надання державними інспекторами допомоги службам охорони праці на підприємствах;
- поширення позитивного досвіду організації нагляду державними інспекторами і роботи трудових колективів підприємств з питань охорони праці;
- здійснення контролю за виконанням рішень Держнагляддохоронпраці України, територіального управління та державної інспекції, пропозицій, що запропоновані в актах і приписах за результатами комплексних і цільових перевірок підприємств, а також виконання заходів, що розроблені комісіями з розслідування нещасних випадків та аварій;
- підготовка матеріалів для розгляду на засіданні Ради ТУ питань виконання пропозицій, запропонованих в актах і приписах, виданих за результатами перевірок підконтрольних підприємств (об'єктів);
- проведення аналізу стану безпеки й умов праці, причин травматизму та аварійності на підконтрольних підприємствах за методиками, що впроваджені галузевими управліннями /відділами/ Комітету;
- перевірки роботи державних інспекторів та їх звіти;
- проведення технічного й правового навчання державних інспекторів і організація показових перевірок об'єктів.

1.6. Плани роботи галузевих і спеціалізованих державних інспекцій

Плани роботи галузевих і спеціалізованих державних інспекцій /охорони надр і геолого–маркшейдерського нагляду, котлонагляду й нагляду за підйомними спорудами, в енергетиці і будівництві, по нагляду за провітрюванням і пилогазовим режимом шахт тощо/, а також відділів територіального управління повинні бути взаємоузгоджені.

1.7. План роботи державного інспектора

Державні інспектори працюють за щоквартальним планом робіт (додаток Г3), складеним на підставі плану роботи державної інспекції. Невід'ємною частиною плану роботи державного інспектора є щомісячний графік обстеження підприємств (об'єктів), (додаток Г4).

План роботи державного інспектора складається з урахуванням робіт, що передбачені планом державної інспекції, аналізу причин виробничого травматизму й аварійності, а також результатів виконання заходів, що були спрямовані на поліпшення організації управління охороною праці на підконтрольних об'єктах. Особлива увага при цьому приділяється перевірці виконання раніше виданих роботодавцям підприємств приписів щодо усунення недоліків у проведенні робіт із питань охорони праці.

У цьому плані, що затверджується начальником державної інспекції, залежно від конкретних умов, слід передбачати:

- здійснення контролю за виконанням передбачених колективним договором комплексних заходів щодо досягнення встановлених нормативів безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, підвищення існуючого рівня охорони праці, запобігання випадкам виробничого травматизму і аваріям, проведенням медичних оглядів працівників;

- проведення аналізу причин травматизму та аварійності, а також стану охорони праці на підконтрольних об'єктах. Погодження заходів, опрацьованих підприємством, щодо попередження причин порушення вимог нормативних актів про охорону праці;

- надання методичної допомоги уповноваженим трудових колективів і комісіям з охорони праці підконтрольних підприємств, їх навчання;

- інформування трудових колективів, органів місцевої державної виконавчої влади про стан справ з охороною праці на підконтрольних підприємствах (об'єктах);

- поширення позитивного досвіду організації робіт з охорони праці;

- проведення нагляду перед прийняттям підприємств та об'єктів в експлуатацію;

- здійснення контролю на підконтрольних підприємствах (об'єктах) за розслідуванням нещасних випадків та аварій, перевірка правильності оформлення матеріалів розслідувань, а також виконанням заходів, що запропоновані комісією з розслідувань.

- заходи щодо виконання рішень Держнаглядохоронпраці України, територіального управління та інспекції, які стосуються підконтрольних підприємств (об'єктів);

- перевірки функціонування системи управління охороною праці на підприємствах, в тому числі виконання працівниками посадових обов'язків (інструкцій) стосовно питань охорони праці;

- перевірки наявності висновків експертизи щодо відповідності нормативним актам про охорону праці проектів об'єктів, що будуються й реконструю-

ються, а також на нові технологічні процеси /роботи/, устаткування й матеріали;

- здійснення нагляду на підконтрольних підприємствах (об'єктах) за станом інженерних мереж;
- участь державних інспекторів у перевірці оздоровчих дитячих таборів та баз відпочинку;
- проведення перевірок наявності та обігу вибухових матеріалів;
- проведення перевірок щодо ідентифікації та декларування об'єктів підвищеної небезпеки;
- перевірки наявності дозволів органів Держнаглядохоронпраці України на виконання робіт підвищеної небезпеки, експлуатацію об'єктів підвищеної небезпеки, а при їх наявності, виконання дозвільних умов;
- інші питання згідно Положення про Держнаглядохоронпраці України.

Державному інспектору дозволяється протягом поточного місяця, у разі обґрунтованої необхідності, корегувати графіки перевірок, з обов'язковим погодженням начальником інспекції.

2. ОБЛІК ТА ЗВІТ РОБОТИ

2.1 Облік та звіт роботи державного інспектора

Робота державного інспектора підзвітна начальнику (заступнику начальника) державної інспекції. Акти перевірок підприємств, що проведені державними інспекторами, є основою для складання ними тижневого, місячного, квартального та річного звітів. Ці звіти являються складовою частиною звітів структурних підрозділів та Держнаглядохоронпраці України в цілому (додаток Гб). Інформацію начальнику інспекції (або іншій посадовій особі Держнаглядохоронпраці України) про складений звіт за результатами проведеної планової і позапланової роботи державний інспектор надає усно.

Кожний державний інспектор для ведення, обліку та аналізу своєї роботи повинен вести таку документацію:

- перелік підконтрольних підприємств (об'єктів), затверджених начальником інспекції;
- журнал обліку нещасних випадків спеціального розслідування (акти форми Н-5, Н-1);
- справу з актами нещасних випадків на підконтрольних підприємствах (об'єктах),
- таблиці аналізу травматизму працюючих в Україні;
- плани роботи державного інспектора та графіки перевірок підконтрольних підприємств (об'єктів);
- справу з актами перевірок підконтрольних підприємств (об'єктів) з іншими документами;
- журнал обліку роботи державного інспектора;
- справу з заявами та скаргами працюючих із відповідями, роз'ясненнями тощо;

– комплект нормативно-правової документації з доповненнями, змінами, уточненнями;

– щоденник особистих записів по виконуваній роботі з замітками про прізвища керівників об'єктів, служб охорони праці, їх телефони і т.інше.

Всі справи державного інспектора повинні зберігатись не менше 3 років.

Державний інспектор працює виключно під керівництвом начальника інспекції, або за його дорученням – заступника начальника інспекції, головного державного інспектора.

2.2 Облік та звіт роботи державної інспекції, територіального управління

Облік та звіт роботи державної інспекції, територіального управління складається з обліку наглядової роботи державних інспекторів, посадових осіб і загальних відомостей про структурний підрозділ (за встановленою Комітетом формою).

3. ПЕРЕВІРКА РОБОТИ ДЕРЖАВНОГО ІНСПЕКТОРА, ІНСПЕКЦІЇ /ВІДДІЛУ/, ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

Робота державного інспектора має бути перевірена, як правило, не менше одного разу на 2 роки, інспекції /відділи/ територіального управління – не менше одного разу на три роки та самого територіального управління – не менше одного разу на 5 років.

Роботу державного інспектора перевіряє начальник державної інспекції, або посадові особи територіального управління чи Комітету; інспекції (відділи) – керівники територіального управління або посадові особи Комітету з групою спеціалістів; територіального управління – керівники Держнаглядохоронпраці України або управлінь /відділів/ та спеціалістів Комітету.

Під час перевірок слід керуватись цими Методичними рекомендаціями, Положеннями про державного інспектора, інспекцію і територіальне управління, а також примірним переліком питань (додаток Г7), залежно від стану охорони праці, причин нещасних випадків та аварій на підконтрольних підприємствах, а також завдань щодо організації управління охороною праці у конкретний період. Перелік питань у кожному конкретному випадку визначається окремо.

Під час перевірки роботи державного інспектора відмічаються як позитивні, так і негативні сторони його роботи; при цьому особливо уважно розглядається питання про вжиття заходів щодо усунення недоліків у здійсненні нагляду, що були виявлені попередньою перевіркою.

На підставі перевірки обов'язково дається оцінка впливу державного інспектора на стан справ щодо виконання законодавчих та інших нормативних актів з охорони праці й створення безпечних і нешкідливих умов праці на підконтрольних об'єктах згідно методики оцінки наглядової діяльності державного інспектора та органів Держнаглядохоронпраці України. Результати перевірки

оформлюються довідкою з конкретними пропозиціями щодо усунення недоліків, поширення позитивного досвіду роботи державного інспектора і повинні розглядатися на виробничій нараді в державній інспекції, а в разі потреби – на засіданні Ради територіального управління.

Начальнику державної інспекції слід постійно розглядати стан повноти і всебічності перевірки державними інспекторами підконтрольних об'єктів, а також якість інспекторських приписів, та заслуховувати звіти інспекторів про якість і виконання приписів, що видані роботодавцям /керівникам/ підприємств за результатами інспекторських перевірок, а також про здійснення заходів щодо поліпшення стану безпеки і умов праці на підконтрольних об'єктах. За результатами цих перевірок та звіту приймаються відповідні рішення. Кожен припис державного інспектора повинен бути перевірений та завізований начальником інспекції.

Перевірка роботи державної інспекції проводиться посадовими особами територіального управління чи Комітету, її наслідки оформлюються довідкою, котра розглядається на нараді в інспекції за участю перевіряючих. Стан наглядової діяльності за результатами перевірки може бути розглянутий на засіданні Ради територіального управління, в управлінні /відділі/ або на колегії Держнаглядохоронпраці України.

Результати розгляду матеріалів перевірки і запропоновані заходи щодо поліпшення роботи оформлюються протокольним рішенням, а в разі потреби – розпорядженням чи наказом відповідного органу Держнаглядохоронпраці України.

Перевірка роботи територіального управління та округу здійснюється фахівцями Комітету під керівництвом заступника голови Держнаглядохоронпраці України (начальника управління). Така перевірка, як правило, проводиться одночасно з усіх видів нагляду.

Результати перевірки роботи територіального управління, округу оформляються довідкою, доводяться до відома державного інспекторського складу територіального управління, округу та розглядаються на засіданні колегії Комітету.

Оцінка роботи державних інспекторів, начальників державних інспекцій, посадових осіб і керівників територіальних управлінь, округу, їх матеріальне і моральне стимулювання повною мірою залежать від особистого вкладу у справу поліпшення умов і безпеки праці на підконтрольних об'єктах, у регіоні, галузі (критерії оцінки визначаються ННДІОП та затверджуються Комітетом).

З метою забезпечення безперервності нагляду в державній інспекції повинен розроблятися графік заміни державного інспектора у разі його відсутності (хвороба, відпустка тощо). При цьому інспектор, що заміщає відсутнього, повинен бути проінструктований та ознайомлений з переліком об'єктів, які він буде тимчасово контролювати, і внести відповідні зміни у свій графік перевірок.

З метою поширення досвіду й підвищення кваліфікації державного інспектора, а також удосконалення ефективності державного нагляду за охороною

праці рекомендується, за рішенням керівництва державної інспекції і територіального управління, переміщати державних інспекторів, що працюють за однаковою спеціалізацією, з однієї ділянки на іншу /з одних об'єктів на інші/ .

У разі змін в навантаженні державного інспектора (кількість та складність підконтрольних об'єктів, середньоспискова кількість працюючих) начальник державної інспекції, за погодженням з начальником територіального управління, може переміщувати інспекторів у межах інспекції. Такі переміщення державних інспекторів допускаються і в межах територіального управління.

4 НАВЧАННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПОСАДОВИХ ОСІБ ДЕРЖНАГЛЯДОХОРОНПРАЦІ УКРАЇНИ

4.1. Перед початком роботи посадових осіб Держнаглядохоронпраці України та через кожні три роки роботи вони проходять навчання та підвищення кваліфікації у Головному навчально–методичному центрі Держнаглядохоронпраці України.

4.2. Державний інспектор після закінчення навчання в Головному навчально-методичному центрі Держнаглядохоронпраці України проходить у державній інспекції стажування протягом одного місяця під керівництвом досвідченого державного інспектора.

4.3. В територіальних управліннях щоквартально організуються цільові семінари по організації державного нагляду в різних галузях економіки:

- з порядку розслідування нещасних випадків;
- ведення справ про притягнення винних у порушенні нормативних актів з охорони праці до адміністративної відповідальності;
- призупинки робіт, експлуатації устаткування, об'єктів тощо;
- проведення аналізу виробничого травматизму;
- формування графіків перевірки;
- планування роботи;
- складання звітів та ведення інших справ.

4.4. В державних інспекціях один раз у місяць проводяться заняття по вивченню нормативно-технічної та законодавчої бази за узгодженням з відділами організації державного нагляду територіальних управлінь.

4.5. Начальник (заступник начальника) державної інспекції кожного тижня проводить нараду інспекторів з аналізом виконаної роботи, корегуванням плану роботи, розглядом накопичених питань та пропозицій.

до Методичних рекомендацій щодо
організації планування, обліку та контролю
роботи органів Держнаглядохоронпраці

Кількість пропонуємих перевірок на одного державного інспектора

№ з,п	Органи державного нагляду (види нагляду)	Підприємства видів економічної діяльності (об'єкти підприємств видів нагляду)	Кількість перевірок за місяць	
			цільові	оперативні
1	2	3	4	5
1	Департамент організації державного гірничого нагляду та за охороною надр	Вугільна промисловість	1	14
2		Гірничорудна і нерудна промисловість	1	12
3		Нерудна промисловість	1	10
4	Управління організації державного нагляду в металургії, енергетиці, будівництві та котлонагляду	Металургійна промисловість	1	9
5		Будівництво та пром-ть будматеріалів	3	8
6		Енергетика	3	8
7		*ЖКГ	2	8
8	Управління організації державного нагляду у нафтогазовому та хімічному комп-лексах	Хімічна, нафтохімічна,переробна промисловість	2	9
9		Нафтогазовидобувна промисловість	2	10
10		Газова промисловість	1	11
11		*ЖКГ	2	8
12	Відділ організації державного нагляду в машинобудуванні на транспорті та зв'язку	Машинобудування	2	10
13		Залізничний транспорт	2	9
14		Водний транспорт (морський, річковий)	2	8
15		Автомобільний, міський, авіаційний та інший транспорт	2	8
16		Пошта, зв'язок	3	9
17		*ЖКГ	2	8
18		Сільське господарство	2	7
19		Лісове господарство	2	7
20		Рибне господарство	2	7
21		Водне господарство		
22		Харчова промисловість та перероблення с/г продуктів	2	7
23		Текстильна промисловість та пошиття одягу	2	7
24		Виробництво шкіри та шкіряного взуття	2	7
25		Виробництво деревини та виробів з деревини	2	7
26		Видавнича справа	2	7
27		Соціально-культурна сфера	2	12
28		Охорона надр	1	7
29		Котлонагляд і підйомні споруди	2	10

Додаток Г6

до Методичних рекомендацій щодо організації планування, обліку та контролю роботи органів Держнаглядохоронпраці

ПОКАЗНИКИ НАГЛЯДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

№з/п	Назва показників
1	2
1	Кількість підконтрольних підприємств, (адмін.одиниць)
2	у тому числі по формах власності: державних
3	колективних
4	приватних
5	Середньоспискова чисельність працівників, зайнятих на підконтрольних підприємствах, всього
6	у тому числі по формах власності: державних
7	колективних
8	приватних
9	Чисельність працівників по статі і віку на підконтрольних підприємствах: чоловіків
10	жінок
11	підлітків
12	дітей
13	Чисельність посадових осіб, які здійснюють державний нагляд: за штатом
14	фактично
15	Загальна чисельність державних інспекторів: за штатом
16	фактично
17	з них жінок, фактично
18	Проведено перевірок: комплексних
19	цільових
20	оперативних
21	у тому числі в нічний час
22	Кількість підприємств, на яких проводились перевірки, всього
23	у тому числі по формах власності: державних
24	колективних
25	приватних
26	Чисельність працівників, зайнятих на перевірених підприємствах
27	Кількість відпрацьованих інспекторами людино-днів, всього
28	з них витрачено: на перевірки
29	витрачено на розслідування нещасних випадків
30	витрачено на викладацьку роботу, годин
31	Виявлено порушень нормативних актів про охорону праці, всього
32	Усунено порушень нормативних актів про охорону праці
33	Кількість призупинених робіт і об'єктів, всього
34	Кількість штрафів, накладених на підприємства за порушення нормативних актів про охорону праці
35	Сума штрафів, тис. грн.
36	Сума стягнутих штрафів, тис. грн.

№з/п	Назва показників
1	2
37	Кількість штрафів, накладених на працівників, всього
38	з них на керівників підприємств
39	Сума штрафів на працівників, тис. грн.
40	Стягнуто штрафів з працівників, всього
41	Сума стягнутих штрафів з працівників, тис. грн.
42	Направлено матеріалів слідчим органам за порушення законодавства про охорону праці (без урахування нещасних випадків), чол.
43	Відмовлено в порушенні кримінальної справи, чол.
44	Заслухано керівників підконтрольних підприємств, всього
45	у тому числі на раді теруправління
46	Кількість виявлених прихованих нещасних випадків
47	Сума штрафів за приховані нещасні випадки, тис. грн
48	Перевірена робота: інспекцій
49	інспекторів
50	Кількість видів робіт підвищеної небезпеки**, встановлених на підставі аналізу травматизму та перевірок

до Методичних рекомендацій щодо
організації планування, обліку та контролю
роботи органів Держнаглядохоронпраці

ПРИМІРНИЙ ПЕРЕЛІК

питань, які підлягають вивченню під час перевірки роботи державного інспектора, державної інспекції, територіального управління або його відділів

1. Загальні питання

1.1. Якість складання планів роботи, внесення в плани змін і доповнень, виходячи з результатів аналізу травматизму та аварій на підконтрольних підприємствах (об'єктах). Виконання планів, відповідальність та звітність за своєчасне виконання планів.

1.2. Виконання рішень держінспекції, територіального управління й Комітету (установлений порядок, призначення відповідальних осіб за виконання та контроль, звітність про виконання).

1.3. Здійснення нагляду за будівництвом і реконструкцією підприємств та об'єктів, приймання їх в експлуатацію.

1.4. Відповідність на підконтрольних підприємствах порядку розслідування виробничих травм та аварій чинному Положенню, якість матеріалів розслідування. Контроль виконання запропонованих комісіями з розслідування заходів щодо недопущення нещасних випадків та аварій.

1.5. Роботи щодо усунення недоліків у здійсненні нагляду на підконтрольних підприємствах, що були виявлені під час попередньої перевірки.

1.6. Ставлення вимог до власників /керівників/ підприємств щодо удосконалення системи управління охороною праці.

1.7. Контроль за реалізацією на підконтрольних підприємствах заходів щодо поліпшення безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, які передбачені спеціальними програмами, колективними договорами і т.ін., а також за функціонуванням системи навчання працівників і перевірки їх знань з питань охорони праці, проведенням медоглядів.

1.8. Контроль роботи служб охорони праці підконтрольних підприємств та організацій, надання практичної допомоги цим службам.

1.9. Виконання планів проведення перевірок підконтрольних підприємств, об'єктів (цільових й комплексних), якість приписів за їх результатами, контроль за виконанням приписів.

1.10. Робота щодо встановлення за клопотанням власників підприємств строку виключного порядку застосування відповідного нормативу з охорони праці з визначенням терміну та умов тимчасового припинення його чинності. Організація контролю за виконанням таких умов і своєчасним усуненням по-

рушень вимог з охорони праці.

1.11. Вивчення, узагальнення і поширення позитивного досвіду роботи державних інспекцій, а також колективів підприємств із питань охорони праці.

1.12. Аналіз стану охорони праці, виробничого травматизму та аварійності на підконтрольних підприємствах.

1.13. Інформування трудових колективів, органів місцевої державної влади й прокуратури про стан справ з охорони праці на об'єктах.

1.14. Повнота й своєчасність використання у наглядовій роботі прав, що надані посадовим особам /державним інспекторам/ системи Держнаглядохоронпраці. Контроль за сплатою штрафів працівниками, реалізацією подань щодо притягнення до відповідальності посадових осіб за порушення законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці.

1.15. Наявність і порядок ведення облікової і звітної документації, що встановлена відповідно до вимог територіального управління й Комітету.

2. Додаткові питання щодо перевірки роботи державного інспектора

2.1. Участь у проведенні організаційних заходів щодо зміцнення технологічної дисципліни на підконтрольних підприємствах, надання допомоги службам охорони праці, а також у перевірці їх роботи. Використання у роботі засобів масової інформації.

2.2. Якість перевірок об'єктів і приписів. Контроль за виконанням приписів.

2.3. Дотримання установлених нормативів перевірок підконтрольних об'єктів, у тому числі в нічні зміни, вихідні дні.

2.4. Додержання установленого порядку заборони робіт та їх відновлення.

2.5. Наявність актів розслідування нещасних випадків за формою Н-І.

2.6. Здійснення контролю за виконанням плану заходів щодо створення здорових і безпечних умов праці, що розроблені за результатами комплексної перевірки підприємства.

2.7. Виконання технічних і організаційних завдань щодо охорони праці на підконтрольних об'єктах, що доручалися державному інспектору під час попередньої перевірки його роботи.

3. Додаткові питання щодо перевірки роботи державної інспекції /відділу/ територіального управління

3.1. Укомплектованість штату державних інспекторів, робота щодо підвищення їх кваліфікації.

3.2. Дотримання установленого порядку відновлення заборонених робіт.

3.3. Заслуховування в інспекції керівників підприємств із питань створення здорових і безпечних умов праці, а також виконання інспекторських приписів щодо усунення недоліків у цій роботі.

3.4. Проведення перевірок роботи державних інспекторів, оформлення результатів таких перевірок та їх розгляд в інспекції.

3.5. Виконання робіт, які заплановані територіальним управлінням і стосуються інспекції.

3.6. Проведення технічного й правового навчання державних інспекторів і організація показових перевірок об'єктів.

3.7. Дотримання встановленого порядку прийому громадян з особистих питань щодо розгляду їх пропозицій, заяв і скарг.

3.8. Ведення діловодства.

3.9. Експлуатація й використання за призначенням службового транспорту, витрачання коштів на службові відрядження.

4. Додаткові питання щодо перевірки роботи територіального управління

4.1. Укомплектованість штату інспекторських кадрів, робота щодо підвищення їх кваліфікації. Наявність затвердженого резерву на заміщення вакантних посад.

4.2. Керівництво держінспекціями. Дотримання встановленої періодичності перевірки їх роботи. Розгляд результатів таких перевірок, виконання рішень, що приймаються.

Методи роботи апарату територіального управління щодо надання практичної допомоги інспекціям.

4.3. Робота Ради територіального управління (періодичність засідань, планування робіт, прийняття рішень і контроль за їх виконанням і т.і.).

4.4. Організація заслуховування на засіданнях Ради заступників начальника управління, керівників його структурних підрозділів і державних інспекторів щодо здійснення заходів, які спрямовані на удосконалення наглядової роботи.

4.5. Організація перевірки роботи з питань охорони праці на підконтрольних підприємствах, установах та організаціях. Заслуховування звітів з цих питань їх керівників та посадових осіб.

4.6. Контроль за впровадженням наукових розробок, нової техніки та передової технології. Заслуховування звітів із цих питань керівників та провідних фахівців науково-дослідних і проектно-конструкторських організацій.

4.7. Розгляд роботи експертно-технічних центрів по проведенню діагностики устаткування, експертизи проектів, сертифікації виробів, робіт і послуг, навчанню та атестації фахівців тощо.

4.8. Видача дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та експлуатацію об'єктів, машин та механізмів підвищеної небезпеки.

4.9. Ведення діловодства. Порядок розгляду пропозицій, заяв і скарг громадян. Організація прийому громадян з особистих питань.

4.10. Експлуатація й використання за призначенням службових і спеціальних автомобілів.

ІНСТРУКЦІЯ
про порядок зупинки експлуатації об'єктів при наявності
порушень нормативних актів про охорону праці

*(Затверджено наказом Державного комітету України по нагляду
за охороною праці від 30 грудня 1994 року N 133)*

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Дана Інструкція встановлює єдиний порядок передбаченої ст. 45 Закону України "Про охорону праці" зупинки експлуатації підприємств, окремих виробництв, цехів, дільниць, робочих місць і устаткування (далі - об'єктів) до усунення порушення вимог щодо охорони праці, які створюють загрозу життю або здоров'ю працюючих.

Дія Інструкції поширюється на всі підприємства, установи і організації незалежно від форм власності та видів їх діяльності.

Інструкція обов'язкова для виконання посадовими особами (державними інспекторами) органів Держнаглядохоронпраці України.

1. ПОРЯДОК ЗУПИНКИ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ

2.1. В разі прийняття посадовими особами (державними інспекторами) Держнаглядохоронпраці відповідно до Закону "Про охорону праці" і Положення про Державний комітет України по нагляду за охороною праці рішення про зупинку експлуатації об'єктів, які створюють загрозу життю або здоров'ю працюючих, повинно застосовуватися пломбування виробничих об'єктів.

2.2. Пломби накладаються:

в разі зупинки експлуатації підприємств, окремих виробництв, цехів, дільниць, робочих місць і технологічних процесів, які створюють загрозу життю або здоров'ю працюючих - на основні машини і агрегати, без включення в роботу яких неможлива в цілому експлуатація об'єкта, робота якого забороняється;

в разі зупинки роботи машин, механізмів, устаткування, які експлуатуються з порушенням вимог нормативних актів про охорону праці - безпосередньо на це обладнання.

Залежно від конкретної ситуації пломби можуть накладатися й на інші конструктивні елементи будівель і споруд (двері, люки, лази), пускову апаратуру, органи управління устаткуванням тощо.

2.3. Для пломбування використовуються стандартні свинцеві або поліетиленові пломби з камерою або з двома паралельними отворами та металевий дріт.

За своєю конструкцією пломба повинна не допускати її зняття без руйнування цілісності, чим запобігається самовільне відновлення зупинених робіт.

2.4. Накладання свинцевих і поліетиленових пломб повинно проводитись у порядку згідно з додатком.

2.5. Пломби затискуються пломбінатором таким чином, щоб з обох її сторін залишився чіткий і ясний відбиток, а дротину неможливо було витягти з пломби. Після затискування пломба повинна бути пильно оглянута і в разі виявлення дефектів (неясність ознаків, зріз ознаків тощо) замінена іншою.

2.6. Пломби, що накладаються, після затискування пломбінаторами повинні мати наступні ознаки:

з одного боку - літери ДІОП (Державна інспекція охорони праці);

з другого боку - коди державної інспекції охорони праці, що визначаються в установленому Держнагляддохоронпраці порядку, та інспектора, що визначаються начальником інспекції.

2.7. У приписі в пункті, де вказуються відомості про заборону експлуатації підприємства, окремих виробництв, цехів, ділень, робочих місць і устаткування, вказується їх назва, дата, час та місце накладання пломби, а також посада і прізвище особи, під відповідальність якої здана на збереження пломба.

2.8. Накладання пломби повинно здійснюватися таким чином, щоб забезпечувалась безпека особи, яка її накладає, а машини, механізми і устаткування, що підлягають пломбуванню, не створювали аварійних ситуацій з причини їх зупинки.

2.9. Зняття пломби без дозволу посадових осіб органів Держнагляддохоронпраці вважається порушенням вимог законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці і тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством.

2.10. Територіальне управління видає пломбінатори державним інспекціям охорони праці з врахуванням чисельності державних інспекторів.

2.11. Начальник державної інспекції охорони праці видає пломбінатори державним інспекторам під розписку. В разі звільнення інспектора з роботи пломбінатор повертається в державну інспекцію.

2.12. Посадові особи (державні інспектори) територіальних управлінь і державних інспекцій охорони праці повинні утримувати пломбінатори в місцях, які забезпечують їх надійне зберігання.

ВИТЯГ З КОДЕКСУ УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Кодекс введено в дію з 1 червня 1985 року

Постановою Верховної Ради Української РСР

від 7 грудня 1984 року N 8074-X

ГЛАВА 3

АДМІНІСТРАТИВНЕ СТЯГНЕННЯ

Стаття 23. Мета адміністративного стягнення

Адміністративне стягнення є мірою відповідальності і застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами.

Стаття 24. Види адміністративних стягнень

За вчинення адміністративних правопорушень можуть застосовуватись такі адміністративні стягнення:

- 1) попередження;
- 2) штраф;
- 3) оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення;
- 4) конфіскація: предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення;
- 5) позбавлення спеціального права, наданого даному громадянинуві (права керування транспортними засобами, права полювання);
- 5¹) громадські роботи;
- 6) виправні роботи;
- 7) адміністративний арешт.

Законами України може бути встановлено й інші, крім зазначених у цій статті, види адміністративних стягнень.

Законами України може бути передбачено адміністративне видворення за межі України іноземців і осіб без громадянства за вчинення адміністративних правопорушень, які грубо порушують правопорядок.

Стаття 27. Штраф

Штраф є грошовим стягненням, що накладається на громадян і посадових осіб за адміністративні правопорушення у випадках і розмірі, встановлених цим Кодексом та іншими законами України.

ГЛАВА 5

АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ПРАЦІ І ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Стаття 41. Порушення вимог законодавства про охорону праці

Порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці - тягне за собою накладення штрафу на працівників від двох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності та громадян - суб'єктів підприємницької діяльності - від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Глава 8

АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В ПРОМИСЛОВостІ, БУДІВНИЦТВІ ТА У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ

Стаття 93. Порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів з безпечного ведення робіт у галузях промисловості

Порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів з безпечного ведення робіт у галузях промисловості та на об'єктах, підконтрольних органам спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці, - тягне за собою накладення штрафу на працівників від двох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, громадян - власників підприємств чи уповноважених ними осіб - від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 94. Порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів про зберігання, використання та облік вибухових матеріалів у галузях промисловості

Порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів про зберігання, використання та облік вибухових матеріалів у галузях промисловості та на об'єктах, підконтрольних органам спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці, - тягне за собою накладення штрафу на працівників від двох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, громадян - власників підприємств чи уповноважених ними осіб - від десяти до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 95. Порушення правил і норм ядерної та радіаційної безпеки

Порушення посадовими особами підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності правил і норм ядерної та радіаційної безпеки - тягне за собою накладення штрафу від десяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, - тягнуть за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 188⁴. **Невиконання законних вимог органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці**

Невиконання законних вимог посадових осіб органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці щодо усунення порушень законодавства про охорону праці або створення перешкод для діяльності цих органів - тягне за собою накладення штрафу на працівників від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від восьми до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Розділ III

ОРГАНИ, УПОВНОВАЖЕНІ РОЗГЛЯДАТИ СПРАВИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Глава 16

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 213. Органи (посадові особи), уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення

Справи про адміністративні правопорушення розглядаються:

- 1) адміністративними комісіями при виконавчих комітетах сільських, селищних, міських рад;
- 2) виконавчими комітетами сільських, селищних, міських рад;
- 3) районними, районними у місті, міськими чи міськрайонними судами (суддями);
- 4) органами внутрішніх справ, органами державних інспекцій та іншими органами (посадовими особами), уповноваженими на те цим Кодексом.

Стаття 217. Повноваження посадових осіб, які розглядають справи про адміністративні правопорушення

Посадові особи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення, можуть накладати адміністративні стягнення, передбачені цим Кодексом, у межах наданих їм повноважень і лише під час виконання службових обов'язків. Перелік посадових осіб, які від імені органів, згаданих у пункті 4 статті 213 цього Кодексу, розглядають справи про адміністративні правопорушення, встановлюється законами України.

Глава 17

ПІДВІДОМЧІСТЬ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Стаття 231. Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці

Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці розглядають справи: про порушення законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці, щодо безпечного ведення

робіт, зберігання, використання та обліку вибухових матеріалів у галузях промисловості та на об'єктах, підконтрольних органам спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці, про порушення законодавства про надра, а також невиконання законних вимог органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці (частина друга статті 41).

Від імені органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право:

1) за порушення законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці, щодо безпечного ведення робіт у галузях промисловості та на об'єктах, підконтрольних органам спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці, а також невиконання законних вимог органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці:

державні інспектори - штраф до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

головні державні інспектори, начальники інспекцій спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці та їх заступники - штраф до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

начальники управлінь і відділів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці та їх заступники - штраф до дев'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

керівник спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці та його заступники - штраф до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) за порушення нормативних актів про зберігання, використання та облік вибухових матеріалів у галузях промисловості та на об'єктах, підконтрольних органам спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці, а також невиконання законних вимог органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці:

державні інспектори - штраф до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

головні державні інспектори, начальники інспекцій спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці та їх заступники - штраф до одинадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

начальники управлінь і відділів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці та їх заступники - штраф до дванадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

керівник спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці та його заступники - штраф до чотирнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 248. Розгляд справи про адміністративне правопорушення на засадах рівності громадян

Розгляд справи про адміністративне правопорушення здійснюється на засадах рівності перед законом і органом (посадовою особою), який розглядає справу, всіх громадян незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мови та інших обставин.

Стаття 249. Відкритий розгляд справи про адміністративне правопорушення

Справа про адміністративне правопорушення розглядається відкрито, крім випадків, коли це суперечить інтересам охорони державної таємниці.

З метою підвищення виховної і запобіжної ролі провадження в справах про адміністративні правопорушення такі справи можуть розглядатися безпосередньо в трудових колективах, за місцем навчання або проживання порушника.

Глава 19

ПРОТОКОЛ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Стаття 254. Складення протоколу про адміністративне правопорушення

Про вчинення адміністративного правопорушення складається протокол уповноваженими на те посадовою особою або представником громадської організації чи органу громадської самодіяльності.

Протокол про адміністративне правопорушення, у разі його оформлення, складається у двох екземплярах, один з яких під розписку вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності.

Стаття 256. Зміст протоколу про адміністративне правопорушення

У протоколі про адміністративне правопорушення зазначаються: дата і місце його складення, посада, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності (у разі її виявлення); місце, час вчинення і суть адміністративного правопорушення; нормативний акт, який передбачає відповідальність за дане правопорушення; прізвища, адреси свідків і потерпілих, якщо вони є; пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності; інші відомості, необхідні для вирішення справи. Якщо правопорушенням заподіяно матеріальну шкоду, про це також зазначається в протоколі.

Протокол підписується особою, яка його склала, і особою, яка притягається до адміністративної відповідальності; при наявності свідків і потерпілих протокол може бути підписано також і цими особами.

У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від підписання протоколу, в ньому робиться запис про це. Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право подати пояснення

і зауваження щодо змісту протоколу, які додаються до протоколу, а також викласти мотиви свого відмовлення від його підписання.

При складенні протоколу особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюються його права і обов'язки, передбачені статтею 268 цього Кодексу, про що робиться відмітка у протоколі.

Стаття 257. Надіслання протоколу

Протокол надсилається органів (посадовій особі), уповноваженому розглядати справу про адміністративне правопорушення.

Глава 21

ОСОБИ, ЯКІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У ПРОВАДЖЕННІ В СПРАВІ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Стаття 268. Права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності

Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право: знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання; при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження; оскаржити постанову по справі. Справа про адміністративне правопорушення розглядається в присутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. Під час відсутності цієї особи справу може бути розглянуто лише у випадках, коли є дані про своєчасне її сповіщення про місце і час розгляду справи і якщо від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи.

Глава 23

ПОСТАНОВА ПО СПРАВІ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Стаття 283. Зміст постанови по справі про адміністративне правопорушення

Розглянувши справу про адміністративне правопорушення, орган (посадова особа) виносить постанову по справі. Постанова виконавчого органу сільської, селищної, міської ради по справі про адміністративне правопорушення приймається у формі рішення.

Постанова повинна містити: найменування органу (посадової особи), який виніс постанову, дату розгляду справи; відомості про особу, щодо якої розглядається справа; опис обставин, установлених при розгляді справи; зазначення нормативного акта, який передбачає відповідальність за дане адміністративне правопорушення; прийняте по справі рішення.

Якщо при вирішенні питання про накладення стягнення за адміністративне правопорушення органами (посадовими особами), переліченими у пунктах 1 - 4 статті 213 цього Кодексу, одночасно вирішується питання про відшкодування винним майнової шкоди, то в постанові по справі зазначаються розмір шкоди, що підлягає стягненню, порядок і строк її відшкодування.

Постанова по справі повинна містити вирішення питання про вилучені речі і документи, а також вказівку про порядок і строк її оскарження.

Постанова колегіального органу приймається простою більшістю голосів членів колегіального органу, присутніх на засіданні.

Постанова по справі про адміністративне правопорушення підписується посадовою особою, яка розглянула справу, а постанова колегіального органу - головою на засіданні і секретарем цього органу.

У випадках, передбачених законодавством України, про захід стягнення робиться відповідний запис на протоколі про адміністративне правопорушення або постанова оформляється іншим установленим способом.

Глава 27

ПРОВАДЖЕННЯ ПО ВИКОНАННЮ ПОСТАНОВИ ПРО НАКЛАДЕННЯ ШТРАФУ

Стаття 307. Строки і порядок виконання постанови про накладення штрафу

Штраф має бути сплачений порушником не пізніше як через п'ятнадцять днів з дня вручення йому постанови про накладення штрафу, а в разі оскарження або опротестування такої постанови - не пізніше як через п'ятнадцять днів з дня повідомлення про залишення скарги або протесту без задоволення.

Штраф, накладений за вчинення адміністративного правопорушення, вноситься порушником в установу банку України.

Додаток Ж

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказом Міністерства України з питань надзвичайних
ситуацій та у справах захисту населення від
наслідків Чорнобильської катастрофи
від 6 лютого 2006 р. N 59

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
26 квітня 2006 р. за N 480/12354

ІНСТРУКЦІЯ

з організації роботи органів державного пожежного нагляду

(Витяг)

3.3. Планові та позапланові перевірки

3.3.6. Перелік об'єктів суб'єктів господарювання, нагляд за протипожежним станом яких здійснюється Держпожбезпеки, визначається та затверджується керівником цього органу.

Перелік об'єктів суб'єктів господарювання з високим та середнім ступенем прийнятної ризику, нагляд за протипожежним станом яких здійснюється те-

риторіальними та місцевими органами держпожнагляду, визначається та затверджується керівником територіального органу держпожнагляду.

Перелік об'єктів суб'єктів господарювання з незначним ступенем прийнятого ризику, нагляд за протипожежним станом яких здійснюється місцевим органом держпожнагляду, визначається та затверджується керівником цього органу.

Облік об'єктів суб'єктів господарювання та інших підконтрольних об'єктів, нагляд за протипожежним станом яких здійснюють місцеві органи держпожнагляду, а також проведених планових і позапланових перевірок здійснюється в Журналі обліку підконтрольних об'єктів (додаток Ж1).

3.3.10. На підставі наказу оформляється посвідчення на проведення планової чи позапланової перевірки (далі - посвідчення) (додаток Ж2), яке підписується керівником або заступником керівника відповідного органу держпожнагляду (із зазначенням прізвища, ім'я та по батькові), засвідчується печаткою та реєструється у спеціальному Журналі реєстрації посвідчень (додаток Ж3) даного органу.

3.3.15. На підставі акта, складеного за результатами планової перевірки, під час якої виявлено порушення протипожежних вимог, протягом п'яти робочих днів після її завершення складається припис на усунення порушень вимог пожежної безпеки (додаток Ж4), в якому також відображаються заходи щодо усунення недоліків у діяльності адміністрації щодо забезпечення пожежної безпеки об'єктів, що перевіряються. Запропоновані приписами заходи повинні обґрунтовуватись вимогами нормативно-правових актів з питань пожежної безпеки та обговорюватись з керівниками об'єктів або уповноваженими ними особами із установами термінів їх виконання, які до 1 січня 2011 року мають становити 30 діб.

3.3.16. У разі письмового звернення керівника об'єкта посадова особа органу держпожнагляду проводить оцінку (експертизу) протипожежного стану підприємства, об'єкта, приміщення в порядку, передбаченому постановою Кабінету Міністрів України від 31 травня 2006 року № 774 "Про затвердження тарифів на проведення органом державного пожежного нагляду оцінки (експертизи) протипожежного стану підприємства, об'єкта, приміщення та проектно-кошторисної документації, затвердження якої не потребує висновку комплексної державної експертизи". За результатами оцінки (експертизи) складається експертний висновок протипожежного стану об'єкта (додаток Ж5). У такому разі відповідний наказ та посвідчення на право перевірки не оформлюються.

3.3.17. На всі об'єкти суб'єктів господарювання або інших підконтрольних об'єктів заводиться окрема наглядова справа, у якій зберігаються документи і матеріали листування з питань пожежної безпеки, у тому числі матеріали перевірок та експертиз протипожежного стану орендованих будівель та приміщень, а також копії дозволів на їх оренду та інші документи, що характеризують стан протипожежного захисту об'єкта згідно з Вимогами до змісту наглядової справи, її ведення та зберігання (додаток Ж6) та Загальними відомостями про об'єкти, які повинні бути відображені в наглядовій справі (додаток Ж7).

3.4. Нормативно-технічна робота

3.4.1. Нормативно-технічна робота здійснюється посадовими особами урядового та територіальних органів держпожнадзора, а також підготовленими фахівцями місцевих органів держпожнадзора. Облік цієї роботи ведеться у журналах обліку новобудов (додаток Ж6), обліку розглянутих проектів (додаток Ж7), обліку експертиз проектів (додаток Ж8), обліку роботи в архітектурно-технічних радах (додаток Ж9), обліку та перевірки проектних організацій (додаток Ж10).

3.4.3. Розгляд та державна експертиза проектної документації.

3.4.3.4. За результатами державної експертизи проектної документації оформляється експертний висновок, який підписується начальником (заступником начальника) органу держпожнадзора та безпосереднім виконавцем експертизи та засвідчується печаткою органу держпожнадзора (додатки Ж11 та Ж12).

3.4.7.8. У наглядовій справі на новобудову повинні зберігатися:

контрольний лист (додаток Ж13);

копія акта комісії із наміченої земельної ділянки (траси) під будівництво;
технічні умови;

копії експертних висновків;

матеріали перевірок (за умови їх проведення);

листування з питань протипожежного захисту об'єкта будівництва.

3.9. Масово-роз'яснювальна робота з питань профілактики пожеж

3.9.3. Облік масово-роз'яснювальної роботи ведеться у спеціальному журналі обліку масово-роз'яснювальної роботи з питань пожежної безпеки через засоби масової інформації (додаток Ж14).

3.13. Організація та здійснення державного пожежного нагляду на об'єктах, що охороняються підрозділами Державної пожежної охорони на підставі договорів

3.13.10. На договірному об'єкті розробляються маршрутні картки, в яких указується перелік цехів, майстерень, складів, установок та інших приміщень і споруд, що підлягають огляду, найменування і характеристика вогненебезпечних діляниць, цехів, складів, лабораторій та інших споруд, час прибуття до того чи іншого приміщення (об'єкта), а також обов'язки інженерно-інспекторського складу.

Періодичність перевірок маршрутами встановлюється керівником місцевого органу держпожнадзора за погодженням із адміністрацією об'єкта.

Результати перевірки протипожежного стану об'єкта записуються в Журналі спостереження за протипожежним станом об'єкта (додаток Ж17), про виявлені недоліки інженерно-інспекторський склад письмово доповідає керівнику місцевого органу держпожнадзора.

ЖУРНАЛ
обліку підконтрольних об'єктів

I. Характеристика району /міста, селища міського типу/

1. Площа / га/ _____ кількість населення _____
2. Кількість населених пунктів _____
3. Кількість об'єктів, у т. ч. з високим ступенем прийнятного ризику, з середнім ступенем прийнятного ризику, з незначним ступенем прийнятного ризику
4. Кількість потенційно небезпечних об'єктів _____, у тому числі підвищеної небезпеки _____
5. Кількість будинків підвищеної поверховості _____

II. Перелік об'єктів

N з/п	Найменування об'єкта, місцезнаходження	Відомча належ- ність	Дати планових та позапланових переві- рок				
			4	5	6	7	8
1	2	3	4	5	6	7	8

Дільниця N _____ Державний інспектор _____

Об'єкти з високим ступенем прийнятного ризику, з середнім ступенем прийнятного ризику, з незначним ступенем прийнятного ризику

1. У графах 5 і далі планові перевірки позначаються літерою "П", позапланові перевірки - літерами "Пз".

Примітки:

2. Планові перевірки відмічаються у чисельнику із зазначенням місяця їх проведення, у знаменнику відмічаються здійснені позапланові перевірки та дата їх проведення.

**III. Об'єкти, що обладнані засобами пожежної автоматики /
за ділянцями інспекторів**

N з/п	Найменування об'єкта, його місце-знаходження, приналежність	Тип установки пожежної автоматики, кількість напрямлень шлейфів	Рік уведення в експлуатацію, капремонту	Найменування організації, яка здійснює технічне обслуговування	Відмітка про перевірку установки пожеж. автоматики, про спрацювання, дата, тех. стан системи
1	2	3	4	5	6

Примітка. У наглядних справах на кожен об'єкт повинні зберігатися копії актів приймання в експлуатацію систем пожежної автоматики /у тому числі після капітального ремонту/.

(додаток 1 із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 18.02.2008 р. N 128)

Додаток Ж2
До Інструкції з організації
роботи органів державного
пожежного нагляду

Найменування відповідного органу держпожнагляду

ПОСВІДЧЕННЯ

"__" _____ 200_ року N _____

Видане на проведення _____ перевірки _____
(вказується тип перевірки) (найменування суб'єкта

_____ господарської діяльності або прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи - підприємця)
розташованого _____

(місцезнаходження суб'єкта господарювання та/або

його відокремленого підрозділу або фізичної особи - підприємця)

Відповідно до Законів України "Про пожежну безпеку", "Про основні засади

державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності", Положення про Державну пожежну охорону, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 1994 року N 508, Порядку розподілу суб'єктів господарювання за ступенем ризику їх господарської діяльності для безпеки життя і здоров'я населення, навколишнього природного середовища щодо пожежної безпеки, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2007 року N 1324, та наказу

від "___" _____ 200_ року N ____, з метою _____
(назва територіального або місцевого органу держпожнадзора)
(вказується предмет перевірки - здійснення держпожнадзора за дотриманням

правил пожежної безпеки, перевірка виконання приписів, постанов, розпоряджень посадових осіб органів держпожнадзора, надходження заяви тощо)

доручається _____
(посада, звання, прізвище та ініціали працівників, які здійснюють перевірку)

у термін з "___" _____ по "___" _____ 200_ року провести перевірку протипожежного стану будівель, споруд, приміщень тощо.

Попередня планова (позапланова) перевірка (потрібне підкреслити) проводилася в період з " " _____ 200_ року по " " _____ 200_ року.

_____ (посада відповідного керівника

_____ органу держпожнадзора)

_____ (підпис)

_____ (П. І. Б.)

М. П. " " _____ 200_ року

(Інструкцію доповнено новим додатком Ж2 згідно з наказом Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 18.02.2008 р. N 128)

Додаток Ж3
до Інструкції з організації роботи
органів державного пожежного на-
гляду

ЖУРНАЛ
реєстрації посвідчень на перевірку

N з/п	Тип перевірки (планова, позапланова)	Назва суб'єкта господарювання або іншого об'єкта, місцезнаходження	Номер та дата наказу	Предмет перевірки	Прізвище та ініціали особи, якій доручено перевірку	Термін перевірки
1	2	3	4	5	6	7

(Інструкцію доповнено новим додатком Ж3 згідно з наказом Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 18.02.2008 р. N 128, у зв'язку з цим додатки 2 - 15 уважати відповідно додатками Ж4 - Ж17)

Додаток Ж4
до Інструкції з організації роботи
органів державного пожежного
нагляду

МНС України
ДЕРЖАВНИЙ ПОЖЕЖНИЙ НАГЛЯД
ПРИПИС
на усунення порушень вимог пожежної безпеки

Кому: _____
/указати посаду, прізвище та ініціали керівника (власника) підприємства, установи,
_____ організації (уповноваженої особи) або будинку, відповідального квартиронаймача/
"___" _____ 200_ р. проведено планову (позапланову) перевірку _____
/потрібне підкреслити/
_____ /указати, що обстежувалось, місцезнаходження об'єкта, посаду та прізвище
_____ працівника державного пожежного нагляду, який проводив перевірку/
разом з _____
_____ /указати посади та прізвища осіб, які брали участь у перевірці/
_____

З метою усунення недоліків, які виявлені під час перевірки встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, відповідно до Закону України "Про пожежну безпеку", Положення про Державну пожежну охорону, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 1994 року N 508 (із змінами), пропонується вжити такі заходи:

N з/п	Найменування заходу (посилання на нормативний акт)	Термін виконання	Відмітка про виконання
1	2	3	4

Вжиті заходи

Дата	Адміністративне стягнення	Запобіжні заходи	
		призупинення експлуатації приміщення, агрегатів, діляниць електромереж тощо	призупинення експлуатації об'єкта, відміна дозволу на початок роботи
1	2	3	4

При незгоді із запропонованими заходами чи термінами їх виконання припис у 10-денний термін з дня його вручення може бути оскаржено, вищестоящому органу чи посадові особи державного пожежного нагляду

_____ /посада, прізвище працівника
_____ /підпис/
_____ державного пожежного нагляду/
_____ " __ " _____ 200_ р.

Припис для виконання отримав

_____ /посада, прізвище/
_____ /підпис/
_____ " __ " _____ 200_ р.

Результати перевірок:

Дата перевірки	Номери невиконаних пунктів	Хто проводив перевірку		Хто ознайомлений		Ужиті заходи реагування
		посада, прізвище	підпис	посада, прізвище	підпис	
1	2	3	4	5	6	7

**ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК
проти пожежного стану об'єкта**

Додаток Ж5
до Інструкції з організації роботи
органів державного пожежного на-
гляду

Керівнику (власнику) об'єкта

Мною, _____,

" _____ " _____ 200_ р. проведена експертиза проти пожежного стану

(посадова особа органу держпожнадзора)
(найменування та місцезнаходження об'єкта)

(прізвище, ім'я та по батькові керівника (власника) об'єкта)

Характеристика об'єкта _____
(будівля, розмір, поверховість, ступінь

вогнетривкості, шляхи евакуації, водопостачання, електрообладнання, опалення,

системи виявлення та гасіння пожеж тощо)

Проведеною експертизою проти пожежного стану виявлені порушення вимог проти пожежних
норм _____ та _____ правил

(вказати перелік порушень, виявлених під час експертизи, з посиланням на вимоги

нормативних актів)

Начальник органу держпожнадзора

М. П.

_____
(підпис)

Експертизу провів

_____
(підпис)

ВИМОГИ

до змісту наглядової справи, її ведення та зберігання

1. У наглядовій справі зберігаються:
  - 1.1. Загальні відомості про об'єкт.
  - 1.2. Приписи державного пожежного нагляду за результатами планових та позапланових перевірок.
  - 1.3. Довідки за результатами перевірок діяльності адміністрації.
  - 1.4. Постанови про застосування запобіжних заходів.
  - 1.5. Подання в органи влади й управління, до вищестоящих організацій та керівництву підприємства з питань забезпечення пожежної безпеки.
  - 1.6. Копії експертних висновків за проектами будівництва нових та реконструкції існуючих будівель.
  - 1.7. Копії експертних висновків протипожежного стану об'єкта.
  - 1.8. Копії актів приймання в експлуатацію систем протипожежної автоматики /у тому числі після капітального ремонту/.
  - 1.9. Накази й розпорядження керівництва об'єкта з питань забезпечення пожежної безпеки.
  - 1.10. Матеріали про роботу з громадськими протипожежними формуваннями.
  - 1.11. Інші матеріали, що стосуються забезпечення пожежної безпеки об'єкта.
2. Кожній наглядовій справі присвоюється номер, який відповідає номеру Журналу обліку підконтрольних об'єктів.
3. На обкладинці справи вказується її номер, назва об'єкта, його місцезнаходження, відомча приналежність, номер ділянки, ступінь прийнятного ризику їх господарської діяльності для безпеки життя і здоров'я населення, навколишнього природного середовища щодо пожежної безпеки.
4. Наглядові справи повинні постійно зберігатись у місці, визначеному керівником місцевого органу держпожнадзора.
5. При штатних змінах у складі органу держпожнадзора передача наглядних справ від одного інспектора до іншого оформлюється актом, який підписується обома інспекторами та затверджується керівником місцевого органу держпожнадзора.
6. У кінці року закріпленим інженерно-інспекторським складом здійснюється перевірка наявності наглядних справ, про що доповідається керівнику місцевого органу держпожнадзора.

(додаток Ж6 із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 18.02.2008 р. N 128)

до Інструкції з організації роботи
органів державного пожежного
нагляду

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ про об'єкти, які повинні бути відображені в наглядовій справі

1. Назва та місцезнаходження об'єкта _____
2. Відомча належність _____
3. Прізвище, ім'я та по батькові керівництва (телефон) _____
посадової особи, відповідальної за пожежну безпеку (телефон) _____
4. Поверховість _____
5. Ступінь вогнестійкості _____
6. Перелік розташованих будівель та споруд _____
7. Перелік орендарів _____
8. Категорія вибухопожежної небезпеки згідно з ОНТП-24-86 _____
9. Наявність потенційно небезпечних об'єктів, об'єктів підвищеної небезпеки (група) _____
10. Кількість осіб, що працюють на об'єкті _____, у тому числі:
  - 10.1. Посадових осіб _____, осіб, які пройшли навчання правилам пожежної безпеки _____;
  - 10.2. Осіб, задіяних на роботах з підвищеною небезпекою _____, осіб, які пройшли навчання правилам _____
11.

	позажна	безпеки	
11.	Наявність	телефонного	зв'язку
12. Ужиті заходи щодо усунення недоліків: притягнуто посадових осіб до адмінвідповідальності _____; призупинено: будівель _____; споруд _____; приміщень _____; дільниць _____ електромережі _____.
13. Наявність ДПД (ДПК) загальнооб'єктових, цехових (для об'єктів сільрад МПО):
  - 13.1. Кількість членів ДПД (ДПК), МПО _____ (застраховано _____);
  - 13.2. Кількість пожежних автомобілів _____, у тому числі несправних _____;
  - 13.3. Кількість пожежних мотопомп _____, у тому числі несправних _____.
14.

	загальнооб'єктових	цехових	
14.	Наявність	ПТК:	
15.

	протипожежного	водопостачання:	
15.1.	Пожежних гідрантів	водоймищ	з них відповідно

несправних _____;
 15.2. Необхідно побудувати пожежних гідрантів _____, водоймищ _____;

15.3. Внутрішніх пожежних кранів усього _____, з них несправних _____, не укомплектованих _____;

15.4. Кількість будівель, де необхідно влаштування протипожежного водопроводу _____.

16. Наявність дозволу на початок роботи:

N з/п	Назва об'єкта, будівлі, приміщення	Дата видачі дозволу	Термін дії дозволу

17. Відомості про пожежі та їх наслідки: кількість пожеж _____, загинуло людей _____, матеріальні збитки від пожеж _____.

**Відомості
 в розрізі окремо розміщеної будівлі, споруди, а в житлових будівлях - у розрізі під'їздів**

N з/п		Вимагається згідно з нормами та правилами пожежної безпеки	У наявності	Технічний стан	Наявність сертифіката
1		2	3	4	5
1	Автоматичне пожежогасіння: водяне пінне газове порошкове аерозольне				
2	Найменування приладу управління автоматичними установками пожежогасіння				
3	Наявність протипожежних дренчерних завіс				
4	Наявність установок пожежогасіння, які працюють в автономному				

	режимі				
1		2	3	4	5
5	Автоматична пожежна сигналізація: адресована неадресована				
6	Найменування приймально-контрольного приладу				
7	Виведення на пульт централізованого пожежного спостереження				
8	Наявність системи протидимного захисту				
9	Наявність внутрішнього протипожежного водопроводу*				
10	Наявність блискавкозахисту				
11	Вогнезахист конструкцій: дерев'яних конструкцій металевих конструкцій кабельних проходок (тунелів)				
12	Протипожежні перешкоди: стіни перегородки перекриття двері ворота люки завіси (екрани) клапани вікна				
13	Первинні засоби пожежогасіння (кількість, марка): вуглекислотні порошкові водяні водопінні пожежні щити				

* Необхідно враховувати вимоги пункту 4.5 СНиП 02.04.01-85 "Внутренний водопровод и канализация зданий".

Додаток Ж8
до Інструкції з організації роботи
органів державного пожежного на-
гляду

ЖУРНАЛ
обліку новобудов та видачі технічних умов

N з/п	Назва та належність новобудови	Місцезнаходження будівництва	Організація, яка веде будівництво	Назва проектної організації, яка зробила проект (генпідрядник)	Номер та дата видачі технічних умов	Сума сплати за рахунком за видачу технічних умов
1	2	3	4	5	6	7

Дата початку будівництва	Коли, де та ким розглянуто проект, номери справ та сторінок, де зберігається експертний висновок або припис	Посада, прізвище та ініціали закріпленого працівника держпожнадзора	Відмітки про перевірки новобудови	Дата здачі об'єкта в експлуатацію
8	9	10	11	12

(додаток Ж8 із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 18.02.2008 р. N 128)

Додаток Ж9
до Інструкції з організації роботи
органів державного пожежного на-
гляду

ЖУРНАЛ
обліку розглянутих проектів

N з/п	Найменування проекту	Проектна організація, що розробляла проєкт	Місцезнаходження будівництва	Прізвище та ініціали працівника держпожнагляду, який розглядав проєкт	N, дата висновку за проєктом. Справа, де зберігається	Примітка
1	2	3	4	5	6	7

Додаток Ж10
до Інструкції з організації роботи
органів державного пожежного на-
гляду

ЖУРНАЛ
обліку роботи в архітектурно-технічних радах

N з/п	Дата засідання	Які питання розглядались і хто був присутній від органу держпожнагляду	Унесені пропозиції, прийняті рішення	Примітка
1	2	3	4	5

Додаток Ж11
До Інструкції з організації
роботи органів державного
пожежного нагляду

**ЖУРНАЛ
обліку консультацій**

N з/п	Дата	Назва організації, посада та прізвище особи, яка консультувалась	Тема консультації	Прізвище особи, яка надавала консультацію
1	2	3	4	5

Додаток Ж12
до Інструкції з організації роботи
органів державного пожежного
нагляду

**ЖУРНАЛ
обліку та перевірки проектних організацій**

N з/п	Назва проектної організації, належність, місцезнаходження	Прізвище, ініціали і номери телефонів директора та головного інженера проектного інституту	Номери телефонів головних інженерів проекту та технічного відділу	Дати перевірок, номери справ та сторінок, де зберігаються матеріали перевірок				
1	2	3	5	6	7	8	9	10

Додаток Ж13
до Інструкції з організації роботи
органів державного пожежного на-
гляду

Назва органу держпожнагляду,
який проводив експертизу проектної документації

Керівнику замовника
Керівнику проектної організації

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК

_____
/найменування органу державного пожежного нагляду/

Проведеною експертизою правильності і повноти виконання протипожежних вимог
нормативно-правових актів у проектній документації на _____

_____
/назва об'єкта/

виявлені порушення вимог пожежної безпеки: _____

_____
перелік зауважень /пропозицій/ з обґрунтуванням

Згідно з Порядком затвердження інвестиційних програм і проектів будівництва та проведення їх державної експертизи, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2007 року N 1269, та Порядком проведення державної експертизи щодо пожежної безпеки проектів будівництва та іншої документації, затвердженим наказом МНС України від 23.11.2004 N 186 "Про проведення державної експертизи щодо пожежної безпеки проектів будівництва та іншої документації", зареєстрованим в Мін'юсті 30.11.2004 за N 1515/10114, для одержання позитивних результатів експертизи необхідно відкоригувати проектну документацію та подати на повторну експертизу в установленому порядку.

У разі незгоди з експертним висновком Вам надається право в місячний термін оскаржити його до вищестоящого органу державного пожежного нагляду чи суду, а також до органу, що затвердив нормативні акти з пожежної безпеки.

Начальник органу держпожнагляду

М. П.

_____
(підпис)

Особа, що проводила експертизу

_____
(підпис)

(додаток Ж14 із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 18.02.2008 р. N 128)

Додаток Ж14
до Інструкції з організації роботи
органів державного пожежного на-
гляду

Назва органу держпожнагляду,
який проводив експертизу проектної документації

Керівнику замовника
Керівнику проектної організації

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК

_____
/найменування органу державного пожежного нагляду/

Проведеною експертизою правильності і повноти виконання протипожежних вимог нормативно-
правових актів у проектній документації на _____
/назва об'єкта/

_____.
порушень вимог пожежної безпеки не виявлено.

Начальник органу державного
пожежного нагляду

М. П.

_____
(підпис)

Особа, що проводила експертизу

_____
(підпис)

Додаток Ж15
До Інструкції з організації
роботи органів державного
пожежного нагляду

КОНТРОЛЬНИЙ ЛИСТ

На _____
(місцезнаходження новобудови, її належність)

Будівництво ведеться за проектом _____
(індивідуальний чи типовий, номер шифру чи замовлення)

розробленому у _____ році _____
(назва та місцезнаходження проектної організації, яка розробила його)

Прив'язку здійснено _____
(назва та місцезнаходження проектної організації, яка виконувала проект прив'язки)

Будівництво веде _____
(назва та місцезнаходження генпідрядної будівельної організації)

Замовник _____
(назва та місцезнаходження організації, прізвище керівника)

Початок будівництва _____
(рік, місяць)

Закінчення будівництва _____
(рік, місяць)

Кошторис вартості новобудови _____
(сума)

Експертиза проекту проведена _____
(назва органу держпожнадзора,
номер та дата позитивного експертного висновку, ким підписаний)

Заходи, передбачені проектом

N з/п	Назва заходу	Номери аркушів проекту	Відмітка про виконання
1	2	3	4

Контрольний лист склав:

_____ (прізвище, ініціали)

_____ (підпис)

" " _____ р.

**Відмітка
про прийняття об'єкта в експлуатацію приймальною комісією.**

1. Дата підпису акта робочої комісії, ким підписаний _____

2. Дата підпису акта державної комісії, ким підписаний _____

3. Дата підпису акта технічної комісії, ким підписаний _____

4. Дата початку роботи _____

Додаток Ж16
до Інструкції з організації роботи
органів державного пожежного на-
гляду

ЖУРНАЛ
обліку масово-роз'яснювальної роботи з питань пожежної безпеки через засоби
масової інформації

N з/п	Хто підготу- вав матеріали	Назва ЗМІ, куди направлено мате- ріали	Тема матеріалу	Час або дата ви- ходу матеріалів у ЗМІ	Примітка
1	2	3	4	5	6

Додаток Ж17
до Інструкції з організації роботи
органів державного пожежного на-
гляду

ЖУРНАЛ
спостереження за протипожежним станом об'єкта

N з/п	Назва складу, лаборато- рії, приміщення	Дата і час огляду	Результати огляду	Прізвище та іні- ціали осіб, які проводили огляд	Підпис осіб, які проводили огляд
1	2	3	4	5	6

Додаток Ж18
до Інструкції з організації роботи
органів державного пожежного на-
гляду

Журнал
обліку тимчасових вогневих робіт

_____)
(назва об'єкта)

що охороняється

_____)
(назва підрозділу МНС)

№ з/п	Вид вогневих робіт	Місце проведення вогневих робіт	Час, дата початку вогневих робіт	Час, дата закінчення вогневих робіт	Посада, П. І. Б. особи, яка узгодила проведення вогневих робіт, підпис	Підпис керівника об'єктового підрозділу ДПО
1	2	3	4	5	6	7

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказом Державного комітету ядерного регулювання України
від 19 листопада 2003 р. N 141

**Порядок здійснення державного нагляду за додержанням вимог
ядерної та радіаційної безпеки при використанні ядерної енергії**

(Витяг)

Порядок здійснення державного нагляду за забезпеченням безпеки при використанні ядерної енергії (далі - Порядок) розроблений відповідно до законів України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку", "Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії", та з урахуванням Положення про Державний комітет ядерного регулювання України, затвердженого Указом Президента України від 6 березня 2001 року N 155/2001, норм і правил з ядерної та радіаційної безпеки у сфері використання ядерної енергії.

Порядок встановлює вимоги щодо організації і здійснення державного нагляду за забезпеченням ядерної та радіаційної безпеки ядерних установок, об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, уранових об'єктів, за станом фізичного захисту ядерних установок, ядерних матеріалів, відпрацьованого ядерного палива, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання при використанні ядерної енергії.

4 Впровадження напрямків державного нагляду**4.4 Організація і проведення інспекцій**

4.4.1 Інспекції є однією із самих ефективних форм державного нагляду за станом безпеки в сфері використання ядерної енергії. Організація інспекційної діяльності полягає в:

- розробці річного план-графіка проведення інспекцій;
- визначенні видів інспекцій;
- розробці плану роботи комісії на період підготовки інспекцій, підготовці робочих інспекційних планів проведення інспекцій;
- визначенні ресурсів, необхідних для підготовки і проведення інспекцій, оформлення її результатів;
- прийнятті рішення щодо залучення (при необхідності) фахівців Держатомрегулювання України, ДНТЦ ЯРБ, Держцентрякості, інших регулюючих органів і незалежних експертів;

- підготовці наказу на відрядження, якщо інспекція проводиться державними інспекторами інспекційних підрозділів Держатомрегулювання України;
- веденні необхідних записів під час проведення інспекцій;
- оцінці відповідності стану систем (елементів) установок, об'єктів, а також діяльності Ліцензіата вимогам безпеки;
- підготовці приписів, вжиття примусових заходів;
- розповсюдженні результатів інспекцій на аналогічні установки, об'єкти;
- в здійсненні ефективного контролю виконання вимог приписів;
- підготовці і підтримці кваліфікації державних інспекторів.

4.4.5 Підготовка і проведення інспекції

4.5.1 Підготовка до інспекції повинна проводитись на основі плану роботи комісії, який передбачає наступні етапи:

- визначення напрямків діяльності Ліцензіата, що підлягають перевірці;
- визначення структурних підрозділів Ліцензіата, в яких планується робота комісії;
- повідомлення Ліцензіата щодо інспекції;
- підготовка інспекційного плану інспекції;
- підготовки переліку питань для обговорення та дати проведення першого та підсумкового засідання комісії із представниками відповідальних осіб Ліцензіата.

4.4.5.5 В інспекційному плані зазначаються підрозділи Ліцензіата, що підлягають перевірці, надаються перелік питань безпеки, які мають бути перевірені, вказані критерії забезпечення вимог безпеки. Інспекційний план має забезпечити отримання об'єктивної, повної, достатньої та обґрунтованої інформації про стан безпеки установки, об'єкта, персоналу і населення та вплив установки, об'єкта на навколишнє природне середовище і підтвердити, що установки і об'єкти перевіряються на відповідність чинних вимог безпеки.

Вимоги щодо структури і змісту інспекційного плану надані в додатку 31.

5 Оформлення результатів державного нагляду

5.1 За результатами аналізу і оцінки інформації, наданою Ліцензіатом щодо стану безпеки в залежності від подій, які мали місце на установці, об'єкті оформляються наступні документи:

- приписи про усунення порушень і недоліків у сфері використання ядерної енергії, забезпечення додержання вимог безпеки;
- приписи щодо обмеження, припинення чи зупинення експлуатації підприємств, установ, організацій;
- подання про притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні законодавства про ядерну та радіаційну безпеку;
- подання про невідповідність окремих осіб займаним посадам;
- подання в правоохоронні органи про факти порушень установлених законами та іншими нормативно-правовими актами вимог щодо додержання ядерної та радіаційної безпеки.

5.2 За результатами проведених інспекцій, аналізу і оцінки їх результатів можуть складатись два документи: припис або довідка про проведення інспекції. Якщо в результаті проведеної інспекції було встановлено порушення вимог з безпеки, складається припис відповідно до додатка 32, який є юридичним документом і підставою для вжиття правових заходів за порушення вимог безпеки і контролю виконання заходів. Основною вимогою до припису є його достовірність, обґрунтованість установлених фактів порушень вимог безпеки. Відповідальність за повноту, достовірність та об'єктивність викладених в приписі результатів перевірки несе голова комісії, або державний інспектор, якщо інспекцію виконував один державний інспектор.

При підготовці приписів необхідно виявлені порушення проаналізувати і скомпонувати. Викладення характеру порушень і заходів по їх усуненню повинно бути конкретним, чітким і коротким із посиланням на конкретні пункти нормативних документів. В висновках необхідно зробити оцінку відповідності систем (елементів), важливих для безпеки, робіт, які були проінспектовані, вимогам безпеки. Якщо в результаті проведеної інспекції не було встановлено порушень вимог з безпеки, складається довідка про проведення інспекції відповідно до додатка 33.

5.3 Обладнання, трубопроводи і СЛА реєструються в спеціальному журналі, а в паспорті на це обладнання державним інспектором, який виконував реєстрацію, проставляється реєстраційний номер. Дані про реєстрацію заносяться у відповідний журнал встановленої форми. При одержанні позитивних результатів технічного опосвідчення обладнання і трубопроводів, важливих для безпеки і СЛА, державний інспектор здійснює відповідні записи в паспорт обладнання, що дає право на експлуатацію такого обладнання.

5.4 Результати інспекційного обстеження оформлюються актом інспекційного обстеження відповідно до додатка 34. Акт інспекційного обстеження є підставою для прийняття рішення про видачу або відмову у видачі ліцензії чи дозволу. Рішення приймається Держатомрегулюванням України у терміни і в порядку, передбаченому Законом України "Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії".

Додаток 31
до п. 4.4.6.5 Порядку

Вимоги до структури і змісту інспекційного плану

- 1 Інспекційні перевірки проводяться з використанням таких методів:
- перевірка експлуатаційної, ремонтної, оперативної, звітної та іншої документації;
  - перевірка стану систем і обладнання, контроль і аналіз їх параметрів;
  - безпосереднє спостереження за роботами;

- перевірки готовності персоналу виконувати свої функції належним чином, якісно та з дотриманням встановлених вимог;
- проведення необхідних вимірів;
- бесіди з персоналом.

2 Інспекційний план складається та затверджується в період підготовки до конкретної інспекції. За необхідності, можливе повторне використання такого інспекційного плану, або використання типового інспекційного плану.

3 Інспекційний план складається з таких розділів:

- мета інспекції;
- склад інспекційної групи та строки виконання інспекції;
- підготовка до інспекції;
- загальна кількість інспекторських ресурсів;
- порядок проведення інспекції;
- перелік документації, що використовується при проведенні інспекції.

3.1 В розділі "Мета інспекції" коротко формулюється конкретна мета даної інспекції та задачі, що вирішуються за допомогою інспекції. Мета інспекції має бути наскільки це можливо конкретнішою.

3.2 В розділі "Склад інспекційної групи та строки виконання інспекції" приводиться кількість інспекторів, які будуть задіяні в підготовці до інспекції, її проведення, а також підготовки припису або довідки про проведену інспекцію, вказуються склад інспекційної групи і строки проведення інспекції.

3.3 В розділі "Загальна кількість інспекторських ресурсів" приводяться затрати часу в людино-днях на виконання робіт по підготовці і проведенню інспекції, а також підготовки припису або довідки.

3.4 В розділі "Підготовка до інспекції" наводиться перелік дій, які необхідно виконати комісії (державному інспектору), щоб підготуватися до інспекції, у тому числі, щоб отримати та проаналізувати інформацію, що пов'язана з безпекою, та яка потрібна для проведення інспекції. Перелік таких дій для кожної інспекції індивідуальний.

3.5 В розділі "Проведення інспекції" повинні бути вказані дії комісії (державного інспектора) при проведенні інспекції. Дії вказуються згідно з методами інспекційних перевірок, що надані в п. 4.4.6 даного Порядку. При цьому на основі інспекційних планів визначаються:

- конкретні об'єкти перевірки і питання безпеки, що мають бути розглянуті при перевірці;
  - методи роботи державних інспекторів з різними об'єктами перевірок та питаннями безпеки;
  - критерії відповідності кожного з питань перевірки вимогам безпеки;
- Зокрема, в цьому розділі повинні бути вказані:
- дії по перевірці наявності та стану документації по експлуатації, ремонту і технічному обслуговуванню вибраної для інспекції системи (групи систем), обладнання (групи обладнання) та іншої документації, яка може мати відношення до інспекції;

- перелік обладнання і систем, які повинні бути оглянуті, конкретні фізичні величини, параметри обладнання і систем, які дадуть змогу одержати максимально повну інформацію щодо працездатності систем (обладнання);
- дії по перевірці стану систем і обладнання безпосередньо на місці їх розташування, дії по перевірці робочих місць персоналу;
- дії по спостереженню за виконуваними роботами;
- перелік персоналу, із яким необхідно провести бесіди, і про що повинні бути такі бесіди;
- дії по перевірці персоналу щодо його готовності виконувати свої обов'язки належним чином;
- дії державного інспектора щодо виконання вимірів конкретних фізичних величин.

3.6 В розділі "Висновки" надається оцінка відповідності стану установок, об'єктів, їх обладнання і систем, а також діяльності Ліцензіата вимогам безпеки.

3.7 В розділі "Перелік документації, що використовується при інспекції" наводиться перелік норм, правил та стандартів з ядерної та радіаційної безпеки та іншої документації, положення та вимоги яких в даному інспекційному плані використовуються як критерії оцінки.

Додаток 32
до п. 5.2 Порядку

Форма припису

Державний комітет ядерного регулювання України
(Держатомрегулювання України)

(найменування структурного підрозділу Держатомрегулювання, територіального органу)

Припис N _____

(найменування населеного пункту) _____ (дата) _____

Комісія Держатомрегулювання України, призначена наказом (розпорядженням)

(дата і номер наказу по Держатомрегулюванню України, розпорядження начальника територіального органу)
в складі

(посади, прізвище, ім'я та по батькові (повністю) голови і членів комісії)
у відповідності до інспекційних планів проведення інспекції

(найменування інспекційних планів)

(посада, прізвище, ім'я та по батькові керівника і дата затвердження)
в період з _____ по _____ в присутності
(дата) (дата)

(посади, прізвища, ініціали відповідальних керівників установки, об'єкта, в присутності яких була проведена інспекція)

провела _____ інспекцію _____
(назва інспекції) (найменування установки, об'єкта)

1 В період проведення інспекції було перевірено виконання умов ліцензій і дозволів, виданих

ліцензій і дозволів _____,
(вказати підрозділ Держатомрегулювання України) (вказати номери і дати видачі)
а також виконання вимог чинного законодавства, норм, правил і стандартів з ядерної та радіаційної безпеки в області використання ядерної енергії

(привести устаткування, системи, роботи в рамках областей діяльності, що піддалися інспектуванню)
2 В період проведення інспекції на установці, об'єкті здійснювались види діяльності (роботи)

(найменування видів діяльності і робіт, в т. ч. стан установки, об'єкта (на потужності, у ремонті, МКУ і т. д.))
3 В процесі проведення інспекції встановлено:

(привести порушення вимог правил, норм, стандартів по ядерній і радіаційній безпеці, ліцензій і дозволів, вимог інших документів, на відповідність яким виконувалася перевірка, із указівкою конкретних пунктів НТД з безпеки)

4 Висновки за результатами проведеної інспекції

(коротко охарактеризувати стан виконання умов ліцензій і дозволів, вимог з безпеки, вказати основні причини порушень, привести перелік осіб, винних в допущенні цих порушень і притягнення до відповідальності, а також невідповідність займаним посадам, надати оцінку стану забезпечення поточної безпеки і діяльності структурних підрозділів Ліцензіата при здійсненні дозволених видів діяльності)

5 На основі Положення про Державний комітет ядерного регулювання, затвердженого Указом Президента України від 6 березня 2001 року N 155/2001

(посада, прізвище, ім'я та по батькові посадової особи і повне найменування установки, об'єкта)
ПРИПISУЄТЬСЯ

(вказуються терміни усунення порушень і реалізації заходів для недопущення повторення порушень в майбутньому, необхідність розробки заходів щодо усунення виявлених порушень, обмеження, припинення чи зупинення експлуатації, робіт, періодичність звітності про виконання вимог припису)

6 Припис видали

(посади осіб, які підписали припис)	(підпис)	(прізвище та ініціали)
(посади осіб, які підписали припис)	(підпис)	(прізвище та ініціали)
(посади осіб, які підписали припис)	(підпис)	(прізвище та ініціали)

3 приписом ознайомлений і один екземпляр для виконання одержав:

(посада керівника)	(підпис)	(прізвище та ініціали)
--------------------	----------	------------------------

Додаток 33
до п. 5.2 Порядку

Форма довідки щодо проведення інспекцій

Державний комітет ядерного регулювання України
(Держатомрегулювання України)

_____ (найменування структурного підрозділу Держатомрегулювання, територіального органу)

Довідка N _____

_____ (найменування населеного пункту)

_____ (дата)

Комісія Держатомрегулювання України, призначена наказом _____ (розпорядженням)

_____ (дата і номер наказу по Держатомрегулюванню України, розпорядження начальника територіального органу)
в складі _____

_____ (посади, прізвища, ім'я та по батькові (повністю) голови і членів комісії)
у відповідності до інспекційних планів проведення інспекції _____

_____ (найменування інспекційних планів)

_____ (посада, прізвище, ім'я та по батькові керівника і дата затвердження)
в період з _____ по _____ в присутності _____ (дата) _____ (дата)

_____ (посади, прізвища, ініціали відповідальних керівників установки, об'єкта, в присутності яких була проведена інспекція)
провела _____ інспекцію _____ (найменування установки, об'єкта)
(назва інспекції)

1 В період проведення інспекції було перевірено виконання умов ліцензій і дозволів, виданих _____ ліцензій і дозволів _____ (вказати підрозділ Держатомрегулювання України) _____ (вказати номери і дати видачі)
а також виконання вимог чинного законодавства, норм, правил і стандартів з ядерної та радіаційної безпеки в області використання ядерної енергії

_____ (привести устаткування, системи, роботи в рамках областей діяльності, що піддалися інспектуванню)

2 В період проведення інспекції на установці, об'єкті здійснювались види діяльності (роботи)

_____ (найменування видів діяльності і робіт, в т. ч. стан установки, об'єкта (на потужності, у ремонті, МКУ і т. д.))

3 В процесі проведення інспекції встановлено:

_____ (привести дані, які свідчать про відповідність установок, об'єктів чи їх обладнання вимогам правил, норм, стандартів по ядерній і радіаційній безпеці, ліцензій і дозволів)

4 Висновки за результатами проведеної інспекції

_____ (охарактеризувати стан забезпечення безпеки при здійсненні дозволених видів діяльності, виконання умов ліцензій і дозволів)

5 Довідку видали

_____ (посади осіб, які підписали припис)

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

	(посади осіб, які підписали припис)		(підпис)		(прізвище та ініціали)
<hr/>					
	(посади осіб, які підписали припис)		(підпис)		(прізвище та ініціали)
3	довідкою	ознайомлений	і	один	екземпляр одержав:
<hr/>					
	(посада керівника)		(підпис)		(прізвище та ініціали)

Додаток 34
до п. 5.5 Порядку

Форма акта інспекційного обстеження

Державний комітет ядерного регулювання України
(Держатомрегулювання України)

_____ (найменування структурного підрозділу Держатомрегулювання, територіального органу)

Акт інспекційного обстеження N _____

_____ (найменування населеного пункту) _____ (дата)

Комісія Держатомрегулювання України, призначена наказом _____ (розпорядженням) _____ (дата і номер наказу по Держатомрегулюванню України, розпорядження начальника територіального органу) в складі _____ (посади, прізвища, ім'я та по батькові (повністю) голови і членів комісії) у відповідності до програми інспекційного обстеження _____ (найменування програм обстеження)

_____ (посада, прізвище, ім'я та по батькові керівника і дата затвердження)

в період з _____ по _____ в присутності _____ (дата) _____ (дата)

_____ (посади, прізвища, ініціали відповідальних керівників установки, об'єкта, в присутності яких було проведено інспекційне обстеження) _____ (назва обстеження)

_____ (найменування установки, об'єкта)

1 В період проведення інспекційного обстеження на установці, об'єкті здійснювались види діяльності (роботи)

_____ (найменування видів діяльності і робіт, в т. ч. стан установки, об'єкта)

2 В процесі проведення інспекційного обстеження було встановлено:

(привести факти невідповідності інформації, представленої заявником для отримання ліцензії чи дозволу фактичному стану справ, а також факти відсутності умов для виконання заявленої діяльності (робіт чи операцій))

3 Висновки за результатами проведеного інспекційного обстеження

(підтвердити наявність умов для виконання заявленого виду діяльності, якщо такі умови були встановлені при проведенні інспекційного обстеження, або коротко охарактеризувати причини, які не дозволяють

видати ліцензію чи дозвіл, вказати на необхідність розробки заходів щодо усунення виявлених порушень)

4 Акт інспекційного обстеження видали

<hr/> <p>(посади осіб, які підписали припис)</p>	<hr/> <p>(підпис)</p>	<hr/> <p>(прізвище та ініціали)</p>
<hr/> <p>(посади осіб, які підписали припис)</p>	<hr/> <p>(підпис)</p>	<hr/> <p>(прізвище та ініціали)</p>
<hr/> <p>(посади осіб, які підписали припис)</p>	<hr/> <p>(підпис)</p>	<hr/> <p>(прізвище та ініціали)</p>

5 З актом інспекційного обстеження ознайомлений і один екземпляр одержав:

<hr/> <p>(посада керівника)</p>	<hr/> <p>(підпис)</p>	<hr/> <p>(прізвище та ініціали)</p>
---------------------------------	-----------------------	-------------------------------------

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України “Про охорону праці” № 2695-ХІІ від 14.10.1992.
2. Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності” № 1105-ХІV від 23.09.1999.
3. Закон України “Про державну службу” № 3723-ХІІ від 16.12.1993.
4. Закон України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” № 877-V від 05.04.2007.
5. Закон України “Про об’єкти підвищеної небезпеки” № 2245-ІІІ від 18.01.2001.
6. Закон України “Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності” № 2806-ІV від 06.09.2005.
7. Закон України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” № 1775-ІІІ від 01.06.2000.
8. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” № 280/97-ВР від 21.05.1997.
9. Закон України “Про державну статистику” № 2614-ХІІ від 17.09.1992.
10. Закон України “Про звернення громадян” № 393/96-ВР від 02.10.1996.
11. Закон України “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення” № 4004-ХІІ від 24.02.1994.
12. Закон України “Про пожежну безпеку” № 3745 від 17.12.1993.
13. Закон України “Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку” № 39/95-ВР від 08.02.1995.
14. Закон України “Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії” № 1370-ХІV від 11.01.2000.
15. Закон України “Про порядок прийняття рішень про розміщення, проектування, будівництво ядерних установок і об’єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, які мають загальнодержавне значення” № 2861-ІV від 08.09.2005.
16. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Постанова Верховної Ради України № N 8074-X від 07.12.1984.
17. Положення про Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду. Постанова КМУ № 1640 від 23.11.2006.
18. Положення про порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві. Постанова КМУ № 1112 від 25.08.2004.
19. Порядок видачі дозволів Державним комітетом з нагляду за охороною праці та його територіальними органами. Постанова КМУ № 1631 від 15.10.2003.
20. Порядок прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об’єктів. Постанова КМУ № 1243 від 22.09.2004.
21. Порядок ідентифікації та обліку об’єктів підвищеної небезпеки. Постанова КМУ № 956 від 11.07.2002.

22. Порядок надання архітектурно-планувального завдання та технічних умов щодо інженерного забезпечення об'єкта архітектури і визначення розміру плати за їх видачу, постанова КМУ № 2328 від 20.12.1999.

23. Порядок затвердження інвестиційних програм і проектів будівництва та проведення їх державної експертизи. Постанова КМУ № 483 від 11.04.2002.

24. Положення про державний санітарно-епідеміологічний нагляд. Постанова КМУ № 1109 від 19.08.2002.

25. Положення про державну санітарно-епідеміологічну службу України. Постанова КМУ № 1218 від 19.08.2002.

26. Положення про Державний департамент пожежної безпеки. Постанова КМУ № 500 від 11.04.2002.

27. Положення про Державну пожежну охорону. Постанова КМУ № 508 від 26.07.1994.

28. Порядок розподілу суб'єктів господарювання за ступенем ризику їх господарської діяльності для безпеки життя і здоров'я населення, навколишнього природного середовища щодо пожежної безпеки. Постанова КМУ України № 1324 від 14.11.2007.

29. Порядок видачі органами державного пожежного нагляду дозволу на початок роботи підприємств та оренду приміщень. Постанова КМУ № 150 від 14.02.2001.

30. Постанова КМУ Про заходи щодо виконання Закону України "Про пожежну безпеку" № 508 від 26.06.1994.

31. Постанова КМУ про затвердження тарифів на проведення органом державного пожежного нагляду оцінки (експертизи) протипожежного стану підприємства, об'єкта, приміщення та проектно-кошторисної документації, затвердження якої не потребує висновку комплексної державної експертизи, № 774 від 31.05.2006.

32. Положення про Головну державну інспекцію по нагляду за ядерною та радіаційною безпекою Державного комітету України з ядерної та радіаційної безпеки. Постанова КМУ № 458 від 10.08.1992.

33. Положення про Державний комітет ядерного регулювання України. Указ президента України № 155/2001 від 06.03.2001.

34. Положення про Державну регіональну інспекцію з ядерної та радіаційної безпеки Держатомрегулювання. Наказ Державного комітету ядерного регулювання України № 139 від 16.10.2007.

35. Положення про порядок встановлення розмірів та накладення штрафів на підприємства, установи, і організації, які здійснюють діяльність в сфері використання ядерної енергії, у разі порушення ними норм, правил і стандартів безпеки або умов дозволів на ведення робіт. Постанова КМУ № 708 від 29.06.1996.

36. Інструкція з організації роботи органів державного пожежного нагляду. Постанова МНС України № 59 від 06.02.2006.

37. Інструкція про порядок та умови застосування органами державного пожежного нагляду запобіжних заходів. Наказ МНС України № 130 від 21.10.2004.

38. Інструкція про погодження з органами державного пожежного нагляду проектів національних стандартів, стандартів організацій, норм, правил, технічних умов, інших нормативно-технічних документів, що стосуються забезпечення пожежної безпеки, та підготовку відгуків щодо них, наказ МНС України № 38 від 02.09.2004.

39. Положення про порядок державного пожежного нагляду за будівництвом об'єктів іноземними фірмами. Наказ МНС України № 297 від 05.07.2004.

40. Інструкція з діловодства у Державному комітеті ядерного регулювання України. Наказ Держатомрегулювання № 118 від 08.09.2003.

41. Порядок здійснення державного нагляду за додержанням вимог ядерної та радіаційної безпеки при використанні ядерної енергії. Наказ Державного комітету ядерного регулювання України № 141 від 19.11.2003.

42. ДБН А.2.2-3-2004 “Склад, порядок розроблення, погодження та затвердження проектної документації для будівництва”, наказ Держбуду України № 8 від 21.01.2004.

43. Положення про науково-технічну раду Державного комітету України по нагляду за охороною праці. Наказ Державного комітету України по нагляду за охороною праці № 93 від 26.09.1994.

44. Регламент державного Комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду. Наказ Держнаглядохоронпраці № 310 від 17.12.2007.

45. Типове положення територіального управління Держгірпромнагляду.

46. Типове положення “Про про державну інспекцію охорони праці Державного комітету України по нагляду за охороною праці”. Наказ Держнаглядохоронпраці № 92 від 19.06.1995.

47. Типова посадова інструкція державного інспектора державної інспекції територіального управління Держнаглядохоронпраці. Затверджено Головою Держнаглядохоронпраці від 17.07.1995.

48. Перелік прав посадових осіб (державних інспекторів) системи Державного комітету України по нагляду за охороною праці. Затверджено Головою Держнаглядохоронпраці від 12.11.1993.

49. Положення про порядок організації державного нагляду за охороною праці та гірничого нагляду в системі Держнаглядохоронпраці. Наказ Державного комітету України з нагляду за охороною праці № 92 від 30.03.2004.

50. Державний реєстр нормативно-правових актів з питань охорони праці. Наказ Держпромгірнагляду № 102 від 20.06.2006.

51. Положення про інститут інспекторів – наставників. Наказ Держнаглядохоронпраці України № 273 від 29.12.2003.

52. Зеркалов Д.В. Охорона праці в галузі: Загальні вимоги. [Електронний ресурс] : Навчальний посібник. – К.: «Основа». 2011. – 551 с.

53. Ткачук К. Н., Зацарний В. В., Полукаров О. І., Зеркалов Д. В. та ін. Основи охорони праці. [Електронний ресурс] : Підручник. – К.: «Основа». 2011. – 448 с.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Ткачук Костянтин Нифонтович
Зеркалов Дмитро Володимирович
Ткачук Костянтин Костянтинович
Мітюк Людмила Олексіївна
Полукаров Юрій Олексійович

**ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
ОХОРОНОЮ ПРАЦІ**

Монографія

*Комп'ютерна верстка
та редагування — Д. В. Зеркалов*

Підписано до друку 13.02.2013 р.
Папір Amicus/ Гарнітура Times.
Ум. друк. арк. 21,2.
Наклад 100. Зам. 1/2.
ТОВ «Основа»
03150, Київ, вул. Жилянська, 87/30.
тел. (044) 584-38-97, т/ф: 584-38-95, 584-38-96

Свідотство суб'єкта видавничої справи
ДК № 1982 від 21.10.2004 р.

Наукове видання

Наукове електронне видання
комбінованого використання.
Можна використовувати в локальному та мереженому режимах.

Системні вимоги:
процесор Pentium; 512 Mb RAM;
Windows 98/2000/XP; Acrobat Reader 7.0.

Один електронний оптичний диск (CD-ROM);
супровідна документація.
Обсяг даних 2,5 Мб., 21,2 а.л. Тираж 100 пр.

«ТОВ “Основа”», вул. Жилянська, 87/30,
м. Київ, 01032, тел. (044) 584-38-95, 584-38-96, 584-38-97.

Свідотство суб'єкта видавничої справи
ДК № 1982 від 21.10.2004 р.

Державне управління охороною праці. Монографія